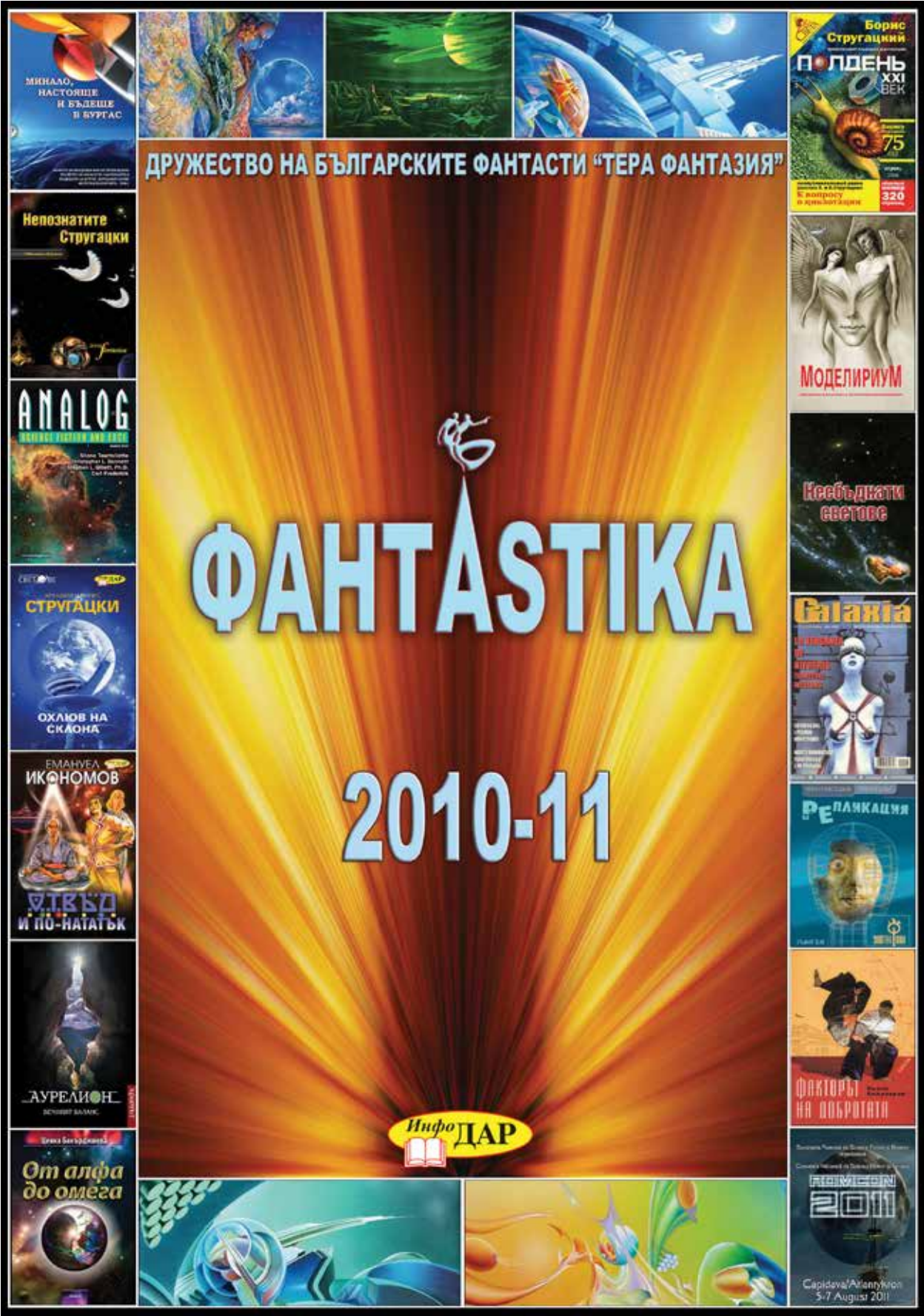
ДРУЖЕСТВО НА БЪЛГАРСКИТЕ ФАНТАСТИ "ТЕРА ФАНТАЗИЯ"
ФАНТАSTIKA
2010-11
ИнфоДАР
МИНАЛО, НАСТОЯЩЕ И БЪДЕЩЕ В БУРГАС
Непознатите Стругацки
ANALOG
СТРУГАЦКИ
ОХЛЮВ НА СКЛОНА
ЕМАНУЕЛ ИКОНОМОВ
ОТВЪД И ПО-НАТАТЪК
АУРЕЛИОН
От алфа до омега
Борис Стругацкий
ПОЛДЕНЬ XXI ВЕК
75
320
МОДЕЛИРИУМ
Несбъднати светове
Galaxia
РЕПЛИКАЦИЯ
ФАКТОРЪТ НА ДОБРОТАТА
ROMCON 2011
Capidava/Atlantykron
5-7 August 2011

АЛМАНАХ ЗА ФАНТАСТИКА И БЪДЕЩЕ

ФАНТASTIKA

Дружество на българските фантасти ТЕРА ФАНТАЗИЯ

Фондация ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА

Авторски кръг:

Ангелина Илиева
Александър Карапанчев
Валентин Д. Иванов
Вал Тодоров
Георги Малинов
Григор Гачев
Ивайло П. Иванов
Мартин Петков
Николай Теллалов
Тодор Ялъмов
Янчо Чолаков

Това електронно издание се разпространява безплатно, но приемаме дарения от читателите: https://choveshkata.net/blog/?p=7160. *Всички събрани дарения се влагат в допечатването на онези броеве от алманаха „ФантAstika“, чийто хартиен тираж е изчерпан.*

Атанас П. Славов – идея, съставителство и оформление, 2011
Крикор и Магърдич Касапян, Калин Николов, Димо Миланов, Атанас П. Стоянов, Станислав Лем – илюстрации, 2011
Дружество на българските фантасти „Тера Фантазия“, 2011
Фондация „Човешката библиотека“, 2011
ISSN 1313-3632
Издателска къща „ИнфоДАР“ ЕООД – София, 2011
ISBN 978-954-761-495-6

АЛМАНАХ ЗА ФАНТАСТИКА И БЪДЕЩЕ

ФАНТАSTIKA

2010 - 2011

Човешката библиотека

2011

Полдень. XXII век © А. и Б. Стругацки, 1986

ФАНТАSTIKA

Ежегодник за фантастика от цял свят
и във всички изкуства, фантастология и футурология

Съставител, оформител и предпечат: Атанас П. Славов
Редакторски екип: Калин Ненов, Александър Карапанчев,
Мирослав Моравски, Радосвета Гологанова
Коректор на издателството: Ангелина Вълчева
Кректорски екип: Калин Ненов, Евгения Василева, Илка Чечова,
Цветомира Димитрова, Петър Енчев, Теодора Берова
Формат: 70/100/16
Печатни коли: 26

Дружество на българските фантасти „Тера Фантазия“
Фондация „Човешката библиотека“
Издателска къща „ИнфоДАР“
http://choveshkata.net
Имейл: AtSlavov@gmail.com

ФАНТАSTIKA 2010-2011

Съдържание:

Изгревът на следващото
Чудовището – Алфред ван Вогт 9
Този текст е достъпен само в хартиения алманах
Пладне. XXII век (глави от роман) – Аркадий и Борис Стругацки 25
Ортодокс – първа част от романа на Григор Гачев 45

Български фантасти
Портрет в 3,14 D: Александър Карапанчев 106
Кървави криле на кръвожадни птици – Красимир Георгиев 158
Военен астроном – Валентин Д. Иванов 189
Афузел – Пламен Глогов 196
Три приказки – Любомир Николов-Нарви 204
Из „Приказка по действителен случай“ – Геновева Детелинова 208
„Храмът“ – клуб „Светлини сред сенките“.....220

Фантастология
SF и F джобно календарче – Сандро Георгиев 230
90 г. от рождението на С. Лем: Представяне на „Лемтернет“.....232
За природата на фантастичното и границите на въображаемото – Васил Сивов 233
Съкровищата на крал Бискалар – Станислав Лем 240
Този текст е достъпен само в хартиения алманах
Български художници фантасти 248
Пет български графици фантасти 249
Български фантастични книги 2010–2011 – Дилян Благов и др. 254
Защита на критиката – Емануил Томов 267
Литературна фаКтастика: Суифт, Толстой, Чолаков 273
Приключенията на един писател фантаст в „Страната на щастливите“ – Евгений Харитонов 275

Фантастихия: Р. Бредбъри, А. Карапанчев, А. Мелконян 281

Съзвездие Кинотавър
Към звездите и по-далече – Алексей Звонарев 298
Какво се случва със (и във) фантастичните сериали 2 – Атанас П. Славов 301
Кога ще видим български фантастичен филм? – Петър Атанасов 313
Homo Ludens: Dreamfall: The Longest Journey – Радосвета Гологанова, Калин

Ненов.....316

Футурум: бъдещето – начин на употреба
Оруел или Хъксли – кой е по-актуален днес? 324
За устойчивия растеж и зрелостта на човешката раса –
Тихомир Димитров 327
Рей Кърцуайл и непостижимото – Атанас П. Славов 323
Трима фаКтастични българи 337
13 факта без научно обяснение.....339
Още фаКтастика**:** Гълъбът на Ной, Лунен дим без огън, Подаръци
от ноосферата, Космосекс 344

Откъде идваме
Блиц за Бурието – Наталия Маринова 350
Полетът на „Буриданово магаре“ (повест-буриме) 354
SciFi.bg – Петър Атанасов 401
Българите? Да сме интересни? – alexandrit 403

Присмехулник: Ще има ли извънземни в Рая? – Манол Глишев 405

Тук и на страници 59, 158, 196, 280 – графики на Крикор и Магърдич Касапян

Признания на съставителя

В първия наш алманах ФАНТАSTIKA 2007 споделих, че това издание е за хора със **страстен ум и мъдро сърце**. Нека разясня: ФАНТАSTIKA е за хора с ум, достатъчно развит, за да може да изпитва страст към идеи и проекти, правещи света по-добър, и сърце, достатъчно мъдро да различи моментния чувствен гъдел от дълбокото вълнение, породено от значимите неща.

Настоящото издание, което отразява 2010 и голяма част от 2011 година, отново се гради около този принцип.

Повечето включени произведения са творчество на членове на Дружеството на българските фантасти „Тера Фантазия“, което междувременно публикува две уникални издания: първата у нас антология на фантастична поезия „Фантастихия“ и списанието „Лемтернет“, посветено на 90-годишния юбилей на Станислав Лем.

Държим всеки следващ алманах да се отличава от предишните, затова в любимите ни рубрики винаги ви готвим изненади. Някой вече може да е чел достъпния под свободен лиценз роман на Григор Гачев „Ортодокс“, но тук той за първи път се появява на хартия и ни кани да надникнем в един от най-амбициозните проекти в българската фантастика. „Ортодокс“ успешно обрисува истински толерантно бъдеще, където **можещите** не се налагат с „доминиране“, а оставят тези, които не са приели технологичното усъвършенстване, да живеят в свои светове, докато пожелаят нещо повече.

Завиждам ви и че за първи път ще прочетете новелата на Красимир Георгиев „Кървави криле на кръвожадни птици“ – поглед на един поет към света на Изтока. Не съм срещал досега такова интелигентно балансиране между научното мислене и индийската мистична космогония.

В моята любима рубрика „Изгревът на следващото“ отново влизат три произведения: руско – две глави от легендарния роман на братя Стругацки „Пладне. XXII век“, американско – „Чудовището“ на А. ван Вогт, и споменатият вече „Ортодокс“. Това са три достойни отговора на самодоволно ширналата се представа за бъдещето като неизбежен упадък.

Класическата научна фантастика е представена с разказ на международно известния астроном Валентин Д. Иванов, а в отсрещното блюдо на везните е поетичното фентъзи „Афузел“ от Пламен Глогов, получило първа награда от конкурс на е-списание Shadowdance. Някъде по средата между двете се намира „Храмът“, следващата част от ню уиърд/стиймпънк поредицата на младежкия клуб „Светлини сред сенките“; а отстрани, „На хоризонта на събитието“, се смее „Приказка по действителен случай“ на Геновева Детелинова, с който младата авторка посяга към пиедестала на сър Пратчет.

Централна фигура в раздела „Български фантасти“ е Александър Карапанчев, представен с творчески „Портрет в 3,14 D“: като разказвач, поет, хуморист и съчинител на приказки.

Рубриката за фантастична поезия „Фантастихия“ е оглавена от Рей Бредбъри със сборно интервю и поемата му „Плувай, човек!“. Негови „поддръжници“ са А. Карапанчев и Агоп Мелконян.

В „Творческа кухня“ Емануил Томов повежда интересен и необходим диалог чрез своята „Защита на критиката“. Помага му покойната, но с все тъй жив дух в думите Джоана Ръс.

В раздела „Фантастология“ фокусът пада върху 90-годишния юбилей на Станислав Лем. Там са представянето на специалното издание „Лемтернет“, нов за българските читатели разказ от „Приказки на роботите“ и статия за спора между Цветан Тодоров и Лем върху същността на фантастичното.

„Съзвездие Кинотавър“ отново блести в разноцветни диапазони. Дали световното кино се „аватаризира“, а сериалите „вампирясват“ и „зомбясват“? Ще видим ли най-после хубав български фантастичен филм? Към звездите ли се носим, или към мъртвило, над което се разстила радиоактивен прах?

В раздел Homo Ludens, „Играещия човек“, ви представяме Dreamfall – една игра по начина, по който и животът е игра. Богато илюстриран разказ на двама играещи за изживяванията им вътре във, чрез и отвъд играта.

Не е пренебрегнато и изобразителното изкуство. Освен майсторските библейски офорти на братя Касапян, които са пръснати из целия брой, отново включваме цветно приложение – този път за най-значимите в момента български художници фантасти.

Във „Футурум“ доминират няколко теми: „За и против личното безсмъртие“, „Оруел или Хъксли – кой е по-актуален в днешните властови тенденции?“, „Има ли развитие без устойчивост?“.

И накрая, в „Откъде идваме“ ще се запознаете с почти пълния текст на една „фолклорна фен-повест“: „Полетът на „Буриданово магаре“, която беше жив мит за цяло поколение творци от кръга на клуб „Иван Ефремов“. Ще ви представим и новото е-списание Sci-Fi.bg, още едно „онлайн убежище за феновете на жанра“, както го определят създателите му. „Присмехулник за убиване“ ще ви погъделичка със скандални разобличения на Wikileaks за тайната кореспонденция на Православните патриаршии относно извънземните и тяхното място в Рая.

И така – готови за излитане? Затегнете умовете; а сърцата отпуснете!

Атанас П. Славов,
суфлиране от Калин Ненов

Аркадий Стругацки, Борис Стругацки

Пладне. XXII век

(глави от романа)

Поражението

Фишер рече на Сидоров:

– Ти заминаваш за остров Шумшу.

– Къде е това? – попита намръщено Сидоров.

– Северните Курилски острови. Излиташ днес в двайсет и два и трийсет. С товарно-пътническия Новосибирск – пристанище Провидение.

Механозародишите трябваше да се изпробват в разнообразни условия. Институтът работеше най-вече заради междупланетниците и затова трийсет изследователски групи от четирийсет и седемте заминаваха за Луната и други планети. Останалите седемнайсет трябваше да работят на Земята.

– Добре – бавно изрече Сидоров.

Надяваше се, че и на него ще дадат междупланетна група, лунна поне. Струваше му се, че има много шансове, защото отдавна не се бе чувствал така добре, както напоследък. Беше в отлична форма и се надяваше до последната минута. Но Фишер кой знае защо реши другояче и нямаше как дори да поговори с него по човешки, защото в кабинета стърчаха непознати с унили физиономии. „Ето така идва старостта“ – помисли си Сидоров.

– Северокурилск вече знае – рече Фишер. – За мястото на изпитанията ще се договориш конкретно в Байково.

– Къде е това?

– На остров Шумшу. Административният център на Шумшу. – Фишер сплете пръсти и се загледа през прозореца. – Сермус също остава на Земята – продължи той. – Той заминава за Сахара.

Сидоров си замълча.

– Та така – рече Фишер. – Вече ти избрах помощници. Ще имаш двама помощници. Свестни момчета.

– Новаци.

– Ще се справят – бързо рече Фишер. – Те са подготвени добре. Свестни момчета са, казвам ти. Единият между другото също е бил Десантчик.

– Добре – отвърна безразлично Сидоров. – Това ли беше?

– Това. Можеш да тръгваш, желая ти късмет. Товарът и хората ти са в сто и шестнайсета.

Сидоров тръгна към вратата. Фишер се позабави и подвикна подире му:

– И се връщай по-скоро, камрад. Имам интересна тема за тебе.

Сидоров притвори вратата след себе си и постоя така. После се сети, че лаборатория 116 се намира пет етажа по-надолу, и тръгна към асансьора.

Яйцето – полирано кълбо, високо половин човешки бой – се мъдреше в десния ъгъл на лабораторията, а в левия седяха двама души. Когато Сидоров влезе, те се изправиха. Сидоров се спря и ги заоглежда. Бяха по на двайсет и пет години, не повече. Единият беше висок, рус, с грозновато червендалесто лице. Другият беше по-нисък, смугъл красавец испански тип, с велурено якенце и тежки туристически обувки. Сидоров пъхна ръце в джобовете, повдигна се на пръсти и пак се отпусна на пети. „Новаци“ – помисли си той и изведнъж усети пристъп на такова силно раздразнение, че сам се учуди.

– Здравейте – рече той. – Казвам се Сидоров.

Смуглият показа белите си зъби.

– Знаем, Михаил Албертович. – Той спря да се усмихва и се представи:

– Кузма Владимирович Сорочински.

– Галцев, Виктор Сергеевич – представи се и русият.

„Интересно, кой ли от тях е бил Десантчик – помисли си Сидоров. – Сигурно тоя испанец, Кузма Сорочински.“ Той попита:

– Кой от вас е бил Десантчик?

– Аз – отвърна светлокосият Галцев.

– Дисциплината ли? – попита Сидоров.

– Да – отвърна Галцев. – Дисциплината.

Той погледна Сидоров в очите. Галцев имаше светлосини очи, обрамчени с пухкави женски мигли. Те някак си не отиваха на грубото му червено лице.

– Е, виж какво – рече Сидоров. – Десантчикът трябва да е дисциплиниран. Всеки трябва да е дисциплиниран. Впрочем, това не е мое мнение. Какво умеете, Галцев?

– Аз съм биолог – рече Галцев. – Специалността ми са нематодите.

– Така – рече Сидоров и се обърна към Сорочински. – А вие?

– Инженер-гастроном – гръмко отрапортува Сорочински и пак показа белите си зъби.

„Прелест – помисли си Сидоров. – Специалист по червеите и сладкар. Недисциплиниран Десантчик и велурено якенце. Свестни момчета. Особено тоя пишман Десантчик. Благодаря ви, другарю Фишер, вие винаги се грижите за мен.“ Сидоров си представи как Фишер, след като придирчиво и внимателно е подбрал от две хиляди доброволци състава на междупланетните групи, си е погледнал часовника, погледнал е списъците и е казал: „Групата на Сидоров. Курилите. Атос е делови човек, има опит. Напълно са му достатъчни трима. Даже двама. Та това не е на Меркурий, не е на Горящото плато. Да му дадем поне ей тоя Сорочински и ей тоя Галцев. Още повече, че Галцев също е бил Десантчик.“

– Подготвени ли сте за работа? – попита Сидоров.

– Да – потвърди Галцев.

– И още как, Михаил Албертович – възкликна Сорочински. – Назубрили сме всичко дума по дума!

Сидоров се приближи до Яйцето и опипа прохладната му полирана повърхност. После попита:

– Знаете ли какво е това? Вие, Галцев.

Галцев вдигна очи към тавана, помисли и изрече с монотонен глас:

– Ембриомеханично устройство МЗ-8. Механозародиш, осми модел. Автономна саморазвиваща се механична система, обединяваща в себе си програмно управление МХФ – механохромозома на Фишер, система от възприемащи и изпълнителни органи, дигестивна система и енергетична система. МЗ-8 е ембриомеханично устройство, способно във всякакви условия и при използване на всякакви суровини да се разгръща във всяка конструкция, зададена от програмата. МЗ-8 е предназначен за...

– Вие – обърна се Сидоров към Сорочински.

Сорочински издекламира бързо:

– Даденият екземпляр на МЗ-8 е предназначен за изпитания в земни условия. Програмата е стандартна, стандарт шейсет и четири: развитие на зародиша в херметичен жилищен купол за шест човека с пристройка и кислороден филтър.

Сидоров погледна през прозореца и попита:

– Тегло?

– Примерно центнер[1] и половина.

Общите работници от експерименталните групи можеха и да не знаят всичко това.

– Добре – рече Сидоров. – А сега ще ви съобщя онова, което не знаете. Първо, Яйцето струва деветнайсет хиляди човекочаса квалифициран труд. Второ, то наистина тежи центнер и половина и там, където се наложи, ще го мъкнете вие.

Галцев кимна. Сорочински рече:

– Ще го мъкнем, Михаил Албертович.

– Прекрасно – отвърна Сидоров. – Ами тогава започвайте отсега. Дотъркаляйте го до асансьора и го свалете във вестибюла. После идете в склада да получите регистриращата апаратура. Сетне можете да вървите по свои си работи. Явете ми се с целия товар на аеродрума в десет вечерта. Опитайте се да не закъснявате.

Той се обърна и излезе. Зад него се разнесе тежък грохот: групата на Сидоров пристъпи към изпълнението на първата си задача.

Призори товарно-пътническият стратоплан изхвърли птерокара с групата над Втори Курилски проток. Галцев много изящно изведе птерокара от пикирането, огледа се, погледна картата, погледна компаса и веднага намери Байково – няколко реда двуетажни сгради от бял и червен литопласт, опасали в полукръг неголям, но дълбок залив. Птерокарът изви твърдите си криле и се приземи на крайбрежната улица. Подранил минувач (юноша в моряшка фланелка и брезентови гащи) им обясни къде се намира управлението. В управлението дежурният администратор на острова, а също и старши агроном, възрастен прегърбен айн[2], ги посрещна приветливо и ги покани на закуска.

След като изслуша Сидоров, той предложи да си изберат от няколко невисоки сопки[3] покрай северния бряг. Говореше на руски доста чисто, само понякога млъкваше по средата на думата, все едно не беше сигурен в ударението.

[1] Мярка за тегло, 1 ц. = 100 кг в Русия, но в Германия, Унгария и Дания – 50 кг. (бел. ред.)

[2] Айн, айни – народ, който понастоящем живее на остров Хокайдо, Япония. (бел. ред.)

[3] Общо наименование на хълмове и невисоки планини със загръглени върхове в руския Далечен изток, а също и на вулканите на Камчатка, Курилските острови и др. (бел. ред.)

– Северният бряг е доста далеко – рече той. – И дотам няма хубав път. Но вие имате птеро...кар. И освен това не мога да ви предложа нищо по-близко. Не разбирам особено от физични опити. Но по-голямата част от острова е заета от градини, бостани, парници. Сега навсякъде работят учени...ци. Не мога да рис...кувам.

– Няма никакъв риск – лекомислено заяви Сорочински. – Абсолютно никакъв риск.

Сидоров си спомни как веднъж бе висял цял час на пожарната стълба, докато се спасяваше от пластмасов таласъм, на когото за самоусъвършенстване му трябваше протоплазма. Наистина, тогава още го нямаше Яйцето.

– Благодаря – рече той. – Северният бряг напълно ни устройва.

– Да – рече айнът. – Там няма нито бостани, нито парници. Там има само брези. И освен това някъде там работят архео...лози.

– Археолози ли? – учуди се Сорочински.

– Благодаря – рече Сидоров. – Мисля, че ще тръгнем веднага.

– Сега ще дойде закуската – напомни учтиво айнът.

Закусиха мълчаливо. На прощаване айнът рече:

– Ако ви потрябва нещо, обаждайте се, без... как беше... да се при...тес...нявате.

– Не, няма да се... как беше... при...тес...няваме.

Сидоров го изгледа, а в птерокара му рече:

– Ако вие, млади човече, си позволите още веднъж подобна неуместна постъпка, ще ви изгоня от острова.

– Моля за извинение – рече Сорочински и се изчерви силно. От руменината мургавото му гладко лице стана още по-красиво.

На северното крайбрежие действително нямаше бостани, или пък парници, а растяха само брези. Курилската бреза расте „лежешком“: стеле се по земята, а нейните мокри възлести стъбла и клони образуват плътни, непроходими плетеници. От въздуха гъсталаците от курилска бреза изглеждат като безобидни зелени полянки, напълно подходящи за кацане на не много тежки машини. Нито Галцев, който управляваше птерокара, нито Сидоров, нито Сорочински и понятие си нямаха от курилска бреза. Сидоров показа една кръгла сопка и рече: „Тук.“ Сорочински го погледна плахо и се съгласи: „Хубаво място.“ Галцев спусна шасито и насочи птерокара към кацане право в центъра на обширно зелено поле в подножието на кръгла сопка.

Крилата на машината замряха и след минута птерокарът с трясък заби нос в хилавата зеленина на курилската бреза. Сидоров чу този трясък, видя милион разноцветни звезди и временно загуби съзнание.

После отвори очи и преди всичко останало видя ръка. Тя беше голяма, загоряла и нейните прясно издраскани пръсти сякаш неохотно докосваха последователно клавишите на пулта за управление.

Ръката изчезна и се появи тъмночервено лице със сини очи, обрамчени от женски мигли.

Сидоров, охкайки, се опита да седне. Десният хълбок много го болеше и челото му смъдеше. Той докосна чело и поднесе пръсти към очите си. Пръстите бяха оцапани с кръв. Той погледна Галцев. Галцев бършеше разбитата си уста с носна кърпа.

– Майсторско кацане – рече Сидоров. – Радвате ме, специалисте по нематодите.

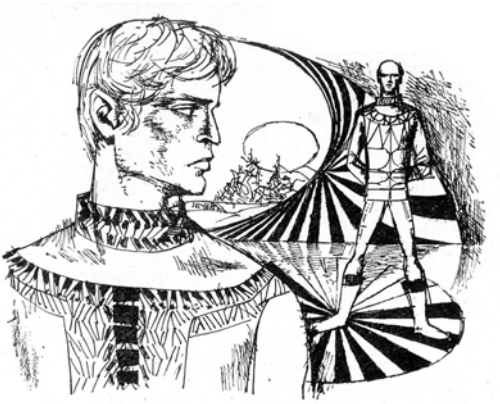

Галцев мълчеше. Той притискаше към устата си смачкана носна кърпа и лицето му беше неподвижно. Високият треперлив глас на Сорочински произнесе:

– Той не е виновен, Михаил Албертович.

Сидоров бавно извърна глава и погледна Сорочински.

– Честна дума, не е виновен – повтори Сорочински и се дръпна. – Погледнете къде кацнахме.

Сидоров откехна вратата на кабината, подаде глава навън и няколко секунди разглежда изтръгнатите из корен, изпокършени стъбла, заплели се в шасито. Той протегна ръка, откъсна няколко твърди лъскави листенца, смачка ги с пръсти и ги пробва с език. Листенцата бяха тръпчиви и горчиви. Сидоров плю и попита, без да поглежда Галцев:

– Машината цяла ли е?

– Цяла е – отвърна Галцев през кърпата.

– Вие какво, зъб ли си избихте?

– Да – отвърна Галцев. – Избих си.

– Ще ви мине като на кутре – обеща Сидоров. – Можете да смятате, че съм виновен аз. Опитайте да вдигнете машината на сопката.

Не беше много просто да се изтръгнат от храсталака, но в края на краищата Галцев приземи птерокара на върха на кръглата сопка. Сидоров слезе и се огледа, като търкаше десния си хълбок. Оттук островът изглеждаше безлюден и плосък като маса. Сопката беше гола и ръждивочервеникава от вулканичната шлака. Откъм изток към нея напираха гъсталаците на курилската бреза, на юг се нижеха зелените правоъгълници на бостаните. До западния бряг имаше около седем километра, зад него в люляковата мъгла се очертаваха бледолилави планински върхове, а още по-надалеч, по-вдясно, в синьото небе неподвижно висеше странен триъгълен облак с отчетливи очертания. Северният бряг бе много по-близо. Той рязко се спускаше към морето, над стръмнината стърчеше нелепа сива кула – вероятно старинно отбранително съоръжение. До кулата белееше палатка и се суетяха човешки фигурки. Явно бяха археолозите, за които спомена дежурният администратор. Сидоров вдиша през нос. Миришеше на солена вода и нагрят камък. И беше много тихо, дори прибоят не се чуваше.

„Хубаво място – помисли си той. – Яйцето трябва да го оставим тук, кинокамерите и останалото – по склоновете, а лагера да оборудваме долу, край бостаните. Дините тук сигурно са още зелени.“ После се замисли за археолозите: „До тях оттук са към пет километра, но все едно – трябва да ги предупредим да не се учудват много-много, когато механозародишът започне да се развива.“

Сидоров повика Галцев и Сорочински и рече:

– Опита ще проведем тук. Според мен мястото е подходящо. Суровина ще е лавата – тъкмо каквото ни трябва. Започвайте.

Галцев и Сорочински се приближиха до птерокара и отвориха багажника. От него пръснаха слънчеви зайчета. Сорочински се пъхна вътре, поохка, попъшка и изведнъж с един тласък избута Яйцето на земята. Като хрускаше по шлаката, Яйцето се търкулна няколко крачки и спря. Галцев едва успя да отскочи встрани.

– Недей – рече той тихо. – Ще се пресилиш.

Сорочински скочи и изрече с груб глас:

– Нищо, свикнали сме.

Сидоров пообиколи Яйцето, пробва се да го подбутне. Яйцето дори не се люшна.

– Прекрасно – рече той. – А сега кинокамерите.

Те дълго се занимаваха с нагласянето на камерите: една с инфрачервен обектив, друга със стереообектив, трета с обектив, регистриращ температурата, четвърта – панорамна...

Беше вече около дванайсет, когато Сидоров предпазливо попи с ръкав потта от челото си и извади от джоба си пластмасовия калъф с активатора. Галцев и Сорочински се приближиха отзад и занадничаха през рамото му. Сидоров бавно изтърси активатора на дланта си – това беше блестяща тръбичка със смукалце на единия край и червено ръбесто копче на другия. „Да започваме“ – рече той на глас. Отиде до Яйцето и притисна смукалцето до полирания метал. Изчака секунда и натисна с показалец червеното копче.

Отстъпи крачка назад, без да откъсва очи от Яйцето. Сега само с пряко попадение от ракетна пушка можеше да се спрат процесите, които се наченаха под блестящата обвивка. Настройката на механозародиша към полевите условия започна. Не се знаеше колко време ще продължи. Но когато настройката завърши, зародишът щеше да започне да се развива.

Сидоров погледна часовника си. Беше дванайсет и пет. Той с усилие отдели активатора от повърхността на Яйцето, скри го в калъфа и го прибра в джоба си. После се огледа към Галцев и Сорочински. Те стояха зад гърба му и гледаха мълчаливо Яйцето. Сидоров за последен път докосна блестящата повърхност и рече: „Да вървим.“

Той нареди да се оборудва наблюдателен пункт между сопката и бостаните. Оттук Яйцето се виждаше добре – сребърно топче върху червеникавия хълм под синьото небе. Сидоров изпрати Сорочински при археолозите, а сам седна на тревата в сянката на птерокара. Галцев вече дремеше – беше се напъхал под крилото, за да се пази от слънцето. Сидоров смучеше бонбонче и поглеждаше ту към върха на сопката, ту към странния триъгълен облак на запад. В края на краищата взе бинокъла. Както и очакваше, триъгълният облак се оказа снежният връх на някаква планина, вероятно вулкан. През бинокъла се виждаха тесните сенки там, където снегът се беше стопил. Можеше дори да различи снежните петна по-надолу от неравния бял ръб. Сидоров остави бинокъла и се замисли за това, че зародишът ще излезе от Яйцето най-вероятно през нощта и това е

добре, защото дневната светлина обикновено пречи на работата на кинокамерите. После си помисли, че Сермус вероятно се е скарал ужасно с Фишер, но все пак е заминал за Сахара. След това му хрумна, че Мисима сега товари на ракетодрума в Киргизия и отново усети тъпата болка в десния хълбок. „Старост, нерадост“ – промърмори той и погледна косо Галцев. Галцев лежеше по очи, подложил ръце под главата си.

След час и половина се върна Сорочински. Беше гол до кръста, смуглата му гладка кожа лъщеше от пот. Контешкото велурено яке и ризата си носеше под мишница. Той приклекна пред Сидоров и проблясвайки със зъби, разказа, че археолозите благодарят за предупреждението и че са много заинтересувани, че са четирима, но им помагат ученици от Байково и Северокурилск, че разкопават подземни японски укрепления от средата на по-миналия век и, най-накрая, че началник им е „мнооого симпатично момиче“.

Сидоров благодари за интересния доклад и помоли да се погрижат за обяда. Той седеше в сянката на птерокара и, като дъвчеше тревичка, гледаше с примижали очи към далечния бял конус. Сорочински събуди Галцев и двамата се засуетиха настрани, като тихо разговаряха.

– Аз ще сготвя супата – рече Сорочински, – а ти се заеми с второто, Витя.

– Някъде имаме кокоше месо – с пресипнал от съня глас рече Галцев.

– Ето ти го кокошето – рече Сорочински. – Археолозите са забавна компания. Единият е страшно брадясал – няма празно място по лицето. Разкопават японски укрепления от четирийсетте години на по-миналия век. Тук е имало подземна крепост. Този, брадатият, ми подари патрон за пистолет. Виж!

Галцев промърмори недоволно:

– Не ми тикай под носа тоя боклук.

Замириса на супа.

– Началникът им – продължаваше Сорочински – е много готино момиче. Блондинка и много стройна, само краката ù са дебели. Натика ме в дота[4] и ме накара да гледам през амбразурата. Оттук, разправя, са обстрелвали целия северен бряг.

– Е, и какво? – попита Галцев. – Наистина ли са го обстрелвали?

– Кой ти знае. Сигурно. Аз гледах предимно нея. После двамата замервахме дебелината на подпорите.

– Така, два часа, само замервахте?

– Ъхъ. А после загрях, че нейната фамилия е същата като на брадатия и се оттеглих. А пък в тия зандани, да ти кажа, е твърде гадно. Тъмно, а по стените – плесен. Ами хлябът къде е?

– Ето го – рече Галцев. – Може пък тя да е просто сестра на тоя, брадатия.

– Може. А как е Яйцето?

– Никак.

– Е, добре – рече Сорочински. – Михаил Албертович, обядът е готов.

Докато ядяха, Сорочински говореше много. Отначало обясни, че японската дума „тотика“ произлиза от руския термин „огнева точка“, а руската дума „дот“ пък произхожда от английското „дот“, което също означава „точка“. После се

[4] От руски, дот – долговременная огневая точка. Отбранително съоръжение, използвано в навечерието и по време на Втората световна война. *(бел. ред.)*

захвана много надълго да разказва за дотове, зандани, амбразури и за плътността на огъня на квадратен метър и затова Сидоров се постара да яде по-бързо и се отказа от плодовете. Остави Галцев да наблюдава Яйцето, качи се в птерокара и задряма. Наоколо бе удивително тихо, само Сорочински, който миеше съдовете на ручея, от време на време запяваше. Галцев седеше с полевия бинокъл и без да откъсва очи от него, гледаше върха на хълма.

Когато Сидоров се събуди, слънцето залязваше. От юг пълзеше тъмновиолетов сумрак, стана прохладно. Планините на запад почерняха, над хоризонта като сива сянка висеше конусът на някогашния вулкан. Яйцето на върха на сопката сияеше с пурпурен пламък. Над бостаните пълзеше сивосинкава мъглица. Галцев седеше във все същата поза и слушаше Сорочински.

– В Астрахан – разказваше Сорочински – ядох „шахска роза“. Това е диня с рядка красота. Има вкус на ананас...

Галцев покашлюваше.

Сидоров поседя няколко минути, без да мърда. Спомни си как някога с Генка Капитана ядоха дини на Венита. От Земята прехвърлиха цял кораб дини за планетологичната станция. Ядяха дини, впиваха усти в хрупкавото им месо, сокът течеше по бузите им, а после се обстрелваха един друг с хлъзгавите черни семенца.

– ... пръстите да си оближеш, като гастроном ти го казвам!

– По-тихо – рече Галцев. – Ще събудиш Атос.

Сидоров се намести по-удобно, облегна брадичка на облегалката на предната седалка и притвори очи. В кабината беше топло и малко задушно – тя изстиваше бавно.

– А на теб не ти ли се е случвало да летиш с Атос? – попита Сорочински.

– Не – отвърна Галцев.

– Жал ми е за него. И едновременно с това му завиждам. Такъв живот е изживял той, какъвто аз никога няма да изживея. И много други също. Но все едно, вече го е изживял.

– А защо пък да го е изживял? – попита Галцев. – Само е спрял да лети.

– Птица, която е спряла да лети... – Сорочински млъкна. – Изобщо, времето на Десантчиците вече отмина – рече той неочаквано.

– Дрън-дрън – спокойно отвърна Галцев.

Сидоров чу как Сорочински се разшава.

– Не, не е дрън-дрън – рече той. – Ето го Яйцето! Ще ги правят със стотици и ще ги хвърлят по неизвестните и опасни светове. И всяко Яйце ще построи там лаборатория, ракетодрум, звездолет. То ще разработва шахти и рудници. Ще лови и изучава твоите нематоди. А Десантчиците само ще събират информация и ще обират отвсякъде каймака.

– Дрън-дрън – повтори Галцев. – Лаборатория, шахта...А херметичният купол за шест души?

– Какво за херметичния купол?

– Под него ще има шест души.

– Все едно – упорито заяви Сорочински. – Все едно, на Десантчиците им идва краят. Куполът с хора – това е само началото. Ще изпращат напред автоматични кораби, които ще хвърлят Яйцата, и тогава хората ще идват наготово...

Той заговори за перспективите на ембриомеханиката, като преразказваше известния доклад на Фишер. „Много се говори за това – помисли си Сидоров. – И всичко е вярно.“ Но когато изпитваха първите планетолети-автомати, също много се говореше, че на междупланетниците ще им остане само да обират каймака. А когато Акимов и Сермус пуснаха първата система киберразузнавачи, Сидоров даже искаше да се махне от космоса. Това беше преди трийсет години – оттогава му се беше налагало неведнъж да скача в ада за изкорубените отломки на кибери и да прави онова, което не са могли да направят те... „Новак – помисли си той за Сорочински. – И прекалено много дрънка.“

Когато Галцев за четвърти път каза „дрън-дрън“, Сидоров излезе от машината. Щом го видя, Сорочински млъкна и скочи. В ръце държеше половин недозряла диня, от нея стърчеше нож. Галцев продължаваше да седи с кръстосани крака.

– Искате ли диня, Михаил Албертович? – попита Сорочински.

Сидоров поклати глава, пъхна ръце в джобовете и се загледа към върха на сопката. Червените отблясъци по полираната повърхност на Яйцето потъмняваха пред очите му. Бързо се стъмваше. От мъглата изведнъж се издигна ярка звезда и бавно запълзя по тъмносиньото небе.

– Спътник Осем – рече Галцев.

– Не – поправи го уверено Сорочински. – Това е Спътник Седемнайсет. Или не – това е Спътник Огледало.

Сидоров, който знаеше, че това е Спътник Осем, въздъхна и тръгна към сопката. Сорочински ужасно му досади, а и трябваше да огледа кинокамерите.

На връщане той видя пламък. Неуморимият Сорочински бе запалил огън и сега стоеше в живописна поза и размахваше ръце.

– ... целта – това е само средство – чу Сидоров. – Щастието не е в самото щастие, а в тичането към щастието...

– Това вече съм го чел някъде – забеляза Галцев.

„И аз – помисли си Сидоров. – И то много пъти. Дали да не заповядам на Сорочински да легне да спи?“ Той погледна часовника си. Светещите стрелки показваха полунощ. Беше съвсем тъмно.

Яйцето се пукна в два часа и петдесет и три минути. Нощта беше безлунна. Сидоров дремеше до огъня, обърнал към него десния си хълбок. До него клюмаше червеноликият Галцев, а от другата страна на огъня Сорочински четеше вестник и шумолеше със страниците. И ето, Яйцето се пукна.

Разнесе се рязък пронизителен звук, подобен на звънтенето на екструзионна машина, когато изплюва готов детайл. После върхът на сопката за кратко се озари от оранжева светлина. Сидоров погледна часовника си и стана. Върхът на сопката изпъкваше доста отчетливо на фона на звездното небе. И когато очите, заслепени от огъня, свикнаха с тъмнината, той видя множество слаби червеникави пламъчета, които бавно се движеха около мястото, където се намираше Яйцето.

– Почна се! – произнесе със зловещ глас Сорочински. – Почна се! Витя, събуди се, почна се!

– Може би ще млъкнеш най-сетне? – рече бързо Галцев. Той също шепнеше.

От тримата само Сидоров знаеше какво става на върха. Първите десет часа след пробуждането механозародишът се настройваше към обстановката. Когато настройката завърши, зародишът започна да се развива. Всичко в Яйцето, което не бе нужно за развитието, отиде за преправяне и укрепване на работните органи – ефектори. После работата стигна до обвивката. Обвивката бе разкъсана и зародишът се захвана да усвоява храната под нозете си.

Пламъчетата ставаха все повече, те се движеха все по-бързо. Разнесе се жужене и пискливо стържене – ефекторите бяха захапали почвата и стриваха на прах късове вулканична лава. Пъх, пъх! – безшумно се отделиха от върха и заплуваха към звездното небе кълба светещ дим. Колеблив трепереш отблясък за секунда озари странните, тежко шаващи форми, после всичко отново се скри.

– Да отидем по-близо? – предложи Сорочински.

Сидоров не отговори. Той изведнъж си спомни изпитанията на първия механозародиш, прототипа на Яйцето. Това бе преди няколко години. Тогава той още беше пълен новак в ембриомеханиката. В обширния павилион до института бе разположен зародишът – осемнайсет сандъка, подобни на огнеупорни каси, покрай стените, и огромна купчина цимент по средата. В купчината цимент се криеха ефекторната и дигестивната системи. Фишер махна с ръка и някой включи прекъсвача. Седяха в павилиона до късно вечерта, забравили за всичко на света. Купчината цимент се топеше и вечерта от парата и дима изникнаха очертанията на стандартна литопластова къщичка с три стаи, с парно отопление и автономно електрозахранване. Беше съвсем като фабричните, само в банята бе останал керамичен куб – „стомахът“, и сложни съчленения на ефектори. Фишер огледа къщичката, докосна с крак ефекторите и рече:

– Е, стига сме се занимавали с примитивно производство. Трябва да направим Яйцето.

Ето тогава за първи път бе произнесена тази дума. После имаше много работа, много сполуки и страшно много несполуки. Зародишът се учеше да се надстройва, да се приспособява към резките промени в обстановката, да се самовъзстановява. Учеше се да се развива в къщи, багери, ракети, учеше се да не се чупи при падане в пропаст, да не излиза от строя във вълни от разтопен метал, да не се бои от абсолютната нула... „Не – помисли си Сидоров. – Хубаво е, че останах на Земята.“

На върха на хълма кълбата светещ дим се издигаха все по-начесто и по-начесто, трясъкът, скърцането и жуженето се сляха в непрекъснат дрънчащ шум. Блуждаещите червени пламъчета образуваха вериги, веригите се свиваха в причудливи подвижни линии. Розово зарево грееше над тях и вече можеше да се различи нещо огромно и гърбаво, люлеещо се като лодка по вълните.

Сидоров отново погледна часовника си. Беше четири без пет. Очевидно лавата и туфът[5] се оказаха благоприятен материал: куполът растеше много по-бързо, отколкото на цимент. Интересно какво ли ще става по-нататък. Механизмът надстройва купола от върха към краищата, при това ефекторите навлизат все по-дълбоко в сопката. За да не се окаже куполът под земята, на зародиша ще му се наложи да се погрижи или за наколни подпорки, или за придвижването на

[5] Твърда маса, образувана от вулканична пепел, пясък, стъкло, кварц и др. (бел. ред.)

купола встрани от ямата, изровена от ефекторите. Сидоров си представи нажежените до бяло краища на купола, върху които лопатките на ефекторите лепят все нови и нови частици лепкав от горещината литопласт.

За минута върхът на сопката потъна в тъмнина, грохотът замлъкна, чуваше се само неясно жужене. Зародишът пренастройваше работата на енергетичната система.

– Сорочински – рече Сидоров.

– Аз!

– Тичайте при термокамерата и я издърпайте по-далечко. На сопката не се качвайте.

– Тичам, Михаил Албертович.

Чуваше се как той шепнешком помоли Галцев за фенерче, после жълтото кръгче светлина заподскача по чакъла и изчезна.

Грохотът се възобнови. Отново над върха на сопката грейна розово зарево. На Сидоров му се стори, че черният купол се е преместил мъничко, но не беше сигурен в това. Помисли си с досада, че трябваше да прати Сорочински при термокамерата веднага след като зародишът се излюпи от Яйцето...

После нещо трясна оглушително. Върхът припламна в червено. Бавна пурпурна мълния пропълзя по черния склон и угасна. Розовото зарево стана жълто и ярко и веднага се забули от гъст дим. Кънтящ удар се блъсна в ушите му и Сидоров с ужас видя как сред дима и пламъците, обвили върха, се надигна огромна сянка. Нещо масивно и тежко, преливащо в гланцови отблясъци, се заклати на тънки разтреперани крака. Прокънтя още един удар, още една нажежена мълния потече на зигзаг по склона. Трепна земята и сянката, увиснала сред димното зарево, рухна.

Тогава Сидоров се втурна към сопката. В сопката нещо гърмеше и трещеше, вълни горещ въздух го събаряха, и в червената танцуваща светлина той видя как се срутват, повличайки след себе си късове лава, кинокамерите – единствените свидетели на онова, което стана на върха.

Той се спъна в една камера. Тя се вргаляше, разперила извитите крака на статива. Тогава тръгна по-бавно и горещият чакъл се сипеше насреща му по склона. Горе настъпи тишина, но нещо тлееше там сред дима. После се разнесе още един удар и Сидоров видя слаб жълт проблясък.

На върха миришеше на горещ дим и на нещо непознато и кисело. Сидоров се спря на края на огромната пропаст с отвесни ръбове. В тази пропаст лежеше настрана почти готовият купол – херметичен, за шест души, с пристройка и кислороден филтър. В ямата тлееше нажежена шлака и на фона ù се виждаше как слабо и безпомощно се движат загубилите управление геомеханични пипала на зародиша. От ямата лъхаше на изгоряло и кисело.

– Ама какво е това? – попита плачливо Сорочински.

Сидоров вдигна глава и го видя, застанал на четири крака на самия ръб.

– Дядо чупил, чупил, не го счупил – унило рече Сорочински. – Баба чупила, чупила, не го счупила...

– Млък – тихо рече Сидоров.

Той седна на края на ямата и започна да се спуска.

– Не бива – ребе Галцев. – Опасно е.

– Млък – повтори Сидоров.

Трябваше незабавно да разбере какво е станало тук. Не можеше да бъде – да ги подведе конструкцията на Яйцето, най-съвършената от машините, създадени от човека. Най-неуязвимата машина, най-умната машина.

Силна горещина опърли лицето му. Сидоров примижа и се плъзна надолу покрай нажежения до червено край на новородения купол. Долу се огледа. Видя разтопени бетонни сводове, ръждиви почернели арматурни пръти, широк тъмен проход, който водеше нейде в дълбините на сопката. Под краката му нещо се извъртя тежко. Сидоров се наведе. Не проумя веднага що за сив метален отломък е това, а когато го проумя, разбра всичко. Това беше артилерийски снаряд.

В сопката цареше пустота. Някакви мерзавци преди двеста години бяха изкопали в нея залято с бетон тъмно помещение. И бяха натъпкали това помещение с артилерийски снаряди. Механизмът, докато е слагал опорните колове, е пробил сводовете от край до край. Прогнилият бетон не е издържал тежестта на купола. Подпорите са хлътнали в него като в тресавище. Тогава машината се е захванала да залива бетона с разтопен литопласт. Тя не е могла да знае, че тук има склад за снаряди. Тя не е могла да знае какво представляват артилерийските снаряди, защото хората, които са ù задали програмата за живот, са забравили какво е това артилерийски снаряд. Снарядите май ги зареждаха с тротил. Тротилът се е развалил за двеста години, но не съвсем. Не във всички снаряди. Всичко, което е можело да се взриви, е започнало да се взривява. И механизмът се е превърнал в купчина боклуци...

Отгоре се посипаха камъчета. Сидоров погледна нататък и видя, че Галцев слиза при него. По противоположната стена се спускаше Сорочински.

– Къде се врете? – попита Сидоров.

Сорочински отвърна с тънък глас:

– Искаме да помогнем, Михаил Албертович.

– Не ми трябвате.

– Ние само... – започна Сорочински и се запъна.

По стената зад Сидоров тръгна пукнатина.

– Внимателно! – разкрещя се Сорочински.

Сидоров пристъпи встрани, спъна се в един снаряд и падна. Падна по очи и веднага се обърна по гръб. Куполът се олюля, рухна тежко и заби нажежения си край дълбоко в черната земя. Земята потрепери. Горещият въздух шибна Сидоров в лицето.

Над сопката, където мъждиво проблясваше стърчащият от кратера купол, висеше тънък бял дим. Там все още нещо тлееше и от време на време глухо изпукваше. Галцев, със зачервени очи, седеше, обхванал коленете си с ръце, и също гледаше сопката. Ръцете му бяха омотани с бинтове, цялата лява половина на лицето му беше почерняла от кал и сажди – така и не се изми, макар слънцето да беше изгряло отдавна. До огъня спеше Сорочински, покрил главата си с велуреното яке.

Сидоров легна по гръб и подложи ръце под главата си. Не му се щеше да гледа сопката, белия дим, свирепото лице на Галцев. И беше много хубаво да лежи

и да гледа в яркосиньото небе. В това небе можеш да гледаш с часове. Знаеше го, когато беше Десантчик, когато скачаше на северния полюс на Владислава, когато щурмува Белинда, когато седеше сам в разбития бот на Трансплутон. Там изобщо нямаше небе, имаше черна звездна пустота и ослепителна звезда – Слънцето. Тогава му се струваше, че би дал последните си минути живот, само за да види още веднъж синьото небе. На Земята това чувство бързо се забравя. Така беше и преди, когато той с години не виждаше синьо небе, и всяка секунда от тези години можеше да стане неговата последна секунда. Но на Десантчика не му прилича да мисли за смъртта. Затова пък трябва много да мисли за възможното поражение, макар Горбовски да беше казал веднъж, че смъртта е по-лоша от всяко, дори от най-съкрушителното поражение. Поражението винаги е само случайност, през която можеш да прекрачиш. Трябва да прекрачиш. Само мъртвите не могат да се борят. Впрочем, не. Мъртвите също могат да се борят и дори да нанасят поражения.

Сидоров се привдигна и погледна Галцев, и му се прииска да го попита какво мисли той за всичко това. Та нали Галцев също е бил Десантчик. И навярно мислеше, че на света няма нищо по-лошо от поражението.

Галцев бавно извърна глава, размърда устни и изведнъж каза:

– Очите ви са червени, Михаил Албертович.

– И вашите – рече Сидоров.

Трябваше да се свърже с Фишер и да му разкаже всичко, което се случи. Стана и по тревата се запъти към птерокара. Вървеше, отметнал глава, и гледаше в небето. Можеше да го гледа с часове – толкова синьо е то, и изумително хубаво. Небето, под което се завръщат.

Среща

Александър Григориевич Костилин стоеше пред своето огромно писалище и разглеждаше гланцови фотографии.

– Здравей, Лин – рече Ловеца.

Костилин вдигна плешивата си глава с голямо чело и се развика:

– А! Home is the sailor, home from sea!

– And the hunter come from the hill.[6]

– С какво ще ме зарадваш този път? – попита делово Костилин. – Нали идваш от Яйла?

– Да, направо от Хилядите блата. – Ловеца седна в креслото и изпъна крака. – А ти все повече дебелееш и оплешивяваш, Лин. Заседналият живот ще те довърши. Следващия път ще те взема с мен.

Костилин се хвана загрижено за дебелия корем.

– Да – рече той. – Ужасно. Остаряват бароните, затлъстяват бароните... Та, донесе ли нещичко интересно?

– Не, Лин. Само глупости. Десетина двухордови змии, няколко нови вида многочерупчести молюски... А какво е това тук? – Той се пресегна и взе от масата купчина снимки.

[6] „У дома се завърна от морето морякът, и ловецът от хълма дойде...“ – Р. Л. Стивънсън, „Реквием“. (бел. прев.)

– Това го докара един новак... Познаваш ли го?

– Не. – Ловеца разглеждаше снимките. – Не е зле. Това, разбира се, е Пандора.

– Правилно, Пандора е. Гигантски ракопаяк. Много едър екземпляр.

– Да – рече Ловеца, докато разглеждаше ултразвуковата карабина, облегната за мащаб до жълтия гол търбух на ракопаяка. – Нелош екземпляр за новак. Но аз и по-едри съм виждал. Колко пъти е стрелял?

– Разправя, че два пъти. И двата пъти – в главния нервен възел.

– Трябвало е да стреля с анестезираща игла. Момчето се е поизплашило – Ловеца с усмивка разглеждаше снимката, на която възбуденият новак бе настъпил горделиво мъртвото чудовище. – Е, хубаво, а как сте у вас?

Костилин махна с ръка.

– Пълна матримония. Всички се омъжват. Марта се задоми за хидролог.

– Коя беше Марта? – попита Ловеца. – Внучката?

– Правнучката, Пол! Правнучката!

– Да, стареят бароните... – Ловеца остави снимките на масата и стана. – Е, аз ще вървя.

– Пак ли? – попита с досада Костилин. – Може би стига толкова?

– Не, Лин. Трябва. Ще се срещнем на обичайното място.

Ловеца кимна и излезе. Спусна се в парка и се запъти към павилионите. Както винаги, Музеят беше препълнен с народ. Хората вървяха по алеите, обградени с оранжеви венериански палми, тълпяха се покрай терариумите и над басейните с прозрачна вода. Във високата трева между дърветата тичаха деца – играеха на „марсианска криеница“. Ловеца се спря да ги погледа. Това беше много увлекателна игра. Много отдавна от Марс на Земята докараха мимикродони – едри гущери с меланхоличен нрав, приспособили се отлично към резките смени на условията на съществуване. Те притежаваха необичайно развита способност за мимикрия. В парка на Музея се ползваха с пълна свобода. Дечицата се забавляваха, като ги търсеха – за това се изискваше немалка бдителност и ловкост – и после ги мъкнеха от място на място, за да погледат как мимикродоните си сменят окраската. Гущерите бяха едри и тромави; дечицата ги влачеха за отделящата се кожа на врата. Мимикродоните не се съпротивляваха. На тях това май им харесваше.

Ловеца отмина огромния прозрачен похлупак, под който се помещаваше терариумът „Полянка от планетата Ружена“. Там, сред бледата синкава трева, скачаха и се боричкаха забавните ремби – гигантски насекоми с изумителна разцветка, малко напомнящи на земните скакалци. Ловеца си спомни как преди двайсетина години за първи път ловува на Ружена. Три дни той дебна в засада, като причакваше да се появи каквото и да е, и огромните дъгоцветни ремби скачаха наоколо и кацаха по дулото на карабината му. Край „полянката“ винаги беше пълно с народ, защото рембите са много забавни и красиви.

Недалеч от входа на централния павилион Ловеца се спря до балюстрадата, обкръжаваща голям

кръгъл басейн-кладенец. В басейна, във водата, осветена с люлякова светлина, без умора кръжеше дълго космато животно – ихтиомамал, единственото топлокръвно, дишащо с хриле. Ихтиомамалът се движеше непрекъснато – плуваше все така в кръг и преди година, и преди пет години, и преди четирийсет години, когато Ловеца го видя за първи път. Знаменитият Салие беше хванал ихтиомамала с големи усилия. Сега Салие отдавна вече е мъртъв и спи вечния си сън нейде в джунглите на Пандора, а неговият ихтиомамал все така кръжи ли кръжи в люляковата вода на басейна.

Във вестибюла на павилиона Ловеца отново се спря и приседна в лекото кресло в ъгъла. Цялата средна част на светлата зала бе заета от препарирана летяща пиявица – „сора тобу хиру“ (животинският свят на Марс, Слънчева система, въглероден цикъл, тип полихордови, клас кожодишащи, разред, род, вид – „сора тобу хиру“). Летящата пиявица беше един от първите експонати в кейптаунския Музей на космозоологията. Ето вече век и половина това омерзително чудовище се зъбеше с уста, подобна на многочелюстен багер, в лицето на всеки влязъл в павилиона. Деветметрово, покрито с твърда блестяща козина, безоко, безного... Бившият стопанин на Марс.

„Да, какви работи ставаха на Марс – помисли си Ловеца. – Такова нещо не се забравя. Преди петдесет години тези чудовища, почти напълно изтребени, неочаквано се размножиха отново и се захванаха като в старите времена да пиратстват по комуникациите на марсианските бази. Тъкмо тогава бе проведена знаменитата глобална хайка. Аз се тресях на краулера и почти нищо не виждах в облаците пясък, вдигнати от гъсениците. Отдясно и отляво се носеха жълти пясъчни танкове, натъпкани с доброволци. Един танк изскочи на бархана[7] и изведнъж се преобърна, и хората стремглаво се посипаха от него, и тук ние изскочихме от праха и Ермлер се вкопчи в рамото ми и се разкрещя, като сочеше напред. И аз видях пиявиците, стотици пиявици, които се въртяха на соленището в низината между барханите. Започнах да стрелям, и другите също започнаха да стрелят, а Ермлер се суетеше със своя самоделен ракетомет и все не успяваше да го приведе в действие. Всички крещяха и го ругаеха, и дори заплашваха да го набият, но никой не можеше да се откъсне от карабината си. Кръгът на хайката се стесняваше и вече виждахме припламванията на изстрели по краулерите, идващи насреща, и в този миг Ермлер промуши между мен и водача ръждивата тръба на оръдието си, разнесе се ужасен рев и грохот и аз паднах, оглушал и ослепял, на дъното на краулера. Гъст черен дим забули соленището, всички машини спряха, а хората прекратиха стрелбата и само ревяха и размахваха карабини. Ермлер за пет минути свърши всичките си боеприпаси, краулерите излязоха на соленището и се заехме да доубиваме всичко живо, останало там след ракетите на Ермлер. Пиявиците се мятаха между машините, мачкаха ги с гъсеници, а аз все стрелях, стрелях, стрелях... Тогава бях млад и много обичах да стрелям. За съжаление винаги съм бил отличен стрелец, за съжаление никога не съм пропускал целта. За съжаление съм стрелял не само на Марс и не само по отвратителни хищници. По-добре никога през живота си да не виждам карабина...“

Той стана, заобиколи препарираната летяща пиявица и пое по галерията. Очевидно изглеждаше зле, защото мнозина се спираха и го гледаха с тревога.

[7] Пясъчен наносен хълм в пустините. (бел. ред.)

Най-накрая една девойка се приближи до него и плахо го попита не може ли да му помогне с нещо. „Ама ти какво говориш, момиче?“ – рече Ловеца. Усмихна се насила, бръкна с два пръста в нагръдния си джоб и извади раковина от Яйла с дивна красота. „Това е за тебе – рече той. – Отдалеко съм я донесъл.“ Тя се поусмихна и взе раковината. „Изглеждате много зле“ – рече. „Вече не съм млад, детенце – отвърна Ловеца. – Ние, старците, рядко изглеждаме добре. Налага ни се твърде много неща да мъкнем в душата си.“

Вероятно момичето не го разбра, но пък той и не искаше да го разбере. Погали я по главата и тръгна нататък. Едва сега изпъна рамене и се стараеше да върви изправен, така че хората вече да не се обръщат подире му.

„Само това ми оставаше, момиченцата да ме жалят – мислеше си той. – Съвсем се разпаднах. Навярно вече не бива да се връщам на Земята. Навярно трябва да остана завинаги на Яйла, да се заселя на края на Хилядите блата и да залагам капани за рубинови змиорки. Никой не познава Хилядите блата по-добре от мен и там бих си бил на мястото. Там има много работа за ловец, който никога не стреля...“

Той се спря. Тук винаги се спираше. В продълговатия стъклен сандък, върху отломките от сив пясъчник стоеше, разкрачил три чифта възлести криви крачка, препариран сбръчкан, невзрачен сивкав гущер. У неосведомените посетители сивото шестоного не предизвикваше никакви емоции. Малцина знаеха чудноватата му история. Но Ловеца я знаеше и винаги изпитваше чувство на някакво суеверно възхищение от могъщата сила на живота, когато се спираше тук. Тази гущерица бе убита на десет парсека от Слънцето, трупът ù беше препариран и сухото животно престоя на същата тази стойка две години. И изведнъж в един прекрасен ден пред очите на посетителите от сбръчканата сива кожа започнаха да изпълзяват десетки миниатюрни пъргави шестоноги. Наистина, те веднага загинаха във въздуха на Земята, изгоряха от изобилието на кислород, но се вдигна страшен шум, а зоолозите и до ден-днешен не знаят как е могло да се случи това. Дааа... животът е единственото нещо, на което си струва да се кланяш...

Ловеца бродеше из галериите и преминаваше от един павилион в друг. Яркото африканско слънце – доброто жарко слънце на Земята – осветяваше залените със стъклопласт зверове, родени под други слънца, на стотици милиарди километри оттук. Почти всички те бяха познати на Ловеца – беше ги виждал много пъти, и не само в Музея. Понякога той се спираше пред новите експонати, четеше чудатите названия на чудати животни и познатите имена на ловци. „Малтийска шпага“, „Петнист дзо“, „Голям цзи-лин“, „Капуцин ципест“, „Черно плашило“, „Царкиня-лебед“... Симон Крайцер, Владимир Бабкин, Бруно Беляр, Николас Друо, Жан Салие-младши... Той ги познаваше всичките и сега беше най-старият от тях, макар и не най-големият късметлия. Но се радваше, когато научаваше, че Салие-младши най-сетне е хванал люспестия скритохрилник, че Володя Бабкин е доставил на земята жив слузник-глайдер, а Бруно Беляр е застрелял на Пандора гърбонос с бяла ципа, който е дебнал няколко години подред...

Така той стигна до десетия павилион, където имаше много негови собствени трофеи. Тук той се спираше почти до всяка поставка – спомняше си и се на-

слаждаваше. „Ето го „летящото килимче“, наричано още „падащо листо“. Четири дни го следих. Беше на Ружена, където толкова рядко валят дъждове, където някога, много отдавна, загина забележителният зоолог Людвиг Порта. „Летящото килимче“ се придвижва много бързо и има много остър слух. Не бива да го преследваш с кола, трябва да го следиш денем и нощем и да издирваш слабите мазни следи сред листака на дърветата. Аз го проследих и оттогава никой вече не може да го проследи – и самолюбивият Салие неведнъж е разправял, че това е било случаен късмет.“ Ловеца с гордост опипа буквите, издълбани в пояснителната табелка: „Доставен и препариран от ловеца П. Гнедих“ „Стрелях четири пъти в него и нито веднъж не пропуснах, но то беше още живо, когато падаше на земята и чупеше клоните на дърветата със зелени стъбла. Беше тогава, когато още стрелях...“

А ето го безокото чудовище от тежководните блата на Владислава. Безоко и безформено. Никой не знаеше със сигурност каква форма да му се придаде, когато пълнехме кожата му, и в края на краищата го натъпкахме по най-успешната снимка.

„Бях го погнал през блатото към брега, където бяха изровени няколко ями, то падна в едната и дълго рева там и се въртя в черната рядка кал, и ни трябваха цели две кофи бета-новокаин, за да го приспим. Беше съвсем неотдавна, преди десетина години, и тогава аз вече не стрелях... тази среща е приятна.“

Колкото повече напредваше Ловеца по галерията на десетия павилион, толкова по-бавни ставаха крачките му. Защото не му се искаше да върви по-нататък. Защото не можеше да не върви по-нататък. Защото наближаваше главната среща. И с всяка крачка той все по-силно усещаше познатото печално безпокойство. А от стъкления сандък вече го следяха кръглите бели очи...

Както винаги, той се приближи към тази неголяма стойка с наведена глава и преди всичко прочете на пояснителната табелка надписа, който отдавна бе научил наизуст: „Животински свят на Крукс, система на звездата ЕН 92, въглероден цикъл, тип монохордови, клас, разред, род, вид – четирирък трипръст. Доставен от ловеца Пол Гнедих, препариран от доктор А. Костилин.“ После вдигна очи.

Под стъкления похлупак на наклонената полирана дъска лежеше глава – силно сплескана по вертикала, гола и черна, с плоска, овална лицева част. Кожата на лицевата част беше гладка като на барабан, нямаше ни уста, ни чело, нито носови отверстия. Имаше само очи. Кръгли, бели, с малки черни зеници и разположени необичайно широко. Дясното око беше леко повредено и това придаваше на мъртвия поглед странно изражение. Лин е превъзходен таксидермист[8]: тъкмо такова изражение имаше четириръкият, когато Ловеца за първи път се наведе над него в мъглата. Отдавна беше...

Оттогава изминаха седемнайсет години. „Защо се случи това? – помисли си Ловеца. – Та аз нямах намерение да ловувам там. Крукс съобщи, че там нямало живот – само бактерии и сухоземни рачета. И все пак, когато Сандере ме помоли да огледам околностите, взех карабината...“

Над каменните сипеи се стелеше мъгла. Изгряваше малкото червено слънце – червеното джудже ЕН 92, и мъглата изглеждаше червеникава. Под ме-

[8] От стгр. таксидермия: начин за препариране на животни, в чиято основа е кожата; използва се главно за изработване на музейни експонати и ловни трофеи. (бел. ред.)

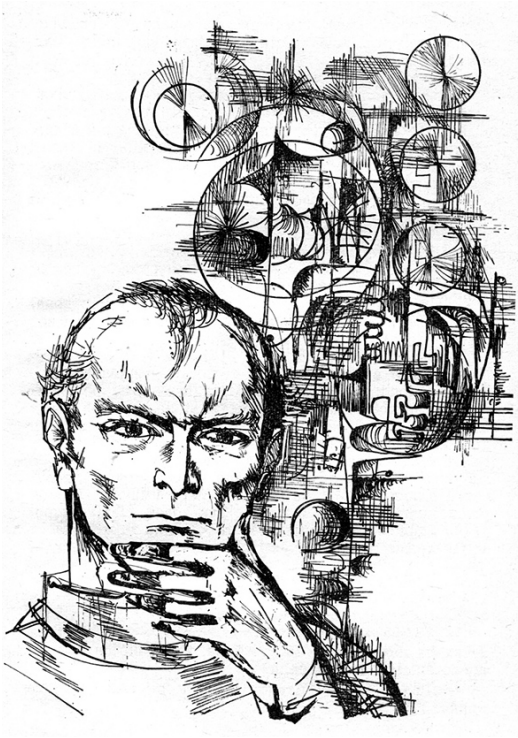

ките гъсеници на всъдехода шумоляха камъните, от мъглата една след друга изплуваха тъмни ниски скали. После нещо се размърда върху гребена на една от скалите и Ловеца спря машината. От такова разстояние беше трудно да разгледа животното. А и му пречеха мъглата и сумрачното осветление. Но Ловеца имаше набито око. Разбира се, по гребена на скалата се промъкваше някакво едро гръбначно животно, и той се зарадва, че все пак е взел карабината. „Ще посрамим Крукс“ – весело си помисли. Вдигна покрива на люка, подаде предпазливо навън дулото и започна да се прицелва. В онзи момент, когато мъглата малко се поразреди и гърбавият силует на животното се очерта ясно на фона на червеникавото небе, Ловеца стреля. И веднага ослепителен лилав взрив се появи на мястото, където се намираше то. Нещо трясна силно и се разнесе дълъг съскащ звук. После над гребена на скалата се издигнаха и се смесиха с мъглата облаци сивкав дим.

Ловеца много се учуди. Спомни си, че е заредил карабината с анестезираща игла, от която най-малко можеше да се очаква подобен взрив. След като поразмишлява няколко минути, той слезе от всъдехода и се отправи да търси плячката. Намери я там, където и очакваше – под скалата, на каменния сипей. Това наистина беше четирикрако или четириръко животно, по размери колкото голям дог. Беше страшно изгорено и осакатено, и Ловеца отново бе поразен от ужасното въздействие, произведено от обикновена анестезираща игла. Трудно беше дори да си представи първоначалния вид на животното. Относително цяла бе останала само предната част на главата – плосък овал, покрит с гладка черна кожа, а на него – бели угаснали очи.

На Земята с този трофей се зае Костилин. След седмица той съобщи на Ловеца, че трофеят е силно разрушен и не представлява особен интерес, освен като доказателство за съществуването на висши форми на животни в системите на червените джуджета, и посъветва Ловеца за в бъдеще да внимава повече с термитните патрони. „Човек би си помислил, че си стрелял в него от уплаха – рече раздразнено той. – Все едно те е нападнало.“ „Но аз отлично помня, че стрелях с игла“ – възрази Ловеца. „А аз отлично виждам, че си го поразил с термитен куршум в гръбнака“ – отвърна Лин. Ловеца сви рамене и не се впусна в спор. Интересно беше, разбира се, да разбере от какво се е получил такъв взрив, но в края на краищата това не беше чак толкова важно.

„Да, тогава това съвсем не изглеждаше важно“ – мислеше си Ловеца. Той все така стоеше и гледаше плоската глава на четириръкия. „Посмях се на Крукс, поспорих с Лин и забравих всичко. А после дойде съмнението, и със съмнението – мъката.“

Крукс организира две големи експедиции. Той претърси всички големи пространства на своята планета. И не намери там нито едно животно, по-едро от рače колкото кутрето на ръката. Затова пък в южното полукълбо на каменното плато намери неизвестно чия площадка за кацане – кръгъл участък от разтопен базалт с диаметър около двайсет метра. Отначало се заинтересуваха от тази находка, но после се изясни, че някъде в същия район преди две години се е приземил за текущ ремонт звездолетът на Сандърс, и находката бе забравена. Бе забравена от всички, но не от Ловеца. Защото по това време у Ловеца вече се бе зародило съмнението.

Веднъж в ленинградския Клуб на звездните летци той чу една история за това как на планетата на Крукс някакъв бордови инженер насмалко не изгорял жив. Излязъл от кораба с неизправен кислороден балон. В балона имало теч, а атмосферата на планетата на Крукс е наситена с леки въглеводороди, които осъществяват бурна реакция със свободния кислород. За щастие успели да откъснат от момчето пламтящия балон и му се разминало само с леки изгаряния. Ловеца слушаше този разказ, а пред очите му беше лилавият взрив над черния планински хребет.

Когато на планетата на Крукс откриха неизвестната площадка за кацане, съмнението се превърна в ужасна увереност. Ловеца се втурна при Костилин. „Кого съм убил?! – крещеше той. – Животно ли е това или човек? Лин, кого съм убил?!“ Костилин го слушаше и лицето му се наливаше с кръв, а после ревна: „Сядай! Стига с тази истерия, дърта бабо! Как смееш да ми говориш така? Мислиш, че аз, Александър Костилин, не мога да различа разумно същество от животно?“ „Но... площадката за кацане!...“ „Ти сам си кацал на това плато със Сандърс...“ „Взривът!... Пробил съм му кислородния балон!“ „Не бива да стреляш с термитни снаряди във въглеводородна атмосфера.“ „Така да е, но нали Крукс после не намери там нито един четирирък! Знам, че това е бил чужд звезден летец!“ „Женка! – ревеше Лин. – Истеричка! Та на планетата на Крукс може и още сто години да не намерят нито един четирирък! Огромна планета, изровена от пещери като холандско сирене! Просто ти е провървяло, глупако, а ти не си успял да се възползваш, и ми докара овъглени кокали вместо животно!“

Ловеца така стисна ръце, че пръстите му изпукаха.

– Не, Лин, не животно ти докарах – промърмори той. – Все пак ти докарах чужд звезден летец...

„Колко много думи похаби, стари приятелю Лин! Колко пъти ме убеждава! Колко пъти ми се струваше, че съмненията си отиват завинаги, че отново мога да въздъхна спокойно и да не се чувствам убиец... Като всички хора. Като дечицата, които играят на „марсианска криеница“... Но не можеш да убиеш съмненията с хитроумна логика.“

Той положи ръце върху сандъка и притисна лице о прозрачната пластмаса.

– Кой си ти? – изрече тъжно.

Лин го съзря отдалече и както винаги му стана непоносимо болно, щом видя този смел, някога весел човек, така страшно сломен от собствената си съвест. Но се престори, че всичко е отлично като отличния слънчев ден в Кейптаун. Тракайки силно с токове, той се приближи до Ловеца, плясна го по гърба и с подчертано бодър глас възкликна:

– Срещата свърши! Зверски ми се яде, Поли – сега отиваме у нас и славно ще си похапнем! Днес Марта приготви в твоя чест истинска оксеншванцензупе[9]! Да вървим, Ловецо, зупето ни чака!

– Да вървим – тихо рече Ловеца.

– Вече се обадих у дома. Всички си умират да те видят и да послушат разказите ти.

Ловеца кимна и бавно тръгна към изхода. Лин погледна прегърбените му рамене и се обърна към поставката. Очите му срещнаха белите мъртви очи зад прозрачната стена. „Поговорихте ли си?“ – мълчаливо попита Лин. „Да.“ „Ти нищо ли не му каза?“ „Не.“ Лин погледна пояснителната табелка: „... четирирък трипръст. Доставен от ловеца П. Гнедих, препариран от доктор А. Костилин.“ Той отново погледна Ловеца и бързо, крадешком написа с кутре след думата „трипръст“: sapiens. Разбира се, на табелката не остана и едничък щрих, но Лин припряно я избърса с длан.

Преведе Светлана Комогорова – Комо
Редактира Светла Йосифова
Като илюстрации са използвани графики на Иван Кирков към романа на Станислав Лем „Непобедимият“.

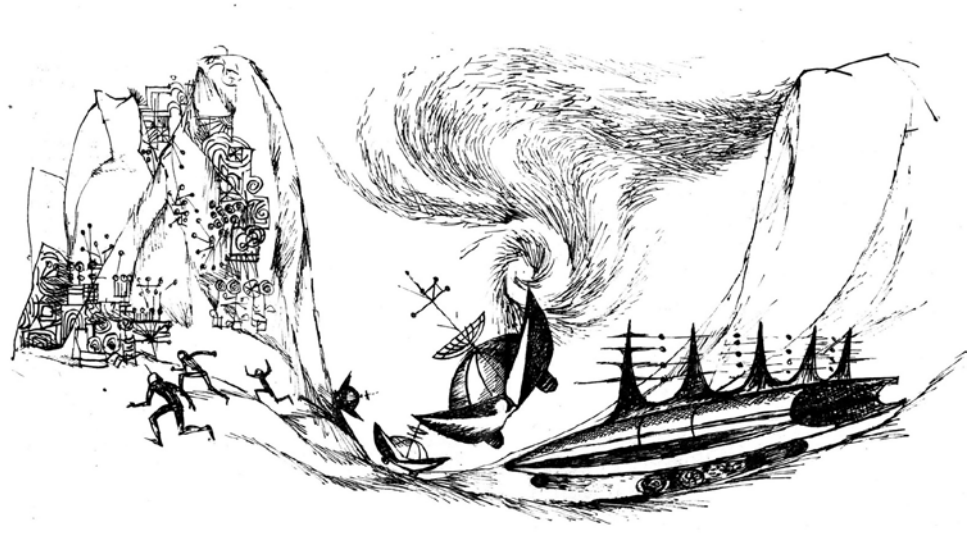

[9] От немски: супа от волска опашка. (бел. прев.)

Григор Гачев

Ортодокс

- 1 -
Манастирът

– Ето ти го моя юнак, отче Никодиме – побутна ме напред тате и смутено заизтупва пътния прах от калпака си. – Виж го какъв е запъртък. По-малката му сестра е по-яка. Само устата му все много знае. А в манастира и книги преписвате, и болни лекувате, Божии хора сте. Може и от него даже да направите нещо.

– Вярно, че е хилавичък, ама чак пък за нищо да не става... Разбирам те, де. – Отецът ме изгледа преценяващо. Беше набит и плещест мъж, но тате се извисяваше над него като планина. – Не искаш да ти срами рода, а?

Тате премига, обърна се и заоправя без нужда ритлите на каруцата. Когато пак погледна напред, се беше изчервил:

– Братята му са като канари, възрастните ги гледат отдолу нагоре. А той е за смях на всички...

– Ами! – обадих се аз обидено. – На кого се смяха в кръчмата, като ми обясняваше за бебетата?

Успях да отскоча навреме – шамарът просвистя край ухото ми. Тате се завъртя да ме подгони, ама се усети, че отецът го гледа, и само ме посочи заканително с пръст:

– А, и е и глуповат някакъв! Непрекъснато пита за какво ли не. И за неща, дето никой не ги пита. Едвам го издържат хората. Преди месец беше попитал отец Самуил, селския ни свещеник – абе като Господ е всемогъщ, може ли да създаде нива, която да не може да изоре! А пък преди...

– Добре, добре, разбрах – прекъсна го отец Никодим и въздъхна. – Щом го даваш за послушник, взимам го. Отец Самуил ли те прати да го доведеш тук? От Широкополската околия, доколкото знам, по разпределение се замонашвате в „Свети Наум“.

– Отецът там ме прати, ама аз размислих, и си рекох – „Свети Наум“ е малък манастир, и пълен. Пък за вашия отец Самуил казва, че разпределение за замонашване сега нямало, и че всички околии били насочени към други манастири. Та реших, че такова... абе... абе Петърчо ще е по-полезен тука...

– Понеже селските ти са в друг манастир, и тук има малко хора, та няма да те разнасят после? И е по-далече от селото ви? – изгледа го иронично отецът.

Тате се изчерви още повече и заби поглед в земята.

– Уви, прав е иначе свещеникът ви. Нов послушник не сме имали от години. А както ти можеш да си доведеш сина тук въпреки разпределението, така и другите могат. Ама не искат. Все на лесното налитат... А напоследък и еретични почват да стават! Преди месец хванали в Кирчево ханджията – направил механизъм! Поточето зад хана да му върти пилетата над жарта! И отец Борис му отсъдил само двайсет тояги на голо. Аз да съм им там... Папищаши ниедни! Ако продължаваш да ги галиш меко, и електри... електричество ще поискат!

Тате побледня и се присви под думата – сигурно беше някоя еретична. Отец Самуил ни беше казвал на следобедните занятия, че има еретични думи, ама не и кои са. Непременно трябваше да я запомня – манастирът е свято място, може занапред да не искат да ми я кажат. И току-виж я обърках с някоя праведна.

– Така, така, отче! Да му вземат къщата, и да го изгонят от селото, за урок на другите. Може и да го анатемосат даже. Както са тръгнали, ще поискат и... и... – Тате завъртя очи към небето, сякаш търсеше да види там нещо неправедно, дето да може да бъде поискано от еретици. – Абе, още някоя ерес. Когато Христос е ходил по земята, такива глупости имало ли е? Всичките до един да ги нака...

– Добре, Лазаре, добре – прекъсна го отец Никодим. – Знам, че почиташ Бога. Тръгвай обаче по-бързо, че скоро ще почне да се мръква, а наоколо пак са се завъртели самодиви. Видял ги е преди два дни брат Стефан от Попово, като ходил да разчиства пътеката през Елин проход. Беше ни жив, ни умрял от страх. Добре, че е носил трепетликов кръст, та не са посмели да го доближат.

– А нещо наоколо урочасали ли са? – настръхна тате. Лявата му ръка неволно доразгърди ризата и улови окаченото на врата му кръстче, а дясната стисна ритлата така, че дървото изпука.

– Има разболели се крави из околните села, все от последните дни. Един дървар за малко не бил затиснат от дърво в гората. И други, по-дребни работи. Не се безпокой, утре протоигуменът ще служи очистителна служба...

Тате набързо му стисна ръката. За едно мигване време спря на място, след това надигна каруцата за задницата и я обърна обратно към пътя. Докато дръпнатите от теглича коне успеят да се извъртят, той вече беше скочил на седалката и размахваше камшика колкото сила имаше.

Отец Никодим погледа замислено след него, поглади старателно подравнената си брада и се обърна към мен:

– Как се казваш?

– Петър.

– Аз ще съм ти наставник тук. На колко години си?

– На девет... – Изпъчих се и си повдигнах потурките, но отецът май пак не ми повярва. – Ама наистина! Честен кръст, отче!

– Дааа, дребничък си. Ама не изглеждаш твърде глуповат... Какво ти е обяснявал баща ти за бебетата? – Той ме изгледа изпитателно.

– Ами мама ме прати преди месец да повикам татко от кръчмата, ама той имаше да си допива чашата. И докато го чаках, го попитах откъде идват бебетата. И той ми каза, че ги носят щъркелите.

– И какво?

– И аз го попитах откъде ги взимат щъркелите. Другите в кръчмата много се смяха. Той каза, че не знае, аз не му повярвах, и го питах защо тогава децата приличат на родителите си, а не на щъркели. И как така щъркелите не бъркат кое дете на кого да занесат. Той помисли и каза, че това не е вярно, и че аз примерно изобщо не приличам на него, и че не знае откъде съм се взел такъв. И аз също помислих, и казах, че за мен може пък мама да знае откъде съм се взел, и че трябва да питаме нея...

Отец Никодим се намуси, и аз за всеки случай се дръпнах малко назад.

– А после Михо Кацата каза, че може и да ме е донесъл не който трябва щъркел. Ама тате се надигна от пейката, и той скочи и побягна, все едно го гонеха караконджоли. Така и не разбрах защо. По принцип не е добре с краката, ама изглежда тоя ден му се бяха оправили...

– Кой ти е казал тия неща?

– Кои?

– Да разпитваш защо децата приличат на родителите си, а не на щъркели. И защо ако тате не знае, мама трябва да знае откъде си се взел.

– Ами то си е ясно. Всичките ми братя и сестри са все едно гледаш тате и мама, ама по-малки. Чудя се мама като малка дали е била сополива като Божка... – Забелязах как ме гледа отецът. – А, не, не се чудя много. – Щом си приличат по другото... – А пък защо да питаме мама откъде съм се взел, ами откакто миналата година си отиде дядо Стефан, те с тате са най-старите вкъщи, и най-много ще да знаят и помнят. А ако тате не знае, кой друг освен мама? Съвсем е ясно...

– Уфф... Много ли те напляска баща ти? – Погледът на отеца поомекна, той изпуфтя, бутна калимявката си назад и избърса чело с ръкав.

– А, не. С пръст не ме пипна.

– Как така ти е простил? Като го гледах преди малко, май не е излишно благ.

– Не можа да ме стигне. Сетих се, че в двора имаме една млада топола, по която тате не смее да се качва, и докато той стане и заобиколи масите... Мама беше много изненадана колко бързо се върнахме двамата. И много доволна. Пита тате как така, ама той не щя да ù каже. После пита мен как съм го уговорил толкова бързо, ама като ù разказах, нещо се намуси. Не разбрах защо.

– Ясно.

Наставникът ми въздъхна, побутна ме към вратата и махна с ръка към отвора ù.

– Виждал ли си преди манастир?

– Не.

– И как ти се струва?

Заоглеждах смаяно. Оградата около манастира беше от кирпич, висока над човешки бой, варосана и покрита с керемиди. Вратата ù беше от дебели три пръста дъски, и поставена в големи тежки дъбови порти, през които, ако ги отвореха, сигурно щяха да се разминат спокойно две каруци, натоварени със сено.

Над портите на повече от два човешки боя височина имаше стряха, правена като да покрие цял хамбар.

Поколебах се малко, след това събрах смелост и прекрачих през прага.

Отвътре се простираше най-големият двор, който някога бях виждал – поне пет-шест пъти по сто крачки дълъг и широк. Покрай оградата се редяха, опрели гръб в нея, бараки и навеси – обори, свинарници, конюшни, хамбари, работилници... Доста изглеждаха позапуснати, имаше дори и рухнали. Няколко монаси тъкмо разчистваха развалините на една от тях, и расата им бяха посивели от прах и боклуци. Като видяха, че отец Никодим ги гледа, се позабързаха. Поне докато отецът не се обърна пак към мен.

Към вътрешността на двора водеше пътека, настлана с дялани камъни. Всяка педя земя около пътеката беше грижливо засадена – картофи, боб, чушки, зеле... По-назад се виждаха асми, проснали се върху дървени скелета, още по-назад – плодни дръвчета. Двама монаси окопаваха дръвчетата.

Истински интересното обаче беше манастирът сред широката отъпкана поляна по средата на двора. Боже Господи, колко огромен беше!

Даже като го виждах с очите си, пак ми беше трудно да повярвам, че може да има толкова голямо нещо, съградено от хора. Владишката епархия в Широкопол е на два ката, и е дълга колкото поне три нормални селски къщи. Манастирът обаче беше на четири-пет, на някои места май дори на шест ката; няколко кули стърчаха и над това. На ширина пък беше още по-грамаден – черквата в средата му беше поне колкото широкополската, а той я обхващаше от три страни, заедно с най-малко десет разтега празно място отвсякъде!

Опитах се за момент да направя сметка колко ли хора могат да живеят вътре. Трудно ми беше да преценя, ама сигурно цяло село като нашето. Че може би и отгоре. Направо не можех да повярвам на очите си.

– Това е брат Танас, манастирският вратар – побутна ме отец Никодим. Обърнах се. От неголяма барачка отвътре до портите беше излязъл нисичък монах с изтъркано, кърпено расо. Оплетените му сиви коса и брада правеха главата му да изглежда като свраче гнездо. – Кажи му добър ден, де!

– Добър ден, отче Танасе! – Понечих да му целуна ръка, но той я дръпна, въпреки че се беше ухилил до ушите.

– Не съм отец, момченце. Брат съм.

– Че не са ли всички монаси отци? – учудих се аз. – Освен че са братя в Господа, де? Така казва отец Самуил.

Отец Никодим зад гърба ми въздъхна.

– За да станеш истински монах, и да ти викат отец и да ти целуват ръка, трябва да вземеш специален изпит. Свещениците също полагат такъв. Труден и тежък е, и не всеки успява да го вземе. Които в манастира не са го взели, а са твърде големи за послушници, се наричат манастирски братя.

– Някои нямат излишно време да учат – добави брат Танас. Изглеждаше лекичко обиден.

– Да, и такива има – потвърди отец Никодим с глас, който хич не звучеше уверено. След това ме побутна напред.

Тръгнах бавно по пътеката към черквата, като непрекъснато се оглеждах. Наставникът ми вървеше до мен и обясняваше:

– Винаги като се строи манастир, се започва с черквата, точно както когато се прави ново село. Нашият манастир се казва „Свети Николай Чудотворец“, и черквата е посветена на свети Николай. Мястото е било избрано заради лековития извор. – Той посочи към каменната чешма до пътеката. От трите ѝ широки чучура течаха обилни струи бистра вода, която пълнеше голямо каменно корито. През изрезка в едната му страна преливаше ручейче и лъкатушеше между лехите. – Тогава Митрополията ни е била новосъздадена, и било решено, че голям и славен манастир ще е здрава опора на хората срещу злото...

Обхванатото от манастира място около черквата също беше настлано с дялани камъни. Стените ѝ бяха гладко измазани и варосани, и по тях имаше каменни изображения на светци. Мраморни стъпала със солидни мраморни перила се изкачваха към врати, високи два човешки боя, от резбовано дърво и с дръжки от черно желязо. Отстрани на вратите имаше големи прозорци, направени от парчета цветни стъкла, поставени в оловни рамки и така подредени, че да образуват картини. Още по-настрани се издигаха две камбанарии, и дори отдолу можех да различа през отворите под покривите им големи камбани.

Около черквата се извисяваха сякаш чак до небето стените на манастира. Бяха от червени печени тухли, доста по-големи от тези, с които се строи къща. На равни разстояния проглеждаха малки прозорчета с дървени капаци. На всяка стена, на нивото на земята, имаше по една врата – ниска, сигурно по-високите монаси се привеждаха на нея, но широка почти два разтега.

– Е, Петърчо? Какво ще кажеш?

Сепнах се. Така се бях зазяпал, че бях престанал да слушам какво ми разказват.

– Страхотно е! Дяволски е интересно!

Отец Никодим внезапно ме хвана за ухото и го изви силно.

– Ти чуваш ли се какво приказваш, бе?

– Оооох, боли! Нещо лошо ли казах?

– „Дяволски“ е лоша дума. – Отецът пусна ухото ми. – Кажеш ли го още веднъж, ще има бой с пръчка. Разбра ли?

– Да, отче. Ама... защо?

– Как защо? Не е редно да се казва. Лоша дума е. За дявола, за злото. Не разбираш ли?

– Разбирам, ама нали няма кой сега да я чуе? Освен нас двамата, де. Ама аз и да не я казвам, я знам. Пък ти си монах, имаш голяма сила срещу злото... – Пък и очевидно и той я знаеше. Как ли я е научил, ако никой не я казва?

Отецът се намуси. След това се замисли за миг-два.

– Господ ще разбере, че си я казал. Нали е всевиждащ.

– А дали е всечуващ? Не помня отец Самуил да е споменавал.

Отец Никодим ме изгледа така, че си глътнах езика за миг. Май пак бях казал нещо, дето не е хубаво. Ама нали за Господ говорим, не за дявола? Или за децата и щъркелите?

Или нещо да не съм се сетил?

– Амиии... То може и да не му трябва на Господ, де. Никола глухият от Богданово разбира какво говорят хората, като гледа как си мърдат устата. Сигурно и Господ го може, нали е всемогъщ. И като е всевиждащ...

– И освен че е всемогъщ, е и всечуващ – натърти наставникът ми. – Ще те чуе, и ще те накаже... Какво пак се кумиш?

– Ама нали е и всеблаг? – припомних си аз проповедите на отец Самуил. – Значи няма да ме накаже... Ооооох!

Този път отецът ме докопа за другото ухо. Пръстите му бяха като клещи.

– Сега разбра ли защо не бива?

– Разбрах, разбрах! Няма повече!

– Добре. Тръгвай тогава с мен, да ти покажа килията ти.

– А какво е папищаши? Също лоша дума ли?

– Господиии... – По челото на отеца протече капчица пот и той хвърли поглед през портата към пътя, по който си беше тръгнал тате. Имаше едно такова изражение, като че ли е разбрал нещо много важно, ама вече е късно.

– А електричество? Ооооооох! Ухото миииии!...

Ама добре де! Нали само попитах, че да знам? Какво толкова?

– Прав си, Петърчо. Най-големият и най-старият манастир в Митрополията е, първи в старшинството на манастирите ù, и един от най-големите в цялата Патриаршия – разказваше отец Никодим, докато вървяхме по коридори, стълбища, проходи, пак коридори, стълбища, проходи, и пак... – Започнат е триста и петнайсет години след Преселението, и е строен седемдесет и две години. Цялата Митрополия е давала доброволно по един месец труд годишно за съграждането му, всичките тези години, а като са се заселили първите монаси, са работили само по строежа. И е пристрояван после, та чак досега. Било е време, когато тук са живели почти две хиляди монаси, и е трябвало да се молят в манастирската черква на смени...

И отвътре манастирът не беше като никоя друга сграда, която бях виждал. И коридорите, и стълбищата бяха по над два човешки боя високи. Някои от проходите – също, други обаче бяха толкова ниски, че отец Никодим се привеждаше из тях. В някои коридори високо по стените имаше малки прозорчета, през които проникваше мижава светлина. В други – никакви, движехме се почти на опипом. На няколко пъти щях да загубя в кой точно проход завиваше отец Никодим, ако не го чувах откъде говори.

Чудех се какво ли ще да е било преди, като са живели тук толкова много монаси. Сигурно с по-малко паяжини наоколо – ако не друго, поне монасите ще да са ги обирали, докато са се провирали един покрай друг в блъсканицата. И с по-малко плесен и мухъл по стените, пак затова. Поне на човешки бой височина,

де... Само че колкото повече вървяхме, толкова повече си мислех, че две хиляди души накуп е страшно много хора, ама нищо чудно хич да не са били натясно. Коридорите, проходите и стълбищата като че ли нямаха край. Ту се качвахме, ту слизахме. Много скоро съвсем изгубих посоката. Възможно ли беше тоя манастир да е по-голям отвътре, отколкото отвънка?

– А сега сме стотина души всичко, с все обикновените братя и послушниците – продължаваше умислено отецът, сплел пръсти зад гърба си, докато се провираше приведен през поредния проход. Преди да стигне края му, зави по едно разклонение. – Вярно е, че преди две години повече от половината монаси отидоха да сложат начало на Нововасилиевския манастир, надали си чувал за него, той е през две Митрополии оттук. Но оттогава нови хора почти не са идвали. От другите манастири уж щяха да пращат, ама все отлагат. А и местни миряни не се замонашват много напоследък...

– Защо? – учудих се аз. – Толкова интересно място като манастира сигурно няма по целия свят. Такава игра на криеница може да стане тук! Ако го покажа на децата от село, всичките до едно ще искат да станат послушници!

Отец Никодим ме изгледа през рамо така, че си прехапах езика. Тук май каквото и да кажех, все не беше редно. Нищо де, ще се науча с времето. На село обикновено ядосвам околните с не повече от половината въпроси. Добре де, с не повече от две третини.

– Не ги влече хората напоследък духовното и светостта. Понякога си мисля, че и ние сме тръгнали по пътя на Сатаната като всички други... Слава на Бога, че не е отвърнал лице от нас. Онзи ден бяха докарали едно осакатяло момиче, да се помоли пред иконата на Богородица. Родителите му щяха да припаднат, като видяха чудото.

– Какво му е било? И какво чудо е станало?

– Беше без ръка. И както се молеше... Ще видиш сам. Честичко идват да се лекуват. И после пак тръгват да вършат грехове, проклетниците!... Ето килията ти – отвори отецът една дебела дървена врата. – Доскоро беше на Димо, ама той вече се готви за монах, така че слезе на първия кат, при възрастните.

Килията беше към пет на шест мои крачки, и личеше, че доскоро в нея е живял някой – подът и стените бяха чисти от паяжини и мухъл. На каменния под, до стената вляво, имаше покрит с дебела кафява черга сламеник. Светилниче висеше на отсрещната стена на забит между тухлите пирон. И това беше всичко.

Капакът на малкото прозорче беше широко отворен. Надигнах се на пръсти и погледнах навън. Пред очите ми беше позеленелият купол на черквата.

– Тук май сме на доста високо?

– На последния кат.

– За да сме по-близо до Бога ли?

– И затова – ухили се отецът, намести калимявката си и ме изгледа доволно. – Хич не си глуповат.

– А истинските монаси защо са долу на първия кат? За да са по-надалече от Него ли?

Усмивката му се изкриви, и той затвори очи, пое дълбоко въздух и постоя така няколко удара на сърцето. Май пак бях попитал нещо, дето не е хубаво.

– Трябва да се научиш да си сам, далече от другите. Ще имаш повече време да мислиш за Бога. Хем май и ние ще имаме повече.

Много ми се искаше да попитам за какво им е на истинските монаси повече време, докато са по-надалече от Бога. И за какво пък те ще мислят през това време. Нали трябва да взимам пример?... Само че ухото още ме болеше.

– А как да намеря пътя до долу? Вече забравих откъде сме минали. Няма ли някакви по-преки проходи или стълбища? Или поне с повече прозорци? В поне половината нямаше никаква светлина. А по оная стълба, дето се вие нагоре и нагоре, и непрекъснато се отделят от нея коридори на всички посоки, съвсем загубих откъде дойдохме. И не само на нея...

– По-трудно за тялото – по-добре за душата! Манастирът нарочно е строен така. Който иска прави и лесни пътища, ей му света отвънка. И с ума е същото. Умът и тялото трябва да отстъпят, за да излезе напред душата. Само тогава може да намери пътя към Бога. – Отец Никодим хвърли поглед през прозореца и се замисли.

Аз също.

– Отче, а ако тялото отстъпи много назад, а душата излезе много напред, дали няма да се разделят? И да умре човек? Това ли е пътят към Бога?

– Какво? – сепна се отецът и настръхна. – Какво рече?

– А, нищо, нищо...

Наставникът ми ме изгледа подозрително, но се сдържа.

– Не се бой. Ще драсна една линия оттук до главната зала, да не се губиш отначало. Носи си светилничето, да я виждаш и в тъмните места. – Той измъкна от ръкава на расото си парче креда. – Идвай сега да ти подберем расо... Или я по-добре остави. Като за тебе надали ще се намери готово, а като си спомня какво уши навремето брат Харалампи на Димо – не смеехме да го пратим извън манастира, да не помислят хората, че идват циркаджии... Като пораснеш малко, или дойде някой по-умел в шиенето, тогава.

През прозореца се чуха хлопащи удари, сякаш биеха висящо парче дърво.

– Я, клепалото! Кога стана време за вечеря? Да слизаме.

Животът в манастира се оказа дяво... така де, ангелски скучен. И райски еднообразен. По цял ден само слушах и преповтарях молитви, канони, требници, евангелия и свети писания. Научих се да чета, почнах да прописвам и да смятам. Със смятането се справях доста добре, особено с броенето. Отец Никодим бая се смая, когато веднъж за наказание ме накара да преброя колко тухли има в стените на стаята, и докато отиде до вратата да излезе, аз бях готов. А е толкова лесно! По двайсет и шест реда на четири стени – сто и четири реда. По седемнайсет тухли на ред – седемнайсет пъти по сто тухли и още шейсет и осем. Без дванайсет реда по пет тухли за вратата, и още четири реда по две тухли за прозореца – точно седемнайсет пъти по сто тухли. Какво толкова? А пък отецът

не ми повярва, и целия следобед брои тухлите, да ме провери. Аз гледах и го поправях, като сбъркаше – тъй де, иначе ще излезе, че аз съм сбъркал. Накрая се отказа и замърмори кой се е оказал наказан...

С църковното пеене обаче не ми вървеше. Още на втория ден след обедната молитва, докато отивахме към библиотеката, отец Никодим ми каза:

– За мирянин е простено само да казва молитвите, Петърчо. Ако ще ставаш духовник обаче, трябва да ги пееш.

– Че защо? Пò се разбира, като ги казва човек. Сигурно и на Господ ще му е по-лесно да ни разбира.

Отецът ме изгледа накриво:

– Не се измъквай! Така е редно – да се пеят. По-благозвучно е.

– А какво значи благозвучно? По-приятно за слушане ли? На село така казват.

– Да, разбира се. На теб не ти ли е по-приятно да слушаш пеене вместо говорене? И на Господ му е. Затова ги пеем.

Вдигнах рамене.

– На мен ми е все едно. А защо на другите хора не им е? И като ги попитам за това, казват, че съм нямал слух? Чувам не по-зле от кой да е. – Ако подслушвам, даже по-добре от повечето деца.

Отец Никодим въздъхна и се приведе под снишаващия се таван на коридора:

– Щом е редно да се пее, значи трябва да се пее. Хайде сега ми изпей обедната молитва

– Ъъъъ... тя как беше?

– Добре де, изпей ми Божията, нея няма как да не я знаеш. „Отче наш, който си на небето, да бъде волята ти...“

За лош късмет почнах точно като се разминавахме с протоигумена отец Йоаникий и с отец Андроник. Протоигуменът подскочи и си удари главата в тавана, а отец Андроник се задави – оказа се, че тайно още дъвчел. Трябваше отец Никодим да го тупа с юмрук по гърба, за да изкашля хапката.

Аз така се изплаших, че млъкнах. Когато всичко се оправи, попитах:

– Отче Никодиме, да продължа ли?

– А, не, не, не, за Бога!... Хм... – Той си смъкна калимавката и се почеса по главата. – Знаеш ли, май наистина е по-добре да не пееш молитвите. Просто ги казвай.

– Ама искам да ги пея, щом така е редно!

– Не, не, недей, моля те. И Господ сигурно ще предпочита да ги казваш.

– Не може ли все пак да пробвам?

Отец Никодим помисли малко.

– Може. Ама навън. На края на лозето, откъм оградата. Изпей три молитви там. Дано има някаква полза.

– Може ли една три пъти?

– Може.

Полза наистина имаше, и то голяма. После цял месец птиците не доближиха лозето, и можахме да изчакаме гроздето да узрее хубаво и да го оберем на

спокойствие. Лично игуменът ме похвали. Само че и той ме помоли да не пея на молитва. Да не избягат светците от иконите, добави брат Харалампи. Отец Геласий пък се обади кисело, че светците по иконите са свикнали да страдат за вярата, и най-много да си запушат ушите. Игуменът обаче им се скара, че не е хубаво да се подиграват с недостатъците човешки. Така и не разбрах мен ли имаше предвид. Нали пея? Хем и полза има!

Нямаше обаче с кого да си играя. Отец Никодим казваше, че му идвам в повече от цял манастир послушници, и че е добре, че съм послушник почти само аз. Ама въпреки това си мечтаех да сме повече. Бях съгласен даже да не разпитвам чак толкова... Но в целия манастир бяхме само трима. И на всичкото отгоре другите двама не ставаха за игра.

Димо беше пет години по-голям от мен, все ме гледаше отгоре надолу и не се интересуваше от нищо освен от светите писания – сигурно се мислеше вече за готов монах. Пуяк такъв!... Отец Никодим ми каза, че щял да се опита да вземе изпита за монах, като навършел осемнайсет години, и се готвел още отсега. И че и аз трябвало също да се готвя старателно – ученето било много. Изглеждаше загрижен, та го успокоих, че докато стигна осемнайсет, и времето е много, и няма нужда от бързане. Той обаче взе, че се разсърди. Така и не разбрах защо.

Георги беше глухоням и слабоумен – едва се справяше с лъжицата, и гледаше и без нея да минава, ако има как с ръце, па и направо с уста. Изглеждаше на седемнайсет или осемнайсет, но отец Никодим ми каза, че сигурно е доста по-голям, че като дошъл в манастира преди десет години, си бил пак такъв, и че незлобивите от Господа понякога са така. За поука на тези, дето искали вечна младост. И че нямало да става монах – водели го послушник само защото ако го наричали брат, манастирските братя се обиждали. Пък за нас, послушниците, било полезно да се учим на скромност. Аз попитах дали не е полезно и за манастирските братя, и после два дни ме боля ухото. А отецът се помоли точно десет пъти подред на Бог да му дава сила и търпение.

Като за капак, и килията ми беше далече от другите. Най-често учехме с отец Никодим, но когато не можеше да ми обърне внимание, а и вечер, самотата правеше скуката още по-силна. При мен се чуваше само като биеха клепалото за молитва или храна. А, и веднъж, когато брат Йоан, дърводелецът, се уцели по пръста с големия чук. Ама това за три месеца стана само веднъж. То че не ставаше често е ясно и без казване, де, иначе сигурно нямаше да е дърводелец вече.

(Да си призная, очаквах да рече нещо по-свято. Или духовно. Или поне да е песнопойно някак. На песнопойно горе-долу го докара, де... Сигурно ще да е по-отскоро в манастира, и не се е проникнал толкова от святост. Питах отец Никодим какво казват игуменът или протоигуменът, ако се ударят по пръста с чук – той ме погледна накриво, и отговори, че не му се е случвало да ги чуе. Ама мисля да следя и внимавам. Митрополит или дори Патриарха надали ще чуя някога какви велики и свети откровения казват тогава, но и игумена да чуя, все е нещо.)

Известно време ми беше интересно да разучавам ходниците и коридорите на манастира. С времето обаче ги понаучих, и престанах да се губя. (Дотогава

понякога се случваше хич да не ми е скучно. Каквито са дебели стените, никой няма да те чуе, ако ще да се скъсаш да крещиш. Не съм толкова гласовит като брат Йоан. Особено ако не съм се ударил по пръста с чук.)

Единствено в мазетата не смеех да вляза по-навътре. Зимникът с храната беше съвсем до входа им, до него беше лесно. След него идваха петнайсетина големи склада с какво ли не – жито, царевица, платове, кожи... До тях – иди-дойди. Оттам нататък обаче имаше коридори и разклонения, ум да ти зайде – не толкова оплетени като манастирските, ама още по-обширни, студени, пусти и най-вече тъмни. Отец Никодим казваше, че се простират под целия манастир, и под черквата, че и наоколо, и че сигурно никой от живите не ги бил обхождал докрай. И че вътре нямало нищо опасно, били точно така свещени, както и манастирът отгоре, и че били и те за складове при нужда, и че едно време, когато манастирът бил пълен, и те били пълни. Ама... страх си ме беше. Така и не ги научих истински.

Дните се точеха, все едни и същи. Молитви, учене, молитви, учене... Интересно ставаше единствено като се чуеше, че някъде в Митрополията са се завъртели самодиви или караконджоли – по цял ден всички в манастира го обсъждаха. Появяха ли се в някоя околия, манастирът в нея служеше очистителна служба. Избягваха оттам и по някое време се появяваха другаде.

Един ден, докато наливах от чешмата вода за магерницата, видях как брат Танас отваря, и в манастира влиза висок, мършав селянин, стиснал кръст колкото половин човешки бой. Размениха няколко думи с брата, чух само „караконджоли“. След това хукнаха към манастира.

Занесох бързо стомните и излязох да видя какво става. Селянинът, протоигуменът и отец Йероним тъкмо тичаха по пътеката към изхода, понесли торби. От една от торбите стърчеше кръст. Скочиха на чакащата отвън каруца и колелата ù затракаха бясно нанякъде.

Брат Танас също дотича и припряно затвори вратата. Пъхна си главата през малкото прозорче на нея и заоглежда след каруцата. Приближих зад него и попитах:

– Брат Танасе, какво има?

Братът подскочи и така си удари главата в горния ръб на прозорчето, че зъбите му изтракаха. Завъртя се към мен с облещени очи. Брадата и косата му бяха настръхнали, и главата му приличаше на свраче гнездо повече от всякога:

– Петърчо, ти ли си бил, бе? Пу-пу... – Той си плю в пазвата. – Акъла ми изкара.

– Защо? Какво е станало? – Огледах го да видя откъде му е изскочил акълът, ама отникъде не се виждаше. И на земята нямаше нищо особено. Сигурно беше някакъв много мъничък.

– Уф, не питай... Видели караконджоли в Милославово. Направо в селото, по крайната уличка откъм Кривошип. Ходели по улицата и пипали оградите, да ги урочасат сигурно. Протоигуменът и отец Йероним отидоха да служат служба заедно със свещеника им. – Той пак си плю в пазвата.

– Не може ли и аз? Сигурно е дя... ангелски интересно!

Брат Танас си попригладі брадата и изпуфтя.

– Хич не е интересно, и си е баш дяволска работа! Не бива да ходиш там, преди да си взел изпита за монах! И за мен даже не е хубаво, а за теб съвсем! – Той усилено заразтърква удареното място.

Стана ми виновно.

– Брат Танасе... да помогна да потърсим къде ти е паднал акълът? – Сигурно нямаше да му е лесно да го намери, след като аз не можах да го видя. – Млад съм, имам силни очи, ще съм от полза... Ама нещо лошо ли ка...?

Усетих се да побягна точно навреме. Два пъти обиколихме манастира, докато го убедя, че не съм искал да го обидя. Ама така и не разбрах с какво точно. Нали само исках да си поправя грешката? Щом съм му изкарал акъла, е редно и праведно да му помогна да си го намери обратно, нали?...

Двамата отци се върнаха чак на следващия ден. В трапезарията всички веднага ги наобиколиха и зачакаха да заразправят. Промуших се и аз, но отец Йоаникий ме забеляза:

– Петърчо, ти си още малък за такива работи! Бягай да изметеш пода на черквата, че не е метен от дни. И да забършеш столовете и престолите от прах. И като привършиш, ме чакай там, да видя дали е добре направено. Че инак ще си легнеш без вечеря.

Докато чистех, на няколко пъти аха-аха да събера смелост да се промъкна да подслушвам, ама не посмях. Прозорчетата на трапезарията бяха малки и малко, и твърде високо за мен, а ако се появях край вратата, щяха да ме видят на мига... После целия ден всички обсъждаха оживено караконджоли, молитви, кръстове и истории. Ама млъкваха, като приближа. Успях да подслушам няколко истории, ама само ме хвана яд още повече, че не съм чул всичко. Направо ми се плачеше. Колко ли интересно ще да е било!

От тоя ден си замечтах да видя самодиви или караконджоли. Напразно – рядко излизах от манастира, и все наблизо, а те пък все се явяваха някъде другаде. Накъм село също не бяха минавали, поне откак се помня. Чудех се дали да не разпитам за тях отец Никодим, ама той редовно ми се караше, че не чета достатъчно житиета – сигурно щеше да ми отвърне, че в тях пише. Пък библиотеката на манастира е осем големи стаи – кой ти ще търси в толкова житиета и свети книги? Освен ако инак ще си легне без вечеря, де...

Една неделя, след обяда, излязох на слънце в двора. До входа към магерницата, точно където най припичаше, беше седнал на едно пънче и си почиваше отец Геласий. И се реших да го попитам:

– Отче Геласие, какво са самодивите? И как изглеждат?

Отецът скръсти ръце върху обширното си благоутробие и ме изгледа със съмнение:

– Че защо питаш точно мен? Редно и подобаващо е да се обърнеш към наставника си.

– Защото си сигурно най-начетеният в манастира.

– Откъде реши, че аз съм най-начетеният? – Отец Геласий се ухили доволно, наплюнчи и затърка едно петънце мастило на показалеца си.

– Ами нали си старшият преписвач на манастира? Пък няма как човек да преписва, без да чете... Или има?

Физиономията му внезапно се вкисна. Май пак бях рекъл нещо не толкова хубаво. Изгледа ме, извади паче перо от подгъва на ръкава си и старателно почна да го остри с измъкнато от другия ръкав ножче. Аз обаче търпеливо чаках. Накрая той изпуфтя и заразказва:

– Самодивите са духове, Петърчо. Призраци, така да се каже. Като жени, бели и облечени в бели дрехи, един вид като булки на сватба. Ходят само нощем и светят в мрака. И са, тъй да се каже, като прозрачни – виждаш през тях. Танцуват вещерски танци из горите, или по запуснати и изоставени места, и други подобни. И правят магии – разболяват добитъка, урочасват хората или вещите, носят нещастие. Всякакви лоши неща, и други такива работи. И прочее.

– А откъде се взимат? И тях ли щъркели ги носят, като нас? Или сигурно гарвани? – опитах се да предположа.

– Дяволът ги е създал. Така е речено.

– Как така ги е създал? Нали само Господ може да създава? – Помнех добре как отец Никодим ми го каза преди месец. И се ядоса, като го попитах откъде се знае, и кой е питал дявола дали може. И още повече, като предположих, че може дяволът да създава тайно, или да не е пробвал и да не знае, че може. Замалко не отнесох пръчката.

Отец Геласий си избърса челото. След това ме изгледа строго:

– Така пише в старите писания. Дето са ги писали най-мъдрите светци.

– А те как са го научили? – любопитствах аз. – Били са на гости на дявола, и са го гледали как ги създава ли? Или са слизали тайно в ада? И как са ги пуснали там, като са били светци? Били са тайно от Господ приятели с дяволите ли?

Отецът изсумтя нещо неопределено, погледна ме ядно и замота пръсти из пищната си брада. Реших, че е по-добре да не го разпитвам повече за това. Тате и отец Никодим се ядосваха здравата, като заразпитвах какво откъде идва и защо е. Особено като уцеля нещо, дето не е редно да се пита. Тоест, почти винаги. Ама как да знам кое не е редно, без да съм питал?

– А няма ли някой път самодиви да дойдат при манастира, да ги видя?

– Не. Силите адови никога не доближават свещени места. Гони ги могъществото Божие, що ни пази от дявола. И в села рядко влизат, заради черквите – страх ги е от свети неща, не могат да ги доближат, отдалече ги заобикалят. И от Божието име ги е страх, най-много от всичко – изгаря ги като огън, не могат да го произнесат, бягат от него като от смъртта си... А пък влязат ли в някое село, веднага отиват игуменът или протоигуменът на местния манастир, и още един епископ или старши монах, и служат служба в съслужение с местния свещеник. Ако пък е извън село, може и сам свещеник да отиде, или пък монах. И ги прогонват оттам, за години занапред, чрез могъществото Божие – зарецитира напевно отец Геласий, сякаш четеше от книга.

– А защо после пак се връщат? Могъществото Божие ли отслабва с времето?

Отецът пак ме изгледа накриво и се размърда на пънчето, сякаш му беше несгодно за седене.

– Нали народът из селата върши грехове, малко по малко натрупаното благословение от службите си отива под тежестта им, така да се каже. Затова и се налага да служат служба по-старши духовници, те повече са служили на Бога, и повече сила Божия има в тях, един вид. И по няколко наведнъж.

– А ти виждал ли си самодиви?

– Да, два пъти. Единият път преди повече от двайсет години, в гората, близо до пътя през Елин проход. Точно където ги видя преди няколко месеца брат Стефан от Попово. Само ги мярнах отдалече, четири или пет. Другият път беше преди три години, когато се бяха завъртели в Мъртвилото – знаеш го, изоставеното село в Кривия дол. Мен тогава изпратиха да ги прогоня, ако посмеят да се покажат. Тогава ги видях от няма десет разтега – шест, все млади и красиви, въртяха дяволско хоро на мегдана. Сърцето ми щеше да изпадне от ужас, ама се сетих да размахам кръста и да викам силно „Господи, помог...“, тоест, „Господи, прогони ги!“. Забелязаха ме, и като видяха кръста и чуха името Божие, запищяха и се разбягаха.

– А защо са красиви, като вършат лоши неща? Не е ли редно да са грозни? И защо са били там?

– Дяволът нарочно ги е създал такива. Лъжовно красиви, тъй да се каже. Така привличат мъжете, и ги съблазняват за грехове. Отклоняват ги от пътя Божи, и прочее. И се явяват, където са сторени много грехове, или пък тежки. Чувал си защо е опустяло Мъртвилото – заради оня луд, дето усмърти една нощ половината село, и себе си после. Другите хора избягаха от мястото. Даже след като го осветих, на другия ден след като изгоних самодивите, пак никой не щя да се върне. На монах вяра да нямат, грешниците ниедни!...

– А на теб защо са ти се явили? Тоест, защо са посмели...

Отец Геласий подскочи и изблещи очи. Брадата и мустаците му настръхнаха, калимавката му падна и късите му дебели пръсти смачкаха перото, което премятаха помежду си. Глътнах си езика.

– Затваряй си устата, сополанко такъв! Аз бях там заради тях, не те заради мен!

– Извинявай, отче Геласие. Грешна дума рекох. – Обидил го бях незаслужено, без да искам. Позасрамих се, но ми беше интересно. – А как привличат мъжете за лоши неща? Насила ли ги карат? Или ги заплашват? Тъй да се каже? Един вид?...

Мина малко време, докато отецът се успокои. Извиних му се още един-два пъти. Накрая махна примирително с изцапаната си с мастило длан.

– Лъжат ги. Обещават им неща, дето няма как да станат. Като пораснеш малко, ще разбереш... А пък караконджолите са мъже. Също ходят нощем, черни са като дяволи, и като тях имат опашки и копита, и прочее. Не са духове, но трудно се раняват, тъй да се каже. Трябва сребро или трепетлика. И не съм чул някой да

е успял да ги убие. Всъщност и да ги рани или пипне не съм чувал, но казват, че се било случвало. И ги виждат от време на време.

– И те ли правят магии?

– Рядко. Обикновено действат направо, тъй да се каже. Нали не са призраци като самодивите, могат да пипат истинските неща. Ще ти разплетат плета, да ти избяга добитъкът, или ще ти удушат най-носливата кокошка, или ще наплашат до смърт я теб, я жена ти, я децата, такива ми ти работи... Преди години веднъж бяха подрязали на един селянин от Богдановo осите на каруцата – излязъл за сено, и като друснала на първата дупка, дотам. С очите си видях срязаните оси, като ходихме с протоигумена да служим служба там. Лоша работа. Дяволска.

– Добре, а не може ли да ги хване човек? Хайде, караконджолът сигурно е силен. И сигурно ако го хванеш, боде с рогата. Пък може и да рита с копитата – предположих аз. – Ама самодивата, като е жена, може да не може да се отскубне. Виждал съм как ерген краде мома на село – не можа да му се отскубне. Даже май не се и опита...

Отец Геласий ме изгледа подозрително.

– Как ще я хванеш? Тя е призрак, не е от този свят, всичко минава през нея. Нито можеш да я вържеш с нещо, нито да я затвориш някъде, нито да я пипнеш даже. Пък и за какво ти е? – Отецът ме изгледа още по-подозрително. – И от мен да знаеш, не разпитвай много за самодиви и караконджоли. Това са лоши думи. – Той се надигна тежко от пънчето, изпуфтя като бивол, който тегли каруца по нанагорнище, и се запъти към библиотеката.

Защо ли, като почна да разпитвам, все попадам на неща, дето не е хубаво да се питат? И на лоши думи?

Тази вечер дълго не можах да заспя. Мечтаех си под чергата как ще ми падне един караконджол, че да го погна с една вила, та да се скрие вдън гори тилилейски. На сутринта обаче бях забравил.

Есента вече отминаваше. В продължение на около месец всеки ден пред черквата, по пътеката, та чак до извън манастира чакаше дълга опашка каруци, претоварени с Божията десетина от тазгодишната реколта. Всички здрави телом монаси, заедно с каруцарите и дошлите помагачи, от тъмно до тъмно разтоварваха и внасяха в мазетата чували с какво ли не. И аз помагах според силите си. Отначало мъкнех стомни с вино, ама след като строших една, ме сложиха да броя внасяните чували с жито и да ги пиша на една дъсчица. Отец Никодим отначало ги броеше заедно с мен, ама след като го хванах няколко пъти да греши, се отказа. Писането ми по дъсчицата и аз се озорвах да го разчета после, ама сметките излизаха точни и игуменът беше много доволен.

– Отче Никодиме, какво я прави манастирът всичката тази реколта? – попитах веднъж след вечерната молитва.

Отецът изпуфтя уморено.

– Манастирът пази запас от Божията десетина за три години време. Ако се случи гладна година някъде, примерно ако градушка съсипе реколтата в някое

село, или пожар изгори нивите, и запасите на селската черква не достигат, ние им пращаме храна, и каквото друго им трябва. Където има повечко хора в нужда, пак ние им пращаме. Където ще се гради нещо голямо, примерно нов манастир, или по-голям бент или мост, или ще се заселват нови земи, храната идва пак от манастирските запаси. Най-сетне, тук в „Свети Николай“ и ние също взимаме мъничко от нея. Работата ни е да сме опора на ближните си, не тежест, но понеже сме много малко монаси в голям манастир, грижата за него гълта силите на много от нас, и не смогваме да си изкараме прехраната изцяло. А е редно да го правим... – Отец Никодим се намуси. – Срамота!...

– Така ли? Мислех, че след като е Божия десетина, значи отива за Бога. Нали и той сигурно яде и пие? Пък след като е толкова велик, надали може да се наяде с малко...

– Бог от каквото има нужда, сам го създава – строго ме изгледа отецът. – Събираме я, за да помагаме с нея на хората, където и както е нужна.

– А защо днес повечето каруци, след като ги разтоварихме, ги натоварихме наново? И ги отпратихме така? Тази реколта другаде ли ще се пази?

– Каквото съберем няма как да стои в мазетата вечно, ще се развали. Затова каквото е останало от по-старото се подменя навреме с тазгодишно, и се връща на който е пратил десетината, да не му е дори тя твърде в тежест. Храните сега, наесен. Вълната напролет. Платове, желязо и други работи през друго време...

– А не може ли да я подменя Бог? И да създава запаси? Или направо където каквото е нужно? Нали е всемогъщ, няма да му е никакъв товар... Ооооооох, ухото миииии!

Заедно с изчезването на последните каруци с реколта пожълтяха и закапаха листата на дърветата. И започнаха Великите пости.

Монасите бяха свикнали с постното, но на мен храната все не ми стигаше. Всички се чудеха къде го дявам всичкото, дето го ям. И аз също – всеки ден си гледах сянката на стената, но не забелязвах да раста, а да дебелея пък съвсем. Ама все бях гладен. В трапезарията ми сипваха и допълнително, ама с постно можеш ли да се наядеш истински? И като ме пратеха до зимника да донеса нещо, очите ми често отскачаха към тавана му, под който, окачени на дълги пръти, се сушаха прясно натъпканите суджуци. И си спомнях как тате хвалеше в къщи манастирските суджуци – как в манастир и суджук даже ставал по-хубав, та нищо чудно и от мен да станело човек.

Една вечер ме наказаха да си легна гладен. Не беше много справедливо. Кой няма да задреме, докато му изчетат цялото житие на свети Василий? И се замислих – дали да не се промъкна, когато всички заспят, и да си открадна един суджук?

Малко се боях. То да крадеш в манастир сигурно е още повече грях, отколкото отвън. Ама като си помислех, да стоиш гладен сигурно е също грях. Щом храната е благословена от Бога. И щом монасите толкова внимават да не изпуснат някое ядене... И колкото повече огладнявах, толкова по-голям грях ми

изглеждаше. По едно време стана толкова голям, че ми се видя по-Богоугодно да избера по-малкия.

Падна доста промъкване и треперене. Особено в мазето. И докато се покатеря по скелето, на което стояха стоките, и измъкна един суджук от пръта, на който беше нанизан. Накрая обаче се оказах пак в килията си, със суджука в пазвата. Притворих хубаво вратата, загърбих я и задъвках лакомо. Суджукът беше най-вкусният, който съм ял някога. Прав беше тате за манастирските суджуци. И как иначе – като са манастирски, има ли как да не са Божествени?

Когато обаче преглътнах и последното парче и вдигнах поглед, се смръзнах. Светилничето висеше от пирона право пред очите ми. Но до него на стената се очертаваше сянката ми – значи зад гърба ми светеше нещо друго!... Стиснах зъби, преброих до три и се обърнах.

Исках да изпищя от ужас, но си бях глътнал езика. Насреща ми стоеше момиченце колкото мен, и ме гледаше любопитно – като да очакваше нещо. В бели дрехи, като булка на сватба. И хем изглеждаше като истинска, хем сякаш светеше, и вратата на килията се провиждаше през нея.

Бях като вкаменен от страх – можех само да стоя и да гледам какво ще направи. В главата ми се въртеше само, че сигурно ми е пратена за наказание. Дето си мечтаех да хвана самодива. Или пък заради суджука – де да знам, може би бях се объркал, и да го откраднеш беше по-големият грях.

Постояхме известно време така. Накрая ù омръзна.

– Няма ли да прочетеш молитва, или там каквото правите? – попита тя.

– Ъъъ... ъъ... ъъъъ... ааа... ъъъ...

– Това ли била? Мислех, че е нещо за господ и небето.

– Ъъ... ти... ти „Господ“ ли каза?

– Да. И „небето“. – Тя се оплези точно като по-малката ми сестричка.

– Ама не трябва ли като се каже „Господ“, да изпищиш и да избягаш?... И ти изобщо да не можеш да го кажеш? И изобщо да влезеш в манастир? – Сигурно могъществото Божие беше изветряло от манастира. Моят откраднат суджук ли беше чак толкова страшен грях? Не ми се вярваше. Толкова пъти съм си откраднал храна вкъщи, и никога не ме е посетила самодива. Или да не би и монасите да си имаха някакви техни, и моят само да се беше прибавил отгоре?

Момичето се сепна.

– Уф, съвсем забравих. Ама то както е тръгнало... Добре де. Може ли да не избягам?

– То... с разрешение ли става?

– Ами аз по принцип съм тук без разрешение.

– Много ясно. – Поокопитих се. Щом иска разрешение, надали е толкова страшна. – Кой ще разреши на самодива да му влезе в килията? – Добре поне, че не беше караконджол. Че надали щях да се опомня толкоз бързо. Даже ако ми се оплези.

Неканената гостенка ме изгледа учудено, след това прихна да се смее.

– Още съм много малка, а и трябва да уча един куп неща, за да ми разрешат да идвам при вас. Но реших да дойда тайно.

– Иначе майка ти ли трябва да те пусне? – Почвах да се сещам. Докато са малки, сигурно не ги пускат да виждат хора. Както пък нас, докато сме малки, ни пазят да не виждаме самодиви. Не че и като големи сме се засилили, де.

– И не само тя. Само че татко е отговорник на трансмитерно звено, и си е свързал нелегално компютъра към системата, понеже обича да работи и нощем. Издебнах го, докато спи, и се включих към един второстепенен холопроектор. Никак не беше сложно. – Тя гордо вирна чипия си нос.

– Аха.

Май няма лесно да науча езика на самодивите, с тия дълги и вързани думи. Че има баща, и че той работи нощем, обаче го разбрах. Ясна работа.

– На колко години си?

– На осем. А ти?

– На девет.

– Лъжеш! Не си на повече от седем.

Пообидих се, ама как да се сбиеш със самодива? Само ще махаш ръце през нея.

– Просто съм по-дребен. Затова и тате ме даде в манастира. А ти имаш ли брат?

– Имам братовчед, ама той е вече голям. И въобще не ми обръща внимание.

– И той ли е караконджол като баща ти?

– Ще ти кажа аз караконджол, глупчо такъв! Той е астроном.

– И сигурно и той работи нощем?

– Естествено. Какво ще прави астроном денем?

Опитах се да си спомня какво правеха астрономите. Таласъмите пиеха кръвта на добитъка и млякото на дойните крави, вампирите – кръвта на хората, върколаците се превръщаха във вълци, и какво ли не. За астрономите обаче отец Никодим не ми беше разказвал нищо. Даже май не беше ги и споменавал. Или пък може би ги бях продрямал. Трябваше да попитам за тях. Ама някой друг от монасите.

– Права си, няма какво да прави денем. А баща ти също ли е астроном? Или обикновен караконджол?

Самодивата извъртя очи към тавана.

– Ох... Как да ти обясня?

– Направо. Няма да се уплаша... Или не знаеш какъв е? Той ако го крие, не си ли чувала околните да му казват така?

– Само мама му вика караконджол. Като види сутрин, че още не си е легнал. Ама той даже не се обижда...

– Ето, виждаш ли?

– Ооооо, писна ми! Добре, караконджол е – тросна се тя. – Доволен ли си?

– Мен е трудно да ме излъжат. А той трябва да си ляга да спи, преди да е съмнало, така ли?

– Естествено.

Ето че научих нещо ново за караконджолите. Дали отец Никодим го знае? Добре е да го питам. Или май по-добре пак някой друг монах.

– А майка ти не трябва ли също да спи през деня? И вие къде растете, докато пораснете и почнете да играете хора по горите и по разни други места?

– Направо си невъзможен! Ако продължаваш да разпитваш такива глупости, ще се обидя и ще си тръгна. Няма ли да се уплашиш от мен?

– Ами... Можеш ли да ме урочасаш? Примерно да си счупя крак?

– Мога! Ако не се уплашиш, ще те урочасам да си счупиш и двата крака.

– А можеш ли да го кажеш, без да се изчервиш цялата? И малката ми сестра лъже по-добре.

– Я не ме ядосвай! Ще те урочасам да ти се повреди органайзерът! Ох, то пък...

– На теб пък ще ти се каращиса четвероевангелието! – Вече бях се сетил, че само си измисля омотаните думи.

Тя прехапа устни. След това изведнъж се разплака.

– Не е честно! Цяла седмица чакам татко да дойде уморен от дежурство и да заспи рано! А пък ако мама разбере за дантелата от музея... И никой не иска да се плаши от мен! – Тя подсмръкна. – А навсякъде пише, че се плашите от самодиви до смърт! Не можеш ли да се уплашиш поне малко? Така не е интересно!

– Какво за дантелата? И какво е това музей?

Момичето посочи роклята си.

– Откраднах я, за да си направя самодивска рокля като от урока. Две вечери съм учила как се програмира автомат за шиене. Ама стана хубаво... – Подръпна гордо ръкава си, и той се отпра. Тя го погледна, оклюма и отново заподсмърча.

– Че кой се плаши от някаква ревла? Нямаш нито големи зъби, нито крив нос. И роклята ти такава – уж самодивска, а дръпнеш ли я, се къса... Пък и мен не ме е страх от нищо.

– Чак пък от нищо? Много си бил смел, бе!

– Смел съм, я! Ти ще посмееш ли да откраднеш суджук от зимника по време на велики пости?

Очите ù блеснаха, и тя подскочи:

– Сега те пипнах! Ще отида да кажа на някой от монасите! И тогава ще те накажат!

Ставаше лошо. Ако ме издаде...

– И да кажеш, няма да ти повярват. Всички знаят, че самодивите вършат само лоши неща, значи сигурно и лъжат.

– Аз никога не лъжа! – подскочи тя.

– Като преди малко, че ще ме урочасаш ли?

Момичето се фръцна и изскочи през вратата, без да я отваря. В килията стана забележимо по-тъмно. Изчаках малко, след това предпазливо се приближих и огледах внимателно вратата. Нищо ù нямаше. Пипнах я – беше си съвсем истинска, нямаше как да се мине през нея.

Значи наистина греховете привличат самодивите. Тъкмо бях привършил със суджука – и ето я. Само дето нещо не ù беше наред. Не ми обещаваше нищо, не можеше даже да ме уплаши. (Отначало... аз сам си се уплаших, така че не го броим.) И сто на сто не можеше да ме урочаса – сигурно беше прекалено малка. Сигурно грехът ми не е бил много голям. Или пък, докато сме малки, ни посещават малки самодиви? И каракондjолчета?...

Отведнъж някъде отдолу се чу далечен рев и трясък. С един скок се оказах на сламеника, завит презглава с чергата. Долепих ухо до пода – откъм долните катове долиташе глъч. Внимателно надникнах изпод чергата, тъкмо навреме, за да видя как през дъските на вратата се появява малката самодива. Беше ухилена до ушите.

– Как се казва онзи, дебелият монах с белега на носа?

– Отец Андроник?... Опитала си се да ме натопиш, че блажа през пости?

– Точно така!

– И той каза ли нещо?

– И още как!... Ти не чу ли?

– Не – излъгах.

– Че ще те накаже. – Тя пак се изчерви, изгледа ме и сърдито тропна с крак. – Ама ти наистина въобще не се плашиш! Ако продължаваш така, повече няма да дойда!

– Ще умра от страх, че няма да дойдеш. А на колко години трябва да станеш, за да почнат да те учат да танцуваш самодивски танци? И да урочасваш? И как точно го правите? С танцуването ли става някак, или с пеенето? Или това ви е веселбата, а го правите някак иначе?

– Ооооох...

– И колко време трае ученето за урочасване? А за танцуване и за пеене? Всяка самодива ли може да ви учи на всичко, или за отделните неща си имате отделни учители? И...

– Аааааа! Стига, спри, моля те! Ще ти кажа, ама обещай ми, че ще се плашиш от мен.

– А защо ти е да се плашат от тебе? Иначе няма да те направят истинска самодива ли?

Тя седна на пода срещу сламеника и ме погледна тъжно.

– Скучно ми е. Мама по цял ден е на работа, татко също, братовчед ми ме смята за бебе... И защото ме наказаха. Сега целият ми клас за ваканцията е на атолите, а аз – вкъщи.

– Теб пък за какво? – Изведнъж се сетих защо може да е. – Да не си постила през постите?

– В училище препрограмирах холото, и разбърках уроците. Математичката ни си изкара акъла, когато конете пребягаха през стаята...

– Сигурно са изпочупили всичко – кимнах аз с разбиране. – Ние никога не ги пускаме вътре. – Препро... какво била направила? Та разбъркала уроците? Те да не са боб чорба, че да ги разбърква?

– После директорът си забравил паролата за училищната база данни, и обвиниха мен, че съм му я сменила.

– А ти не си, така ли? – Парола? Училищна база данни? Тези пък какво са?

– Какво съм виновна, като е толкова лесна? И после се чуди защо всички имат отличен по всичко... Или като донесох мегаплъха от вивариума на биолозите – откъде да знам, че географката ни я е страх от мишки! Е, то ако не я беше страх, де, и аз нямаше... Абе, както и да е.

Кимах с глава, все едно разбирам.

– И на мен често ми е скучно тук. Няма с кого да си играя. – И кого да попитам какво са парола и останалите неща. Щом са самодивски, монасите може и да не ги знаят.

Тя вдигна глава и очите ѝ заискриха.

– Не може ли тогава да си играем заедно? Ще идвам, когато мога.

– А ще ми кажеш ли на колко години ви учат да урочасвате? И да танцувате вещерски танци? И какъв точно е баща ти... Чакай, не каза ли преди малко, че работел по цял *ден*? И майка ти също?

– Ще ти кажа, ама ако се видим пак. Става ли?

– Става. А... Трябва ли пак да блажа през пости, за да дойдеш?

Момичето ме огледа от глава до пети и помисли малко.

– Да. Непременно. А сега си тръгвам. – Протегна ръце пред себе си, размърда пръсти във въздуха и изчезна.

Отново лепнах ухо на пода – гласовете долу бяха заглъхнали. Реших, че ще разпитам на сутринта какво е станало. Почудих се пак дали самодивата не е била тук за наказание за онази ми мечта.

А после цяла нощ сънувах кошмари, в които караконджоли ме гонеха с вили през някаква дълга и тъмна пещера, като манастирските мазета, само че с увиснали от тавана ѝ черни корени, които се опитваха да ме сграбчат. И отнякъде знаех, че това е дъното на горите тилилейски.

На сутринта всичко беше тихо и кротко. Само дето на молитвата отец Андроник имаше голяма цицина на челото. И не просто пееше молитвата, а направо викаше – трябваше да го сръчкат няколко пъти и да му прошушнат нещо, за да се усети. А като отивахме на закуска, минах покрай килията му. Вратата ѝ беше строшена, и парчета от нея се търкаляха в коридора – очевидно беше изкъртена отвътре навън, вместо да бъде отворена отвън навътре, като всички врати на килии в манастира. Брат Йоан дърводелецът оглеждаше мрачно парчетата.

– Какво е станало? – попитах аз.

– А, нищо, нищо – отговори бързо той. – Вратата нали е стара, е гнила, и се счупила...

Заоглеждах внимателно парчетата под неодобрителния поглед на брат Йоан. Аха да попитам брата къде е видял гнило по тях, когато чух от килията гласове:

– Кълна се в Бога, отче протоигумене...

– Глупости говориш, Андроник. Самодива в манастир никога не е влизала, даже в изоставен. Осветено ли е свето място от трима митрополити в съслужение, недостъпно е за чадата на ада завинаги. Пише го в указанията на самия Йосиф Водителя. Да не си пробвал тайно от виното? Брат Иларион ми спомена, че тази нощ някой като че ли е влизал в зимника – резето не е било дръпнато докрай сутринта.

– Отче протоигумене, кълна се...

– Я се махай! – напъди ме сърдито брат Йоан. – Не те ли е грях да подслушваш? Да се помолиш след закуска още веднъж заради това! Иначе ще те... Дим да те няма!

Искаше ми се да го попитам какво ще ме, но забелязах, че си е взел аршина, и се сетих. Закусих и се помолих най-старателно. След това попитах отец Никодим, докато ми разясняваше Откровението:

– Отче, а отец Андроник защо викаше така тази нощ? Чак при мен се чу.

– Паднал, ударил се и го заболяло – отговори спокойно отец Никодим, без да му мигне окото. – Та, значи звярът с трите шестици на челото...

– По главата ли се е ударил? Гледах, че има цицина.

– Да. Какво си заразпитвал? Та, значи този звяр...

– Ами жал ми е. – Истина беше. – Много ли се е ударил?

– Май даже повече, отколкото изглежда – въздъхна наставникът ми. – Та, този звяр е всъщност сатаната...

– Отче, а може ли човек да падне на стената?

– Не, разбира се. Нали стената е изправена. Как ще падне на нея? Ама че си неразсъдлив.

– А на вратата? Ох, ухото миии!...

Прав беше, че съм неразсъдлив.

Колкото повече приближаваше вечерта, толкова повече нямах търпение да видя пак малката самодива. И да я разпитам за един куп неща. И за още други. Дано излезеше търпелива... Пък ако вземеше да дойде вместо нея някоя голяма самодива... всъщност тия самодиви май хич не бяха чак толкова страшни. Само да не дойдеше караконджол, де. Ама как да я накарам да дойде?

Вечерта изчаках всички да заспят, и откраднах още един суджук от зимника. Този път даже нямах нужда от светилниче, бях запомнил добре пътя от миналата вечер. Пък и като да беше доста по-къс... Брат Иларион, готвачът, беше подпъхнал парченце дърво под резето, да се познава дали е отваряно – добре, че го усетих, та после да го сложа пак. Известно време се чудих в килията дали да го ям, след това реших, че сигурно е важно всичко да е като предишния път.

Малката самодива обаче не дойде. Сигурно само един изяден суджук не беше достатъчно грях – преди ме бяха и наказали същия ден. На следващата сутрин се замислих дали да не заспя пак пред отец Никодим. Само че не знаех дали няма да отнеса пръчката, така че не посмях.

Вместо това откраднах два суджука. Едвам ги изядох после – щеше да ми стане лошо. Чак почнах да се съмнявам дали да стоиш гладен е грях. Самодивата обаче пак я нямаше. Дали не я бяха хванали и наказали? Или по този начин ме подтикваше към грехове? Тъй де – за да дойде пак, вече бях откраднал и изял три суджука, и то през пости. Без да броим първия.

Или тя май беше споменала, че е дебнала баща си цяла седмица, за да дойде тук. Сигурно трябваше да го издебне пак. Само че щеше ли да стане, ако аз не ям суджуци? Като ги ям, той по-разсеян ли ставаше? И по-небрежен към нечестивите си задължения? Не ми се вярва. Иначе щяхме да гоним изчадията на ада с преяждане вместо с молитви. И точно през пости трябваше да гъмжи от тях наоколо... Пък може и да имаше нещо такова – нали тя дойде през постите? А всички свети книги казват обратното. Ако са грешни до една? Ужас!...

И като мине след един месец Коледа, как ще ù помагам да идва, като вече няма да са пости и суджуци ще яде всеки? Ще трябва да постя ли? За яденето на суджуци през пости вместо стоене гладен не знаех дали е грях, ама за постенето извън постите бях сигурен, че е. Особено ако на обяд няма допълнително. Нищо, че отец Никодим не ми го беше казвал. Време ми е и аз да се сещам сам, като всички.

На следващата сутрин обаче замалко не ме разкриха. След сутрешната молитва, докато другите излизаха, брат Иларион отиде при протоигумена. Надали щях да му обърна внимание, но точно докато минаваха покрай мен, чух братът да казва:

– Кълна се, отче протоигумене, суджуците са по-малко! Броих ги!

Отец Йоаникий вдигна вежда.

– И колко по-малко са?

– Май четири... Или три?... – Брат Иларион спря и се умисли. – Седемнайсет без четиринайсет... Ох, обърках ги. Трийсет и един и тринайсет, без четиридесет и пет... Абе май бяха четири. Там някъде. Или може би три.

Протоигуменът го изгледа подозрително.

– Я да идем да ми покажеш.

Двамата бързо тръгнаха към стълбището, което водеше към зимника. Другите монаси ги забелязаха, и заспоглеждаха. Докато се усетя, след протоигумена и брат Иларион вече вървяха поне двайсет души. След миг размисъл и аз тръгнах подир тях.

Брат Иларион влезе в зимника, окачи факлата на халката до вратата, и посочи най-близкия прът със суджуци. Сърцето ми се сви – точно от него бях смъкнал всичките. Как не се сетих да взимам от различни пръти? Приближих се до застаналите на вратата монаси и коленичих на пръстения под, за да виждам удобно между краката на брат Харалампи.

– Ей ги, отче протоигумене. По-малко са.

Отец Йоаникий огледа пръта, огледа и околните, и хвърли към брат Иларион поглед, изпълнен със съмнение.

– Колко трябва да са?

– Ми... Колкото и на другите пръти сигурно. Така ги помня.

– Колко са на другите пръти? Я преброй тоя зад него.

Брат Иларион започна старателно да брои, като сгъваше пръсти. Суджуците излязоха над четиридесет, та пръстите на няколко пъти не му стигнаха, и почваше отново. Аз пък броих колко пъти сбърка, ама той така грешеше и се оправяше, че малко преди да свърши, изгубих нишката.

– Четиридесет и седем, отче протоигумене.

– А на първия прът колко са? И... Я ги брой на глас.

Преди отец Иларион да стигне до средата, и протоигуменът, и монасите около мен вече се подхилваха. Беше сбъркал поне осем пъти. А по-нататък се оплете още повече.

– Четиридесет и два, отче игумене! Липсват цели пет... май даже шест... или май пет! Пет!... Не, шест!...

– Я ги преброй пак. Май сбърка на едно място. – Отец Йоаникий насмешливо смигна към нас.

– ... Четиридесет и пет! Не може да бъде! Ей сега бяха по-малко! – Брат Иларион се заозърта недоумяващо и изгледа подозрително застаналия най-близо отец Андроник.

– Я пак. Да видим кой от двата пъти е верният.

Третия път суджуците излязоха четиридесет и един, четвъртия – четиридесет и шест. Отец Йоаникий въздъхна, и огледа монасите.

– Брате Илариоие, я ми кажи честно... Петърчо, бе ти тук ли си бил? Я бързо тичай да преметеш църквата. И като привършиш, ме чакай горе да мина да видя дали си помел хубаво.

Така и не разбрах какво брат Иларион трябваше да каже честно. После обаче монасите по цял ден го поднасяха да не сбърка по колко паници боб сипва на човек. А брат Харалампи го помоли да погледне дали не липсва някоя стена на манастира... Вечерта обаче го зърнах да си носи сламеника към зимника, и не посмях да отида пак да крада. Пък и двата суджука предишния ден ми бяха дошли доста.

Самодивата пак не дойде, въпреки че я чаках почти до първи петли. На следващата нощ обаче ме събуди:

– Ей, глупчо, заспал ли си вече? Уж щеше да ме чакаш! – Ръкавът на роклята ù се беше доотпрал и се смъкваше, и тя се опитваше да го придържа незабелязано.

– Не съм побягнал, нали? Сигурно затова съм и глупчо – че въобще те чакам! Ако сестра ми ми викаше така, щях да я напердаша.

– Или тя теб, като те гледам. Ще си играем ли?

– Ще, ама как? Нали не можеш нищо да пипнеш. Само те бива да плашиш отците. И да се скъсвам да крада суджуци, а ти да не идваш. Едвам не ме хванаха.

– И мен едвам не ме хванаха... Искаш ли да уплашим още някого?

– Не, благодаря. На отец Андроник още не му е минала цицината. Без да броим как го гледат другите зад гърба му. – Припомних си и за брат Иларион, и ми стана съвестно. Май не бях по-свестен от тая самодива.

Момиченцето се изкиска доволно. Мен ме хвана яд.

– Не е смешно! Човекът не е виновен. А цицината го боли здравата.

– Уф, наистина. – Тя внезапно помръкна. – Преди месец и аз си направих цицина, и също ме боля доста.

– И как си се ударила? В някоя друга самодива ли си се блъснала? Или примерно и мебелите ви са призрачни?

Тя изпуфтя отчаяно и извъртя очи. Аз пък се чудех как от мебели стават призраци. Сигурно след като ги насекат и изгорят. А от кои ли? От такива, дето ги е прескочила котка, преди да са догорели? Или от такива, дето са обидили някак свещеник... примерно от стол, дето се е счупил под него? Преди година една скамейка се беше счупила под отец Самуил. Ако се върна някой път на село, трябва да погледна дали призракът ù не витае нощем из черквата. И дали на него няма седнали призраци на хора – тъй де, сигурно и призраците се уморяват и искат да поседнат?

– Паднах от ягодовото дърво – заяви накрая тя. – Откъде да знам, че са му толкова чупливи клоните? После генетиците трябваше да отглеждат ново. И престанаха да ме пускат в лабораторията.

– Страхотно. Значи имате ягодови дървета. А крушова и ябълкова трева? И лукови храсталаци? – Внезапно се сетих, че не се изчерви. – Ама... Наистина ли имате такива работи? Откъде сте ги взели? Вдън горите ли ги отглеждате, или... Къде живеете всъщност?

– Ъъъ... как да ти обясня? На един друг свят.

– Разбрах – кимнах аз. – И от кои хора стават самодиви, като умрат? От женитe? А от мъжете – сигурно караконджоли. И астрономи. Ти малка ли си умряла, та си малка сега? И какво лошо си направила приживе, та сега си самодива? Не си уважавала свещениците? Или...

Тя скочи и се опита да ме удари, но ръцете ù минаваха през мен като сянка. Първия път примигах, след това, когато ръкавът ù се откачи и изхлузи, се разсмях. Тя спря да маха, и както предишния път се друсна на пода и се разрева.

– Хайде, хайде, стига си плакала. Ако беше истинска, щях да се уплаша. Да не се удавя.

– Истинска съм! Повече и от тебе, неграмотник такъв!

– Не съм неграмотник! Мога да чета и пиша. Особено да чета. А ти? – Май може и да можеше. Щом ходи на училище, нищо чудно. – И какво ти е истинското? Я отвори вратата на килията, да те видим!

– В моя свят мога да отварям врати колкото си искам! А ти там не можеш и носа си да покажеш!

– Като умра, ще се покажа на оня свят целият. И понеже сигурно ще умра вече пораснал, ще ти дърпам ушите всеки ден.

– Ама нашият свят не е вашият оня свят! Наистина си пълен неграмотник. Свят като вашия си е. И ние сме си живи, не сме умрели.

– Глупости! Защо тогава вместо нормални хора сте самодиви и караконджоли? И астрономи?

– Нормални хора сме!

– Че защо тогава си прозрачна, и не можеш да пипнеш нищо? Я не ме лъжи!

– Това, дето го виждаш от мен, е псевдохолографско изображение. Подпространствени ретрансмитери, и такива работи.

– Аха. А това, дето ти го виждаш от мен, е на свети Йоана Богослов от Откровението Четирите конника на Апокалипсиса заедно с възнесението на Яков на небето и излизането на Йона от търбуха на кита. И такива работи.

– Стига си ме правил на две и половина!

– А ти мен – на три и три четвъртини. Защо не си кажеш нещата като хората, вместо да се правиш на важна и да си измисляш разни сложни думи?

– Уф... Сигурно не знаеш какво е холография?

– Не.

– И подпространствен сигнал, и такива работи... Тогава може и изобщо да не разбереш.

– Казвай, пък ще видим. Ама ако си измисляш, веднага ще разбера!

– Знаеш ли... ммм... знаеш ли какво е машина? – Тя ме изгледа високомерно.

– Да – изпъчих се гордо аз. – Осквернение на волята Божия, създадено от хора. Пише го къде ли не из светите книги.

– Уф... Е, това, че ме виждаш, но не можеш да ме пипнеш, става с машина. Взима само образа ми, но без тялото, и го пренася от моя свят в твоя.

Нещо все пак май беше мътно. Машините са работа на хора, така пише в светите книги, но да могат чак пък такива неща... Я да поразпитам!

– А ти през това време, там на оня свят, си нямаш образ ли? И няма как да те видят? Каква само игра може да падне!

– Уви, не. – Тя помръкна. – Машината прави още един образ като моя, не ми го взема. Непрекъснато треперя мама или татко да не се събудят и да ни чуят, и да погледнат какво става.

– А ти как ме виждаш, като не си тук? Същата машина прави обратното с моя образ ли? Без да ми го взема? Язък!

– Точно така. В момента стоя в моята стая, а като се огледам наоколо, виждам килията ти. Все едно наистина съм в нея. Само дето е трудно да пиша по клавиатурата на сляпо. Иначе е страшно интересно.

– Клави... клави-а-тура... Това някакво самодивско заклинание ли е? И защо се пише, а не се казва? – А как ли се пише, чудех се. С призрачно чернило на призрачен пергамент? И как ли виждат призрачното чернило в тъмното? Свети ли на тъмно? А на светло тогава как го виждат?...

– Ще ти кажа аз заклинание, глупчо такъв! Това е... това е... ами нещото, с което казвам на машината да прави тези работи. – Тя се прозина.

– А може ли да направим обратното? Аз да съм все едно в твоята стая, и да я виждам?

– Не знам, трябва да проверя. И да видя как точно се прави. Само че ще иска време – няма да е днес или утре. И май е още по-забранено от това да идвам тук.

– И ще ми покажеш ли ягодовото дърво? А, и как изглежда братовчед ти? – Бях страшно любопитен как изглеждат астрономите. – Има ли рога? Опашка? А копита? Мирише ли на сяра? Какво се хилиш?... И каква е тази история с различните светове? В Библията пише, че Господ е създал само един свят. Или поне не пише за други.

– Ще ти разкажа, като се видим другия път. Сега си тръгвам, че ми се спи.

– А защо ме излъга за яденето на суджуци? Едвам не повърнах, след като изядох двата – и те няма! А днес вечерта не съм ял нито един. И ако продължавам да ги крада, скоро ще ме хванат.

– Защото трябва да ядеш, за да пораснеш.

– А защо не идваш тогава всяка вечер?

– И сега идвам всеки път, когато мога. Рискувам татко да ме хване. Само че нямам с кого да си играя, освен с теб. А почвам училище чак след две седмици... То пък все едно и тогава не е същата скука, де.

– И аз нямам с кой друг да си играя. – Разказах ù набързо за Димо и Георги.

– Значи ще си играем заедно!

– Става. Казвам се Петър. А ти?

– Христина.

– Не може да бъде! Наистина ли?

– Не, ще седна да си измислям ново име специално заради теб... Време е да си тръгвам. – Тя отведнъж изчезна.

Нещо в тая работа наистина беше мътно. Не може изчадие на ада да е кръстено на Господа. Не може и името му да може да произнесе, лично отец Геласий го казва. Значи не ме лъже, като разправя, че не е самодива. Нищо, другия път ще я разпитам повече.

Ако ме изтрае. От Божиите хора малко смогват.

Следващите няколко дни гледах да съм примерен – ей така, от любопитство. Дали това ще задържи Христина да не идва по-дълго време. Или дали няма да я докара по-бързо, ако не е самодива.

В неделята след обяда намерих отец Геласий да придремва на слънце до магерницата.

– Отче, а има ли и други изчадия адови освен самодивите и караконджолите?

Той се сепна. Отвори очи, видя ме и въздъхна дълбоко.

– Колкото щеш, Петърчо.

– Тоест никакви? Защото аз никакви не ща. – Или поне караконджоли с вили.

Отец Геласий се намести по-удобно на пънчето. Ще да се готвеше за подробно обяснение.

– Уви, има какви ли не. Върколаци, вампири, демони... Нечестивият не стои без работа, така да се каже. Ама самодивите и караконджолите са най-чести – не минава месец да не чуем, че са се появили някъде. Другите са по-редки. Преди петнайсет години в съседната околия имаше върколак, а преди малко повече от

сто е имало в нашата, тъй се говори. А малко преди него пак тук е имало вампир – бил е страшен, убил е над сто души, сума ти очистителни служби са служени заради него – бягал е и пак се е връщал, а на една се е опитал дори да нападне свещеника. Накрая прадядото на отец Йоаникий го е прострелял със стрела със сребърен връх... Такива ми ти работи. Защо те интересуват толкова?

– Ами... Интересно ми е. Отче Геласие, а какво е това астроном?

– Астроном ли? – Отецът заровичка из брадата си, сякаш търсеше там отговора. След това смъкна калимавката си и се зачеса по главата с такова настървение, че се уплаших да не се разкървави. Накрая призна:

– За пръв път чувам такава дума. Откъде я знаеш?

Ха сега де?

– Ъъъ, четох я в някакво древно житие. Не помня в кое точно.

– Кое ли ще да е? Уж съм изчел всичките, пък нещо не си спомням... – Отец Геласий зарови пръсти в косите около плешивото си теме, и се замисли дълбоко. – Астроном... астро-ном... звездо-именен... В житие, казваш? Това ще да означава Луцифер, послушнико.

– Това пък кой е?

– Едно от имената на дявола. – Отецът ме изгледа укорително.

Изтръпнах. Христина да е братовчедка на дявола?

– Той, дяволът, много ли имена има?

– Много, Петърчо. Какви ли не, и повечето измамни.

– Отче Геласие, а дяволът нощем ли работи? Или денем?

– Непрекъснато, Петърчо. Не почива нито за миг. Затова се молим и денем, и нощем.

Олекна ми. Христина беше казала, че астрономите нямат какво да правят денем. Сигурно просто ще да са ги кръстили на дявола. Като я видя пак, непременно трябва да я питам защо.

– И какво ти е толкова интересен сатаната?

– А, нищо, нищо. Чудех се какво ли значи думата.

– Това ще да е. Добре е да го отбележа в трактата за ликовете на нечестивия, като се кача горе да преписвам. А как само препича слънчицето... – Той се почеса по темето и нахлупи калимавката си. – Я по-добре го остави на мира рогатия. Можеш ли да играеш шах?

– Какво е това?

Отец Геласий измъкна от диплите на расото си кожена кесия и я разтвори. Тя се оказа пълна с дребни дървени фигурки, и разчертана отвътре на квадратчета.

– Игуменът не я одобрява много, но в житието на свети Йосиф Водителя пише, че обичал да играе шах – значи е чисто нещо.

– Той ли я е измислил?

– О, не, още отпреди него е. Останала е от времето, когато е имало царе и войни.

– Отпреди Христос ли?

– Сигурно оттам някъде... Белите и черните фигури са две армии. – Той ги заподрежда по разгънатата кесия.

– И белите служат на Бога, а черните на дявола?

– Не, просто са различно боядисани, да се разпознават едни от други. Тези тук са войниците. Това са командирите им. Това са коне, а това – топове.

– Какво е топ?

– Какво, какво... Обсадна кула, като на рисунките от древните жития. Тук е царят, а това е царицата му...

Отне ми малко време, докато запомня правилата. След това отец Геласий започна да ме учи да играя. По време на първата игра непрекъснато ми показваше къде бъркам. Втората започна по същия начин, но към средата отец Геласий се поумълча, а накрая почна да мисли доста, преди да играе. На третата пак мислеше все по-дълго. Накрая, двайсетина хода след началото, го попитах:

– Отче Геласие, ако си поставя белия командир тук, какво ще стане?

– Ще ти го взема, разбира се. Не виждаш ли, че е под удара на войника?

– А ако след това си сложа царицата тук?

– Ще ти я взема с коня. – Отецът прибра и царицата ми в полите на расото си.

– А ако след това преместя топа тук? И после, като ми го вземеш, преместя и другия тук?

– Ще взема и него. Не разбирам какво искаш да направиш.

– А ако сега преместя коня тук?

– Ще ти взема и него, и ще останеш с един кон и трима войници... Какво?!

Беше се сетил какво ще последва. Гледа невярващо квадратчетата известно време, след това ме зяпна:

– Как го направи?

– Много е просто. Фигурите бяха ей така. – Пренаредих ги бързо. – Значи, ако си сложа коня тук, и после тук, и твоят цар е обграден навсякъде от пак твои фигури, няма да има къде да отиде. Ще го убия само с един кон и трима войници. Другите фигури не ми трябват. Остава само да ги използвам, за да направя така, че царят ти да е обграден отвсякъде от свои.

Отец Геласий много внимателно проигра ситуацията още няколко пъти. След това ме изгледа, като че ли са ми пораснали рога и копи... така де, криле и нимба. А може би все пак рога и копита, ако съдя по изражението му.

– Ъъъ.... още една игра, Петърчо?

Изгуби я на двайсет и третия ход. И трябваше четири пъти да му показвам как се прави двама войници да убият всички важни фигури от армията му.

– Много е хитро, отче, нали? Защо да си хабиш другите фигури, когато може и само с двама войници. Да изиграем ли още една игра?

– А, имам работа горе, да преписвам – разбърза се отецът. – Ти нямаш ли какво да учиш?

Хвана ме яд. Толкова интересен беше този шах! Но нали трябваше да съм примерен.

Христина пак дойде една седмица след предишния път. Този път бях още буден. Бях се научил да играя на шах наум срещу себе си, като само си представям кесията с квадратчетата и фигурите. Само че, колкото и да се мъчех, не можех да се бия – игрите все излизаха наравно. За щастие де, иначе щях да се чудя да се радвам ли, или да се ядосвам... А отец Геласий не искаше повече и да чуе за шаха. Сигурно игуменът беше разбрал някак, и му се беше скарал.

– Спиш ли, глупчо? – стресна ме тя.

– Ако още веднъж ме наречеш така, ще ти... Ще почна и аз да те наричам глупачка.

– Ми как да те наричам, като си глупчо! Сигурно и света си не знаеш как е бил създаден.

– Знам, естествено. – Зарязах играта и отворих очи. Христина беше седнала на пода, или по-точно във въздуха на половин педя над него.

– Я, ама ти си си закърпила роклята! И как блести само. Изпрала си я със сапун ли?

– Харесва ли ти? – Тя се усмихна доволно. – Само че е компютърен образ.

– Това какво е?

– Ами не съм с рокля в момента. Компю... машината, която пренася образа ми, прави да изглеждам все едно съм. Така ми е по-лесно, отколкото да кърпя ония дантели. Особено откакто повредих шевния автомат...

– Да, бе. Ако пък кажеш, че може да те направи да изглеждаш и като триглав змей, ще ти повярвам още повече. Пак ли си крала дантела от музея? А, и ще ми кажеш ли най-сетне какво е музей?

Христина стисна зъби и започна да мотае нещо невидимо из пръстите си. Внезапно изчезна за миг, и се появи отново. И изведнъж започна да се променя. Все едно беше от глина и някой я месеше. Кожата ù позеленя, физиономията ù се източи напред и стана на муцуна, пръстите ù се удължиха и се покриха с люспи. Усетих как косата ми аха-аха да настръхне, и си заповтарях, че това е само образ... Докато се овладея, пред мен вече стоеше зелен гущер колкото нея.

– Сега вярваш ли ми? – попита доволно гущерът с нейното гласче.

– Да, ама триглавият змей е с три глави – заядох се аз. – И надали е с дантелена рокличка.

Гущерът бързо замърда пръсти. Роклята за момент стана червена и пищна като на картинката от житието на свети Йероним, след това се превърна на къса поличка от папур и изчезна. След това му израснаха още две глави – отначало отгоре на първата, една върху друга, после се разместиха. Известно време се опитваха да се сместят на една шия, докато се поберат някак. Изгледаха ме доволно, след това отвориха усти и избълваха облак снежинки. Чу се ядосано мърморене, снежинките изчезнаха и змеят дъхна отново, този път пламъци. Те префучаха през мен, преди да успея да помръдна или да мигна, и изчезнаха в стените наоколо. Тъкмо да ми напомнят, че това, което виждам, не е истинско.

– Сега вече ще уплаша когото си поискам! – заяви гласчето на Христина.

– Наистина. Като проговориш от тия зелени глави с това тънко гласченце, и всеки ще си помисли, че е ял отровни гъби. – Хрумна ми как да я закача. – Нищо де, така определено си по-красива.

– Ще ти кажа аз на тебе, неграмотник такъв! Само почакай... пи-пи-пи... ква-ква-ква-ква-ква... СЕГА ЩЕ ТЕ ГЛЪТНА, ДРЕБОСЪК ТАКЪВ! – От тавана се посипа прах. Гласът наистина беше страховит. Добре че и той сигурно беше само глас.

– Чудя се какво ли ще стане, ако те чуе отец Андроник и дотърчи. Като чуе да приказвам откъм килията си с такъв глас, сигурно бая стени в манастира ще се окажат прогнили.

– ЩЕ ТЕ ГЛЪТНАААА! – Чудовището разпери и заразмахва зелените си ръце.

– И ще дойда ли тогава във вашия свят? Хайде де, страшно съм любопитен.

Змеят замръзна и ме загледа.

– Ще ме гълташ ли, или не? Искам да видя какво е да ме глътне змей.

Погледа ме още малко и изчезна. Няколко удара на сърцето бях сам в килията, след това се появи Христина. И пак се беше разревала.

– Ама теб от съвсем нищо не те е страх! Не е честно! Ако продължаваш, повече няма да си играя с теб!

Стана ми жал за нея.

– Че нали ти ми обясни, че всичко това е само образ? Защо да ме е страх. И... Я, ама ти си с панталони, като циркаджия! Къде отиде роклята? И как ти разрешават вашите?

– Че защо да ми забраняват?! С панталони е много по-удобно.

– Няма ли да ги накаже свещеникът ви? И тебе също?

– Ние нямаме свещеници. Не сме така изостанали като вас... А, ти щеше да ми разказваш как е бил създаден вашият свят. – В очите ù проблеснаха отмъстителни пламъчета. – Да те видя знаеш ли.

– Знам, естествено. Бог го е създал, пише го в Библията. Няма човек, дето да не го знае. За толкова невеж ли ме мислиш?

– Уфф... – Тя помисли малко. – Добре де, тук само ще се караме. Какво е станало после?

– После Бог създал животните, и накрая човека. Не си ли чела Библията?

– Глупчо с глупчо! А как сте дошли на него?

– Нали ти казах – Господ ни е създал. Защо трябва да идваме отдругаде? И откъде другаде може да дойдем?

Христина се опули и помълча мъничко, преди да продължи:

– Отникъде не били дошли, значи... А знаеш ли тогава какво е станало, ъъъ... след като ви е създал Господ?

– Ами известно време сме живели не по Божиите закони, и имало много злини и нещастия. Но Господ пратил сина си Христос, той умрял за нас, и нещата се пооправили. Поне за известно време, де, после пак се оплели. Толкова ли си необразована, та не го знаеш?

– Да, бе. Необразована съм. Още нещо няма ли да кажеш?

– Ще кажа, разбира се. Отец Никодим таман вчера ми чете Летописа на Пагубното време. – По едно време май бях позадрямал, де, ама повечето го помнех.

– И какво ще кажеш?

– Ами известно време след Христос светът тръгнал по пътя на сатаната. Хората измисляли какви ли не машини и други дяволски неща. Имало войни, и Църквата била свалена от власт, и всякакви други ужаси. И тези, които вървели по Христовия път, били все по-малко, и всички тези, дето се занимавали с машините и другите дяволски неща, ги преследвали и гонели, и им се подигравали.

– Да, бе. Това ли знаеш?

– А, и още много неща.

– И какви още много неща? – изхили се тя.

– Накрая Бог се разгневил и отново смесил езиците на хората, както при Вавилон – и настанал Вторият Вавилон. Всеки вид хора проимал свой език, и все по-трудно се разбирал с другите. И Бог наредил всеки да върви по своя път, и да прави своето. За да могат да се разделят грешните от праведните, и грешните да погинат, а праведните да оцелеят. И хората тръгнали по страшно много пътища, едни право към дявола, други по-малко право, ама пак към него, и се спасили само праведните. Тоест ние... Какво се смееш?

Христина се късаше от смях. Стана ми обидно, и се ядосах.

– Стига си се хилила! Това са свети неща, пише ги в свещените книги! И тях ли не уважаваш?

– Ох, ще умра! Ох... Чак такъв неграмотник... Петърчо, ти това вярваш ли го?

– То е, за да се вярва. И не съм ти Петърчо, а батко Петър, ако искаш да знаеш. Една година съм по-голям.

Христина отново избухна в смях. Мина доста време, преди да се съвземе.

– Я разправи по-подробно, да се посмея още.

Напънах се да се сетя как точно беше написано в Летописа на Пагубното време. Язък, дето не биваше да разказвам, че съм го проповядвал пред самодива. Бях чувал за подвизите на монаси, дето ходели да проповядват Божието слово сред анатемосани, ама сред самодиви и каракондюли май никой досега не беше посмял. Сигурно отец Никодим щеше много да ме похвали.

– Ами като хората почнали да правят машини, това ги отклонило към пътя на дявола, и те правели все по-сложни и по-дяволски машини. Имало такива, дето ядели въглища и дишали пушек и пара, после пък се появили карети, дето вървели без коне, после пък такива, дето се движели от силата на мълнията, и какво ли не още. Почнали да правят машини, дето помагали на хората да правят други машини, а после такива, дето сами правели други машини. И други, дето помагали на хората да мислят, а след това и такива, дето мислели вместо тях. И така машините станали повече и по-силни от хората, и по-умни, и дошло време, когато започнали първо да дават акъл на хората какво да вършат, а после и направо да им заповядват. Отначало по малко, после все повече.

– Че защо са били толкова глупави хората да ги слушат? – изгледа ме иронично Христина.

– Ами защото уж така хората живеели по-добре, без глад и трудности, но всъщност за да ги отклоняват от Божия път. И така машините почти съвсем поробили хората, само най-искрените в Бога останали незаробени от тях. И дяволът с всеки ден получавал все повече власт върху света.

Христина пак се кискаше. Така се ядосах, че се сетих още от Летописа:

– И почнали тогава да се появяват из света демони и изчадия адови, уж хора, а с дяволски сили в тях – говорели си с машините само с мисъл, били бързи и силни и хитри като за десет души, и какво ли не още. После проимало и други, духове на злото, още по-страшни от първите, пародия и осквернение на ангелите – нямали своя плът, а се явявали в какъвто пожелаят образ, където и както поискат, и вършели неугодни Богу неща. И праведните хора били стъпкани, и живеели тежък живот, точно както преди това народът Божи в Египет. И не смеели да кажат, че вярват в Бога и се осланят на Него, защото неверниците им се подигравали, и малоумни ги изкарвали – а демоните и духовете на злото още повече от другите, и с думи, и с действие.

Христина се хилеше така, че едва си поемаше въздух. Едва успя да ми даде знак с ръка да продължа.

– И накрая, точно преди Бог да се разгневи и да размеси отново езиците човешки, той пратил вест. Както Мойсей преди, се явил избран от Бога мъж – Йосиф Водителя. И той събрал праведните, и ги повел на път през пустинята на духа. И вървели дълго, и минали през много изкушения, и стигнали накрая Обетованата земя, където живеем сега. И основали Патриаршията.

– А тази обетована земя на кой свят се намира, знаеш ли?

– На този, естествено. Ако беше на оня свят, щяхме да сме при вас.

Христина изпуфтя тежко и извъртя очи. След това запремята нещо невидимо с пръсти, и загледа стената над главата ми.

– Светилниче като светилниче. Какво му е интересното?

– Търся си урока по история.

Обърнах се и огледах стената. Каквото и да беше тоя урок по история, го нямаше там. Сигурно беше в стаята на Христина, дето не я виждах.

– Ето какво казват нашите учебници – обади се Христина. Впери очи в стената до мен и зачете, сякаш на нея имаше написано нещо. – „Навлизането в употреба на нанотехнологиите и мощните изкуствени интелекти осигурило добър жизнен стандарт за всички, отначало в напредналите държави, а после и в Третия свят. Това омекотило икономическите различия, и извело на преден план конфесионалните. Основните разлики били във възгледите за допустимата степен на прогреса и нивото на необходимите ограничения, а също и характера им. Противоречията се антагонизирали, и...“

– Нищо не разбирам.

– Ами с времето толкова страшните ти машини направили така, че всички живеели повече или по-малко добре. Отначало трябвало да се работи, ама по-

сле нуждата хора да работят вече била толкова малко, че нямало работа даже за тези, които искали да я вършат ей така, за удоволствие. И така хората нямали какво да правят, и им оставало много време да мислят и да правят каквото им скимне.

– Демек същото, дето го казах и аз.

– Същото, друг път! И почнали да се разделят на групи, по това какво на кого харесва, и какво мислят за едно или друго нещо. И най-вече по това колко прогрес смятат за позволен и най-добър, и какво точно от прогреса позволяват. Ако имало как, щели да стигнат дотам да воюват, ама Аугментираните и първите Безтелесни не позволявали. Накрая се наложило различните групи да бъдат разделени, и да се свързват само за неща, които са им изгодни.

– И небогоугодните погинали? – Аугментирани? Безтелесни?

– Много малко са „погинали“, глупчо! Повечето са си живи и сега. Просто има такива, които не искат да се свързват изобщо, или се свързват еднопосочно, или страшно малко, като вас. Затова не знаят за другите.

– Значи всичките грешници са си живи? Ужас! А как ги е разделил Бог?

– Разделили са ги Безтелесните, а не бог! Завели ги и ги заселили в различни светове, точно както и вас. В различни галактики, или паралелни вселени, или нещо подобно, само те си знаят какво точно. Синхронизирали ги някак един с друг, поне повечето – иначе сега можеше за теб да е нощем, а за мен денем, и при теб да е зимата, а при мен – лятото. Регулирали им климата, и такива неща. И на твоя свят също – иначе сега отвън щеше да има сняг. Знаеш ли изобщо какво е сняг?

– Разбира се! – гордо се изпъчих аз. – По-миналата година през януари валя, почти цял предиобед. Дядо Стефан разправяше, че като бил млад, имало една толкова люта зима, че три пъти валял сняг, и единия път бил такъв студ, че като паднал снегът, си останал по земята, и се стопил чак на следващата сутрин, и този ден оставиш ли котле с вода навън, тя хващала кора отгоре. А брат Иван от Попово разправя, че по високите места на Кривата планина валял сняг всяка година, а по Белчов връх като паднел през декември, се стопявал чак през март... А като са се смесили езиците, как така говорим с теб на един и същи език?

– Групите ни имат общ произход, и и двете са си запазили добре езика през времето. Затова и избрах точно вашия свят да идвам тук. Иначе трябва да уча езици, и какви ли не други неща. Абе, скука.

– А има ли други благочестиви от живите, като нас, или всичките са грешници?

– Има всякакви. Религиозни фанатици като вас не са много, но и такива има. – Тя ми се изплези. – Някои примерно са отрекли цивилизацията въобще, и са се върнали към животните. После повечето от тях пак са тръгнали да еволюират, де. А някои не са – страшно е интересно да ги изучава човек. На другата крайност пък са тези, които са искали безкраен и неограничен прогрес – те отдавна вече са Безтелесни.

– Това какво ще рече?

– Нямат постоянни тела, създават си каквито им хрумне за мига. Владеят сили, които ние даже не можем да си представим, всеки един от тях знае и може хиляди пъти повече от всички Стандартни хора накуп...

Ясно какво са, значи. Духовете на злото от Летописа на Смутното време. А пък онези другите, Аугментираните, сигурно са демоните, дето са уж хора, а с дяволски сили в тях? Дето си говорят с машините само с мисъл, и прочее?

– Нашата група е смятала за оптимално нивото на прогрес от известно време преди разделянето – продължаваше гостенката ми. – Грубо, де. Татко казва, че при подбирането на отделните елементи от утвърдения начин на живот е имало толеранс от стотина години. И че разни неща, дето ние ги ползваме сега заедно, тогава са се появявали с по петдесет и повече години разлика, и се налага да ги нагаждаме едни към други, че изобщо да са използваеми... Освен това трябвало да се поддържа връзка между десетина изостанали свята като вашия, и няколко по-развити. И понеже връзката между различно развити светове се прави най-добре от групи, които са на междинно ниво, и нашата била много отворена за контакти, избрали нас.

Както и да е, сигурно ще го разбера всичко това после. Важното е да не се издавам, че не схващам.

– А нашата група най-праведната от всички ли е била?

– Има групи, които са се изолирали напълно – изгледа ме дяволито Христина. – Те сигурно ще да са още по-праведни... Други са постигнали договореност за много ограничена връзка – вашата е била такава. Дали сте разрешение да ви изучават, при условие вие да не научавате за това, и изобщо нищо извън вашия свят. И срещу това да се представят за самодиви, таласъми и други подобни, с цел укрепване на религията.

Бях като ударен от гръм. Изгледах я много внимателно – изобщо не се беше изчервила. Затворих си очите за малко, и после пак я огледах. Наистина не беше.

– Не може да бъде! Искаш да кажеш, че...

– Точно така, глупчо. Нашите изследователи могат да ви изучават, но са длъжни за отплата да се представят за зли духове и да плашат хората. За да могат вашите свещеници да ги гонят. Видя как можем да изглеждаме иначе, нали? Татко се занимава с това – да оформя образите на изследователите като самодиви и караконджоли, и да ги прехвърля където трябва във вашия свят. И аз използвам тайно неговата машина, която го прави. Само дето не ми беше интересно да бягам от молитвите и другите глупости...

И продължаваше да не се изчервява!... Отне ми малко време, докато се съвзема.

– Искаш да кажеш, че самодивите и караконджолите само се преструват на лоши? И че като се спомене Божието име, бягат, защото е такава уговорката, а не защото ги е страх? – Сетих се, че тя е кръстена на Господа, и спокойно произнася името Му, без да ù стане нищо. – Не може да бъде! Само като го разкажа на отците тук...

Христина подскочи и се хвана за главата.

– Не бива да го казваш за нищо на света! Това е тайна, разбираш ли? Даже и аз не трябва да знам всичко за нея, преди да порасна и да държа изпити. Докопах се непозволено.

– И какво ще стане, ако я разкажа?

– Ами като престанете да се плашите, всички изследователи ще почнат да ровят защо. И някой изследовател ще го разбере, и нещата ще стигнат до татко. И той като претърси, ще намери какво е станало, и няма повече да мога да идвам и да си играем! А сигурно ще накажат и него.

Замислих се. Колкото и да ме похвалеха за това знание, няма как да ме признаят за монах, преди да навърша осемнайсет – пак щях да съм си послушник. И ако ще десет жития да напишат за мен, пак нямаше да има с кого да си играя. Предпочитах засега да се виждаме с Христина. Пък ако престанем, никога не е късно да разкажа всичко, нали?

– Добре де, ще си мълча. Но идвай по-често.

– Идвам колкото често мога, татко вече подозира, че нещо не е наред! Ако ме хване... Лесно ти е на теб, само дремеш в килията и чакаш.

– Не дремя! Играех шах наум. Сам със себе си.

– Брей! Много умен си се извъдил.

– Искаш ли да изиграем една игра? Да видим кой е по-добър.

– Мразя шаха до смърт. Ама татко ще те бие като добрутро.

– Като добрутро ще го бия аз. А после той теб, само че не на шах.

– Глупчо такъв! Тръгвам си.

– И престани да ме лъжеш, че само се преструвате на лоши. В нашата околия преди години е имало вампир, който е убил над сто души.

– Ще проверя. Доскоро!

Последва още една скучна седмица. На отец Андроник му мина цицината, а брат Йоан му скова нова врата на килията. Стана яка като манастирската порта, от три пръста дебели дъски. Със сигурност беше най-здравата врата на килия в манастира – всички монаси се шегуваха, че през нея даже самодива няма да може да влезе. Брат Харалампи пък веднъж добави, че това няма значение, и че важното е Андроник да не може да излезе, ама като ме видя, че го слушам, млъкна. Отец Андроник много искаше вратата да се отваря отвътре навън, ама игуменът не разреши. И му се скара, че е изрисувана цялата с кръстове, и се е изметнала от поливане със светена вода.

Брат Иларион спа няколко нощи в зимника, да дебне кой краде суджуци, но една сутрин протоигуменът го хвана, че мирише на вино, и му забрани. Братът се опъваше и настояваше, че откакто спял там, суджуците престанали да изчезват, ама протоигуменът само реши, че цялата история със суджуците отначало си е била лъжа, и се ядоса още повече. Аз обаче не посмях повече да ида там нощем, да не би брат Иларион да слухти. Жалко – суджуците бяха наистина Божествени.

Прекарвах всичкото си свободно време в библиотеката. Изчетох толкова свещени книги, за да търся истории за сатанинските изчадия, че чак престанах да сричам. В по-старите книги имаше много за демони, в тези от точно преди Втория Вавилон – също. След това обаче се споменаваха само няколко пъти, и нищо конкретно. Виж, за вампири и върколаци пишеше доста. А за самодиви и караконджоли – още повече, особено след Втория Вавилон. Имаше даже цял трактат, посветен на самодивите. Отец Геласий много се радваше, че съм станал толкова старателен в четенето.

– Ще излезе от това момче монах за чудо и приказ – заяви той веднъж на отец Никодим. – По цял ден само чете старите жития. Вчера го препитвах, и знаеше неща, дето аз ги бях забравил.

– И все за адските сили, като гледам – отвърна намръщено наставникът ми, докато чистеше полите на расото си от налепилите се сухи листа. – Защо са ти толкова интересни бе, Петърчо? На житията на светците дремеш като лалугер.

– Слушам ги внимателно! – Поне когато наистина не дремя, де.

– Затова ли ме пита оня ден на боб ли е врачувал Василий Врач? Май трябваше да извадя пръчката.

– Сигурно нощем тайно го навестяват самодиви, та се учи да ги гони – изкиска се отец Геласий.

– Още му е рано за това, Геласие. – Отец Никодим го изгледа накриво.

– Аз такова... искам да се науча да прогонвам самодиви... И си мечтая някой път да хвана караконджол. И да го докарам да го затворим в манастира.

Отец Геласий се умисли:

– Караконджол трудно се хваща, Петърчо. Ако искаш сам да го хванеш, ще ти трябва поне Митрополит за наставник. – Той метна кос поглед към отец Никодим. – По-добре не си мечтай такива неща.

Отец Никодим обаче се засегна.

– Геласие, гледам, че нещо не играете с него шах напоследък. А те видях преди десетина дни да го учиш. Какво стана?

– А, научих го вече. Много добре даже. Кой ще служи тази година Коледната служба?

– Служил ли я е някога друг освен игумена?...

Отец Геласий промърмори нещо и бързо се запъти нанякъде. Отец Никодим го изгледа продължително, след това се обърна пак към мен:

– Петърчо, стига си ровил само за нечестивите създания. Искам довечера да ми обясниш триединството на Бога. Ясно ли е?

– Ама аз и сега мога да го обясня! – Тъкмо бях подслушвал предишния ден как отец Полихрон и отец Наум го обсъждаха, докато преписваха Библията.

– Така ли? – Отец Никодим ме изгледа със съмнение и се почеса зад ухото. – Я давай?

Опитах се да си спомня разговора на двамата преписвачи, ама по-дребните неща ми се бяха изгубили някъде, и се сещах само най-важното.

– Ами, че Господ е трима в един и един в трима.

– И кои са тримата?

– Бог-отец, Бог-син и Светия дух. – Това го помнех със сигурност. – А единият е просто Бог, дето е и в тримата. – Нещо тук не ми беше ясно. Как тримата могат да са в един си представях някак. Особено ако единият е по-едър. Ама един как да е в трима? На три части ли? Имах обаче чувството, че точно сега не е добре да питам.

– Друго? Христос какъв се явява в Светата троица?

– След като е син на Бога, значи е Бог-син. – Помислих малко. – А понеже тримата са едно, значи в същото време е и Бог-отец. Тоест, е син сам на себе си, и съответно синът му има син, който си е пак той. Значи е и Бог-внук. И Бог-правнук, и така до безкрай... А освен това, понеже е и баща сам на себе си, е също и Бог-отец. Който на свой ред има баща, който е пак той. И така си се пада Бог-дядо, и Бог-прадядо, и така до безкрай...

Отец Никодим ме гледаше зяпнал, без да помръдва, само някакво мускулче на окото му подскачаше. В първия миг се уплаших, ама като го видях, че не посяга нито към пръчката, нито даже към ухото ми, събрах смелост:

– И понеже е и син на дядо си, значи си е и Бог-чичо. Също и Бог-племенник. И Бог-братовчед, и Бог-втори братовчед, и така до безкрай. Всъщност, си е всякакъв роднина, по всички линии. И значи даже не е трима в един, ами безкрайно много в един. И един в безкрайно много. Сигурно евангелистите не са доразбрали всичко... И това само покрай Бог-отец и Бог-син, а като добавим и Светия дух, ум не ми побира какви и колко роднинства ще станат. – За момент се замислих какви точно могат да са, и погледът ми падна върху картината на стената. Беше кръщаването на Исус Христос, с Господ Бог, който гледа отгоре, и Светия дух, който прелита, престорен на гълъб. – Примерно гълъбите да са братя на Христос, и бащи, и всякакви? А останалите птици пък братовчеди? Тоест, също всякакви?...

Лицето на отец Никодим беше не просто почервеняло, а чак мораво. Пак се уплаших, този път за него, ама понеже нито мръдваше, нито гъкваше, а пък любопитството ме мъчеше, продължих:

– А това, че си е син и внук сам на себе си, и племенник, не е ли кръвосмешение? И понеже Богородица също е чадо Божие, не е ли кръвосмешение и по двете линии, и по бащина, и по майчина? – Не разбирах какво общо има кръвта тук. Щъркелите, дето носят децата, от кръв от родителите ли ги правят? Не можех да си представя как ли става. Ама щом пишеше в свещените книги за кръвосмешения, и кога ги има, значи беше истина. А, и още нещо. – И след като Господ не се е женил за Богородица, не е ли Бог роден в грях? И не трябва ли Богородица да му се моли за опрощение, а пък като порасне достатъчно, и той сам на себе си? Затова ли го е кръстил Свети Йоан Кръстител, за да е кръстен от Митрополит или по-старши, и да се пречисти грехорождението?...

Остатъка от деня го прекарах в молитви за опрощение на богохулство. А отец Никодим – в килията си, със студен компрес на главата.

Същата вечер Христина се появи пак. И пак беше с панталони, без самодивската рокля.

– Ако знаеш колко примерна съм станала заради тебе! По цял ден седя и чета учебници, даже тези за големите! Татко е на седмото небе от радост. Обеща ми глайдер. И навсякъде се хвали с мен – как не върша вече никакви бели, а само уча.

– И вече пускат ли те при ягодовото дърво?

– Никой не ще да му вярва – посърна тя. – Глупчовци.

– Глупчовци ли? Хм... – Май не всички на оня свят бяха лековерни като татко̀то ù. – А провери ли за вампира?

– Да. Една от групите ни го е описала. Не е убил над сто души.

– А колко?

– Деветдесет и двама. И не е наша работа. Ние не убиваме никого.

– А чия е тогава?

– Точно преди Разделението много хора са си давали какви ли не умения. Имало е как. Всеки е искал да е с нещо по-специален, ако ще и много шантаво да е, а пък то после често се е предавало на децата му. Така че нищо чудно във вашия свят да е попаднал някой, който по наследство е вампир. Същото е за върколаците – това човек да може да кара другите да си мислят, че изглежда иначе, е било много желано умение. Сигурно на вашите просто не им е хрумвало да се правят на друго освен на вълци.

Малко се пообидих.

– Надали сред нас има такива. Ние го смятаме за сатанинска работа. И защо си толкова сигурна, че си е наш, а не е ваш?

– Защото когато нашата група се е образувала, не са приемали хора с по-особени умения. За да била стабилна групата. После се оказало грешка, ама вече е късно – търсим такива откъде ли не, ама не идват лесно. А в групи като вашата са приемали всеки, който е кажел, че вярва в господа. И много често тези с по-особени умения не са си ги харесвали, и са търсели опора в религията. А пък някои не са ги искали никъде другаде. Така че най-особените могат да се намерят точно при вас.

– А защо не можете да си направите хора с по-особени умения? Нали е можело? Или защо не си поканите от при нас? – недоумявах аз.

– Нивото на развитие на групата ни е отпреди времето, когато е можело да си направим. Затова и не е позволено. Било конфликт на тезаурусите, и разни там подобни дървени философии. Ако знаеш колко полезни и свестни неща знаем, че могат да се направят, и даже и как точно се правят, ама не може, защото... – Въртенето на пръсти покрай челото очевидно го имаше и на оня свят.

– А чудеса поне имате ли си?

– Не, естествено. Вие да не би да имате?

– Разбира се, че имаме. Днес например иконата на Богородица излекува един мъж с гноясал крак. Както се молеше, и хоп – парцалите с гнойта хвръкнаха от крака му, и отдолу беше здрав. И той, и жена му припаднаха. А преди месец на едно дете откъснатата ръка му порасна отново. Докато мигнеш.

Тя ме гледаше недоверчиво. Май най-сетне бях намерил с какво да я впечатля.

– Глупости. Не може да бъде. Това ние не го можем, та вие ли...

– Честен кръст!

В погледа ù известно време се смесваха недоумение и съмнение. Накрая махна с ръка:

– Добре. Ще проверя, и ще ти кажа. Искаш ли сега да ми дойдеш на гости? – Очите ù заискриха като пред пакост.

– Има ли как?

– Да. Научих как става. Сега ако не ме хванат, ще е направо супер. Дано да няма резервни записи в Центъра за връзка, че там няма как да ги изтрия. Ако знаеш колко забранено е да ти покажа каквото и да било от нашия свят, лошо ще ти стане. Нарушава както Конвенцията за връзка, така и правилниците и на вашия свят, и на нашия.

– Какво да направя?

– Изправи се на сламеника. – Тя се протегна, взе от въздуха пред себе си нещо невидимо, сложи го в скута си и заигра с пръсти по него. – Така... Затвори си очите.

– Защо?

– Завива се лошо свят, ако гледаш в момента на смяна на образа... Сега ги отвори.

Отворих ги – на пода вместо Христина седеше и ме гледаше голяма тлъста зелена жаба. Като в приспивните истории на мама – там имаше някаква жаба, която беше урочасана красавица...

– Вашият свят някаква приказка ли е?

– Толкова ли ти харесва?... – чу се гласът ù отнякъде. – Ха! Ама че съм... – Жабата изквака и подскочи. След това изчезна, и в миг на нейно място се появиха две жаби. След това четири. След това цяла кошница. Докато се усетя, из цялата килия скачаха и квакаха жаби – даже по стените и тавана, без да падат. Сигурно защото са само образ, досетих се.

– Значи светът ви е нещо като блатото край село?

– Ще ти кажа аз блато, глупчо такъв! Пуснах ти по погрешка холото за учителката ни по пеене...

– Искаш да ми покажеш, че можеш да се превърнеш и в жаба ли?

– Ако само видиш в какво още мога да се превърна! Приготвила съм ти изненада, но ще е после. Пак си затвори очите... Отвори ги.

Когато отворих очи, направо зяпнах. Килията ми я нямаше. Бях в някаква много особена стая. Таванът светеше равномерно, сигурно беше матово стъкло като на прозорците в манастирската черква. Стените бяха бежови като непрана вълна, и също гладки като стъкло. Пред мен Христина седеше на ниско столче пред масичка, на която имаше някакви кутии, и тропаше с пръсти по продълговато парче дъска, сложено в скута ù. Ето какво било невидимото нещо, значи. В стаята нямаше нищо друго.

– Харесва ли ти? Обрала съм половината мощност на ретранслатора само за нас, за да е ясен образът.

– Че как живееш тук? На пода ли спиш? Къде ти е тогава сламеникът? И светилниче нямаш. Като мръкне, с какво си светиш? А, а защо при вас сега е денем? Нали уж...

– Среднощ е! Откъде реши, че е денем?

– Глупости. Луната ли свети през стъклото? – Посочих тавана. – Ще да е доста по-светла от при нас. А какво има в тия кутии на масата? И тази дъска... я, тя също е на квадратчета! За шах ли е? Не, не е квадратна. И квадратчетата са разместени... Това по тях не са ли букви? А къде е вратата на стаята, как излизаш навън? И прозорци няма. И скрин даже, да си сложиш каквото имаш...

– Ох, стига, моля те! Ето ти леглото.

Тя тупна с пръст по стената пред мен, и от нея внезапно изскочи дълга и широка дъска, точно колкото да легнеш на нея, и с хвърлени небрежно отгоре ù смачкани завивки.

– Ето ти и шкафове.

Пипна стената малко по-натам – и внезапно се отвори вратичка, и от нишата зад нея се изсипаха на пода купчина какви ли не неща. Дрехите и книгите ги разпознах, ама имаше и разни други, дето не знаех какво са. Христина измърмори нещо ядосано, събра набързо всичко от пода, натъпка го обратно в нишата и притисна вратичката, за да се притвори.

– Ето ти и вратата.

Протегна ръка към стената зад мен, аз се обърнах – и една врата място се плъзна настрани и откри проход!

– Затвори си устата, че ще ме глътнеш. Само да не ни чуят... – прошушна тя. Вратата се плъзна обратно на мястото си. – Прозорците... къде ги искаш? И какво да показват?

Досетих се, че се опитва да ме впечатли.

– Ами искам цялата тази стена да е прозорец, и той да показва двора ви през зимата. А на онази искам ей толкова голям прозорец, и да показва двора ви през лятото.

Ухилих се доволен. Христина обаче само затрака по дъската бързо-бързо и запоглежда кутията пред нея. Докато се чудех какво ще стане, отведнъж стената отляво изчезна. Отвъд нея имаше широк двор, затрупан от сняг. Иззад дървената ограда се издигаше планина, висока сякаш до небето, и цялата побеляла. Никога не бях виждал такава.

Докато я зяпах, един прозорец място от съседната стена също изчезна. Оттатък снегът го нямаше! Имаше малко трева, после двайсет-трийсет крачки пясък, и отвъд него езеро като Широкополската сълза, ама много по-голямо – отсрещният му край не се виждаше. Пенливи вълни плискаха пясъка, и по небето летяха някакви птици, които не можах да позная.

– Как го направи? И това ли ви е дворът? Планина отляво, и голямо езеро отпред, и никакви къщи наоколо? Не живеете ли в село? И защо ме излъга, че

при вас е нощ? Над езерото таман изгрява слънцето. А над планината... е обедно време?!?!

– Най-обикновени холоекрани с изгледи.

– Ъ?...

– Изображения. Така ми се щеше да използвам холоекраните за дисплеи на компютъра, ама тате и мама не дават. Лошо било за възприятието.

Малко по малко се съвземах от номера с прозорците.

– А мен как ме виждаш?

– Както ти мен преди. Само че по-дрипав. Искаш ли да се видиш? – Тя потупа с пръсти по стената срещу мен. Внезапно част от нея изчезна, все едно се отвори прозорец, и оттатък се появи ситно хлапе с елек и потури като моите. Наведох се, за да го видя по-добре – и то също се наведе срещу мен! Това ли беше образът, дето го взима и пренася нейната машина?

– То... то мърда заедно с мен! – Преместих си ръката, и то също премести неговата, едновременно с мен и по същия начин. – Това аз ли съм? Толкова ли съм дребен?!

– Ти огледало не си ли виждал?

– Не съм, разбира се. Огледалото е изкушение на дявола, дето кара хората да се самолюбуват. Отец Никодим ми го е споменавал, заедно с машините и другите дяволски работи.

Май огледалото на Христина не беше много дяволско. Като се погледнех в него, не изпитвах никакво желание да си се любувам.

– Че в какво се оглеждате тогава?

– Ако е много нужно – в леген с вода. Мама по това хвана голямата ми сестра, че се кипри заради ерген – когато излезе, легенът все мокър... Огледалото ти е все едно аз стоя там! – Направих няколко физиономии към огледалото. Да гледам заплашително не ме биваше хич, ама плезенето се получаваше направо един път.

Христина се усмихна дяволито.

– Искаш ли една изненада? – Тя потърка ръце. – Затвори си очите за малко... Сега ги отвори. Харесва ли ти как изглеждаш?

– Ъ... ъ... Това не съм аз! Това е образ от машината ти!

От огледалото ме гледаше момиченце с дантелена рокличка, и очите му аха да изпаднат.

– Ами, не си ти! Я се погледни! – заяви доволно Христина.

Ужас! Усещах си потурите, но като погледнех надолу, виждах рокличка и два голи крака под нея.

– Ей, така не е интересно! Не искам да играя така!

– Ааа, уплаши ли се? Урааа! И теб имало с какво да изплаша!

– А, не съм. Ама като отида сутринта на молитва, сигурно всички ще си направят цицини. А отец Никодим – после и мазоли от пръчката... Върни ми обратно образа. Наистина не е приятно.

– Ако не искам?

– Тогава си лягам да спя. Пък ти прави каквото искаш. – Опипах около себе си – сламеникът си беше там. Легнах на него и се завих с чергата презглава.

– Ей, събуди се!... Добре де, махам го. Само дето цял ден го гласих... И защо толкова не щеш да изглеждаш като момиче? На мен пък не ми пука да изглеждам като момче. Нашите казват, че по-добре да бях момче – щяла съм сигурно да бъда по-кротка отсега.

– Ако това ти е изненадата, хич не е интересна – упорствах аз.

– Че какво ù е чак толкова? Я кажи, да видим? Защо момчетата толкова не искате да приличате на момичета? Такива хубави пакости могат да се правят...

– Ами не знам. Не е редно. – Отворих очи, и пак щях да хлъцна. Бях си в килията, но отражението ми от огледалото беше седнало срещу мен на пода и ме гледаше обидено. В последния момент се сетих, че Христина се е докарала да изглежда като мен. Сигурно се беше гласяла да ни размени образите.

– И какво като не е? Редно ли е да разговаряш със самодиви? – Гласът ù също беше станал момчешки. И изглеждаше толкова истински, че даже не беше прозрачна – направо имах чувството, че ако се протегна, ще я пипна.

Седнах на сламеника с подвити крака.

– Ти нали не си самодива?... Де да знам. Просто ми харесва да съм момче. По-добре ми е така.

Отражението ми скръсти крака точно като мен и ме изгледа иронично.

– И какво му е по-добрето?

– Амиии... Че не можеш да ме уплашиш, като начало. – Ухилих се доволно.

– Така ли? Като видиш само в какво още мога да се...

Не успя да продължи. Вратата на килията се отвори рязко, и вътре връхлетя брат Иларион! Хлопна вратата зад себе си и кресна:

– Я да видя аз какво става тук!

Бях си глътнал езика, отражението ми също го гледаше зяпнало и неподвижно. Той обаче се опули, и запрехвърля очи от мен към него и обратно.

– Какво?... Ама от само две чашки.... Петърчо... ти си този левият, нали?

Не позна. Ръката му мина през рамото на изображението. То се стресна, хлъцна тихичко, бързо замърда с пръсти и хоп – изчезна! Само че след миг се появи пак, този път точно срещу брат Иларион. Той отскочи и издаде някакъв странен звук.

Изображението изохка, протегна ръце срещу него и замърда пръсти. Брат Иларион отстъпи назад, застъпи си връвта на цървула, спъна се и седна на пода. Тръгна да се изправя, но внезапно се облещи – образът срещу него започна да се променя, все едно някой меси глина. Кожата му позеленя, лицето му се удължи напред в люспеста муцуна. Докато преброя до три, срещу брат Иларион вече стоеше зелен триглав гущер колкото мен, и облечен в елече и потури като моите. Краката на манастирския готвач омекнаха, и той приседна обратно на пода.

– Проклетата клавиатура! – изписка гущерът с гласчето на Христина, и замърда дългите си зелени пръсти към брат Иларион. Той изхърка, отпълзя заднешком, залепи се за вратата и задраска гърбом по нея, опитвайки се да я отвори,

но все не напипваше дръжката. Гущерът изчезна, и хоп – появи се Христина, този път със самодивската рокля, светеща и леко прозрачна.

– ПО ДЯВОЛИТЕ! – избоботи тя с гласа на триглавия змей, размърда пръсти под носа на брат Иларион, и изчезна отново. Братът се опита да се дръпне и паникьосано се заоглежда. В следващия миг срещу него се появи грамаден мъжага с рижа брада, метална ризница, шлем с рога като на картинките от писанията и огромна секира в ръка. Брат Иларион се оцъкли, вторачи се в рогата на шлема, след това в секирата, и се притисна към вратата.

– Ква-ква-ква-ква! – заяви ядосано мъжагата и замърда пръсти във въздуха. Секирата се заклати застрашително към брат Иларион, който побеля като вар. Мъжагата се втренчи напред през готвача и вратата, и внезапно се разсипа на купчина тлъсти зелени жаби, които заскачаха из килията.

Брат Иларион измуча така, че косите ми се изправиха, и отново задраска по вратата. Ръката му най-сетне попадна на дръжката, и в следващия миг той вече беше извън килията. Чух как краката му тропolят по стълбите. Последва трясък, глухо изохкване, и пак бързи, неравномерни стъпки.

Жабите изведнъж изчезнаха. Оглеждах се известно време, но бях сам в килията.

– Петърчо, чуваш ли ме? – прошепна Христина до ухото ми. Обърнах се, но до мен нямаше никой.

– Къде си?

– Тук съм, само не се виждам. Голяма поразия ли направих?

– Ами... – Де да знам. Може би имаше как поразията да е по-голяма. Ако беше пред игумена, примерно...

– Кой беше този?

– Брат Иларион, манастирският готвач.

– Да разкаже на свещениците ви ли отива?

Помислих малко.

– Не ми се вярва. Пък и да им разкаже, може да не му повярват. – Особено след като се беше изложил със суджуците.

– Неграмотник! Стресна ме, и объркаха командите. Само да ми падне, така ще го изплаша, че... че...

– Недей, вярвам ти. Пък и вече го изплаши сигурно повече и от отец Андроник.

– Наистина ли?

– Даже май се удари още по-зле и от него, както го чух.

Христина изохка тихичко. Май не се зарадва особено.

– А сега е по-добре да си тръгваш. За всеки случай. И нали ще минеш пак, когато можеш? Искам да те питам още едно-две неща... Е добре де, малко повече.

– Ще мина. Доскоро!

Докато отивах сутринта на молитва, треперех какво ще стане, като ме види брат Иларион. Когато влязох обаче в черквата, още го нямаше. Дойде чак след

като започна молитвата. Очите му още гледаха ужасено, а рядката му брадица беше цялата в паяжини – един Господ знаеше къде се беше завирал. Заобиколи ме с куцане от колкото далече можеше и се сгуши в ъгъла, на най-задния ред. По едно време го погледнах крадешком – не бях виждал през живота си някой да се моли така горещо. Игуменът май също го беше забелязал. След молитвата заяви:

– Вървете и днес с Бога. А ти, брате Иларионе, ела при мен.

Спрях на изхода и се престорих, че си оправям цървула. Мислех, че ще го похвали за образцовата молитва, но не бях познал.

– Къде си се завирал, та си се ударил? И не ми ли дъхтиш на вино, грешнико? Три дена преди Коледа да се натряскаш като свиня! И да закъснееш за молитва! Така ще те накажа, че...

– Не съм пил, отче! – Братът коленичи несръчно, и лицето му се изкриви от болка, докато сгъваше ударения крак. – Не съм, имай милост! Вечерта такова, бях при Петърчо, и се ударих. И после пих една глътка, да ме поотпусне болката.

– Така ли? Нещо тая май е съшита с бели конци. Петърчо, не се изнизвай, а ела тук! Вярно ли говори брат Иларион?

Брат Иларион подскочи и се обърна към мен. Изгледа ме ужасено и се заотдръпва разтреперан. Игуменът зад него се прокашля многозначително, и той се смръзна и стисна очи. Усетих се, че ако сега го заразпитва пак, нищо чудно да изповяда всичко.

Трябваше да му помогна някак. Само дано да не се изчервя!

– Така е, отче игумене. Вчера... ъъъ... не можех да заспя, и си повтарях молитвата за след лягане. Брат Иларион ме чул, че говоря, и мина да види наред ли е всичко. И като излизаше от килията, се спъна в нещо и падна, и се удари.

– Точно така беше, отче игумене! – грейна брат Иларион, и видимо се отпусна. Даже престана да се дърпа от мен.

– И как така си чул Петърчо да говори на петия кат чак долу от първия? – поглади дългата си бяла брада игуменът. – Аз пък си мисля, че ако ще да се скъса да крещи, пак няма да се чуе до долу. Че и на съседния кат даже. Това около тебе е манастир, а не къща на миряни, ако си го забравил! Да си видял тук стена, потънка от два лакътя?

Брат Иларион премига объркано. На мен обаче ми хрумна нещо.

– Нали бяха крадени суджуци преди време, отче игумене, и брат Иларион обикаля вечер и дебне някой да не се опитва да се промъкне в зимника. Виждал съм го и преди.

– Точно така, отче игумене! – допълни усърдно брат Иларион. – По цели нощи не спя, само обикалям да пазя!

– Нещо мътно има тука – усъмни се игуменът. – Петърчо, я ела ми дъхни... Хм. Я пак... Хм. Не усещам да миришеш нито на вино, нито на месо... Добре де, да речем, че не ме лъжете. Но ще те проверявам от време на време дали не пиеш, брате Иларионе. И след закуска да се помолиш.

– До края на живота си няма да сръбна нито капка, отче игумене! Кълна се!

Игуменът въздъхна и махна с ръка да излизаме.

Денят мина в предколедна подготовка. Показваха ми как се прави всичко – как се приготвят свещите, как се меси коледната пита и какво ли не. Брат Иларион ми обясняваше най-старателно как се приготвя коледната трапеза, и през цялото време беше ухилен като делва с петмез. Когато за малко останахме сами в магерницата, той се наведе към мен и прошушна:

– Благодаря ти, че ме измъкна пред игумена.

– Няма нищо. – Честно казано, длъжник му бях, заради номера със суджуците.

– Много ли бях пиян вчера?

– Не... ъъъ, тоест да. Такова, май даже ме виждаше двоен. И май и други неща.

– Ох, не ми напомняй! Цяла армия демони адови!

– Цяла армия ли? Ама Хри... такова де, Христос да ни е на помощ. Не знам, аз не видях абсолютно нищо.

– Добре, че не си видял! Ужаси нечовешки и сатанински, цели легиони. Чудовища, демони, какво ли не. Като си припомня, и езикът ми се схваща. Стотици дяволи с вили и топори, и всякакви други адови изчадия! Като се нахвърлиха всичките върху мен, и щях да умра!...

Беше добре да питам Христина дали откъм вратата на килията не са се виждали бая повече неща, отколкото откъм мен.

– Аха. Ясно. Защо дойде горе?

– Пийнах чашка-две вино, болеше ме зъб де, та да ме отпусне. И тръгнах да се разхождам, докато ми мине. Обикновено от виното не ми става нищо, но тая вечер ме хвана много лошо.

– Как така те хвана?

– Преди седмица отец Онуфрий, той нали е много стар и спи леко, разправяше, че е чул някъде от горните катове да боботи някакъв глас, ама гласище, все едно реве триглав змей! Само че после не се чуло нищо, и като на сутринта всичко било наред, той разбрал, че е сънувал... – Братът седна на едно столче и заразтрива ударения си крак.

– И какво?

– Ами дойде ми по едно време смелостта, и реших да се кача и да огледам. И като стигнах до твоя кат, чувам – говориш с някакво момиче! Тоест, счува ми се, де. После пък приказваха две момичета. Още малко и щях да повярвам на отец Андроник, че... Да не ме издадеш? Протоигуменът нареди да не казваме на послушниците.

– Няма, няма. Даже не ми е интересно... Та, какво е казал отец Андроник?... Кажи, де!...

– Ъъъ... – Брат Иларион се огледа пак, и прошушна: – Че бил видял в килията си самодива. И какво ли не още.

– И какво още?

– Бил я прекръстил, и тя побягнала с писък, а той я подгонил и се спънал... Не му повярвах тогава, ама като ми се стори накрая, че те чувам да говориш сам със себе си, не издържах и дойдох да видя каква е работата... Чувал съм, че прегрешилите с пиянство виждали за наказание мишки и змии, ама каквото аз видях, ако ти го видиш, ще припаднеш от ужас!... Повече няма капка да сръбна до живот! Ама този път наистина!

За мое разочарование, Коледата в манастира се оказа не много по-различна от в село. Молихме се тържествено, обиколихме три пъти църквата, и това беше. Игуменът беше облякъл везани със злато одежди, отец Самуил на село няма такива, иначе всичко си беше същото. Много исках да питам защо са златни, като златото е металът на дявола, ама нямаше как. Нищо, ще питам утре или вдругиден. Направо игумена, той сигурно знае най-добре.

След като удари полунощ, и вече беше Коледа, постите свършваха. В трапезарията брат Иларион не беше смогнал заради куцането да сложи всичко на трапезата, и това ми погоди лош номер. Нали не бях хапвал блажна чорба с месеци, налетях на свинското със зеле като невидял. Преди да се усетя, коремът ми направо се поду. А после се оказа, че има още десет гозби! На село правим само по три. Пък е редно човек да хапне от всяка, че иначе е неуважение към Рождеството Христово... Очите ми щяха да изскочат, докато успея да уважа Рождеството докрай.

Пътят към килията ми се видя поне два пъти по-дълъг от обикновено. Особено стълбищата нагоре. Когато най-сетне се проснах на сламеника, бях убеден, че Христина няма да се мерне днес – нали идваше горе-долу през седмица.

Не бях познал. Тъкмо се унасях, когато чух гласа ù:

– Петърчо, събуди се!

Отворих изненадано очи. Христина светеше срещу мен в тъмното. Надигнах се и седнах на сламеника. Нещо не беше наред.

– Дойдох да ти кажа, че няма да идвам повече.

Стоеше неподвижна като камък, и гледаше във въздуха над мен – това не беше наред. И че беше пак със самодивската рокля. И че говореше със съвършено равен и безизразен глас, като тракането на воденица. Какво ли беше станало?

– Искам да забравиш, че сме се виждали. Аз съм наистина самодива.

И устните ù не се движеха според говора! Значи пред мен беше само образ... нейният, ама го прави не тя, а някой друг!

– Има и караконджоли, и ние наистина ви мислим злото...

Кой друг, ако не баща ù? Хванал я е, и сега се опитва да замаже нещата. Какво да направя?... Дали няма да мога да го изхитря някак? Щом е могъл да ù повярва, че е станала примерна...

– Ъъъ, радвам се да се запозная с вас, уважаеми татко.

Христина внезапно млъкна като прерязана. Значи съм познал! Какво да кажа, та да не се сети той, че само гадая?

– Сигурно таковата, машината ви де, нещо не е наред... Виждам ви като през мъгла, и от време на време изчезвате за по малко... – Чудех се какво да излъжа, че да звучи като вярно. – Иначе много приличате на Христина, имате същите очи...

Изображението срещу мен отведнъж започна бързо-бързо да се появява и изчезва. За миг стана като направено от светещи опънати конци. След това се мярна мъж с чорлави коси, наведен над масичка с кутии на нея точно като тая в стаята на Христина, и бясно тракаше по също такава дъска. И наистина приличаше на нея!... След това изображението ù се появи отново – толкова истинско, че направо все едно тя стоеше в килията. Като когато се беше преторила на мен. И почна отново, точно както преди:

– Петърчо, събуди се! Искам да ти кажа, че няма да идвам повече. Искам да забравиш, че сме се виждали. Аз съм наистина самодива...

– С тая щръкнала коса приличате повече на караконджол. – Дано онзи мъж да беше той. – Нищо де, и така става. Нали е пак адово изчадие, правилникът ви е спазен. Тракайте си спокойно по дъската. А кутиите на масата за какво са? В тях държите машините, дето пренасят образа ли?

Христина отново млъкна и постоя малко неподвижна. След това заяви, без да си мърда устните, с уморен мъжки глас:

– Мамка му! Трансмитерът е повреден. Твоя работа ли е това?... Като те напляскам, ще ти кажа какво не си пипала!

Значи и истинската Христина беше някъде там. Побързах да се обадя:

– По-добре се включете нормално. Така се виждате зле, ъъъ, показва и разни други неща освен вас. Сигурно забранени, не съм виждал никога преди такива.

– Това е то късмет – заяви ядосано мъжкият глас. Неподвижната Христина изчезна, и внезапно сред килията ми изникнаха две фигури. Христина седеше виновно на плочата-легло, която бях виждал в стаята ù. И ако съдя по нацупването, май беше истинската. А на столчето пред масата беше същият мъж, който се мярна за момент. Значи наистина беше баща ù. Късмет!

– Да се повреди трансмитерът точно сега! – продължаваше той. – Вместо да оправим нещата, само ги дооплескахме. Като почне някой Безтелесен да го ремонтира, ще разбере какво е станало, и ще ни направи на нищо!

– А ще доразкажете ли каквото бяхте почнали за самодивите, караконджолите и злото? – попитах аз. – Много беше интересно! И как го правите с гласа на Христина? Както тя си промени гласа да е като на триглав змей ли?

– И сега сме от трън, та на глог! – продължи сърдито таткото, без изобщо да ме погледне. – Мило ми домашно бедствие, вкарало си ни в пряко нарушение на Конвенцията. Даваш ли си изобщо сметка каква каша си забъркала? Помисли си само колко изследователски групи в момента изглеждат като обикновени хора. За ужас на всички. Чудя се как не са се оплакали.

– Защо за ужас? – учудих се аз. – Напротив, за радост на всички. Кой ще се оплаче, че вижда нормални хора вместо самодиви и караконджоли? И астрономи?

Бащата на Христина не ми обръщаше никакво внимание.

– И какво си направила? Цялата телеметрия мисли, че всичко е наред. Ако е гръмнало управлението на подпространствените холопроектори...

– Татко, не съм го пипала изобщо! Предишния път работеше екстра! – подсмърчаше тя.

– Знам, изгледах в Центъра записите на посещенията ти тук. Сигурно си го повредила точно с обратната връзка последния път. Поне един месец без вечеря, като начало. И забрави изобщо за глайдера!

Христина оклюма още повече. Дожаля ми, и реших да я защитя:

– Тя не е виновна. Не е повредила трансмитера. Нито подпро-стран-стве-ните холо-про-екто-ри. – Май успях да го кажа правилно. – Групите ви си изглеждат както трябва. На вас, де.

– Аман от тебе, потомъко на техническа цивилизация! – завъртя се бащата на Христина към мен. – Дето знаеш по-добре от мен повреден ли е трансмитерът, или не! Я кажи какво е трансмитер?

– Каквото и да е, наистина не е повреден. В килията ми се виждаше Христина. Просто се сетих, че това не е тя – никога няма да каже такива неща. И ви изхитрих набързо.

Христина ме изгледа опулено, след това се просна по гръб на леглото и започна да се смее и да рита из въздуха. Таткото премига, след това подбели очи и се хвана за сърцето. Уплаших се, че може да му стане нещо.

– Ти... ти... – Таткото едвам си поемаше дъх. – Ти си по-голяма напаст и от нея! Знаеш ли колко лошо е да лъжеш? И колко е недостойно?

– Да се представиш за дъщеря си, и да говориш лъжи от нейно име ли? Не е чак толкова недостойно. Щом е от загриженост, грехът не е страшен. Молите се три дни след всяко ядене...

Бащата на Христина се хвана за главата и махна с ръка. Изглеждаше здравата ядосан.

– Какво ли изобщо говоря с теб. Повече няма да се свързвате, и точка. Ясно?

– Няма да стане! – кресна Христина. – Ако трябва, ще разбия цялата компютърна система, но ще си намеря връзка!

– Срещу експертите от Центъра не можеш да направиш нищо. Още по-малко пък уважаемият ни Петърчо.

Ядосах се. Тоя Христинин татко май не ми беше сърбал попарата.

– Уважаемият ни Петърчо може да направи нещо, уважаеми татко на Христина.

– Да бе, технически чудотворецо. Само дето главата ми не побира как.

– Както знаех по-добре от вас дали трансмитерът е повреден, или не.

Таткото се сепна за момент. След това май се ядоса още повече.

– И как точно? Ще кажеш на мама и на тате ли? Или на игумена ви?

– Точно така. Бързо се сещате.

Мъжът се изсмя, но смехът му секна на средата и очите му почнаха да се окръглят.

– И не само на тях. Ще разкажа, че сме се свързвали пряко, и че знам за вашия свят всичко забранено. Ще ви опиша как изглеждате наистина. Ще разкажа на отците ни какво са всъщност и самодивите, и караконджолите, и всичко останало. Да не се боят от тях, а да ги питат защо са тук, и какво изучават. И да им казват откъде знаят тези неща, за да не могат онези да ги уплашат.

Таткото сякаш се вкамени. Минаха десетина удара на сърцето, преди да успее да проговори:

– Господи, какъв кошмар!

– Напротив! Знаете ли каква радост и веселие ще е? Сигурно ще направят деня църковен празник! И ще напишат житие за мен, като за светците!

Той започна да блъска с юмруци главата си. Помълча известно време, после поклати глава:

– Това не може да остане така. Нямам право...

– Нали вече е станало? – попита Христина. – Защо да не остане?

– Защото е нарушение. В техния свят ще се пръсне забранена информация, и... И не може!

– Няма да се пръсне – уверих го аз. – Ако ни оставите да си играем, няма да кажа нищо.

– Така ли?... Хм... – Той помисли малко, и отведнъж очите му светнаха и ме изгледа дяволито. – Петърчо, абе ти можеш ли да си спазваш думата?

– Да!

– Ама наистина?

– Съвсем наистина.

– Не вярвам.

– Обещавам! Сега ще ни разрешите ли да се виждаме?

Таткото се усмихна доволно.

– Бих ви разрешил, но не ти вярвам, че можеш да си спазваш думата.

– Мога! Ако не си я спазя, пък нà!

Той тракна няколко пъти по дъската, и внезапно между него и мен се появи още една Христина, две педи висока и малко по-прозрачна. Срещу нея седеше моят образ, също прозрачен.

– Мразя шаха. Ама татко ще те бие като добрутро – каза втората Христина.

– Като добрутро ще го бия аз. А после той теб, само че не на шах – отговори образът ми. И внезапно и той, и втората Христина изчезнаха.

– Каза ли, че ще ме биеш на шах като добрутро, Петърчо?

– Ъъъъъ... да. – Голям издайник беше тоя техен трансмитер!

– Добре тогава. Ще поиграем на шах. Победиш ли ме, спазиш ли си думата, значи можеш, и ще ви разреша да се свързвате. Иначе няма да го позволя. Справедливо ли е? – Той се ухили още по-широко.

– Татко, това не е честно! – подскочи Христина. – Ти си гросмайстор, най-добрият на шах в Центъра си! А той току-що е научил правилата. Петърчо, колко пъти си играл на шах?

– Четири... – Игрите сам със себе си май не се брояха.

– Виждаш ли, татко? Не е честно...

– Тогава да не го е казвал, Христинче. И аз нямам право да ви разреша връзка, защото е пряко нарушение на Конвенция от близо хиляда години, и на какви ли не още договорености, и за това се наказва, а ти го искаш от мен, нали? Тогава е справедливо и той да си спази думата. Е, Петърчо?

Хвана ме страх, но нямаше как.

– Добре.

Бащата на Христина потрака по дъската си, и на пода пред нас се появиха фигури за шах, наредени върху дъска на черни и бели квадратчета. Бяха разкошно направени, конете даже имаха юзди. Сигурно дърводелецът ги беше работил с месеци. Откъм мен бяха белите.

– Играй!

Замалко да се опитам да преместя с ръка фигурката. Усетих се навреме, и само посочих:

– Този войник – тук.

Таткото ме изгледа странно, след това тракна по онази дъска на масата, и войникът ми отскочи две квадратчета напред. Черен се премести срещу него.

– Този войник – тук...

Към десетия ход таткото престана да се усмихва, и започна да мисли все по-дълго. И да ме поглежда подозрително. Наистина беше много пò майстор от отец Геласий – иначе щях да го бия някъде между петнайсетия и двайсетия ход. На шестнайсетия си измисли някакво прескачане на топа през царя, а два хода по-късно твърдеше, че аз нямам право да го правя, като царят ми е заплашен. Щях да го обвиня в нечестна игра, но Христина потвърди, че е правилно. Нищо, де – и това не му помогна. На четиридесет и деветия ход загуби играта.

– Е, татко? – запита Христина, която още не вярваше на очите си.

– Правилата на турнира са по шест партии. Тепърва ще видим. – Татко ù изглеждаше малко нервен. Всъщност, май не съвсем малко.

Втората игра я спечелих още на тридесет и шестия ход. Бях научил доста от първата, и успях да направя един много хитър номер – на всеки ход хем да плаша царя на таткото, хем да му взимам фигура, и така девет фигури подред. Бащата на Христина само пъшкаше, и мислеше толкова дълго преди всеки ход, че започнах да подремвам, докато го чакам.

– Татко, не мислиш ли прекалено дълго? – попита дяволито Христина.

– Имам право на два часа за мислене. – Гласът му звучеше някак колебливо.

– Да, ама Петърчо играе, без изобщо да мисли.

– А какво има за мислене? – учудих се аз. – То се вижда какво трябва. Освен да внимавам да не посоча по погрешка съседно квадратче...

Таткото само изстена.

Третата игра той я започна направо страхотно. Взимаше ми фигурите една след друга, към двайсетия ход ми останаха половината, а той беше загубил само трима войници. Направо не виждах къде мога да играя, без да загубя нещо. Си-

гурно щеше да ме бие след още петнайсетина хода, само че Христина го хвана, че шмекерува. Бил пуснал някакъв си Арканус, дето бил по-велик шахматист от всички хора на света накуп, за да му подсказва. Христина така му се накара, че той се изчерви точно като нея, когато лъже. Каза му какво ли не за честни думи и спазването им, а той само пъшкаше и мислеше, като над ходовете предишната игра. Накрая се предаде:

– Добре де, махам го.

– Чакайте малко! – обадих се аз. – Искам да го видя.

Таткото равнодушно завъртя една от кутиите на масата към мен. На едната ѝ страна имаше някакви разноцветни букви и цифри. Не разбрах сами ли светеха, или изглеждаше така заради пренасянето на образа.

– Няма го. Да не се е скрил?

Двамата оттатък погледнаха кутията, след това се спогледаха. Таткото вдигна рамене, после очите му светнаха – сигурно се беше сетил къде може да се е скрил Арканус. Той тракна по дъската си няколко пъти. Буквите и цифрите изчезнаха, и на стената на кутията се появи як мъжага, седнал на камък и дълбоко умислен.

– Не може да е този. Защо ме лъжете?

– Защо да не може?

– Ако е пò майстор от всички хора накуп, значи няма как да е човек. Иначе трябва да е пò майстор от себе си – как?

Таткото въздъхна.

– Само прилича на човек, иначе не е.

– Аха... Пренесли сте образа му върху кутията? А къде е тогава? И защо не мърда?

– Мисли – обясни таткото и хвърли бърз поглед към Христина.

– Уф, трябваше да се сетя и сам. А откъде сте го пуснали? В някоя стая ли сте го държали? Или в сандък?... Защо се гледате така? Обещах, че няма да разкажа на никого. И мога да си спазвам думата. Къде е, де?

Таткото въздъхна дълбоко, завъртя обратно кутията и я пипна отпред. От нея изскочи по-малка черна кутийка.

– Ето тук.

– На кутията беше по-голям... Сетих се! Само изображението му е по-голямо. Интересно – толкова добре играе шах, а е толкова малък! А как се отваря тази кутийка?

– Никак. Не се отваря – обяви Христина през смях.

– Че как тогава сте го пуснали? И после сте го прибрали? Пак ли ме лъжете?

– Христина имаше предвид, че не бива да се отваря. Прибрали сме го обратно вътре, и ако я отворим, ще излезе пак – обясни много бавно и ясно баща ѝ. Тя кимаше усилено.

– Аха, разбрах. Сега вече ви вярвам... Може ли да дадете кутийката на Христина да я държи?

Пазителката на кутийката не можеше да спре да се киска. Какво ù беше толкова смешно, не знам. Таткото обаче беше мрачен като буреносен облак:

– Продължаваме ли?

– С нова игра, татко. В тази Арканус вече ти е дал нечестно предимство – намеси се Христина.

– Няма нужда от нова – махнах с ръка аз. – Тъкмо ще ми е интересно за колко хода ще спечеля оттук нататък.

Баща ù се задави. Когато отново се наведе над дъската, изглеждаше все едно ще се разплаче. Към четиридесетия ход се предаде. Така и не можах да разбера защо – тъкмо бях изравнил играта. Щяха да минат поне още десетина хода, преди да го бия.

– Е, татко? – обади се доволно Христина. – Петърчо май си държи на думата. А ти на твоята?

– Търкулнало се гърнето и си намерило похлупака. – Татко ù изглеждаше като дядо Стефан точно след като получи удара. – Откъде се взехте такива и двамата?

– Татко казва, че ме е донесъл щъркелът – осмелих се да кажа аз. – А, добре че ме подсетихте – повече ли влиза в главата ви, като я блъскате? А Христина какво я е донесло? Прелетни патици?

– Ти си патица, глупчо такъв!

– Добре де, не исках да те обидя. А при вас какво носи децата? Орли? Или също щъркели като при нас? А този Арканус някакъв демон ли е, или какво? И как става да тракате по онази дъска, а фигурите да се местят по тази? И защо са на дъска, а не на кесия? А защо мислите, преди да местите фигурите? Не виждате ли какво трябва да играете? И какво е това компютърна система? А експерти от центъра? И може ли този трансмитер да мести не само образи, ами и истински неща? И ако мести само образи, как така караконджолите разплитат огради и подрязват оси на каруци? А защо е забранено да говорим за това? Като нямате свещеници, кой ще ви накаже? И какво е глайдер?

– Моля те, спести ми въпросите – обади се уморено бащата на Христина. – Гледах преди месец статистиката – в целия Възел има около четири хиляди гросмайстори, и сигурно не повече от десетина ще могат да те бият. От четири игри опит!... Това е то късмет.

– Не е късмет! – обидих се аз. – Като гледам дъската, и виждам съвсем точно къде като преместя какво ще стане!

Христина отново се закиска.

– Кога ще играем и другите три игри? – Нямах търпение.

– Безсмислено е. Ако минеш шахматна школа, вероятно ще трябва да си търсиш противници сред Аугментираните... И какво да ви правя сега? Хубав подарък ми сервирахте... Нямам право да ви разреша връзка, повярвайте ми!

– Вярвам ви. Само че не се поколебахте да ме хванете на дадена дума, и да искате да играем на шах. Така че си спазете вашата. Ако можете да я спазвате, де. А ако не можете – и аз съм свободен да разказвам за вас.

Бащата на Христина дълго мълча, стиснал глава с ръце. Накрая се изправи бавно.

– Ще се видим пак другата вечер. Тогава ще говорим.

И образите им се стопиха.

– Петърчо, какво ти става? – скара ми се след закуската отец Никодим. – На молитвата те гледам – само зяпаш в тавана. И ходиш все едно не си на този свят.

– А, малко ме боли главата, отче. Заспал съм с глава извън сламеника, на камъните, нали преядох вчера и ми беше тежко на корема...

– Като взема пръчката, ще те заболи и другият край! И като си легнеш без вечеря, ще ти и олекне на корема!... Идвай сега, намерил съм ти нещо, което ще ти е много интересно. Указанията на свети Йосиф Водителя как се гонят изчадия адови, точно от след Преселението. Ето ти и трактата на преподобния Игнатий за самодивите, дето толкова те интересуват. В него пише абсолютно всичко за тях... Защо правиш физиономии? Не се ли радваш?

– Радвам се, отче, радвам се. Само ме понаболява главата... Къде са указанията?

– Пред очите ти, несветнико! Взимай ги и чети. Аз имам работа до Петлево. Ще се върна преди вечеря, и ще искам да ми кажеш и седемте молитви за отпъждане на самодиви. И не да идеш сега да спиш в килията! Ще четеш в библиотеката, да те наглеждат преписвачите.

В голямата стая на библиотеката четиримата преписвачи усърдно скърцаха с пера. До тях седеше Димо и старателно преписваше някакво житие под надзора на отец Геласий. Масите за четене бяха празни. Седнах на най-далечната и отворих двете книги, които ми връчи отец Никодим. Указанията на свети Йосиф Водителя се оказаха тънички, въпреки дебелата кожена подвързия. Трактатът на преподобния Игнатий обаче беше доста дълъг. Бях го чел преди, но само описанията на самодивите – не бях погледнал молитвите.

Какво ли правеха сега Христина и баща ѝ? Дали той не ме беше излъгал, че ще дойдат пак? Впрочем, по-добре да чета, че като ме изпита отец Никодим...

Молитвите бяха на края на трактата. Първата беше за подготовка за прогонването, и следваше да се чете, преди прогонващият да тръгне към мястото, където са ги видели. „Господи, който бдиш над нас...“

И как така се сменяха рисунките по стената на кутията? И защо другите хора не могат да играят шах направо, ами трябва да мислят?... Ох, я да хващам да ги уча тези молитви. „Господи, който бдиш над нас, опази ни от лукавия...“

Могат ли с тоя трансмитер да пренесат образ на разплетен плет, та като го види човек, да си помисли, че караконджолите са му го разплели? А с осите на каруцата... ако те наобиколят няколко караконджоли нощем и ти кажат, че или ще подрежеш осите на каруцата на съседа, или... Или пък ако не го харесваш, и искаш да му направиш номер, и после се оправдаеш с караконджоли... Ама това моето на нищо не прилича! И една молитва не съм прочел! Наистина съм

отнесен!... „Господи, който бдиш над нас, опази ни от лукавия и творенията му...“

Добре, а сега какво може да направи таткото на Христина? Ако реши да не ни помага, ясно – но тръгне ли да помага, ако го хванат пък него? Дали и този, дето ще го хване, ще иска да ме бие на шах?... И пак не уча!!! Да ме вземат дяволите! Така де, ангелите!... „Господи, който бдиш...“

– Защо не четеш, Петърчо? Мечтаеш си как ще прогонваш самодиви и караконджоли ли? – тупна ме ръката на отец Геласий по рамото. Подскочих и се обърнах – беше застанал точно зад мен, и ме гледаше хем насмешливо, хем доволно.

– А? Да, да, отче Геласие.

– Сигурно нямаш търпение да прогониш отнякъде самодиви? Така е, защото не си виждал самодива през живота си. Защото никога не влизат в манастир. Ама станеш ли монах, ще излизаш навън да ходиш да ги прогонваш. Ще видиш тогава!

– Да, да, разбира се, отче Геласие.

– Ще се смръзнеш от ужас! Не можеш да си представиш колко са страшни. Види ли ги човек, иде му така да побегне, че да се не види, тъй да се каже.

– Ъъъ, ще внимавам, отче Геласие. – Опитах се да си представя отеца как бяга така, че да не се види, но не можех – с това шкембе надали щеше да успее.

– Да внимаваш добре. Знаеш ли как лъжат и колко са хитри? Ще ти наобещаят какви ли не плътски удоволствия и наслади. И грехове. Да не ми е името отец Геласий, ако не стане така.

– Да, да, отче Геласие.

– И накарат ли те да оставиш кръста, който носиш, си погинал. На мига те връхлитат и ти изпиват душата. Не внимаваш ли с тях, ще станеш като Георги малоумния.

– Да, да, отче Геласие. – Едвам подтиснах прозявката. Отецът обаче ме забеляза.

– Ама ти много на леко ги взимаш тия работи! На какво прилича това? Щом ще ставаш монах, трябва да знаеш истината за изчадията адови. Иначе ще си като простите миряни. Няма да можеш да ги побеждаваш.

– Разбира се, отче Геласие.

Като се замисля, прав беше. Ако не знаех истината за изчадията адови, нямаше да мога да се оправя с таткото на Христина. Чак ми стана жал, че не мога да му я кажа.

– Учи хубаво, момчето ми! Светът трябва да бъде опазен от това зло! И на теб ще разчита за това!

– Обещавам, отче Геласие...

Вечерта можах да кажа само две от молитвите, и тях с грешки. Отец Никодим ме наказа да си легна без вечеря, а пък не смеех да откраднa суджук от зимника. Да не пропусна обещаното посещение.

Почаках доста, но Христина и баща ù все не идваха. Вече бях почнал да задрямвам, когато внезапно в килията се появиха три фигури. Христина направо подскачаше от нетърпение, и изглеждаше толкова доволна, че се зачудих колко ли голяма пакост е станала. Зад нея стоеше висока, усмихната жена, сигурно майка ù – приличаха си като две капки вода. Баща ù пък имаше тъмни кръгове под очите, и косите му бяха още по-щръкнали отпреди. И гласът му беше попрегракнал:

– Здрасти, свръхмозъко невиждан. Ще трябва да ти направим едно изследване.

– Какво значи това?

– Да разберем нещо за теб – обясни Христина.

– Питайте.

– Не става с питане. Ще ни помогнеш ли? Имаш ли нещо остро? – Майка ù излезе напред и постави на пода нещо кръгло и с дупка отгоре. – Ще посмееш ли да се боцнеш така, че да пусне кръв? И да капнеш една капка тук. – Тя посочи дупката на кръглото нещо.

– Това какво е?

– Холоспектроанализатор – обади се Христина.

– Ясно. А какво ще рече това?

– Специална машина – поясни майка ù.

Да капя кръв в дяволско дело? Хм.

– Договор с дявола ли ще подписвам? Не ща.

– Няма, не бой се. Това, което ни интересува, можем да го разберем от капка кръв. – Майката ми кимна успокояващо.

Помислих за миг.

– Ама тя ще падне през него на пода. Нали то е само образ.

– Докато пада през него, то ще я провери.

– Как така ще я провери?

– Ще я огледа по специален начин.

– Очите отвътре ли му са? И какво ще ù гледа?

– Христина казва, че си бил страшно добър на шах. Искаме да разберем колко си умен.

– Страхотно – обади се бащата на Христина. – Мислеше, че съм каракондджол.

– Без да те е виждал как всяка втора нощ осъмваш пред компютъра ли? – усмихна се майката. – Явно никак не е глупав.

– Ама мен лично отец Самуил ме е проверявал колко съм умен! – опитах се да обясня аз.

– Кой е той?

– Селският ни свещеник. Като бях на четири години, питах още повече отсега...

– Не може да бъде – промърмори таткото.

– ... и тате беше загрижен дали не съм глуповат, заради колко и какви неща питах. И помоли отец Самуил да провери.

– И как е проверил, ако мога да знам? – ухили се Христина.

– Ами попита ме колко крака има кравата. А пък аз попитах тате толкова ли ни е глупав свещеникът, та не знае колко крака имат кравите. И помолих отец Самуил да дойде на улицата да му покажа на Манол кривия кравата, дето беше отвънка, да я види и да знае... Тате здравата се ядоса, ама отецът се смя, и го успокои, и каза, че не съм по-глуповат от другите деца. И оттогава си питам спокойно. Поне като не е близо тате. И отец Никодим. И... – Замислих се. – Абе, май само отец Самуил ме изтрайва по-дълго.

– И аз мисля, че не си глуповат – усмихна се майката. – Ще ни помогнеш ли?

Взех от перваза на прозореца иглата, с която си кърпех дрешките, и се убодох по пръста. След това оставих една капка кръв да капне през нещото с дългото име. Майката на Христина го вдигна и прибра, а аз внимателно огледах камъните отдолу. Капката кръв си беше там, слава Богу.

Малко време таткото тракаше по дъската си и оглеждаше нещо по кутията пред него. След това се обади:

– Наистина има маркерен ген. Чакай да го идентифицирам...

Христина занаднича през рамото му, и изведнъж подскочи и изкрещя:

– Урааа! Шеста степен на модификация! Честито, татко!

– Ще ти дам аз едно честито! Откога почна да ми се подиграваш?

– Не се подигравам! Колко пъти си казвал на майка, че предпочиташ да бях момче?

– И майка ти е съгласна.

– И колко време ме мъчи да ме правиш шахматистка?

– Мъченето беше взаимно...

– Имаме ли данни за произхода на гена? – обади се майка ù.

Още тракане по дъската, и малко чакане. След това тримата се вторачиха в кутията на масата, погледаха я, а после обърнаха лица към мен и прихнаха да се смеят.

– Право в десятката – поклати глава майката на Христина.

– Какво ми се смеете? И какво значи шеста степен на модификация? Всичките ли си измисляте разни сложни думи?

– Бедната ми глава – обади се таткото. – Видя ли какво ми докара, мое компютърно чадо? От училищно бедствие стана междусветско.

– Нали все искаш най-сетне да порасна?

– ...

– И кой те караше да докладваш пред Съвета? И да поемаш вината?

– А ти защо каза, че Петърчо ме е бил на шах? Нали се бяхме уговорили...

– Защото Съветът искаше да му изтриете паметта!

– И какво толкова? Това е рутинна терапия. А сега ме наказаха.

– Какво ви наказаха? – попитах аз. – И кой, като нямате свещеници?

– Познай какво! – ухили се Христина. – Освен че му забраниха да работи от къщи.

– Амиии... – Щом нямат свещеници, сигурно не са му наредили допълнителна молитва. – Били са го с пръчка?

– По-лошо – обади се кисело таткото. Майката му метна един поглед и повдигна вежди.

– Наредиха му, ако открие данни за висока степен на генетична модификация, да те изтегли в нашия свят и да те осинови, вместо да ти трият паметта! – заяви злорадо Христина. – Така че много скоро ще си ми братче! А знаеш ли как се опита да се оправдае той?

– Че вече си има едно бедствие в къщи, и второ ще му дойде много?

Баща ù ме зяпна, след това двамата с майка ù прихнаха. Христина тропна с крак и се нацупи:

– Не е честно! Наговорили сте се!

– А как ще ме изтегли?

– За ушите – обади се таткото.

– А вашият свят по-хубав ли е от нашия? Стаята на Христина е страхотна, а иначе? И какво е Съветът? Нещо като синод ли? Той ли ви е наказал? А какво са Аугментираните? И какво е това компютър, дето все го казвате? А маркерен ген?

Христина направи отчаяна физиономия, а длъгнестото лице на таткото се удължи още повече.

– И как това нещо вижда в кръвта маркерния ген? – продължавах аз. – Той как изглежда? – Огледах кръвта по пръста си внимателно, но не видях нищо особено. – Червен ли е? И как тогава се забелязва? Кажете де, искам и аз да се науча да виждам маркерни гени! Или трябва очите ми да са отвътре?

Бащата на Христина извади отнякъде парче плат и си избърса челото.

– После ще ти обяснявам. Имаш ли нещо да питаш преди изтеглянето?... Ох, пардон, взимам си думите обратно!...

– Имам, имам! Защо ми се смяхте толкова преди малко? Този маркерен ген много ли беше смешен? Или произходът му?

– Никак не са смешни – обади се майката на Христина.

– Че защо тогава се смяхте?

Тя погледна таткото. Той вдигна рамене, и махна с ръка: карай да върви.

– Точно преди Разделението няколко студенти по медицина решили...

– Какви са тези студенти по медицина?

– Калфи-лечители – поясни таткото.

– А Разделението сигурно е Вторият Вавилон?

– Точно така. Решили да направят лош номер на една своя религиозна позната. Пробутали ù модификация на генетичния набор... Така де, искали децата ù да имат много независимо и критично мислене, за да не са религиозни, и без тя да разбере, ù направили нещо. Тя пък разбрала по-късно, опитала се тайно да махне или промени модификацията, но нещата само се объркали и оплели още повече, имало разни разправии, и какво ли не. И понеже тя искала да има деца въпреки всичко, нещата били описани в Генетичната библиотека – това е едно

място, като манастирската библиотека, дето се пишат всякакви такива неща. И оттам го научихме ние.

– И децата ù били ли са религиозни или не? А играели ли са шах? – Какво е модификация на генетичния набор сигурно щях да разбера по-късно.

– Някои са били религиозни, някои – не толкова. А за игране на шах няма записани данни – сигурно не са били големи шахматисти. – Майката ме изгледа и пак се усмихна.

– Защо се смеете, де?

– За да получат достъп до апаратура за правене на модификатора, онези юнаци казали на наставниците си, че ще правят експеримент. И знаеш ли как го нарекли?

– Не...?

– „Хитър Петър“.

– Ахаааа! Разбрах! А само Петровците ли стават такива, или всички? А Петранките?

– Господи, какво ни чака! – промърмори таткото. – Не виждам из историята данни за умения по шах. Нито за ейдетично мислене, нито за...

– Василе, в тая история с генетичните ремодификации може да е станало всичко. След като го изтеглим, ще видим каква е работата.

– Ако и тогава. Генетиката на Ортодокс е такава каша, че...

– Пускай заявката, че ще съмне. Децата трябва да спят.

– Децата колко пъти не са спали, едно заради друго – изгледа ме таткото и, за мое учудване, се усмихна доволно.

– Благодарение на третото. Хайде.

Таткото май се обиди малко:

– Пускам. Дано да отговорят бързо, че вампирясахме... Петърчо, къде изскочи? Пошегувах се, върни се!

Надникнах през вратата на килията вътре – Христина и майка ù се смееха. Зъбите им си бяха нормални – сигурно таткото наистина се беше пошегувал. Влязох, и за всеки случай ги заобиколих по-отдалече. Уж само образ, ама де да знаеш. Ами ако лъжат, че вампирите не са тяхна работа?...

– Кой да отговори? И какво?

– Не става просто така. Трябва да получим одобрение откъде ли не.

– А откъде трябва?

– От много места. – На таткото май не му се обясняваше.

– А откъде не трябва? Тези места тогава ще да са по-малко.

Таткото въздъхна:

– Няма спасение... Първо, трябва Съветът да одобри нещата. По принцип вече е, само че трябва да има формално разрешение, а според процедурата то се дава след получаването на резултатите от изследването. Дежурният ги е приел вече, нищо чудно и да е дал отговора. След това трябва да дадат разрешение вашите, чрез Отговорника на вашия свят, и той. След това трябва да го одобри Отговорникът на Възела. Чак тогава вече можем да действаме.

– Това колко дни са? И какъв е този отговорник на нашия свят, нали в него само аз знам за вас? И как ще разрешат мама и тате, след като не можете да им кажете за вас? Ще се появите като самодиви ли? И като караконджол? И ще им поискате разрешение да ме осиновите?

– Обикновено са два-три часа.

– Това колко е?

– Докъм среднощ... Колкото до вашия свят, в него има Отговорник, който знае за нас, и за останалите светове. Той си и намира начин как да пита майка ти и баща ти, или настойника ти в манастира – който реши, че носи към момента отговорността за теб. Безтелесен е, така че може да действа и много бързо, ако реши. А Отговорникът на Възела е Аугментиран, той по процедура дава отговор веднага след като другите дадат.

– А какво ще стане, като намерят на сутринта килията ми празна? Не е хубаво така. – Не че очаквах да липсвам на някого в манастира, де. Като си помисля, сигурно щяха да празнуват, че съм изчезнал.

– Христина още ли не те е научила колко весело е да се правят пакости? – усмихна се майка ѝ.

– Още не съм, но ще се постарая – обади се Христина. – Нали така казват примерните деца?

Някъде тихичко изцвърча щурче, и тримата пак се обърнаха към масичката с кутиите.

– Я виж ти! Като че ли всички са ни чакали специално – промърмори татко. – Дали Отговорникът им не познава Петърчо, та се е разбързал така?... Добре, да тръгваме.

(край на първа част; очаквайте продължение)

Редактира Калин Ненов

Портрет в **3,14 D**

Александър Карапанчев

„Приказки от 1001 свята“

Дружески шарж: Димо

Така трябваше да се казва сборникът на моя приятел и съратник Александър Карапанчев, за който писах предговор към не едно въображаемо издание през разни моменти от нашето почти 40-годишно движение рамо до рамо. Животът разбиваше на пух и прах всичките ми съставителски и издателски мечти, докато в края на краищата излезе „В епохата на Унимо“ – хубав, но силно съкратен вариант, където първоначалната форма на заглавията „Приказка за...“ беше заменена с обичайните заглавки на разкази.

Отново не мога да издам мечтания от мен сборник, обаче имам удоволствието да ви представя в 3,14 D портрет на многостранната Сашова личност – semper fidelis (винаги верен) на фантастиката като прозаик, поет, хуморист, журналист, редактор и въобще „човек-оркестър“ в създаването на периодика, сборници, антологии, а и на този алманах.

Като прозаик можете да го усетите в подборката, следваща подир моя малък увод; като поет – в раздела „Фантастихия“ (самата дума е сътворена от него!); като хуморист – в трите глави от повестта „Полетът на „Буриданово магаре“, а пък като редактор... Мислех да пусна големия списък от книгите и списанията, добили шлифования си вид благодарение на неговото прецизно око, но реших, че е достатъчно да спомена поредицата на „Аргус“ – „Нова българска фантастика“, и годишниците за фантастично изкуство „Ваяния“, след което да допълня, че около 200 страници от настоящото издание също са минали през Ал. К.

Скъпи читателю, завиждам ти, че може би за пръв път *ще потеглиш по дъгоцветните алеи на Карапанчевото слово, с мен* това *вече не може да се случи.*

От съставителя

Разказ за тишината, или Стапен Кройд

На 120 километра югоизточно от Сан Франциско се гуши най-обикновено петмилионно градче със звучното име Аболидо. От многобройните си братя близнаци по земното кълбо Аболидо се различава само с полуизчерпаните си волфрамови мини и Национална библиотека, посветена изключително на поезията.

Една сутрин директорът на библиотеката Стапен Кройд, едва нахълтал в своя кабинет, се хвърли към видеофона. Юмруците му без почивка барабаняха върху бюрото, докато чакаше да го свържат с Халидж – негов приятел от детинство и главнокомандващ градския Щаб на антифонните войски.

Въпреки заглушителите, максимално забити в ушите му и хвалената като непроницаема тапицерия на кабинета, Стапен Кройд долавяше тракането на влакове по безкрайни линии. Нито за секунда не спираха току над главата му да бучат самолети, протяжно да вият корабни сирени, в невъобразим коктейл се сливаха пълчища радио- и стереовизионни програми. Налудничави остриета разкрояваха ламарина, разбичваха отвратително пискливи трупи, трошаха се чинии и макар всичко това да бе смекчено, на директора му се струваше, че чува кръвните си телца да се пръскат със същия несекващ ритъм.

На екрана засияха пагоните на Халидж, измести ги триъгълно лице с безкръвна чертичка вместо устни.

– Хелоу, Кройд! – раздвои се чертичката. – Какво ново?

Стапен усети как леденият поглед на главнокомандващия опипва заглушителите и увисналите под очите му торбички, подобни на размазани боровинки. За момент му се прииска да счупи екрана, сякаш той беше прозорец, до който се е лепнала уравновесената мутра на Халидж.

– Не крещи така! – процеди Стапен Кройд. – Твоята служба работи безупречно, все едно че гърлото ти е в мозъка ми!

– Накратко? – сряза го Халидж.

Върху тавана се посипаха килограми стоманени топчета. Загърмя електронна китара, полицейска кола изви и нацепи тъпанчетата на Кройд на сгърчени лентички.

Всяко обмисляне бе фатално, Халидж можеше ей сега да се изключи. С мъка Стапен преглътна, преглъщането му отекна като пукнат балон. Леденият поглед отсреща го смазваше. А ако не беше старото им приятелство, директорът не би могъл и на толкоз да разчита.

– Прати незабавно един екип вкъщи! – изстреля Кройд. – Патронът ми се износи половин година по-рано от предвиденото, полудявам!

– Разбрах! – и екранът мигом угасна.

Отри челото си, потта веднага го обля отново. Чувстваше, че се носи в бучащия въздух. Положително нервите му приличаха на изтръгнати с корена и

захвърлени бурени, ала колкото и да е странно – още живи. Люшкаше се между пневматични чукове, камиони, задъхани над главоломни стръмнини, непрестанни плачове, кикот, свирки и чудовищни музикални инструменти, които развиваха изтриващи всякаква мисъл мутирали теми.

„Преувеличавам – въздъхна той. – Една нощ прекарах без патрон и скоро ще трябва да събирам останките си.“ Счу му се, че стържат огромни зъбчати колела. Те бавно, с наслаждение се въртяха; между зъбците им хрущяха минутите, нервните му клетки, цялото му изтръпнало тяло. Оборот след оборот колелата трупаха долу ръждива кал – смления директор на Националната библиотека, посветена изключително на поезията.

Започна снощи към 19 часа. Отначало се вклини тананикане. Тананикаха поне стотина човека на разни езици: древни епохи, плажове, където отливът реди гирлянди от раци и водорасли, невкусени битиета, може би хубави за теб. После заваляха стъкла, присъединиха се бетонобъркачки, печатарски машини, колосални като Великденски статуи. Невидими хора се караха, биеха, разискваха, мърмореха – почти винаги отломки от общуване, подлудяващи с фрагментарността си, с безсмислието си в крайна сметка, както се струваше на Кройд.

Това не бяха маскираните все пак със заглушители и тапицерия шумове, които днес го обсаждаха в кабинета му. Същите средства ги имаше и в неговия апартамент, но когато патронът отказа, за кой ли път се получи изкривяване в полифоничното поле на Дампер и нищо не можеше да помогне. Звуците станаха безмилостно автентични. Жена му и дъщеря му припаднаха. Знаеше, че и да се обади в болницата, гласът му ще ечи там не по-разбираемо от гръмотевица. Медицината бе вдигнала ръце от подобни случаи. Да седне в такова състояние в аеромобила си, не смееше. Невъзможно е да се предвиди какво ще му поднесат недоописаните дамперови ефекти. Да отиде при някой съсед, приятел, роднина – щяха да го изгонят, защото бученето ще го придружава вредом. Видя се отрязан отвсякъде. Просна се на килима и зачака разредка, която следваше да настъпи най-много подир едно денонощие, тогава излъчванията на антифонните спътници щяха да окажат въздействие.

То би могло да трае само няколко минути и Стапен Кройд трябваше да го издебне, за да напусне този ад.

Лежеше парализиран, с разраснал слух, който разнищва струите на тътнещата лавина. „Аха! – казваше си. – Свръхзвуков самолет. Двайсет мотоциклета, достатъчни са да събудят цяла заспала държава. Реве бебе. Още едно и още през евтините стени. Карат се, за какво се карат? Мултисинтезайзер. Картечници. Гаубици. Навярно взривът в Хирошима. Затръшват се врати. Армия клозетни сифони. Барабани. Децата си празнуват, а ние ги зяпаме от балконите. Старт на рали. Пресов цех. Компресори се тресат. Хепънинг, артистът движи ципа си пред микрофон – сякаш локомотив те връхлита. Пак плачат. Махленски смях. Машини за мозайка. Парен гатер. Дискомаратон. Осведомителен бюлетин оглася простора. Чаткане на вилици. Жена вика Жорж. Ракети...“

Дали друг в Аболидо чува точно същото? Не беше сигурен, главата му раждаше децибели вместо мисли, отгоре на всичко звуковите капани биваха често пъти строго индивидуални. Богатата действителност бе способна да предложи на човека, когото прегръщаш, треперенето на водопроводни тръби, пък на тебе – клаксони, безмълвие или танкове по паваж. Тук професията, натурата ти, годините играеха свои загадъчни роли.

Изведнъж се обади нежна цигулка. Това беше равносилно на тишина, това е тя, разредката в полето на Дампер. Кройд се закикоти. Щом спря с премаляло от болка гърло, мелодията продължи да се лее като шепнеща лунна светлина. Разбра, че всъщност отдавна слуша тази цигулка, че би могъл да пропусне разредката, и веднага излезе навън. Почувства се съвсем разбит, едва убеждаваше краката си да пристъпват. За управление на аеромобила не можеше да става никакъв въпрос. Бе 3 без 15.

Улиците на Аболидо пустееха, вледенени в дежурното сияние на рекламите. Часовникът над кръстопътя му напомни огнена медуза, препасана с черен колан. Стапен Кройд не усещаше студа и пъплеше. В гърдите му полека клокочеше благодарност към живота. Наоколо цареше тишина. Тя разкървавяваше слуха, докато малко от малко свикна. Вече имаше план, изтръгнат от полустопения му мозък с дълги последни усилия. Трябваше да прекара остатъка от нощта на улицата и стане ли 8, да бъде в кабинета си, та да се свърже с Халидж; в Щаба действаха специални филтри, главнокомандващият ще го разбере. Можеше и доста по-рано да иде в библиотеката, ала не беше сигурен, че организмът му напълно е отреагирал на преживяното и дали някое чудовищно изкривяване няма да го унищожи при влизане в затворено пространство.

Откри, че зрението му се нормализира, когато почна да забелязва и други субекти из нощния град. И те блуждаеха досущ като в странен сън. Никой не смееше да заговори никого, всеки се съживяваше във внезапната тишина. Силуетите се разминаваха безгласно, сякаш кукли. Погледите нямаха сила да разграничат индивидуалното у срещаните хора. Тук-там бродеха екипи от антифонните войски, облечени в тройно уголемяващи ги сюнгерести костюми. Войниците носеха мътно проблясващи фунии, които засмукваха и най-крехката шумова частица. Стапен знаеше, че звуковият товар се натрупва в контейнери. Контейнерите се изстрелваха в космоса, иначе отърване нямаше.

Повървя около час, разминавайки се с много сенки на себеподобни, и приседна в безлюден парк. Тутакси схвана фаталната грешка. Нападнаха го хиляди пишещи машини. Те неистово, без паузи тракаха, звъняха, скърцаха. Чукчетата им наслояваха по всяка негова клетка милиони нокаути. Разбира се, директорът не представляваше изключение. Пълната глухота бе привилегия единствено на мъртвите; слухът, стъпканото отколе сетиво, се израждаше у мнозинството му съвременници в неописуема чувствителност, готова да регистрира дори драскане с нокът от сто метра, стига да попаднеше в безбройните дамперови кривини.

Кройд събра омекналата си воля и побягна от парка. Ударите намаляха, изчезнаха. Отново заструи лунната цигулка. Зрението му все по-бързо се възвръ-

щаше, по призрачни ъгли, от пресечки и площади тичаха тушовите скици на хора, озовали се като него в поредната клопка. Спомни си, че го бяха блъскали; вероятно спринтираха от падането на мрака.

Той се поучаваше от примера им, но и сам се натъкваше на пъстри засади. Цели булеварди ехтяха подобно бойни тръби, тъкачни станове, трактори, безкрайно верижно ромолене на бронетранспортьори, неуморни печати и перфоратори, триони. Имаше тротоари, огласяни от неспирно лудо цвърчене на месо в кипяща мазнина – кухни-комбинати обхващаха населението. Имаше улични платна, където невидими ковачи ковяха океани от пирони; други изчукваха ламарината на аеромобили. Пред някоя жилищна кула плющяха камшици, йерихонски бас сечеше нощта с кънтящо „Дий!“. По-нататък съскаха исполински пулверизатори, трещяха аплодисменти, не преставаха да туптят топки. От време на време се срутваха корнизи, керемиди, даже стени, разядени от средата си вън и вътре.

И прогонените от своите домове аболидци претичваха през тези зони като през пламъци, отдъхваха в относителна тишина – и пак хукваха.

Зазори. Появиха се още антифонни екипи. Стапен Кройд осъзна, че преди е вземал машините им просто за промъкващи се групи от човешки сенки.

Както и през нощното бдение, хората се разминаваха безучастни един към друг, изскубнали се или потъващи в пропастите на алчната полифония. Над фирмите на заведения, магазини и учреждения пламтяха индекси: 30/20; 5/2; 0/0 и т. н. Първото число означаваше гарантираните от антифонните инсталации минути на нормална звукова картина. Второто число оповестяваше, че след тези минути-оазиси следват еди-колко си минути дамперови изненади. Патроните в повечето случаи бяха ефективни само в тесния семеен кръг. А 0/0 бяха безнадеждни обекти, без никаква защита, оставени на произвола.

Стапен закуси в една сладкарница с индекс 50/60. Докато дъвчеше сандвича в пресъхналата си уста, срещу него пулсираха 25, 24, 20 – толкова и толкова до евентуалния набег.

Най-после нахълта в своя кабинет и се свърза с Халидж, който тъкмо започваше ново дежурство.

Мечтаеше как привечер ще се върне вкъщи, как ще го посрещне поправената тишина... Изведнъж възникна напращяла жена с лъскави пастелни мустачки. До единия си тестен хълбок тя крепеше леген и мяташе в него прибори, които събираше от масите в далечна почивна станция. Приборите тракаха диво, жената веселяшки сееше грохот. Върху бюрото на Кройд кацна писмо. Нервите му бяха преобразили звънчето на пневматичната поща в свирепа какофония.

Пишеше му Харолд Лерънз, предишният директор на Националната библиотека за поезия.

Лерънз днес бе един от най-известните американски интелектуалци. От няколко години той живееше в херметичен апартамент, поддържан от балон в стратосферата. На „сушата“ (според любимия си израз) слизаше твърде рядко. Семейство, писателство, преводи от десетина езика – това беше съдбата на този

стратосферен отшелник. Всяка година пускаше по два романа, в тях описваше битието във фантастични въздушни градове, далече от лабиринтите на Дампер. Книгите му мигновено ставаха бестселъри, осигурявайки му средства за чудатия избор горе; най-богатите копираха неговия пример в луксозни балонни жилища – там гостите бяха нежелани, понеже донасяха полифонични зарази.

Сега Харолд Лерънз, „великият пророк на въздушното човечество“, молеше да му набавят някои материали за лирична антология, над която работеше отдавна. „Тя ще се нарича „Словата на кристалното мълчание“ – обясняваше Лерънз – и ще включва стихове от всички епохи, където тишината е един от основните образи. Заглавието го открих у българския поет Димчо Дебелянов, вдъхновен майстор на елегията. Той заслужава да бъде представен с голям цикъл, но за жалост не разполагам с творбите му в оригинал...“ Бил много напреднал със славянските езици, нека колегата Кройд му изпрати на посочения адрес Дебелянов на български, имало го някъде в хранилищата на Националната библиотека.

Стапен смачка писмото. Изплуваха старинни асоциации на облаци вишнев цвят, те се носеха яркобели, едва напръскани с кръв, завихряха се, бучаха. Какъв подарък от стратосферния Крез! Да дойде, пък да си търси българина; Стапен Кройд нямаше сили да се занимава с нищо. И бездруго още преди шест години целият персонал на библиотеката му бе отнет и превърнат в антифонна рота. После, „за по-висши цели“, го лишиха от електронната картотека и размножителите, алфа-компютъра за следене обаче оставиха. Справяше се самичък с все по-редките посетители, поръчки и оформяне на новополученото. А някога дори пишеше есета за любимите си поети. Някога! Взе да си припомня как Халидж му втълпяваше защо светът се е променил тъй поразително в сравнение с двайсетия век.

Наследство от дедите ни, казваше Халидж и в ледения му поглед се мяркаше дива омраза. Под ударите на своя пост той, вълшебният приятел от детинството, беше заприличал на полуфабрикат. Дедите ни не са си правили достатъчно сметка, че тишината може да се замърсява, както се замърсяват водите, въздухът, почвата, организмите. Мислили са, че тишината на нашата планета е неизчерпаема и ще понесе всичко. И хвърляли, хвърляли боклук в дремещите ù недра, докато подир толкоз столетия тя се събудила и почнала да ни връща онова, с което сме я затрупвали. И ако до Първата световна война положението било далеч от критичния накал, то през втората половина на ядрения век учените вече се догаждат. Обществото повдигнало слаб глас за самозащита, ала спонтанните усилия били пренебрегвани от прекалено спокойствие, от нехайство, прикривано с министерски постановления, с безкрайни измервания и хилави рационализации. Нима от десетдневки за борба против шума може да се изкове целебно острие? Дампер се ражда през 1992 година, трийсет години по-късно той има предоволно материал да обоснове теорията си. Двубоят заяква, но кога ще победим и дали ще победим, никой не знае.

Една дамперовска хипотеза гласи, че ще ни нападнат не само шумовете отпреди два века, ами ще се съживят и ще ни връхлитат звуковите лавини на всички ери.

Планетната тишина издъхва, макар днес ние да се превръщаме все по-дружно в неми силуети, да сподавяме децибелите от всякакъв произход, дърпайки надолу нивото на своята цивилизация, чиято пещ често се е палила с трясъци и вой. Това ни завещаха дедите: да се връщаме назад по пътя, за да оцеляваме. Истинска тишина в наше време е останала мъничко, по най-високите планински върхове, в шепа пещери, на океанското или атмосферното дъно – и ние постоянно я намаляваме. Стигна се дотам, че жалка счупена чиния може да ни прозвучи като изстрелване на ракета!

Стапен Кройд бе положил глава върху бюрото си и в плен на Халиджовите разяснения чакаше да дойде обяд. Вишневите облаци отново нахлуха в кабинета, застъргаха отвътре черепа му, някъде из грамадните депа на библиотеката един том сам си шепнеше кристалните слова на безмълвието – кой ли да го чуе, кой ли да го търси? Като пребито куче директорът се смъкна в бара, залъга своя немощен глад и пак зае същата поза над бюрото. Навярно сега в стратосферата девствен сън люлееше Харолд Лерънз и неговите последователи. Кройд нямаше желание да пипне нищо, по-голямата част от заплатата му отиваше за изплащане на патрони, трябваше да бъде тук.

Представяше си как екипи (близо една десета от човечеството се беше вляла в антифонните армии) изпомпват шумове от какви ли не планетни кътчета, подобно пчели събират капчици тишина от най-невероятни места: от дънери, широки колкото стая, от скали, цветя, риби, от слънчевата светлина. В младостта му бяха на мода сурдокамерите на всеки уличен ъгъл. Цели кули и апартаменти се преобразяваха в сурдообиталища; сетне изгряха патроните, малко по-евтини, свързани не с такива трудни архитектурни преустройства. Ракети донасяха порции тишина от космоса за най-видните клиенти, въобще цивилизацията отдаваше повечето си енергия да кърпи скъсаното от дедите...

И ето го у дома!

Халидж бе удържал воинската дума. В хола висеше нов сребристочерен патрон. Стапен Кройд се изтегна блажено и заспа. Последната му мисъл преди жадуваното безсъзнание беше, че жена му и дъщеря му сигурно спят още от финалното навинтване на патрона. Сънува, че препрочита любимия си Колридж под единствения съпровод на прелестно шумолящите странички и собственото топло дишане.

Събуди се призори. Двете жени продължаваха лакомо да спят. Разтвори Колридж и с него посрещна неделната сутрин. Напълно свободен, реши да навести гроба на своите родители. Кипенето на водата за чай, слабото пукане на ушите му, докато закусваше, сърбането на чая, потракването, чисто и елегантно, на ножа – всичко му доставяше лековито удоволствие в тишината на кухнята. То приличаше на скъпоценности, които бавно, до съвсем тънкото осезаване и отпечатване в паметта, той галеше между тръпнещите си пръсти.

Аеромобилът го свали пред гробищата на Аболидо. Те бяха изпомпани от ефектите на Дампер и оградени със звукобариера, същата, за която проектантът ù стана Нобелов лауреат. Цената на бариерата беше астрономична. Над входа

дъга от лазурни букви с подходящ шрифт напомняше: „Ако не бъдете погребани тук, все едно че целият ви живот е минал напразно!“ Знаеше, че това е обикнатото място за разходки на аболидци, но напоследък се влизаше само със специален пропуск в определени часове на седмицата.

Есента щедро разпръскваше бои върху пищните цветя и дървета, чиито корони образуваха дълбоки сводове от златна, червена, уморена резедава светлина. Миришеше упойващо на влажна пръст, на гъби, восък и рози. Край алеите в огромни саксии от стари автомобилни гуми се смесваха здравец и богородички. Стори му се, че ей сега гумите ще се отърсят от техния накит, за да се понесат в нелепо-магичната треска на скоростта. В кристалната тишина достигаха отдалече обичайните стонове, хлипания, въздишки. Над тях обаче се извисяваха удари с кирки по пластмасови надгробни плочи, шумоленето на преобръщана земя, запъхтяно дишане, когато усилията те обливат в пот. Кройд почна да открива, че мнозина се подаваха до пояс или шия от издълбаните ями. Ванилено жълтееха разхвърляни кости.

Спря се и запита един човек по фланелка и гащета защо е туй копане. Онзи го изгледа съжалително. Имало слухове, че неотдавна антифонните войски били сложили подземни инсталации да изпомпват тишината от гробищата. Някои вече се оплаквали, че при гробовете на близките им ги нападат познатите разнолики пропадания на Дампер. И човекът се наведе в ямата, после изкара бежов череп, не по-голям от дюля, със сочен чернозем в очните кухини.

Стапен Кройд вдигна рамене и продължи. Глупави дрънканици, слухове, непроверени и несмислени слухове. Нима ще се намери по-тих кът за старинните мили кости? В едната си ръка носеше теменужки, с другата поглаждаше брадата си. Тя едва пращеше, покрай мелодията ù мъжът се наслаждаваше на чувството за собствено здраве, за уют. Сподиряха го ударите на кирките, мътният лъсък на лопати, които изстрелват откоси пръст.

Майка му обожаваше теменужките, сравняваше ги с шарени личица, рисувани от дечурлига. Казваше, че и той като дете рисувал подобни лица – теменужкови. Чуваше се бълбукането на отсрещния извор. Струята му – спокойна, бистра, леко тръпнещ език от планински кристал – разправяше приказки за някогашни излети. Тогава дребосъкът Стапен риташе по поляните консерви от „Лънчън мийт“, а баща му винаги се връщаше с пълно котле боровинки.

Малко преди да застане край гроба на своите родители, Кройд изведнъж се озова в истинска полифонична пропаст. Там имаше сякаш от всичко: ридаещи сирени, пухтящи влакове и съдиращи небето самолети, плачове, караници, прекъслечен бъбреж, тракаха врати и пулове на табла, банциги пронизваха столетни трупи, деряха се бебета, не млъкваха гаубици и танкове със смразяващото ромолене на безброй стоманени гъсеници, сифони, хепънинги, бюлетини, някой крещеше, че го пререждат, космодруми, топки, взривове от аплодисменти, клокот на събуждащи се вулкани, пирони се забиваха в клетките ти, сомнамбулно пукане на коледни играчки с формата на кръвни телца...

По изражението на жената, прегърбена до съседния гроб, Стапен Кройд проумя, че това не са халюцинации, нито индивидуална пукнатина, макар че последното надали би го успокоило много. Хвърли теменужките и хукна назад. От най-близката кабина взе връзка с Халидж. Нищо че бе избягал от ограбения гроб, ефектите на Дампер продължаваха с нарастваща мощ да го преследват и докато включат Щаба на антифонните войски, надраска с изстинала ръка на едно листче, което показа пред ледения триъгълник на Халиджовата физиономия: „Гробът на моите старци е изпомпан. Нареди веднага да го възстановят. Парцел 87, алея 202.“ Главата му се цепеше, полусмляната закуска надникна високо в гърлото му, имаше чувството, че светът се пръска, гине, никакви специални филтри не можеха да действат в Щаба.

Халидж му протегна листче, където пишеше: „Парцелите 60–100 са безвъзвратно изпомпани. Невъзможно е да се възстановят.“

„Нима – осмели се да попита Кройд – патроните, произведени вчера, са напълнени от тези парцели?“

„Всички – отговори му главнокомандващият, странно зяпнал го в устата. – Остър недостиг. Решихме, че е по-добре да вземем от мъртвите. Нали те пък са взели от потомците си.“

„Може би тишината вкъщи е същата, която е царяла над гроба на моите старци?“

Вместо листче с отговора Халидж се завъртя, пагоните му изпълниха екрана и след миг овалът угасна.

Замаян, Стапен Кройд чу до себе си тътнещ банциг. Лентата му, изглежда, имаше зъбци, големи като мамутови бивни, мина право през коленете му и той се свлече в кабината. Вече не чуваше нищо.

Не разбра как подир малко обширните аболидски гробища, изпомпани до капка от подземните инсталации, се провалиха в дамперова бездна. И най-нежната струнка от връхлетялата лавина беше бясното тичане на хилядите граждани, които побягваха от гробовете. Безкръвните им лица се сливаха в облаци вишнев цвят, завихряха се лудешки и чезнеха.

Целия ден никой не надзърна при рухналия директор на Националната библиотека, посветена изключително на поезията. Вратата зееше отворена и златистите листа бавно засипваха подпухналата маска на Стапен Кройд.

▪ *ПРИКАЗКА ЗА ПОЕТА*

Журито *(усмихва се)*. Ей, авторе, кога е писана тази история? Нещо леко ни намирисва на нафталин, да не употребим по-остра дума...

Авторът. Ще бъда откровен: написах „Приказка за поета“ преди няколко петилетки. Навремето я предложих на две места, не им хареса и тя кротко потъна в чекмеджето ми.

Журито. Хубаво де, от какъв зор сега я изваждаш на дневна светлина?

Авторът. Защото от някогашните фиданки вече са пораснали висооки дървета, под чиято сянка живеем и днес. А що се отнася до нафталина *(прави картинен жест)*, смятам, че трябваше да сипя повечко, понеже между гънките на поезията продължават неуморно да хвърчат всякакви реални и виртуални пеперуди...

Журито. Поне да беше заменил „другари“ с „господа“. Тогава можехме да ти присъдим някоя номинация или дори да ти дадем парично поощрение.

Из видеограма № 018/08 август 20... година

Младият поет Лазаров бутна вратата на голямото здание, където се помещаваха много от столичните редакции. Как ли щяха да го приемат? Бе работил търпеливо, търсейки най-силната сплав между чувствата и формата. Щеше ли с пламъка на мисълта си да зарази редакторите?... Така му се искаше да сподели с други своя свят.

Спря на тъмносива площадка, сърцето му биеше в гърлото. Почака малко, за да се успокои; из коридора сновяха забързани сътрудници. Те му хвърляха бегли погледи и после чезнеха в литературните светилища. Лазаров почука на

един кабинет с надпис „Поезия. Критика“. Стаята бе широка и слънчева, зад няколко бюра седяха хора на перото, тракаше пишеща машинка. Поетът се озърна. Снажен къдрокос мъж с пяна около устата го гледаше критично и пушеше с прецизни движения. Кой ли от събраните тук бе редакторът, към когото го бяха насочили? Може би тоя с олисял череп и мрачно юношеско лице, който заемаше място до прозореца? Той прелистваше някакъв албум.

Лазаров имаше чувството, че от цяла вечност се намира в тази редакция. Внезапно мъжът със запенената уста смачка цигарата си:

– Хей, Скеле, какво разглеждаш?

– А, нищо особено. Купих си Рембранд.

– Кой? Рембранд?

– Да бе, Пенев. Малко Рембранд, разбираш...

По булеварда мина линейка, Лазаров се изпоти. Това значи беше нашумелият поет Славейко Скелев, чиито творби на трудова тематика се появяваха редовно в печата! Сети се, че до десетгодишна възраст Скелев е живял в един от новите ни градове – промишлен център, известен с бригадирското си движение и денонощен темп на строителство.

Младежът се приближи до бюрото на ментора:

– Извинете, обаче аз...

Полуголият череп продължаваше да лъщи над албума. Когато Лазаров се опита за трети път да привлече вниманието му, Скелев вдигна глава и в миг му отправи бистър компетентен поглед.

– Прощавайте, че ви безпокоя, другарю Скелев. Дошъл съм при вас...

– Да? – отзова се с изкуствен интерес редакторът. – Ами заповядайте!

Лазаров седна и като се мъчеше да прикрие вълнението си, се взря в репродукциите на Рембранд. Спомни си, че критиците намираха поезията на Славейко Скелев за много живописна, изтъквайки ту графичния му рисунък, ту словесната палитра, а самият писател понякога публикуваше статии за велики художници: статиите не му харесваха, сладникави и суховати досущ вафла.

– Хей, Скеле! – провикна се Пенев. – Я виж това момче! Може пък да е нашият нов Ханчев или Башев! – и мъжът тъй се разсмя, че от устата му на всички страни захвърча пяна.

– Разбира се – въздъхна менторът, прибра албума, примига нервозно. – Вие пишете ли? – обърна се най-сетне той към Лазаров.

Младият автор се представи и извади стиховете си.

– Какво, стихове? – Скелев сякаш не можеше да повярва. – Отлично! Ей сега ще ги взема...

Той протегна ръце, за да поеме сърцето, което му даде Лазаров. Беше стегнато, яркочервено и горещо сърце; слънчеви лъчи пробягваха по мускулатурата му, то ясно и почти равномерно пулсираше.

– О! – Славейко се опари, после побърза да го сложи на бюрото. – Все такива ли неща правите?

Лазаров преглътна и кимна. Вратата се отвори: влезе едър, гърбавонос, елегантно облечен брюнет. Той приветства свойски компанията и веднага отвсякъде започнаха да отвръщат на поздрава му. Скелев усмихнато повтаряше: „Добър ден, другарю Орешков! Добър ден, другарю Орешков!“

Маститият поет от средното поколение Орешков измъкна от чантата си малък и хубав женски крак. Плъзна длан по него, след туй го размаха:

– Новото ми стихотворение, другарчета! Скеле, ще го прегледаш ли да няма правописни грешки? – тук светилото забеляза Лазаров. – Ах, пардон, ти си ангажиран... Е, ще почакам.

Скелев посочи сърцето върху бюрото си и каза:

– Един момент да видя тази стока.

Той зачете стиховете на младежа, а Лазаров крадешком оглеждаше лежащия отпреде му дамски крайник. Имаше изпъкнало бедро, обло коляно, изящно оформен прасец, лакирани нокти. Беше чист и бял, едва прозиращата кръв го правеше като жив; сигурно на пипане бе гладък и топъл.

Менторът разтърка чело:

– Ще извинявате, другарю Орешков, още мъничко. Ама вие сте донесли направо чудесен крак!

– Чудесен, нали? Подготвям цикъл стихотворения за Италия, където бях през лятото, и това е между най-свежите ми изобщо – засмя се Орешков. – Италия, другарчета, е божествена страна!

– О, Италия! – възкликна Скелев. – Страната на Тициан, Микеланджело, Джото, страната на... Разбира се, разбира се! – и той отново се зае с ръкописа на Лазаров, който от смущение пукаше пръстите си.

Вратата се отвори пак, за да пропусне нисък топчест сътрудник, внимателно крепящ една тенджера.

– Заповядай, Христов! – насърчи го Славейко Скелев. – Стихове ли? Ще изчакаш малко, брат, няма как...

Христов беше надарен поет от поколението на Скелев, популярен в литературните среди с интереса си към промените в социалния бит на съвременника и любовта към пикантни мезета. Той остави тенджерата до куп папки; под капака ù струеше апетитна па□рица.

– Какво е това? – учудиха се неговите колеги.

– Ще видите... По-е-ма!

Скелев погледна към Орешков и отмести емайлираната съдина, която бе твърде близо до дамския крак. Върху бюрото личеше неправилен кръг.

– А-а, Христов, внимавай какви ги вършиш – смъмри го Славейко.

– Поемата я дописах днес, затова е още топла. Но нищо, скоро ще изстине – и Христов си намери стол до Орешков, който вече разказваше преживелици от родината на Микеланджело.

Скелев повторно надзърна в творбите на младия поет и тъкмо се задълбочи, когато нещо изтрака. Всички се обърнаха. Ново изтракване – после вратата тържествено се открехна. В процепа се промъкна дълга постройка, направена

сякаш от папиемаше. Подир секунди солидната вещ се намърда цяла в редакцията, а зад силуета ù възникна авторът Дограмаджиев с потно лице.

– Привет, другари! Скеле, как е? Нося ти прясната си поема с пролог и епилог.

– Браво, Дограмаджиев! – рипна Пенев. – Само да я отпечатат и аз ще напиша много сладка рецензия за тебе. Ама откъде се вдъхнови за туй чудо?

– Пътувах из България – скромно обясни лирикът епик. – Поемата ми е посветена на един консервен комбинат. Надявам се, че е сполучлива, да не кажа по-силна дума – той пусна вещта на пода и компанията се надигна да я разгледа.

Лазаров отличи няколко цеха, прозорците им бяха не по-големи от кибритени кутийки и през тях се забелязваха разни машини, по които блещукаха буркани и консерви. Подобната на макет поема беше снабдена с комини, електрокари, даже с група човешки фигурки.

Дограмаджиев клекна над постройката си, сетне пъхна ръка в нея.

– Другари! – викна той. – Тя може да дими, да изпуска механични звуци и дори да дава истинска продукция, както се полага на консервен комбинат, редовно изпълняващ плана си!

От комините на поемата заблика гъст дим, нещо зачегърта в дълбините ù и творецът измъкна оттам шепа заскрежени малини.

– Виждате ли, виждате ли? – горещеше се той. – Ето, опитайте тези чудни плодове!

– Абе, ясно – намръщи се Скелев. – Само спри пушилката и това скрибуцане! Не разбираш ли, че работя?

Дограмаджиев изключи своята марионетка и весело запремята в уста ледена малинка. Лазаров също пробва една, ала тя беше така корава и безвкусна, че незабелязано я хвърли в кошчето. Менторът вече бе прочел две страници от стиховете му. Изведнъж той запрелиства ръкописа, мярна няколко реда по средата и края, пък рече:

– Знаете ли какво? Я по-добре елате за отговор вдругиден. Искам да преценя на спокойствие... Не, не вдругиден. Елате следващата сряда и тогава ще си поприказваме за вашите стихотворения.

– Следващата сряда? – Лазаров усети, че ръцете му изстиват. – Ще дойда.

Младежът прекрачи поемата на Дограмаджиев, която съвсем леко димеше. По пътя си мислеше какви ли възражения може да има Скелев. Из коридора го настигаха-задминаваха целеустремени сътрудници; девойка ситнеше с поднос водки и доматен сок...

Идната сряда Лазаров завари Славейко Скелев да разгръща нов албум. В стаята беше и Пенев, който сърдечно го поздрави. Другите редактори бяха отишли да пийнат кафе.

– Ще прощавате – обърна се гостът към Скелев. – Аз пак дойдох при вас.

Човекът с мрачното юношеско лице не вдигаше глава от репродукциите.

– Хей, Скеле, какво разглеждаш? – гръмна басът на Пенев.

Лазаров изпита чувството, че времето е спряло и той от една седмица се намира в тази светла редакция, където печалният образ на ментора се багри от отблясъците на гланцови източни албуми.

– А, нищо особено. Купих си Италианското възраждане.

– Кой? Италианското възраждане ли?

– Да бе, Пенев. Малко Италианско възраждане, разбираш...

Тук Скелев се догади за присъствието на младежа и прибирайки албума, го погледна компетентно:

– Вие, моля?

– Миналата сряда ви оставих няколко стихотворения и тогава ме поканихте да дойда днес за отговор.

– Така ли? Вие пишете? Приятно ми е – Славейко Скелев.

Лазаров трябваше отново да се представи, а редакторът взе да рови в бюрото си. Между пет-шест печени ябълки, опърлен макет на агрокомплекс, бледа звездичка и тенджерата на Христов той откри сърцето, което му бе дал младият автор. Сърцето беше все тъй ярко, топло и пулсиращо. Скелев приглади страниците на ръкописа:

– Вижте, напоследък бях много ангажиран и не успях да се занимая с вашите творби. Защо не наминете другата сряда?...

Третата сряда отдел „Поезия. Критика“ бе в пълен състав. От устата на Пенев гневно капеха парцали пяна, тракаше машинка, Скелев разговаряше със стария поет Захариев, който страдаше от астма и имаше гъгнив глас. Върху бюрото лежеше албум на Хогарт. До него се белееше грапава снежна топка: именно тя бе последното стихотворение на Захариев.

– Разбирам ви напълно – ръкомахаше Славейко. – Снежна топка през златната есен. Детски спомен. Защо не? Най-малко на вас трябва да обяснявам какво е нужно сега на нашите читатели...

– Н-да – каза старият поет.

– И после, ние сме младежки вестник. Това не бива да се забравя, нали?

– Д-не – каза Захариев.

Бялата топка се топеше и подмокряше Хогарт. Лазаров изчака ветеранът лирик да си отиде и издебвайки мига, когато Славейко Скелев посягаше към албума, произнесе високо:

– Добър ден, другарю Скелев! По-миналата сряда ви оставих цикъл стихове и днес идвам за мнение, както се уговорихме.

– Стихове? Значи вие пишете? Моля, седнете.

Той намери из чекмеджетата си ръкописа на младия поет:

– Да, помня. Как да се изразя най-точно? Прегледах внимателно всеки ред и да си призная... Момент.

Редакторът започна да листи страничките. В очите му блесна недоумение, сякаш ги виждаше за пръв път. Тогава се взря остро в сърцето, което все така пулсираше – пурпурно, топло като жар. Докато менторът четеше, влезе човек на средна възраст, критик от утвърдената генерация, с брадичка и огромни тъмни очила.

– Ха, Кънев! – въодушеви се Пенев. – Къде се губиш? Къде изобщо се губят тези критици? От пет месеца никакъв колега не е потропал при мен, принуден съм да правя сам всички материали за моята рубрика. Какво носиш?

– Три статии. Първата е за новия български филм, втората – за романа „Клавдий“, и третата – за Светослав Минков: преброил съм колко пъти е употребил думата „автомати“. Надявам се, че поне нещо...

Лазаров видя как очилатият посетител изсипа на бюрото парчета филмова лента, обложка от книга, туба горчица, два сатъра – един неизползван и друг нащърбен, дузина захарни петлета и няколко индига:

– Ето статиите, маестро!

Младият поет взе албума на Хогарт и го подсуши с носната си кърпа. За да минава по-бързо времето, започна да разглежда картините.

– Вижте сега – поде накрая Скелев, – вашите стихотворения са интересни, в тях има и сполучливи образи... Какво още мога да ви кажа? Като за начало са добри. Ритъмът ви ле-еко куца и, разбира се, трябва повечко да четете поезия, големите имена... Ще ги дам на главния редактор, а вие се обадете пак в сряда...

Другата сряда Славейко Скелев отсъстваше, следващата – също, но в четвъртък Лазаров го намери. Редакторът бе пуснал мустаци и разлистваше албум на Домие. Този ден той позна госта: щом му припомниха за кои стихове става въпрос, работата потръгна необикновено гладко. Като преобърна десет пъти чекмеджетата си, менторът напипа сърцето, което беше все тъй алено и парещо. Оказа се, че напоследък бил претрупан, подготвял новогодишния брой и не успял да придвижи към шефа нещата на Лазаров, ала нека другарят поет наминел подир седмица, щял да стори всичко възможно...

Скелев удържа своята дума. Един мек пролетен следобед той съобщи:

– Главният редактор Шарков прегледа вашите произведения и ги разписа. Имайте търпение, пък после ще почерпите. Желая ви успех!

– Кога бих могъл да се надявам... – преглътна младежът.

– За какво? За отпечатване ли?... Не знам. Но вие идвайте по-редовно, не се срамувайте...

И Лазаров почна да идва по-редовно в добре познатата редакция, да пита за творбите си, да се любува на Скелев, който всеки път разглеждаше някакъв албум. Вестникът излизаше: в него се появиха изящният женски крак на Орешков, поемата на Дограмаджиев, втечнената снежна топка на Захариев, цикъл „Валцувани тревоги“ от самия Славейко Скелев, две статии на Кънев, разпенени критики от Пенев и т.п. Отбелязваха се паметни дати, празнуваха се годишнини, публикуваха се заплетени кръстословици, а стихотворенията на Лазаров, макар и разписани, още не виждаха бял свят.

Това го караше да се отдава на самоанализи, да търси грешки в лириката си, да негодува, да се усмихва иронично и, разбира се, да навестява ментора.

Пролетта отлетя, лятото превали. Младият поет закъса със здравето, обаче го излекуваха. На пазара се жлътна грозде, изляно сякаш от жив кехлибар.

– Добър ден, другарю Скелев! Миналата година ви оставих няколко неща, които вие и шефът Шарков харесахте...

– Стихове, предполагам? Значи пишете? – ангажиран с работа и албуми, Славейко вече забравяше Лазаров, но преди два-три месеца не беше точно така.

– Ами да, стихове. Струва ми се, че трябва да знам какво става с тях най-сетне!

– С тях ли? Нищо особено. Чакат си реда...

Последния път, когато младежът намина при Скелев, вестниците съобщаваха за усилена оран из цялата страна. Човекът с юношеското лице сръбваше кафе и гледаше през лупа репродукция на Ван Гог. Кънев бе дошъл пак, двамцата с Пенев си шепнеха, обменяйки професионални тайни. Тракаше машинка, в слънчевия сноп от прозореца плуваше тютюнев дим.

– Хей, Скеле, я виж това момче! – провикна се Пенев и от устата му капна сияещ парцал пяна.

– Моля? – Скелев прибра лупата. – Носите ли нещо?

– Преди близо година ви дадох стихотворения, които бяха одобрени. Защо не излизат?! – скулите на Лазаров тръпнеха.

– Вие бяхте...? – осведоми се Славейко Скелев. – Ах, да! Ясно, ясно! Поради липса на място отпаднаха от миналия брой, ще ги предложа по-нататък. Обаче вие самият...

– Хайде довиждане!

Лазаров изхвръкна от редакцията. На входа срещна своя познат Калинков от Пазарджик. Той му показа лъскава черна гира.

– Докато нашите тежкоатлети – наблегна Калинков – завоюват такива победи на световните подиуми, ние сме длъжни да пишем за тях! Изобщо спортът не е никак тема за пренебрегване...

Заинтригуван, Лазаров огледа гирата. В долния ù край забеляза етикет с фабричната марка.

– Поне това да беше махнал бе, колега! – изкрещя.

По пътя той се упрекна, че не се е сдържал; трябваше да пести нервите си.

Изтекоха две седмици, младият поет работеше над свежи стихове и дори възнамеряваше скоро да посети Скелев – почти му домъчня за него и за албумите му с пъстър гланц.

Но тъй и не успя да види повече нито Славейко Скелев, нито целия творчески колектив от кухнята на младежкия орган.

Една нощ, когато сградата с многото редакции тънеше в блажен сън, бюрото на ментора се разклати, отекнаха удари и викове. С трясък се разтвориха чекмеджета и вратички. Оттам заскачаха разни шарени субекти. Най-напред се изтърколи нова тенджера на Христов, почерняла чак до капака.

– О, колко горещо! – възкликна тя. – Моята гозба отдавна се изпари, а аз, да ви призная, не мога вече да търпя! Вътре е ад...

От писалището се измъкнаха няколко макета на заводи и агрокомплекси, три овъглени круши, чифт ръце, превърнали се в кости, някаква разложена каша от

хранителни отпадъци. Между тях сивееха любовните послания на Незабравка Дръстър – те се различаваха единствено по заглавията си. Последваха ги брадва с кремаво острие, купчина нови валцувани тревоги, модерен костюм, който някога е бил светлосин, две вилици и тлъста опечена птица. Всички стихове се оплакваха:

– Дотегна ни да се пържим на тоя огън! Изглежда, че той гори тук от незапомнени времена! Направо ни осакати, погуби ни, я на какво приличаме! Подобре смърт на чист въздух, отколкото в тези пламъци!

Чуваха се и отделни вопли:

– Аз съм гирата на Калинков! Щях да прославя нашите тежкоатлети!

– Боже-е, каква вкуснотия беше сготвил Христов в утробата ми, просто да си оближеш пръстите...

– Аз съм италиански костюм на Орешков! По-точно бях...

– Ами аз? Най-дългата поема на Първанов за металургичния гигант! Какво ще остане от мен за поколенията? Само едно коминче...

– Ние сме кости от възпетите ръце на Дуфев и ако не друго, то поне естрадна песен би излязла от нас...

– Тихо! Тихо! Ние сме валцуваните тревоги на Славейко Скелев! Пазете тишина, когато говорим! Малко тишина, разбирате...

– Скелев ли? Н-да, аз пък съм мушитрънче, римувано и подписано от живия класик Захариев. Но вече не мога да пея, д-не, гърлото ми почти изгоря...

– Стига с вашия Захариев! Кажете, чие е това сърце? Кой го направи?

– Лазаров. Млад поет. Поет, разбирате... О, ужас!

– Ужас! Ужас!

Стиховете на Лазаров, които от една година стояха в бюрото на редактора Скелев, най-сетне напуснаха затвора си. Сърцето бе още по-ярко, пръскаше едри искри, отмервайки звънък ритъм, и вселяваше паника у другите творби. Толкова сезони то бе обитавало на тъмно, в задушното помещение, беше пулсирало и слушало как в редакцията питат:

– Хей, Скеле, какво думка тъй при тебе? Що за шеги?

– Никакви шеги. Май че е някакъв ръкопис.

В сряда или през няколко среди стиховете с трепет чуваха гласа на своя създател Лазаров. После отново продължаваха еднообразният шум, безплодното чакане, мъката. А те жадуваха да излязат, да разлеят светлина и топлина, да украсят деня с неуморния си звук. Макар и затворено, сърцето живееше, изгаряйки струпаните в бюрото на Славейко страници.

– Братя, сестри, гледайте, бе!

– Я колко голямо е станало това сърце!

– Какво е огнено! Просто да се чудиш!

– И как бие, другари?!

– И какви отблясъци сипе!

То не можеше да се сдържа повече. Мощен порив издуваше мускулатурата му и за да се спаси, трябваше да реагира по най-бързия начин. Да отвори артерии и вени? Но нали така ще загине? Ще загине ли?... Светлина, огън, пулс

– всичко се събра в буйно, непобедимо желание и кръвта плисна. Тя беше толкоз гореща, че подпали писалището на Скелев. Огънят застигна ръкописите и съседните бюра в стаята. Помещението се напълни с крясъци, с дим и сякаш бе обхванато от гигантска оживяла кръвоносна система. От сектор „Поезия. Критика“ пламъците се прехвърлиха оттатък: в друга стая, в друга редакция, на долния, на горния етаж...

В късната нощ полъхна жарък вятър.

На следващия ден сътрудниците – щатни, нещатни и на половин щат – започнаха да пристигат един по един или на групи. Щом се събраха всички, се случи нещо неочаквано. Изведнъж пропаднаха с гръм подовете; срутиха се таваните; пръснаха се стените. През нощта сърцето бе превърнало сградата в пепел и оставило само крехки външни обвивки...

Лазаров тъкмо наближаваше района, когато видя как голямото здание внезапно рухва като ритната купчина пръст. Беше сряда и есенното слънце все още топлеше.

▪ *ВАВИЛОН: ПРОБЛЯСЪК*

И ЗОРАТА отново разпали гигантския клинопис върху безмълвната улица: „Аз съм Навуходоносор, цар на Вавилон, син на Набопаласар, цар на Вавилон. Аз постлах вавилонския път за процесиите на великия владетел Мардук с плочи от камък шеду. Мардук, владетелю, надари ме с вечен живот.“ Халдейски жреци задрямваха в искрящите все по-силно зикурати; от Ефрат лъхна влага; роби подкарваха ралата и шиите на воловете висяха като огромни празни кесии. В топящата се сянка красавици разчесваха коси с гребени от лазурит. Гръмко тропляха талиги, натоварени с кайсии, с розови палмови цепеници, риба и овчи мехове, където бълбукаше мед. Робите, обслужващи Висящите градини, отдавна въртяха исполински колела и като измолваха сили от бог Мардук, черпеха вода от Ефрат. А пък Мардук, приел човешки облик, засука своите вълнисти мустаци и щом надникна в покоите на Навуходоносор, тръгна към Портата на Ищар. Изгревът вече бушуваше в грънчарските пещи, гравьори дълбаеха печати, златари увенчаваха карфици с женски фигурки, а в ковачниците димяха мечове.

НА ПАЗАРА продаваха камили, бойна плячка и роби; лукави везни отмерваха сребърни шекели; купувачи и търговци молеха за разум и дълъг живот. Гилгамеш прати една жрица да съблазни юнака Енкиду, роден от боговете да го погуби. Въздишайки в платната си, кораби стоварваха злато, дървесина, сидонско стъкло, раковини. Бог Мардук чу станове, които сякаш тъчаха молитви, вдъхна аромата на нежни мехлеми, заслуша се във вопъла на рибари

край Ефрат. И скри рибата в ледените подмоли, направи мрежите още по-яки, благослови рибарското изкуство. Зидари сечаха сиво-жълт кирпич; коленичили робини стриваха жито. Мардук накваси гърлата им и притвори язвите. Всичко живо го почиташе, всички измолваха от него сила и надежди, защото бе върховен господар на града. Но Гилгамеш и Енкиду, станали вече приятели, поеха на лов за безсмъртие – зад тях екна като смях гръмотевицата на Мардук. Сега той стоеше пред колосалната Порта на Ищар. Върху лазурните ù емайлови тухли немееха златистите образи на бикове и дракони. Богът обичаше да възседне някой дракон, той веднага оживяваше – и да литне над Вавилон: денем невидим всевладетел, нощем – неусетим.

ТОЧЕХА СЕ прашните върволици на сразени племена, ридания и оковен звек се смесваха с блясъка на колесници, капеше пяна от горещи коне. Ето че драконът размаха опашка над сонм овощни градини и ниви. Напоителните канали разгъваха огледални ленти, Мардук пиеше струите им и тъй караше вавилонците да ги разширяват. А обезумелите от труд роби, у които дотляваше сетна молитва, драконът намушваше на спиралния си рог; в този час царските пълчища се впускаха към нови земи. И робите все по-усърдно натискаха ралата, късаха тежките кичури грозде. Равнината – опалена, изнурена – също молеше за пощада и вечни сокове Мардук, той я газеше с рогатия си помощник, за да стане по-жизнена. Вавилон наливаше безбройните си мускули с бича сила. Кемските сфинксове бяха подвили нокти пред него; Сирия и Финикия му се кланяха ниско; а пък жертвеникът в разграбения йершалаимски храм бе угаснал. Навуходоносор си почиваше под сикоморите на Висящите градини, докато нагоре по пандуса пъхтяха талиги с храна. Издигнат на глинена платформа, царският дворец напомняше звяр, готов ей сега да скочи върху Вавилон – ако той се разбунтува.

ВОЙНИЦИ и наложници търсеха закрила, но всевладетелят се стрелна над двореца, за да види как Енкиду и Гилгамеш убиват бика, хвърлен от небето: „Ще кажем ли сега, че няма да имаме слава в потомството?“ Скоро обаче Енкиду сънува кошмар. И разтревожен, Мардук прелетя край Вавилонската кула – пъстра стълба към небето, – в чийто храм на върха обитаваше свещеният му гущер. По кулата се изкачваха процесии, дано добият от божеството плодородие и безсмъртие, а в отсрещния храм лъщеше многотонният златен идол на Мардук. Около него Вавилон беше нападал по очи, богът го гледаше през сините чупки на тамяна и сякаш му шепнеше: „О, не знам, не знам. Положи всички усилия. И – може би...“ Майстори украсяваха с ахат и бял седеф арфи; лихварските домове жужаха по-хищно от стършели; кораби донасяха арменско и финикийско вино, роби и лазурит. Сянка полягваше върху Висящите градини, в белезникавото небе розовеещият залез се бе проснал като чудовищен албинос. От пасбищата се връщаха стада; гаснеха пещите, спираха грънчарските колела, отзвъняваха

наковалните; изби кипяха в опиняващ мрак, а пък трудовият народ на Вавилон се разотиваше по глинените си хижи.

С ОТМАЛЕЛИ ръце хората разчупваха ечемичен хляб, дъвчеха спаружен лук и сушена риба, после, наметнати с дрипи, се готвеха да откраднат съня си. Бавно крачеха почтените писари, цял ден наблягали с пръчици по влажни плочки; занаятчии носеха сребърна ламарина, за да довършат срочната работа у дома; роби задрямваха върху пода на сараите. От царските пекарни излиташе дивечов дим, робините напускаха купищата жито, което стриваха, а в градините на велможите се редяха трапези за поредния късен пир. Капнал за сън, драконът на Мардук се вгради пак в глазираната порта. Енкиду напомняше вече торба с прах. „И няма ли да легна и аз като него, за да не се вдигна никога?“ – въздишаше самотният Гилгамеш, преди да измоли тайната на безсмъртието. Миришеше на пот, на въ□лна и рибарски мрежи, на благовония от Кем, на финикийски пурпур и женски коси. Утихваха казармите върху дворцовата платформа; сградите светеха, сякаш разтревожени от видението на потопа, който след векове щеше да ги скрие. И бог Мардук – гигантски човеко-бик с огнени очи – размахваше криле в мрака. Без да се помайва, той усилваше красотата на жените, вкуса на виното и на фурмите, караше зикуратите да блестят загадъчно-безсмъртно и даряваше вавилонците с неутолима жажда за вечни сили, та да пребъде сътвореното от тях. Като че наистина съзираше по хълмовете околовръст да броди сянката на немеца Колдевей.

В ГОРЕЩАТА нощ слуги слагаха върху леглата мехове с вода. Халдейци възлизаха по стъпалата на светилищата и Мардук оросяваше небосклона с нови звезди, които издигаше все по-високо, и звездобройците ставаха все по-изкусни. И в главата на Вавилон пламтеше човешки гений. А владетелите молеха бога утре да събуди по-рано робите, ала да ги прибере по-късно под черното си наметало. Той обеща и докато изскачаха танцьорки с флейти, отлетя в небето, в самите подмоли на Вселената, за да предскаже бъдещето и донесе нова слава на великия Вавилон. Ефрат подплисваше сънно, люлеейки с дъха си бронзовите вериги на невижданата крепост; в митичната кула похъркваше свещеният гущер и всички се молеха на Мардук да ги озари с нетленна съдба. „О, не знам, не знам...“ Ударите от бич разцепваха като пукнатини телата на робите; душите в миг се нанизваха на спиралния рог. Земята стенеше в родилни мъки, мрежите хващаха и пускаха рибни стада, въздишаха смъртните сикомори, докато Вавилонската кула сънуваше развалините си до сложения в ароматичен мед труп на Александър Велики.

СКОРО Кир щеше да обладае Вавилон и писарите да залегнат над персийски подвизи. Градът се унасяше тежко, мяркаше му се Колдевей, а жреците

откриваха нови и по-далечни звезди, сътворени от Мардук. Това утро той може би за последен път беше във Вавилон, наровият зрак го свари на Процесионната улица, където върху плочите пак оживяваше – като рана на човечеството, – пълен с искри, клинописът на Навуходоносор. Отвред богът долавяше жарките молитви на населението, на земята, на Ефрат с корабите, на крепостта с нейния безчет от кули. Всички искаха пощада, сили и вечен живот. Светлина лежеше по стотиците олтари; градът мучеше като бик и разум разтваряше крилата му. „И – може би...“ Гилгамеш слезе в океана да набере от билката на безсмъртието и да я раздаде на хората. Соленатa бездна ревеше лудешки; изгревът се спусна по-рано над робите. А развял брада, бог Мардук се издигаше над Двуречието – навярно за да се върне щедър към нови цивилизации, когато, отчаян от немощта им, ще се рее в бъдещето – или засиял от вдъхновение, ще просвистява над крепнещи градове.

И АСТРОНОМИТЕ видяха нея нощ две живи звезди: едната гаснеше, устремена надолу; другата изведнъж трепна и литна нагоре – дали това не бе сам Мардук? Гилгамеш накъса от билката, но змия му я открадна, обезсмърти се. „Къде утеха да намеря сега?“ Всевладетелят Мардук не чу молбите му; Мардук беше нейде далеч във Вселената. Положил всички усилия, Вавилон се вграждаше в душата на вековете. И Навуходоносор застина с мощния си римски профил върху черен релеф; историята балсамира само сенките на делата му. Сега от града на мъртвите изплуваше пурпурният бог Нергал. На престола вече се качваше цар Набонид; юдиното дърво разпусна бледовиолетови горчиви цветчета. Пръснатият народ се вливаше в Йершалаим и пустинята събираше жестоки ветрове, за да погребе великолепния Вавилон. И между руините само гущери щяха да вдигат насълзен поглед към отшумяващите зори. Но наближаваше, наближаваше часът на Колдевей: тоя сякаш пратеник на Мардук.

ПОРТАТА на Ищар щеше отново да се отвори, а върху гърба на някой златен дракон пак щеше да се понесе духът на бог Мардук: невидим през деня, неусетим през нощта и издигащ нови звезди над халдейските зикурати, пренесли блясъка си през времето – което и днес тече според вавилонските мерки.

▪ *ПРИКАЗКА ЗА ИЗОБРЕТАТЕЛИТЕ*

Старият конструктор задълбочено прелистваше технически бюлетини. Чертежи, таблици, индекси шумоляха под пръстите му. Запалка, комбинирана с телевизор – удобно. Машинка за уголемяване на зеленчуци – полезно, питателно. Автомобилно огледалце-самобръсначка – хм, хм! Импулсатор, който предупреждава рибите за отпадъчни води – хуманно.

Конструкторът прехвърли още един бюлетин и вдигна глава. Време беше да запали цигара. Всеки работен ден той изпушваше по две парчета: едно сутрин, друго следобед. С привичен жест масажира цигарата, подържа я в уста и като пална, се взря през прозореца.

Видя малък парк, отзад блестеше панелната игла на огромен хотел. Какво пък, чудесно място! Тихо и озеленено. Сравнително. Паркът разполагаше с бледа проскубана тревица, няколко пейки, десетина дървета. В центъра – пресъхнал фонтан. Старият конструктор пушеше, загледан в дърветата. Казваха, че били кестени, ала това нямаше особено значение. Макар и поживели, стволовете им бяха твърде тънки, ниски, направо хилави. Кора сякаш от напукан асфалт, клони вечно голи. Напомняха му раздърпана чугунена арматура.

Той тръсна цигарата, нападнаха го спомени. Някога тези дървета бяха снажни, пълни със сила, цъфтяха, раждаха, златните им листа изпращаха есените. Тогава конструкторът също цъфтеше, раждаше и като надежден специалист постъпи в това бюро. Постепенно обаче кестените престанаха да откликват на природата, специалистът спря да ражда проекти и ето го днес на преклонна възраст останал на поста, който заемаше преди трийсет години. Пушеше, а на душата му пареше. Бе обречен да съзерцава тия мъртвци, по които никога няма да се мерне ароматен цвят, нито да затрепти зелена или зряла шума. Навеки голи, завинаги черни.

И не само в този парк беше така. Из целия град, по цялата прогресивна страна нищо не можеше да накара дървесата да си спомнят богатото минало, когато доставяха наслада на хората и опресняваха въздуха на трескавия век.

Цигарата свършваше. Кестените ронеха катранени люспи. И той, конструкторът, щеше тук – в самотната стаичка, да дочака пенсията си, без да доживее повишение. Все тези бюлетини, все тая дажба от две цигарки, все същият тъжен

парк. Старият човек усети такава тежест в гърдите, главата му тъй се замая от мрачни мисли, че понечи да запали втора цигара.

И тогава се почука. В коридора млад изобретател оглеждаше солидната врата, на която бодро лъщеше табелка:

Б Ю Р О „П А Т Е Н Т И“
Старши консултант
С перпетуум мобиле не се чака ред!

Под табелката се мъдреше служебна бележка, крепена от широк червен скоч: „С перпетуум мобиле изобщо не влизай!“ Бележката бе ксерокопие; подписът и кръглият ѝ печат не се четяха. Изобретателят почука отново.

– Влез – въздъхна старият консултант и скри табакерата.

– Добър ден – поздрави младежът, смутено приглаждайки коси.

– Съмнявам се, че е добър. Какво обичате, моля?

– Ето – гостът сложи върху писалището обемиста папка. – Предлагам нещо в областта на озеленяването в смисъл такъв... – той преглътна неловко. – Предлагам проект за перуки...

– Пе-ру-ки?! Какви перуки? Тук е бюро „Патенти“, а не фризьорски салон. По-добре да бяхте донесли модел на перпетуум мобиле, та поне да се развесели човек.

– Моля да ме изслушате – оживи се изобретателят. – Не става въпрос за обикновени перуки, предназначени да скриват плешивите човешки глави. Конструирал съм перуки за... за дървета!

Ех, кестените с дъхава сянка...

– В тази папка са всички чертежи и технологични таблици. Изчисленията ми са трикратно проверени от особено мощен компютър. Нали виждате онези дървета насреща?

Да, хилавите силуети, които няма да покарат листа – колко пъти ги е виждал! Но не, от тая дупка той никога...

– Такива безплодни индивиди гъмжат навсякъде по Земята. Аз реших да им помогна, да ги върна на човечеството. С тази цел изобретих перуки за дървета. На всяко дърво ще се постави перука: то ще стане като живо.

Кестените? Да цъфнат? Да зашумят с изумрудена прелест?

– Продължавайте!

– Перуките ще бъдат направени от изкуствени листа и цветове. С една дума, пластмаса, състава ѝ ще намерите в папката. Под влияние на слънчевите лъчи и индустриалните примеси във въздуха моята пластмаса ще увеличава обема си, органите ще растат. Как ви се струва?

Коварна стаичка, в която той зарови трийсет безценни годинки – сега ще разбере тя!

– По-нататък! По-нататък!

– Да, това не е всичко. Дървесните корони ще могат да шумолят, ще бъдат снабдени с ароматични филтри. Разработил съм също макети за пролетни, летни и есенни перуки и дългосрочни перуки за иглолистните видове.

О, венец на трийсетте пропилени години! И вие, щедри кестени!

– Елате за отговор след пет седмици.

След една година започна производството на перуки. В разгара на зимата новата технология бе усвоена, из цялата страна можеха да се зърнат породи, чиито тъмнозелени игли бяха живописно обсипани със сребърен снежец. Те пръскаха остър терпентинов аромат. Ето ти дръзновение и успех!

През пролетта кестените в парка разцъфнаха. Пъстрите им свещи бяха нечувано постижение на трескавия век. Цъфтяха брезите, цъфтяха прасковите, черешите, дъбовете; природата напомняше властно за себе си. И нищо не беше в състояние да помрачи радостта на хората – дори на ония, които наивно си късаха цветове и с гримаса хвърляха бухналите пластмасови клонки. Важното бе, че чугунената арматура на дърветата вече не е толкоз грозна и печална, че е затрупана със свежи органи. Малко ли е това?

Никак не беше малко. Младият изобретател стана директор на бюро „Патенти“; старият конструктор се премести в обширен ярък кабинет, от който вместо уханни кестени се виждаше внушителен склад за авточасти.

Лятото смени пролетта, дървесата смениха перуки, ала така и не завързаха плодове. Затова пък наесен листата се обагриха великолепно жълти, портокалови, алени, бронзови и тържествено опадаха, а гражданите с наслада вървяха по килимите им, които гниеха като живи.

Годините се разлистваха и окапваха. Изобретението с перуките завоюва света, името на откривателя му гърмеше непрестанно, той се издигна още по-високо. Старият старши консултант умря щастлив, през последната година пушеше по пет цигари дневно и не си губеше времето с купища бюлетини.

В същата стаичка, откъдето тръгна нашата история, сега седеше друг конструктор, по-млад, прекарал тук само петнайсет годинки. Един ден той прехвърляше технически бюлетини. Чертежи, таблици, индекси шумоляха под пръстите му като сухи кестенови листа, каквито капеха насреща. Часовник-нокторезачка – удобно. Машинка за приготвяне на макарони от празни химикалки – полезно, питателно. Термоколан за болни бъбреци – хм, хм! Защита на почвата със синтетична ципа – хуманно.

Конструкторът запали пура и се обърна към прозореца. Имаше навик да гледа там, докато пуши.

Дърветата в парка се прощаваха с перуките си. Какъв поетичен ритуал на природата! Есенните перуки отстъпваха място за напращелите от сокове и младост пролетни перуки. Не, не, това беше просто феерия!... Но нима вечно ще седи в тази стая, прегърбен над бюлетините, и вечно срещу него ще стоят същите кестени? Какво ли ставаше с тях? Клоните повече не издържаха товара на прелестните перуки, пречупваха се, изчезваха. Сякаш разядени от термити,

стволовете се разпадаха, унищожавайки ценно национално имущество – произведените с такава любов и грижа перуки. И по цялата планета нищо не можеше да накара дърветата да поддържат пищните си прически, които доставяха радост на хората, макар твърде анемично да опресняваха въздуха на трескавия век.

Пурата свършваше. Не, кестените отсреща никога нямаше да изправят яки тела, както в младостта на конструктора. Всекидневните биологични инжекции не им помагаха и той щеше тук – в меланхолната стаица, да дочака своята пенсия. Все тези бюлетини, все тоя рушащ се парк. Тъкмо захапа втора пура, на вратата се почука.

В коридора млад изобретател разглеждаше надписите и се ослушваше за покана. „С перпетуум мобиле не се чака ред!“ – лъщеше насърчително табелката. „С перпетуум мобиле изобщо не влизай!“ – предупреждаваше бележката, крепена от вехт червен скоч. Ала време за размисъл нямаше, защото отвътре екна дрезгав бас: „Заповядай!“

– Ето – промълви изобретателят, като кимна сковано. – Предлагам нещо в областта на озеленяването в смисъл такъв... Предлагам – той преглътна – един проект за стативи...

– Ста-ти-ви?!

Не, не, кестените никога... И стаичката никога...

– В папката са всички чертежи и таблици. Нали виждате онези клетници срещу нас? Те от година на година изгниват безвъзвратно. Трябва да им се помогне да могат както преди да носят сезонните перуки.

– Е-е?

– Аз дълго работих и изобретих стативи за тях. Стволовете ще се заменят с разклонени стативи...

Стволовете? Клоните? Ще държат перуките?

– Давайте! Давайте!

– Стативите ще имат форми на различни дървесни видове. Ще бъдат изработени от пластмаса, чийто състав ще намерите в моята папка. Под влияние на индустриалните примеси във въздуха, шума и мутациите в човешката психика стативите ще сменят кората си според времето.

Ах, ти, унила стаичка! Скоро ще ти светне пред погледа!

– След три седмици за отговор.

След половин година започна производството на перспективния продукт. В средата на лятото конвейерните мощности укрепнаха и из цялата страна можеше да се наблюдава как от дървесата се свалят прохладните гъсти перуки, как гнилите дънери се изкореняват, а на тяхно място се забиват пластмасови стативи, които поразително напомнят стволове и клони на истински дървета с истински перуки. Кората им сияеше безупречно лятна. Ентусиасти допълниха картината с механични декоративни пчели и птици, много евтини.

И стативите населиха земното кълбо, внасяйки равновесие в трескавия век. Сега дърветата имаха съвсем нормален вид и даряваха отново неизмерима наслада на хората.

Това никак не бе малко. Младият изобретател зае поста на конструктора на перуките, който се пенсионира до колене в лаври, а пък онзи колега, затрил петнайсет годинки в мрачната стая, се пренесе в обширен грейнал кабинет – от него вместо стативи с перуки се виждаше многоетажен паркинг.

Годините се покриваха с кора и опадваха. Перуките, разпространени из цял свят, почнаха да гният. Малахитовите им листа ставаха сиви, почерняваха като овъглена хартия. Цветовете окапваха с нахлузването на перуките върху стативите, изобретателят им умря щастлив и на гроба му хвърлиха няколко кестенови клонки. Те веднага се разпаднаха.

В същата стаичка, откъдето набъбна нашата история, вече седеше нов консултант, още по-млад, загубил тук само десет години. Под пръстите му шумоляха чертежи, таблици, индекси. Ключодържател-обувалка – удобно. Машинка за курабийки от подсладен картон – полезно, питателно. Антиплешивин, който след диализа обезкосмява – хм, хм! Оцветяване на промишлените пушеци в празнична гама – хуманно.

Той отблъсна пресните бюлетини, запали лула и се взря печално през прозореца. Нима в такава обстановка щеше да му мине животът – срещу стативите с капещи перуки? Ех, някога перуките бяха тъй свежи, резедави и златисти, великолепни; излъчваха толкова упоителен аромат, че...

Внезапно се почука.

– Влез! Влез! Влез! – скочи консултантът и от възбуда лулата му падна на зеления килим.

Вратата деликатно се открехна, през процепа ѝ влетя едра сиво-бяла пеперуда. Това беше служебната бележка: „С перпетуум мобиле изобщо не влизай!“, която бе така остаряла, че най-после слабото въздушно течение я събори от поста.

– Ето – кимна младият изобретател, появил се след пеперудата. – Предлагам нещо в областта на озеленяването в смисъл такъв... Предлагам проект за премахване на всички стативи и перуки...

– Но това значи да лишим от дървета цялата Земя! – стресна се консултантът.

– О, съвсем не. Не забравяйте, че перуките и стативите крият милиони тонове вторични суровини. Тъкмо тях ще преработим в сглобяеми пана.

– Сгло-бя-еми па-на?! Че какво общо имат те с природата?

Ах, ароматните перуки... И стативите със сияеща чудесна кора...

– Върху паната ще репродуцираме най-красивите дървета, завещани ни от световните майстори на четката. Отгоре ще опънем предпазно фолио, което по мои предварителни изчисления ще издържи поне два мандата.

– И каква ще бъде ползата?

– Как каква? Паната ще окачим на рекламни щитове по улиците и върху някои по-солидни фасади. Представете си колко място ще спечелим, колко материал ще спестим! С един удар ще освежим околната среда, ще я наситим с неувяхващи образци, ще внедрим изкуството сред широките народни слоеве.

Рекламни щитове? Неувяхващи образци? Дали пък мизерната стаичка няма да се смили над него?

– Чака ни прекрасна работа! – възпламени се изобретателят. – Щом репродуцираме дърветата, ще помислим за почвите и водите, за планините и небесата. Как смятате, толкоз ли е трудно да спасим и тях? Освен това на Земята има хора. Хора, които също... – той с разбиране разпери длани. – Да, да, вярвам, че човечеството непременно ще ни подкрепи!

– За отговор след една седмица – обеща старши консултантът и се изправи, защото приемното му време бе свършило.

▪ *ПРИКАЗКА ЗА ДАЛЕЧНОТО*

На 29 септември 1849 година в кораба за Балтимор пътуваше уморен слаб човек с вехт куфар. Правеше впечатление едновременно мрачният му и блестящ вид. Изящно моделирана горделива глава, лешников цвят на лицето; изпитания, различни от копнежите, бяха деформирали безупречния на младини рисунък на веждите му; а очите – виолетово-сиви, лъчисти – гледаха малко разсеяно, обгърнати от постоянна печал. Той пристягаше елегантното си шалче, докосваше чело и после ръцете му колебливо потъваха в джобовете на измачкания редингот.

Сега наблюдаваше сутрешното вълнение.

Зад гърба му палубата живееше своето обичайно хаотично битие. Ръмжейки, мастилени валма пушек се смесваха с болезнено свистяща па□ра. Непристъпно мълчаливи моряци се скриваха из люковете; пукаха току-що хвърлени в пещта въглища; пътници закусваха, играеха карти, бъбреха, спяха. Това сборище му бе добре познато. Чиновници от неотдавна учредени бюра, с маниери – копие на великосветския шик преди година. Служители в солидни фирми, с канцеларски щръкнало дясно ухо и внушителни пози. Превърнали мошеничеството в точна наука, те явно се гордееха с всеки дюйм от външността си. Имаше търговци, дрипави работници, странстващи артисти под пъстри евтини наметала, играчи на хазарт, просяци професионалисти. Проститутки се кикотеха върху коленете на богати евреи; пияници описваха широки вензели с крака.

Непознатият искаше да изкрещи, че на всички тук, на огромните Щати

липсват тънко чувство и тънка мисъл. Привичната самота го успокои донякъде и той се отдаде на спомени.

Видя окрайнините на Лондон, където бе учил, зашумената с вековни брястове улица, черквата, наситила със звън готическия сумрак. Сетне постъпи във Вирджинския университет, но недостигът на пари го застави да напусне скоро. Двама джентълмени се топлеха до корабния комин и говореха за бизнес. Единият хвалеше опита си на жива реклама, другият превъзнасяше печалбата от котешки опашки. О, той знаеше тази стръв, в чийто вртоп изчезват най-редките съкровища на душата. Някога орелът водел римляните, днес знаме на сънародниците му беше една нищожна част от орела – Доларът! – те обаче правеха всичко, за да го обожават с удесеторена почит, глухи към прелестта на далечни мечти. Той им бе чужд, мразеха го заради насмешката и Америка представляваше каторга за него – цял живот литературен наемник, оклеветен, дишащ със силата на въображението си.

Вкуси славата. Тя бликна, когато балтиморският „Сатърдей Визитър“ отпечата „Ръкопис, намерен в бутилка“. Изля още много разкази, стихове, статии, „Гарванът“ му донесе лаври на поет, ала каква ирония таеше фактът, че най-голям интерес у читателите събуди не друго, а „Първа книга на конхиолога“, компилативен и претърпял няколко издания учебник за раковините. Нелепо! Нелепо като загадка на сфинкс! И писмената върху демоничния хълм от притчата гласяха: запустение. Легиони лилии извиваха мъртви шии към аленото око на трескаво слънце.

През това лято четеше в Норфък и Ричмънд лекции за поетическия принцип. Все по-често го навестяваше споменът за любимата му жена Вирджиния, едва събираше кураж да се съпротивява на горчилката вдън сърцето си. Как не успя да я спаси! Останаха само очите ù, само погледът ù продължи да му грее. Колко отдавна стоеше върху златния праг към царството на сънищата и блажен надзърташе в разтворените далнини. Но човешкият жребий е краткодневен, пълен с тъги. Вирджиния умря, сгърчена на застлан със саваненоблед чаршаф сламеник на пода. Едгар я загръщаше в своето древно палто; и не можеше да стори нищо за нея, дарила му най-светлите години. Тя легна в гроба двойно нещастна поради младостта си.

Бяха го наранили с възванието да се жертват за него средства. Не бе просяк, дано адът влезе в тях! Дори смазан от глад, запазваше благородна вътрешна осанка. Считаше, че за заслуги към културата правителството може да му отпусне помощ. Защо въобще се беше надявал, щом разбираше, че демокрацията на „американците“ е гнусна, с жлъчката на бик, със сърцето на хиена и мозъка на паун? И Тъмата, и Тлението, и Червената смърт придобиха безгранична власт.

Ха! Преди той имаше периоди на подем – засмян по юношески, с искрометни като пунш мустаци, разпростираше по слънчевата градина новите си опуси, написани на тесни рула. Ала винаги минаваше за „нежелан маниак“: при осиновилия го търговец Алън, в университета, при военните (там се прикри под

фамилията Пери и наруши съзнателно устава, та да го изключат), в ненаситно-дръзката любов към Прекрасното. По палубата пъстрееха фасове, рижи обелки от ябълки, закоравяващи трохи; картоиграчите се караха, проститутките лаеха и пияниците се свличаха с отнет разсъдък; джентълмените край комина не бързаха да изчерпят възторга си от котешките опашки – „Три реколти в годината, приятелю!“, и живата реклама. Един странстващ артист изливаше през тромпет мека, пронизителна мъка.

Гений и демон на корабното сборище, главата му натежаваше, в дълбочините на паметта му досущ като сенки на феи тънеха-изплуваха сюжети от стари разкази, камбанно стенещи строфи.

Лигейя, Улялюм, Аннабел Ли – техните съдби го облъхваха с жарък разреден въздух, с остра, сладостна и тръпчива вълшебност. Той се опита да надвие завлеклите го обстоятелства, грапавините в своя характер на избраник, не спря и не смяташе да спира. Не секна онзи огън, дето го правеше прям, рицар в дружбата; бистър бе ентусиазмът, с който пожела да се сражава за свободата на Полша; стремежът му към тайните на душата и науките поразяваше.

Вълните отливаха в синьо-зеленикаво: някъде под погледа на По се зараждаше епопеята на капитан Немо, водните течения предусещаха устремения „Наутилус“. И Жул Верн щеше да продължи приключенията на Артър Гордън Пим. Едно облаче напомняше апарата на Кейвор; скоро щеше да се роди Уелс, за да ни покаже с наистина повска сила на подробностите и фантазията „Война на световете“. Обвя го долетял отдалеч – от век, където често се пренасяше с утопиите си – вятър; и едва чут глас, сякаш плисък на извор, му прошепна знаменити имена: Ефремов, Бредбъри, Лем, Симънс. Неговата душа заслужаваше да се наслади от всеобхватната панорама на обществата от Великия пръстен; да се рови в древните шушнещи фолианти на „Марсиански хроники“, из чиито завои героите му щяха да оживеят като символ на мечтата; да се обгръща в соларистична зора, в която Океанът ще пресъздава моделите на космическото му проникновение; или пък да скита из мистериозната планета, наречена по старогръцки Хиперион и озарена от изобилни метеоритни дъждове.

Вече наближаваха Балтимор.

Камбанката на предната палуба ръсеше безспир сомнамбулни заклинателни трели, капките влага по медните обковки се бяха изпарили под отскочилото нависоко слънце. И царственият разум на Поезията още възсядаше престола си. Небето сияеше лазурно като око на гриф. Откъде се сети за това? А, да, „Сърцето изобличител“. Нерви – опънати до скъсване – нерви. Трябваше да се устоява. Той предвиди алиенацията в машинизирания човешки мравуняк, черните серии на ужаса, научно-художествената проза. В Ричмънд му хрумна идея за разказ. Искаше да го напише, щом свърши „Маяк“, чието начало, заедно с други ръкописи, шумолеше из куфара му. Както в „Сърцето изобличител“, и в новата история щеше да има старец, но съвсем различен.

Спомни си един от сътрудниците на „Греъмс Мегъзин“ (някога Едгар редактираше това списание). Ето кой ще му послужи за прототип. Даже измисли псевдонима, с който героят представя обработките си на древногръцки митове: Тимоти Смайлс, име, ухаещо на коледен пай от детството. Повествователят – в когото ще диша много от самия По – пускаше в своето издание легендите на Смайлс. У него така се бяха смесили езиковият талант, честолюбието и леността, че старецът твърде рядко даваше преводи, ала в тях нямаше нито едничък суров ред.

Примижал си нарисува бъдещия образ. Висок около шест фута костелив мъж с очи, закръглени от спотаено напрежение като у ослушваща се птица. Винаги носи мрачни, синьо-черни костюми, неизменно украсени с вратовръзка във финия жълт тон на бяла череша. Веднъж, въпреки стеснителността си и угрозата от присмех, преводачът му поверява дълго премълчаван секрет: бе конструирал крила! И дано разсее недоверието му, една надвечер Смайлс го завежда в крайградското поле.

Тревата е гъста, мека, равна, излъчва дъх на ванилия и е осеяна с лютичета и макове. Отдавна покорил чаровете на настроението, Едгар По беше решил сега да разплиска цялата си насъбрана поетична магия. Смайлс измъква два чифта сгъваеми крила. Усмихнати – старецът, тревожен от изпитанието на тайна надежда; другият, възбуден от вида на механизмите и готов като дете за лудория, която знае как ще приключи, – закрепват ги на раменете си. Не по-тежки от четири фунта, те са от непознат, бял, искрив подобно пароски мрамор материал. Нима ще полетят с тия играчки? Размах, пак, размах и опияняващ свисък! Надавайки удивени викове, полека се издигат.

Летят!

Снежните елипси ги изкачват в тропосферния въздух, той бавно се охлажда. По пренебрегва своя страх от полета; крилата сами се движат от неизвестна, скрита в крехките им пера сила и е толкова приятно да усещаш, че мускулите ти пригласят на нейния ритъм. Налагаше се после, след справки и синтез, да осветли от научна гледна точка енергията и веществото при новите летателни конструкции. Нагоре, нагоре, светът тепърва започва! Тимоти и Едгар се отдават на възторга, който е вкусван единствено в митовете. Лицето на Смайлс загубва напрегнатия си израз и засиява, събрало в своите очи фойерверка на запада. Иззад един облак, повтарящ цвета на връзката у преводача, се появява ято жерави, леко розови от залеза. Птичите гърди едва чуто поскърцват и нашите герои разбират: скоростта, човешката им скорост е чудесна. С какъв приказен подем се реят, носят се както в детски сън над земята! Облачетата под тях напомнят бисерночервени миди, изпъстрили руслото на зеленикава река. Нощта пада; планините спят в хладни ореоли, мигат прозорчета на къщи; мракът, ще речеш, е направен от плътта на черни теменуги, пропити от безмълвна влага. Обтичат ги мирис на сено, пушек от полски огньове, озон. По си представя сенките на пъстърви в ручеите, унеса на съсредоточените гори, вечерното все-

кидневие на хората долу. Мисълта, че дори не предполагат къде е и с какво се занимава в тези часове мистър редакторът, го обогатява с наслада, със съзнание за редкия дар на съдбата му, с все по-величествени копнежи, пораждани от една вече достигната мечта.

С тиха въздишка той благодари на Смайлс. Чрез сферическата тригонометрия Едгар По би могъл да определи каква част от земната повърхност се разкрива отгоре, ала изчисленията сега са излишни. Никнат звезди; странна топлина, сякаш с всяка клетка чувства, че се приближава до пожар, го обзема. Луната, бляскава като очите на Аннабел Ли, се потулва сред буреносна грамада; мълния с огнен ланцет прорязва небето и те съзират за секунди – до самата ù глъб от тъма и пламък – поразителната анфилада на въздушните маси. И По вижда в дъното ù, препълнен с вяра и поезия, усмихнатите образи на сънувано бъдеще.

Ехтят безброй вселенски хорове. Цял живот стремил се към слънцето на Прекрасното, той се улавя, че най-сетне душата му тръпне в перихелий. Полетът го възражда, отвява терзаещите спомени, суетата на закотвеното битие. Скоро бляновете му ще се слеят със светилата, ще вземат от тяхната сила и ще им прибавят от своята. Тимоти Смайлс с радостно удивление следи промените върху лицето на приятеля си и се подсеща, че обстановката е подходяща, за да му отрони още една тайна.

Обикновени и възхитителни все пак смъртни същества! Костюмът на Смайлс се сдружава с мрака, погледът му – с трептежа на Млечния път, който приижда. С отекващ из жадното Ураново царство магически шепот старецът признава (как преди не му бе хрумнало това!), че той е пришълец от далечна – стигнала по-велика от земната, истинска хармония – планета, която се грижи за „малките си братя“. Широко разтворени астрални зеници; отлитнали облаци; сгъстено слънчево дихание. И чудатият преводач изпълнявал точно тази грижа. „На човечеството – продължава Смайлс, очертават се пеещи галактики – са нужни много по-разкрепостяващи, по-вълшебни идеали, устремът към които ще надари хората с тънък всемогъщ ум и нови, извисени към симфонията на звездите чувства.“

Поразен, редакторът го слуша. Поразен – той даже се засмива при такава лесна употреба на тая дума. Пришълецът предлага на избрани от него създатели на изкуството и науката своите крила. С тях могат да се достигнат щедри светове, там да се поживее и когато се върнеш, да наситиш творбите си с копнения, осъществени в по-други общества.

Под ярката светлина костеливият лик на Смайлс расте, преобразява се в заплашителна, шеметна с чара си комета. Гласът му се преплита с музиката на небесните сфери, плавно извира от целия осиян и гъвкав свод, кънти в ушите и сърцето, отнася те надълбоко. И едничко съненото скриптене на изкуствените пера те съединява със земното. Крилата гарантират защитно поле, полетът без особени лишения ще трае месец, а ще успееш да преживееш реални чудеса: какви хоризонти ще покажеш после на себеподобните!

Разказвачът-По обещава да размисли над предложението, приятелите се спускат. Избледнява космическото великолепие, въздухът става по-ароматен и градското зарево по-жарко. Тимоти помага на Едгар да се приземи, сгъва мраморните механизми и – тих, с очи като у ослушваща се птица – изчезва в нощта. Връщайки се, По разсъждава напрегнато. Да се съгласи на пътешествие към загадъчни бездни? Но нима човешките идеали трябва да се търсят по други планети? Нима народите ни нямат енергия да ги откриват, още по-неподозирани и възвисяващи, на собствената си твърд, нищо че цивилизацията на нея временно тъне в упадък? И допустимо ли е образецът да се разпространява като мода; неизстрадан, да се привнася отвън, от съмнителни далечини, където законите на Прекрасното могат да ни бъдат съвсем чужди? Питаше се дали не трябва да литне в екипаж, съставен от разнообразни специалисти, да се погледне на Вселената от всякакви ъгли, стига самотни герои.

Той съзнаваше добре релативизма на новия замисъл: крилата са просто рамка към Място, което го няма никъде, за чийто строеж ще изхожда от познатите неуспехи и победи. Не искаше да се получи някаква естетска или потребителска утопия, мечтаеше да разгърне всеобемни контури на бъдещето пред Земята. Ала го тревожеха и грапавият ентусиазъм на първоначалните наброски; апетитът на оформящите се картини, които алчно засмукват детайли; приказното дърво на хрумванията, обсипано със сладостно-зрели, със зелени и с мухлясали плодове...

Напразно Тимоти Смайлс ще чака да му се обадят.

Разбира се, По би могъл да сътвори убедителни, примамливи визии на зареяни системи; астрономията му бе в кръвта – самият полет би му дал отлични възможности за изява на въображението; и в „Еврика“, неговата последна книга, учените щяха удивени да напипват постайнщайновски характер на мисълта. Но с подобна трактовка нямаше ли да гони гримирани призраци и най-вече да обиди своята вяра в човечеството, макар днес да живееше окаяно въпреки гения си? Как щяха да преценят такъв разказ поколенията, разлистили теченията на старата преса, в която повечето думи кръжат досущ като пумпали и личи, че мнозина автори не са намерили свободно време даже да помислят! Трябваше още да износва сюжета и внушенията му, да се отърси от колебанията. Първо нека да свърши „Маяк“, после ще навлезе във вълните на нова проза.

Изникнаха мачтите на Балтимор.

Търговците и чиновниците се събуждаха, физиономиите им имаха израз на абсолютно учудване от мнимото си величие. Хората се блъскаха около багажа – изтрезнели пияници със землиста кожа; спекуланти, ангажирали по някоя пъргава проститутка; комарджии с треперещи ръце; работници, скътали във вързопите останки от лаконична закуска. Показаха се складовете, доковете и канторите на балтиморското пристанище, безвкусно нашарените врати на моряшки кръчми. Колелата на парахода задрямваха в масленозеления залив, корабът лениво акостираше, докато Едгар наблюдаваше един гигантски фабричен

комин, бълващ гъст дим. Пепелявите му тухли го правеха да изглежда люспест, болезнено-жив, халюцинативен: кошмарно гърло на Демона на Машините, забравил кой го е родил. Зад него облаците напомняха полуизтляла карта с прашните древни морета на Доброто и Красотата, които той се мъчеше да нарисува с вечни линии. Артистът с тромпета засвири весел маршов привет към града (обаче писмената върху хълма от притчата вещаеха: тревога). Пътуването усили умората му; нуждаеше се от дълъг, дълъг отдих и пак, както рицарят, търсещ безсмъртно Елдорадо, да се понесе.

Беше 29 септември 1849 година.

През този ранен следобед Едгар По остави куфара си на съхранение в пристанището. Смяташе вечерта да потегли за Филаделфия, където отново да пробва шансове за свое списание, а сега – кратка разходка, разсейване плюс чашка бренди, за да се окопити. Без да бърза, се измъкна от кладенците на пристанищните улици, от разноезичната им суетня, гниещи боклуци и мириси на презокеански стоки, подразнили го с винаги будния у него напор към далечни земи, все по-жестоко неосъществим. Предизборни плакати връз огради и къщи го приканваха да гласува за ведро и доверително ухилени лица, за които знаеше само, че няма да изпълнят шумните си обещания. Устните му се свиха с погнуса. Всеобщото избирателно право в Америка улесняваше мошениците; всяка партия, която не се свени от подлости, можеше да пожъне колкото си иска гласове; никой не ще ù попречи, нито пък разобличи. Пфу! И той продължи да плъзга взор по плакатите сякаш върху детински цапаници.

Лъскави дрогерии, бюра, над тях с трясък се свличат ролетки, нощен бар (бухал, изненадан на светло и застинал в нерешителност), схлупена книжарница, ха, ето и една по-прилична кръчма – вратата ù не е печално нашарена и отвътре не кряскат. По прекрачи. Докато се озърташе, солиден пухкав господин в полутъмното дъно го забеляза, пошепна нещо на събутилника си, онзи се сепна, примлясна и двамата замахаха с ръце: „Еди, Еди, ела насам!“ Бяха отколешни познайници. Пухкавият джентълмен с вид на застарял спортист се казваше Лойд Нелсън, бивш словослагател във Филаделфия. Когато набираше „Първа книга на конхиолога“, спечели автора ù с бодряшкия си открит нрав и точна професионалност; тогава се случваше, след като Едгар бе прегледал последните шпалти, да пийват по чаша с взаимно удоволствие (самотният мистър конхиолог не подбираше много придирчиво събеседници). Колко теории му беше развивал, колко сюжети – така, заради „читателския ефект“ – поднасял! После Нелсън получи скромно наследство, почна да наема печатници, засичаха се из филаделфийските издателски среди и почти на шега Едгар По го увещаваше заедно да основат списание.

Вече се бяха чукнали за срещата и дружески бъбреха кой докъде е стигнал. Чувството за самота у писателя все по-сладостно отстъпваше на приятна разсеяност сред непретенциозни, ала кротки познати. Мислено им пожелаваше да не човъркат в душата му, да го потопят ненатрапчиво в простичките си постижими

интереси. Обеща си да не иска от тях невъзможното и се радваше на здравите им охранени лица, на елегантните дрехи, на чистите им баритони и вниманието, оказвано му с искрящи очи, с дребни живи въпроси според обстановката и джентълменски потупвания по слабите му изгърбени плещи.

– Е, хайде да направим възлияние на Слънцето – подзе той, – което новите идоли Богатство и Мода се опитват да затъмнят! Наздраве!

Двамата приятели размениха тайни погледи, които трябваше да означават: „Казах ли ти аз!“, „Същият си е“ или „По-меко с тоя!“

– Ще споделя лично мое откритие – намеси се комерсантът Пит Уиндброу, отдавнашен партньор на втория баща на По, търговеца Джон Алън. – Съгласете се, че малцина от хората с неизчерпаема дълбочина пренебрегват бутилката. Дали тази склонност е причина за дълбочината им, или по-скоро нейно потвърждение, е проблем, тънък за нас...

Едгар се усмихна; алкохолът полека, благо го стопляше. Ех, нищо че набързо се записа в ричмъндското братство на трезвениците. Още мъничко и ще се върне на кея освежен, готов да търси своето Елдорадо, поне един тежък бляскав къс от него. А Уиндброу притежаваше желязното свойство да се запазва еднакъв през годините. Същите черен фрак, едър розов нос, властващ над чертите му, и възгруб, вечно някак засегнат тон, същите любими шеги, кроежи за големи печалби. В сравнение с търговеца Алън обаче разпръскваше вродена артистичност и макар доведен син и баща навремето да не се спогаждаха, не странеше от По. Край Пит не можеше да има новини, както му се струваше, затова се обърна към Лойд Нелсън.

– Приемам поздравления, Еди – стрелна го с чудесните си ястребови очи Нелсън, – станах собственик! Моя е печатницата за граждански услуги „Универсум“. Черпя!... Кажи, мога ли да ти помогна с нещо? Помниш ли нашите блянове за списание?

– Друже – прокашля се комерсантът, – не се съмнявам, че едно издание на луксозна хартия и с най-изискани шрифтове е напълно според възможностите ти. Не се стеснявай, тук е Едгар Алън По – автор, прочут из цялата страна, редактор и мечтател пар екселанс!

– Ако наистина беше така, Пит, досега да съм основал журнал по мой вкус. Недей да ровиш, моля ти се. На много врати чуках, никой не се отзова. В най-добрия случай открехваха, колкото да притиснат на гостенина крака или главата.

– Това е, защото не си попаднал на джентълмен като Лойд. Огледай го хубаво, забрави миналото! Знаеш ли колко пъти само ми е повтарял, че великата му цел е да помогне за едно свястно списание, което ще раздруса дрямката на Америка? И постоянно, нека бъдем откровени, Лойд се е сещал за твоя милост. Ти си редакторът, когото той търси!

Собственикът на „Универсум“ довери шепнешком, че бил страдал; че По се явява тъкмо в подходящия момент и работите ще се оправят. Зениците му се разшириха от съчувствие, човекът се замисли, удари по масата:

– Решено! Стига съм играл на дребно с „Универсум“, до гуша ми дойдоха тези покани за годявки, сватби и панихиди, реклами за дрогерии и трафици на товарни кораби! Времето ще ги отвее, по-разумно е да си вложа капитала в изкуството. В някое прекрасно начинание, Еди, каквото публиката чака отдавна!

Едгар със скрита насмешка наблюдаваше как сътрапезниците му се разгорещяват. Не можеше да се освободи от впечатлението, че представят фарс. Дали не искаха просто да го предизвикат, да се позабавляват с него (инак не бяха лоши момчета, нито стиснати)? И все пак, когато даже на шега се говореше за голямата му мечта, той не умееше задълго да се притайва. Реши да се впусне в играта, без сериозни надежди да почеше език и разнищи актьорските хрумвания на комерсанта и печатаря. Имаше още срок до влака за Филаделфия.

Нелсън взе да приказва за чудни видове хартия: „И холандците ще ни завидят!“, за художествени шрифтове, обещаваше да наеме най-способните в Балтимор словослагатели и коректори, сипеше имена на илюстратори, които По чуваше за пръв път. Той го слушаше с половин ухо, както някой чичко кима на детски брътвеж. Хм, компанията бе поносима, не беше сух и спектакълът; надникна из дълбините на кръчмата. Бяха запалили свещи – стройни бели ангели, в ъгъла един пияница беснуваше, за да покаже колко му е весело, удряйки с пестник грамадните бъчви. Краката на Едгар омекнаха, демонът у него разлепи клепачи и въздъхна, преди да се събуди. Лека глъч се прокрадна-спотаи в мозъка му. Стори му се, че Уиндброу го преценява със стъклени очи.

– Добре де – не се сдържа редакторът, – какво ще печатаме в нашето списание? Какъв облик ще има то?

– Драги, ти сам познаваш механизмите на читателското търсене. С твоя стил ще завоюваме тълпите! Преди всичко, разбира се, сензационна проза, изящни стихове, съвсем пресни новини от науката – и Лойд снижи тон: – Можем и ние да си ги измисляме новинките, но само умната, Еди, умната!

Не се беше излъгал. Да създават нови форми на Прекрасното, Уиндброу и Нелсън не се интересуваха. Преодоля нападналата го сънливост; въпреки късния час се успокои, че тази смяна на ритъма е безопасна. В нощния влак токувиж отново срещне Тимоти Смайлс.

– Великолепно – поетът избърса щръкнали мустаци, погледът му лумна. – Търсени автори можете да станете и вие, мили Пит и Лойд. Аз ще ви открия секрета. Който желае да пише сензационни истории, незабавно трябва да се снабди с най-ужасно черно мастило – Едгар пресуши чашата си – и с огромно перо с тъп край. Помнете: перото никога да не се подостря и ако вашият ръкопис се чете лесно, то той изобщо не заслужава да се чете.

– Какво говориш, аз ще намеря най-опитните словослагатели, забрави ли? – запротестира шефът на „Универсум“; По почувства, че Лойд излиза пряко воля от ролята си. – Такива словослагатели, че дори китайският няма да ги затрудни.

– На китайски се оформят уводните статии, приятели, та да не се обърква простолюдието. А в сензационните материали се използват латински и особено

гръцки фрази, понеже елинските букви гледат от страницата доста мъдро и впечатляват неимоверно жадните читатели. Щом решите да пропишете, аз ще ви дам няколко подобни фрази, пък за първия брой на нашето списание ще предложа моята сензационна повест от семейния живот „Кухненският пешкир“.

– Браво, браво! – Уиндброу измъкна часовник на къса златна верижка старинен образец, многозначително вдигна вежди към Нелсън. – Някои от твоите мисли, Еди, аз ще си ги запиша във фамилната библия. Е, шегувам се. Бъди сигурен, че в новото издание никой няма да ти стеснява вкусовете и въображението ти ще се разлее нашироко като Мексиканския залив...

По вече се отегчаваше от компанията. Забеляза, че кожата на Пит блещука зловещо и свещите са се преобразили в безплътни призраци с огнени шапки; въздухът наоколо бе пълен със скръб. Напиваше се, трябваше да хапне. Уиндброу отиде до бюфета. Писателят не чу шушукането на комерсанта и кръчмаря, нито видя как последният извади от джоба си един плод, полепнал в боклучета. „Ще му приготвя на вашия клиент вирджинска гозба: шунка, печена с круша – той отри с ръкав жълтеникавата кора. – Нали е естет, ще я оцени!“ Двамата се закикотиха. Пит съобщи, че „Мистър По е готов“, сетне понесе порцията.

Докато се хранеше, Нелсън с подбрани думи му намекна, че идват избори и По, както всеки честен гражданин на демократична Америка, трябва да упражни своето избирателно право. Смътна догадка жегна Едгар. Крилото, в което членували сътрапезниците му, било издигнало кандидатурата за конгресмен на някой си Ван Бринзен от Балтимор. Втурнаха се да обясняват какъв кристален човек със заслуги бил той, колко обичал изкуствата и как щял да благослови бъдещото списание. А популярността на Едгар По, престижът и неподкупността му щели да окажат огромен ефект при изборите.

– Да пием за човешкия разум! – пресече ги поетът, едва потиснал желанието си за скандал. – Да пием за Ван Бринзен и за неизвестните гении на Америка!

Демонът у него се протегна напълно буден. Масите поопустяваха, вън мъждееха самотни газови фенери. Започваше 30 септември. Обля го студена пот, в ушите шумеше. След малко надделя с мъка вълна на бурно гадене и каза, че навярно техният кандидат притежава „цицина на порядъка“ – спомен от детството, когато гувернантката му го е шибнала в креватчето, та да не ù додява с рева си. Лойд и Пит се спогледаха, скръцнаха със зъби и продължиха да хвалят великия Ван Бринзен.

Някакъв нехранимайко на три пъти хлътваше в камината на кръчмата, вземайки я за врата. Друг спеше с чело в локва черна бира; съседите му съществуваха, преди смъртта да ги отстрани съвсем. Да свършва, да свършва тая среща! По се опита да измести разговора към прелестта на пътешествията, но те явно не вълнуваха джентълмените, които го черпеха часове наред. За филаделфийския влак беше прекалено късно, кого да безпокои сега и затова реши тук да дочака утрото. Защо не се разкланя по-рано и не си грабна шапката? Усети пръстите си лепкави като восък. Дано поразведри оклюмалите събеседници, разправи

им за един свой добър познат, съдържател на списание с гигантски тиражи: той опитомил павиан, така че благородното животно срещу чаша неразреден холандски джин съчинявало великолепни разкази, каквито и най-надарените сътрудници не можели да напишат. Пит се подсмихна, Лойд със святкащи ястребови очи пак подхвана да бъбри за новото начинание, смесил наивните си проекти с кандидатурата на конгресмена. Това накрая страшно дотегна на По, зъл дух на необяснима тревога го стисна за гърлото.

Парна го отдавна износвана метафора – восъчният театър на волята... Престана да слуша, престана да отговаря, защото откри, че звуците на собствения му глас го дразнят. Изведнъж го обзе леден страх, че нищо не е направил през живота, не познава достатъчно хората и всичко е сън в съня. Нима няма какво повече да даде; да се спасява, стига, бегом! Спомни си за Тимоти Смайлс. О, хубаво ще е на свежа глава във влака за Филаделфия да нахвърля поне началото на историята за пришълеца. С нея можеше да се умие от нагара на тази злополучна нощ. Танцуваха макове и лютичета; под краката си напипа меката гъста трева в крайградското поле.

Дълговечни планини дремеха сред тихи ореоли, листа се оронваха в ручеите, за да се понесат стремително под тайнствения ропот на вятъра. Долови скриптенето на белите крила и зърна отново световните съзвездия. Смайлс му разказваше за очарователни далечни планети; бавно, величествено летяха над океана, който фосфоресциращ стенеше долу. И миговете на техния устрем бяха равни на цял век всекидневие.

Докато Нелсън и Уиндброу се заслепяваха от съзерцанието на, както му изглеждаше, дребни подробности, демонът у него се разпростря, обсеби го, прикова го вцепенен на стола. Мярнаха му се сенките под очите на Пит: бяха дълбоки, тъмни, приличаха на втори чифт вежди. Не чуваше как го подканят да пие (трюмът му не бил пълен още, хе, те колко били натоварили!), как после го осмиваха. Лойд Нелсън заяви, че превъзхожда По „във всяко едно отношение“; партньорът на осиновителя Алън добави, че Едгар се занимавал само с неща, които не съответстват на правилния порядък в света. „Пройдоха!“ – съгласи се с господата присламчилият се пристанищен пазач. И те го прекарваха настървено през прокрустовото ложе на умозаключенията си, ала той вече не знаеше къде е. Отчаяни го търсеха Вирджиния, Тимоти Смайлс, преданата тъща Клем.

В полунощната мъгла му се струваше, че трябва да гласува за твърде странен конгресмен от Балтимор, който се беше разтроил в лицата на Пит, Лойд и ухиления пристанищен страж с какаови от тютюна зъби. Ах, дано адът влезе в тях! След този кошмар писателят видя високи прекрасни стени. Стените бързо се стесниха около него – сребърни, припламнали с галванична разтърсваща светлина и изпъстрени с бледнозелени змиевидни орнаменти.

Подеха безволевото му тяло и го завлякоха в най-мрачния ъгъл. Там пазачът изсъска: „Мъртвопиян!“, а двамата стари приятели, като че прошепнали си в душите: „От такава свиня можеш ли да очакваш нещо? По-добре да го освобо-

дим от излишните вещи, те няма да му трябват, пък ние доста се охарчихме!“, трескаво и залитайки, смъкнаха вратовръзката и жилетката на По, подадоха си някакви дреболии над трупа и с пъшкане го отнесоха през няколко преки. Оставиха го в запуснато локомотивно депо, където вигите целеустремено събираха пияни гласоподаватели. Подир два-три дни затвор можеха да изстискат от всекиго по десетина гласа. Пристанищният страж, задоволил се с шалчето на поета, изчезна безследно.

Около 90 часа по-късно обраният Едгар Алън По бе намерен в друга кръчма. Лешниковото му инак лице сега беше пепеляво. Откараха го в болницата на Вашингтонския колеж. Тук на 7 октомври 1849 година той щеше да почине от мозъчно възпаление и да завещае загадъчна сянка върху съдбата си, понеже Ангелът на Необяснимото неведнъж му бе отмъщавал за ереста (над пресния му гроб веднага щяха да се кръстосат споровете относно неговото мироздание). „Маяк“ остана недовършен; Смайлс пришълецът не получи отговор. И след десетилетия Дебюси нямаше да извае докрай пиесата си по разкази на американеца, макар ясно да чуваше камбаните от партитурите ù. Детски, сватбени, погребални – те растяха и го оглушаваха със стенещ ритъм.

Но нали сам Едгар По отгледа през късия си шеметен перихелий филизите, от които един подир друг щяха да плодоносят световете на Жул Верн и Ефремов... на Лем и Симънс? Те сякаш бяха посетили планети, каквито обещаваше Тимоти Смайлс, без обаче да напускат Земята и почерпили вдъхновение от нейната мощ! Това бяха хора, летели на свои крила до далечни галактики, чиито дълбочина и променлива прелест да покажат на човечеството, което „черният“ По тъй се боеше да не обиди с утопиите си.

Девет човека го погребаха в Балтимор, възвестил най-напред славата му. В същия прощален ден излезе „Аннабел Ли“. И когато луната свети, тя донася мечтания за Аннабел и нито ангелите небесни, нито демоните в земните недра и в нас могат да разлъчат душата на Едгар По от Аннабел Ли – мечтата, недосегаемата – и цял живот догонвана все повече светлина на по□лета.

▪ *ПРИКАЗКА ЗА КАМЪКА*

Нали ще ми позволите да ви разкажа моята история?

Вярно е, че тя не е нито весела, нито забавна, но нека поне петнайсетина минути някой се спре и замисли за мене.

* * *

Аз съм един обикновен камък. Ръбест, сиво-синкав, по-едър от мъжки юмрук.

Не помня кога и къде съм роден. Голяма част от миналото е загаснала в паметта ми. От детството си преди милиони години помня, че бях огнен поток, който се луташе из широки благословени недра и изригваше през раните на Земята. Тогава планетата бе много млада и в нея течаха могъщи струи от каменно тесто. Сега моето „аз“ включва това парче скала, но някога пламтящ поток беше моето огромно „аз“. Аз бушувах, кипях без отдих, изскачах и оставах да живея на горния свят. Там ме чакаха дъждове, които – щом се докоснеха до мене – избухваха в па□ра. Постепенно се укротявах, изстивах, втвърдявах се. Тъй полека-лека части от собственото ми „аз“ се откъсваха от потока. Земята също се втвърдяваше и огнените ми изблици я пробиваха с мъка.

И ако преди съм бил нажежена стихия, то след многото изригвания трябва да съм станал планински връх. Тишина, самота, снежен студ. Любимото ми занимание бе нощем да подреждам в разни фигури звездите над бялата си глава.

Ала по онова време планините бяха застрашително неустойчиви – природата още ги моделираше. От този бурен период на моя живот не помня почти нищо освен съзвездията и внезапната болка на земетръсите. Те се втурваха с гигантски лостове, за да разсипват и пак да издигат минералното ни царство. И аз скитах.

Детството ми свърши. Древният поток-родител се бе разпръснал по Земята в хиляди каменни „азове“: дребосъци и великани, зазидани в себе си. Когато възмъжавах, вече бях, това добре си спомням, само скала в някаква планина. Земетръсите ме бяха осакатили. Бях доста ръбата скала, във всеки ръб остро се чувстваше моето „аз“, а оттам нататък тежаха деца на непознати огнени потоци. Тъмнина ме заобикаляше отвсякъде и аз с горчивина си припомнях за огненочервената светлина на потока-родител. И никакво движение! Единствено отдалеч дочувах глухи тътени или въздишките на спускащо се коренче.

Нямаше ги вечното безсъние, кипене и лутане на онзи жарък вулкан. Занапред ми беше съдено да се движа смешно малко.

Веднъж усетих подземния тътен да громоли съвсем наблизо. Скалите около мен се размърдаха, удариха ме с рамена и щом възвърнах разсъдъка си, видях

за първи път от хиляди години насам небето. Мрачни грамади пълзяха по него; беше напрегнато тихо. Ето че в небесната шир се отвори дълга виолетово-синя пукнатина. Чу се трясък и рукна дъжд.

На другия ден с изгрева на слънцето разбрах, че лежа на просторна поляна. Отзад се извисяваше планината, която доскоро бе мой затвор.

Със столетията вятърът и слънчевите лъчи, дъждовете и растителните корени разклащаха здравето ми. После топлината престана да ми действа. Времето застудя, но нали съм от камък, търпя. Гледката наоколо се покри със сняг и планинските върхове заблестяха, оковани в лед.

Аз отново заспах безпаметен сън...

Веднъж пак се раздаде трясък и сякаш дневното светило започна да се свлича отгоре. Грамадни ледници, огрени от слънцето, се спускаха от планината и помитаха всичко в своя устрем. Ледената сган не ме отмина – завлече ме в непозната долина. Тук лежах дълго време.

Ама ледниците здравата ме бяха огладили и смалили.

Едно утро зърнах за първи път хора. Чудни същества, шумни и по-подвижни от всеки звяр. Бяха облечени в метални дрехи. Те се заеха да строят крепост на съседния хълм и от мене сечаха камък за дебелите ѝ зидове. Въпреки зашеметяващите болки аз не можех да извикам, да се оплача или поне въздишка да изпусна. Без глас, без ръце, без крака. Само маса и мисъл, за която никой не подозира. Понеже нямах капчица воля, хората можеха да правят с мен каквото си поискат. Да забиват лостовете си насред гърдите ми и да ме бият с чукове, знаейки, че няма да избягам.

От скала се превърнах в крепостна стена. Поуспокоих се малко, оставен отново сам на себе си, и мислите за вродената ми безпомощност заглъхнаха. Аз се съсредоточих в ролята си на защитник на хората в крепостта. Беше ми приятно, че все пак някой се нуждае от моята помощ, и изтърпявах бодежите на стрелите, огнения катран и врялата вода от казаните, ударите на стенобойните съоръжения.

При поредно нападение войни с островърхи шапки превзеха тази твърдина. Поживяха, докато пристигнаха варвари на коне и с машини разбиха крепостта до основи. Победените изоставиха разрушения си дом, а камъните от стените почнаха да потъват в земята. Само едно парче от скалата, която бях аз, се спаси от мрака. Това парче – това ново мое „аз“ – се търкулна до една река.

Огледах се във водата: м-да, още повече се бях смалил. Представлявах тъжна отломка от полузабравена планина. Скоро поясът ми от хоросан се олющи и изчезна завинаги.

Да живееш до река е друг господ. Ден и нощ тя разказва нещо свое, не я разбирам и въпреки туй ми е драго, че не съм съвсем самотен.

Красавица беше реката. Източена между зелени брегове, с тихи дълбоки води; ту небесносини, ту златни или червени.

Налегна ме печал. Ето – тече речната струя до мене и говори на езика си, а аз нито го проумявам, нито пък мога да ù пошепна две думи с окованото си гърло или да ù дам знак, че ми харесва. Дали реката не казва, че ме обича?

Ако е съдено, цяла вечност ще лежа на брега, но няма да разбера дали безсънната красавица ме обича. Нито тя ще узнае, че един камък е влюбен в нея.

Веднъж върху мен се спусна птица. Бе лека, топла и пееше за прелестния широк свят. Сладкопойна магия, понятна даже за вкаменения отшелник! После бежовите ù крачета често кацваха на коравото ми рамо. Топлината ù се преливаше в хладните ми жили; песента ù ми разказваше за необятното небе, за злачните полета и кехлибарените лозя, за горите и зениците на езерата. Ах, защо не можех да скоча при любимия припев на птицата:

Слънце в очите ми, вятър в крилата ми!
О, живот, ние летим с тебе!

Птицата сякаш ставаше част от мене и когато отлиташе (нощем камъкът е още по-мрачен), аз изстивах. Сън не ме хващаше и загледан в пълната със звезди вода, се питах: защо нямам ръце като хората? Да държа на дланта си крехката птица и да я галя... галя... Дори ръцете ми да са лишени от пръсти – просто длани, силни и горещи, постоянно горещи. Каква радост е да имаш ръце!... Обаче на камъните природата не е дала човешка форма, а и те не могат да си я създадат... Защо нямам крила както птиците? Да се издигна в небето, да стана приятел с целия свят. Целия свят, от който познавам само една река и една птица, докато той е много по-богат. Това небе се простира над непознати за мен места и аз никога няма да ги зърна. Камък, летящ в небесата – измислица, бедни ми самотнико, измислица! Колкото и да жадувам движения и простор, оставам безсилен на брега. Тинята се надсмива над мене с противната си миризма. Спънат от собствената си тежест и непохватност, страдам... Защо ли се родих камък!

С времето бреговете на реката потънаха. Озовах се във водата, която доста дълго ме ми и изглажда, ала аз все стърчах – толкова, че да си поемам въздух и да слушам как пеят птичите хорове. Почти всеки ден горе прелиташе голяма сива птица, бръмчейки оглушително. Имаше и безшумни птици: те врязваха в синевата пухкави бели черти.

Един следобед от горичката край реката се чу смях и на брега изтича мъж с жълта шапка. Той държеше на ръце жена, която се смееше тънко, обхванала врата му. Краката ù се мяткаха във въздуха. Човекът я положи на тревата, съблече дрехата си и премести на нея своята спътничка. Двамата поседяха един до друг, загледани във водата (тя кротко ме милваше отдолу), проронвайки по някоя дума. От горичката запя любимата ми птица. Мъжът прегърна жената с една ръка, а с другата запретна роклята ù. Жената се разтрепери, нейното гъвкаво тяло започна да се извива. Роклята изхвръкна през главата ù и „О, живот, ние летим с тебе!“ се

сля с тихия стон на сияещите ѝ устни. Слънцето залязваше. Алени в светлината му, мъжкото и женското тяло се преплитаха, галеха, целуваха и обожаваха.

Аз стоях в реката, забравил ласкавата водна топлина. Не бяха ли мъжът и жената два огнени потока, които се намират в лутането си, сливат се и – още по-горещи, още по-силни – търсят отвор? Отвор, през който да изригнат на горния свят, за да сътворят нова планина!

Сетне роклята скри червените като слънцето крака на жената. Мъжът загреба малко вода от реката и напръска лицето на любимата си. Тя се разсмя, целуна го звучно, опря се на рамото му и двамата си отидоха.

Пред мене остана видяната картина. Остана да звъни смехът на влюбените. Защо и аз не мога да се смея? (То да плача не умея, камо ли да се смея!) Защо нямам луди като на тоя мъж ръце? Сега вече не исках само длани. Не, исках и пръсти. Топли пръсти, които могат да строят и бранят крепости, да раждат най-могъщите птици и да бъдат нежни. Ей така – да загреба шепа речна прохлада, да я пръсна по лицето на жена и да изсуша капките с устни. Но устни? Нямах, *нямах*! И никога нямаше да позная ласките нито на женското тяло, нито на женската душа. Студен, ням камък... Защо ли се родих камък!

Жълтата шапка на мъжа светлееше забравена в храстите и любимата ми птица сви в нея гнездо. Пъстър мъжкар обикаляше около гнездото. Скоро оттам избликнаха куп мънички певци.

През едно лято реката се умълча, изнемощя, пресъхна. Мекото ѝ дъно се оголи. Дойдоха хора, за да натоварят в камиони пясък и камъни. Мене също. Откараха ни на пътен строеж. Аз не дочаках да ме вградят в него, ала дочаках позора си.

Винаги ще помня тази привечер!

По пътя вървяха двама души и се караха за нещо. Единият махна с ръка и тръгна да се връща; вторият продължи напред. Тогава изостаналият се обърна, огледа се и като ме видя, ме взе на длан. После тихо запристъпя след другаря си. На един завой онзи се показа. Човекът ме стискаше трескаво, аз се бях изпотил в лепкавите му пръсти. Не подозирах нищо и докато се чудех за какво ли съм на тоя мъжага, той пак ме стисна и получил внезапна сила от гнева си, рязко ме хвърли. Хвърли ме по своя спътник. Аз послушно го ударих в тила. Вииик, топлина на кръв, угасване на мислите – тъмна гора. Той рухна до мене.

Човекът бе убит от друг човек с моя помощ.

Дъждът изми кръвта от страните ми. Често си мисля, че убиецът можеше да свърши делото си с нож или с голи ръце. Но той си послужи с мен, защото камъкът е само сечиво на чуждата воля. Ако поискат – ще умъртвят с камък; ако поискат – ще зазидат в стена камък; ако поискат – ще изсекат от камък надгробна плоча. Ами ножът? Е, не познавам нито един от неговото племе, а и не нож уби оня човек на завоя. Сторих го аз, каменният отшелник. „Какво друго може да се очаква от теб?“ – ще попитат някои.

Стига да имах ръце, нямаше да се подчиня на убиеца. Стига да имах крака или крила, щях да избягам. Наистина, летях десетина метра, ала след това паднах окървавен. И да летя, аз падам и наранявам безмилостно. Не умея като птиците да се приземявам меко и гальовно. Аз съм единствено маса и мисъл. Тази мисъл ще ме превърне в пясък.

Лежах години наред край пътя. Докато ме взеха хора, очукаха ме с длето и ме наредиха в настилката на ново шосе. Сега будувам в шосето. Няма я любимата птица. Няма я жената с бедра, червени досущ като слънцето. Няма го убития... Само един стар-прастар спомен за топлина и движение. Когато съм бил нажежен поток – в младостта на Земята. И фигурите на древни съзвездия – когато над мен не е имало нищо повече.

Отгоре ми се точи всичко: животни, хора, машини, които неуморно се усложняват. Подложил корави мускули, аз лежа в настилката. Смятам, че това е добро решение. Щом нямам моя воля, нека *никой* не разполага със силата ми. Нека всички минават върху ми, поне съм надарен със здрав гръб.

Може би както съм се вкопчил в шосето, земята ще почне да потъва. Аз ще слизам все по-навътре. Ще стигна дълбоко скрит огнен поток. Ще се претопя в него и ще се почувствам отново млад. Пред мене ще са и птиците, и хората. Буйно ще търся процеп, за да изляза на горния свят.

Но викът на умрелия ми казва: „Недей потъва! Ще се върнеш при птичите ята и при преплетените ръце. Ще чуеш смях, шепот и песни, ще те гали река и ще те замайва мирисът на трева... Ала дали пак няма да попаднеш в прегръдката на убиец?“

Аз съм един обикновен камък. Не мога дори да се самоубия. Лежа в настилката и държа на гърба си онова, което се изнизва отгоре. Ако успея да заспя някой час, сънувам птици. И в този каменен сън се усещам лек и топъл, поникнали са ми пера и са ми израснали крила. Аз поря синята магия на небето, а долу съживената река прилича на дълга, дълга сълза... Сънят ми нерядко свършва с миризма на присмехулна тиня.

Сънувам или че аз съм птица, или че от една огромна жълта шапка излитат много птици. „Слънце в очите ми, вятър в крилата ми...“

Когато се събудя, разбирам, че просто съм камък. Заричам се да не спя, защото споменът за сънуваното ме мъчи като длето.

* * *

По нанагорнището бучи кола и скоро ще мине по гърба ми. Ако имах устни, щях да целуна гумите ѝ, понеже тая кола ме прави по-малко самотен.

▪ *АЗ ВАЛЯ: ПРОБЛЯСЪК*

ЯСТИЯ и вина изчезват в паметта на почвата. Бягат всички, които съм обичал и желал. Лицата им се обръщат с прощално шумолене: все по-далечни, все по-невидими. Вечна есен пъди книгите, над които дишах. Страниците валят нагоре, ограбвайки ме могъщо, монотонно. Вещи ме прецеждат на слепи капки; къщи се стичат в канали, чийто сумрак ме изпълва. Да зарежа всичко, така ли? Слаб дори насаме, да се унищожа? И вкочанясал, аз се отдръпвам, със замах се усилвам. Откога валя – не помня. Аз – замаян от сила облак, аз – мрачен ромон, аз – завеса пред всичко. Хуквам на жепе платното и хлъзвам струи по релсите. Плакна мазутни бурени, гладен за нов хоризонт. Пътник без пари, греба с пълни шепи полъха на промяната, а къпини ме измерват с меланхолните си фасетки.

ТРЕВАТА по замъглени поля се сплъстява в песъчливо-жълто примирение. Повтарям се, за да дишам. Ръся златистия плат на лески; отхапвам мармаладено-зрели шипки; после притискам с капки сиви щурци – каквото и да правят, те изострят тишината. И се чувам. Насищам с муден сок всяка земна и въздушна пора. Плющя над кантони, успоредно с мен клокочат потоци, танцувам с надежда край разни гари. Ето че ме настига влак. Лягам на покрива му, за да погледна моя облак. Докъде се простират възможностите ми; и къде ли облакът ще престане да ме ражда? Себе си да надскоча – имам толкоз крака и крила, че се омайвам: безкраен съм, безкраен съм! Аз – октомврийският дъжд. В пълните с водна сянка стаи хора немеят до печките си. Комини впръскват дим в облака ми. Нека – да натежи от влагата на човешки погледи.

СЯКАШ Е вчера, когато насред топлия залез се събуждах охладняващ – и жени стържат ябълки. Рендетата им се уголемяват трескаво, подобни на стенобойни кули. Мъже претакат вино по мазетата, а глух към собствената си утайка, аз шляпам по релсите. Сън, сън пада от моя облак. Бледнеят селища и птици. Хайде, всичко да унива, щом толкова неща избягаха от мен. Дъжд и изпарения се възкресяват взаимно. И влакът отнася без посока сънищата на пасажери, които гледах с бавни браздулици по прозорците. Пак се надбягвам сам с релсите. Локви заклинат облака да работи

без умора. Вода кипва в парни котли и аз тържествувам в кръговрата си. Запенена е сбруята на сърцето и стигам – уморен, просветлен – там, където свършвам. Дотук облак – дотук дъжд. Ставам все по-тих и по-радостен. Ако прекрача границата, няма да ме има повече.

ТЕЧНАТА ми осанка напряга сетива. Къде стигнах след разглобяващ труд? Отпред ликува Градът на светлината, в който не мога да стъпя. Усещам напъни като при среща на забравили се приятели: изглежда съм сънувал този град. До мене трепка орехче, високо лакът – букет прегарящи листа, жадно да го обичаш. Да се помамя, да го прегърна приятелски. И край! Слънцето скулптира къщи и градини; махат ми хора с очи като слънчев лъч. Те ме гледат нежно; между нас пламва небесна дъга. И аз имам цветове, и аз се взирам стръвно през зениците на дъгата. Светлината долита от слънцето като огромни жребци пламък, кацва по покриви, влита в душите людски, играе си под дърветата. Не мога да приспя всичко. Нито пък да го здрача. Повтарям се, за да задържа мечтата си. И кротко се отпускам – дано се порадвам на този свят. Дано!

ПРЕЛИТАТ пеперуди с цвят на цикория или на димитровче: сякаш са избликнали отдълбоко мили спомени. Алените клонки на брези се сливат с лазура, обгръщайки гората във виолетов тюл. Брезовата кора рони кожица – най-крехък паус, през който личат жестовете на ветреца. Сияния разискрят куполи, прозорци, огради. Комични фантазии на светлината. И дъгата ми шепне в ухото, че веднъж светлината така се заиграла с един черковен кръст, че той – цял огън! – тупнал във вишнева градина. Там заместил плашилото, а по клоните задимяло пурпурно вишнево сладко. Да се вслушам в бодростта си. Да оплакна отдалеч дървета, пазени от живи лъчи. Хората късат дюлева шума за чай, слънчевите им очи я сушат с лек пукот.

РОЗОВЕЕЩИ като кампари нарове; синева на мощен октомври, в който са узрявали личинките на безбройните ми капки. Сега те изпридат нашироко, но назад – гъст мрак, мокър и в душата. А пък небесната дъга едва озарява вътрешността ми, защото разбирам – не мога да скоча над яркия град и да го предам на стихията си. За какво съм; възможностите на моя облак стигат до преддверието на успеха, където надеждата е най-дълга и най-чиста. Да се откажа; аз? Премятащи се в светлината птици; между сух царевичак късни цветове на тиква напомнят пръски от яйчен шампоан; есента нашарва горите с лимонено, с портокалово и канелено. И хората ме викат с вярата, че ще ме присъединят към своя празник. Не, не! Дотук съм аз – дъждът, доказал мрачен октомври.

МОЯТА сила няма да ме пренесе – както и другите, над които валя – в светлинно-щедрия, мъдър октомври, който открих след толкоз пролята пот. От малък съм горчив, нека като зрял разбера радостта. Аз, капки и сумрак, танцувам нелеп леткис. Напред – към Града на светлината; назад – към бремето на при-

родата си, за да се запазя. Няколко мои потока влязоха в града и хората бързо ги впримчиха в помпи. Сега струите ми излитат с ритъма на водна феерия. Тя изобразява с багра и звук опиянената лека кавалерия на творчеството и веселието. Виждате ли: струите налитат като митични коне, възседнати от дъгоцветни ездачи. Преплитат се смях и печал, подсилваща бега на кавалерията. О, тя препуска право към мен; тя лети да ме вземе; фанфарите ù ме теглят! Не, не. Не мога. Облакът ми е дотук – колкото да види и да запомни, че кавалерията на слънчевата душа ме вика при себе си.

ДА СЕ БЛАГОДАРЯ, че стигнах чак дотук. Че си изработих надежда. Земята диша в пестниците ми – изпаренията пак ми вдъхват плът. И аз стихвам още по-радостен. Пяната от зовящите коне каца по дърветата, ветрецът я люлее: тя мига подобно влюбени светулки. Аз мириша на гъби, аз се разсънвам; след миг въпреки всичко ще се втурна и ще възседна желаната кавалерия, за да вляза завинаги в града, изграден и обитаван от светлината. Но аз се плаша. Аз се обръщам назад! Натам, откъдето започнах – дълъг октомврийски дъжд. Горе гасне дъга от моята кръв. И отново се хлъзгам по жепе релсите, влак ме премазва, тичам все по-силен, изравнил се с облака, който не ме пусна да сменя природата си с един трепет – и затова идеално безкраен – замайваща светлина.

ИЗСИВЯВА небето, сгъват полет пеперудите на мил спомен. Ей там орехче колкото лакът, гладно да го обичаш – и нестоплено от обичта ми. Събарям фонданено-жълти листа на черница; кантони звънят музикално под ударите ми; в стеноломните кули на рендета се лутат ръждиви армии настърган плод. По гарите ме посреща моята надежда на отиване. Прибирам си я, за да ме има по-дълго. И пустите поля тръсват призрачни гърбове; в подгизнал овраг гният макове: като капки древна психология. И няма защо да бързам – разбрал облака си. Комини издишват ястия и тръпчиви вина; всички, които съм обичал, си отиват; а книгите, над които копнях, валят нагоре, ограбвайки ме монотонно. Вещите ме умъртвяват глухо, слепешката. Къщи шуртят в канали, чийто ечащ мрак обаче ме сгрява с ледена хармония.

ДА ЗАРЕЖА всичко, така ли? Но нали със същото кредо ще се върна отново от паметта на почвата, ще разтворя мантията си от вълшебни струи? Празен поглед на къпинови фасетки; редееща мазутна трева; онемели хора край печките си, където пърха пепел от далечното вече лято. Разливам навсякъде муден сок. Пътник без пари, пак всмуквам растящия, все по-уверен полъх на повторението, което раждам, за да живея, за да ме има. Откога валя – не помня. Аз – и тесен в себе си облак, и срутващ се в унес хоризонт, и нощ, в която се сгушвам и крия от очите, дори насън гледащи ме сиво. Аз – октомврийският дъжд, обиколил за един час сякаш цялата земя, а пък за един ден – побягнал от хиляди слънца.

▪ *ПРИКАЗКА ЗА КАЛЕЙДОСКОПА*

(„Ей, не може ли малко по-тихо там? – измърмори сякаш на себе си старият автор на детски книжки. – Искам да ви припомня нещо далечно-далечно и да го разкажа с думи прости, ала свои…“)

Имало още преди Интернет един калейдоскоп, който живеел в детската стая на щастливо белокожо семейство. Той се състоял от една картонена тръба, облепена с червена гланцова хартия, от три огледални стени и от гнездо с разнобагрени парцалчета плюс късчета стъкло. Двата отвора на калейдоскопа били бляскаво украсени със станиол и щом някой завъртвал тръбата около оста ѝ, парченцата плат оживявали, стъкълцата посипвали гальовен звън и всичко това се подреждало в чудновати фигури. Само ръката ти да е топла, а пък окото – жадно.

Калейдоскопът често се забавлявал с двете момчета от детската стая и за да го хванат в дланите си, братята били готови да разменят за него какво ли не: шмайзера с оранжев дървен приклад, кубчетата с нарисувани животни, пумпала, че даже и палачинките с конфитюр или портокалите с ароматна кора. Така силно обичали те своята пъстролъча играчка, която никога не им омръзвала с шарените си като панаир комбинации.

Ето че гланцовата дреха на калейдоскопа се изпотявала в нетърпеливите пръсти на момчетата, докато дъхът им замъглявал окуляра. Но колко чудесии можели да се видят там, срещу слънцето! Гнездото било наистина неуморно в изобретенията си и безкрай редяло нечувани цветя, геометрични плетеници, хрумнали сякаш на Шехеразада, силуети на хора и зверове, загадъчни прибори, избухващи във всички разцветки на дъгата. Дори часовникът над шкафа тъй се захласвал, че натрапчивото му цъкане се превръщало в музика.

Само жадно око покрай топла ръка…

Като зелено растение, което изпива с листата си и най-тънкия лъч светлина, калейдоскопът умеел даже от шепа искри да създаде своите гледки. Понякога двамата братя се занимавали с него от сутрин до вечер, търсейки все по-изненадващи съчетания на линиите и багрите – и сякаш се озовавали в старинни замъци, надниквали на балове на феи с неописуеми премени, сякаш пътешествали в мечтани земи или по самото обсипано с хиляди слънца и луни небе. Вечерно време момчетата прочитали някаква приказка и след като сръбвали по чаша мляко, се отпускали в безгрижен сън. А както е известно, детските сънища също крият у себе си един калейдоскопичен чудотворец.

Когато децата спели, тяхната любима играчка кротувала в ъгъла и размишлявала под па□ра. За какво би могъл да размишлява такъв калейдоскоп, навярно ще попитате вие? В тези часове той съчинявал пресни фигури и по-други преплитания на багрите си, които на следващия ден ще покаже пред момчетата. Нали отдън сърце бил благодарен на братята заради обичта им, пъстроцветкото се стараел с удвоени сили и трябва да ви кажа, че измислял съвсем свежи, направо лъчезарни варианти в своето гнездо от парцалчета плюс звънкащи отломки стъкло.

Да, много приказки били изчетени, много чаши мляко изпити и доста повече фигурки минали пред очите на двете щастливи деца – те растели с всеки отлитнал месец и искали още и още цветни чудеса от калейдоскопа си. Напоследък той все по-дълго будувал през нощите, за да ги майстори, та от годините ли, от напрежението ли гланцовата му дреха се поизносила, напомняйки вече стара, презряла ягода.

Веднъж, далеко след полунощ, калейдоскопът се сетил за всички съчетания, които бил показвал на момчетата, и прекарал през ума си сонма багри, с каквито разполагал. Защо направил това ли? Ами защото се уплашил не на шега, че скоро ще започне да се повтаря и от приказното му гнездо ще изскачат със звън единствено вехти фигури, а разцветките им ще блещукат пак същите, познати до втръсване. До болка дори. Точно така – нашият герой се бил изчерпал да създава изненади от поуморените си линии и багри и действително копнеел за нещо ново, както пътешественикът копнее за неоткрити земи.

Само топла ръка покрай жадно око, казахме… но достатъчни ли са те?

Тогава със заклинанието, завещано му от родителите, калейдоскопът извикал на помощ феята на цветовете. Цялата в сияйни пайети от скъпоценни камъни и изтъкана комай от лъчите на безчет звезди, феята се появила в детската стая. С гостенката нахлуло благоухание на разцъфнали дървета. Внезапно вълшебната ѝ пръчица се огънала като въпросителен знак. Очите ѝ милвали, ала и парели любимата играчка на момчетата, потънали в шарения пух на сънищата си.

Часовникът над шкафа се сепнал, изцъкал отведнъж три пъти и калейдоскопът, този неуморен пъстроцветко, разбрал – ей сега съдбата му току-виж се

променила! И ето че парцалчетата от неговото гнездо зашепнали сякаш в транс, запели отломките стъкло и феята чула желанието на тръбата. Тя молела да бъде надарена с невиждани до момента багри, за да радва винаги двамата братя от щастливото белокожо семейство.

„И нито един цвят ли не искаш да остане от старите?“ – усъмнила се гостенката, поправяйки златокованата си коса.

„Нито един! – отсякъл калейдоскопът. – Нима ти не можеш да сториш тъй, че повече да не се повтарям? Ни най-малко да не се повтарям?“

„Защо да не мога? – прихнала в шепа феята. – А линиите да не закачам ли, как мислиш?“

„Моля те, любезна, поднови… подмлади и тях.“

„Ами не искаш ли да оставя поне зеленото – цвета на тревата, на пролетните щедри звезди и на надеждата?“

„Не, не искам.“

„А не искаш ли да оставя поне червеното – цвета на кръвта, на огъня и на полския мак?“

„Нека да ти изглежда странно, обаче не искам.“

„Тогава не искаш ли да оставя поне синьото – цвета на небесната вис, на морето и на незабравките?“

„Ох, не ми се ще.“

„Ами не искаш ли да оставя поне жълтото – цвета на вечното слънце, на слънчогледа и на радостта?“

„Вече ти казах: не.“

„И другите ли багрила не желаеш?“ – попитала накрая тяхната фея, проблясвайки с пайетите си.

„И другите!“ – отрязал закопнелият за нови краски и линии калейдоскоп.

Чудотворната гостенка се намръщила, ала все пак протегнала своята пръчица и лекичко докоснала пъстроцветкото, свит в ъгъла си. След това изчезнала, като че ли никога не я е имало. Стъкълцата и платнените късчета в гнездото на играчката се променили в невиждани до момента цветове и приели различни, съвсем различни от познатите форми. Тръбата с нетърпение зачакала да изгрее денят, та двете деца да дойдат при нея. Само жадно око покрай топла ръка…

Най-сетне момчетата се захванали да въртят калейдоскопа срещу златистия прозорец. Какво обаче било учудването им, когато вместо цветни комбинации, вместо дори най-бледните багри или най-най-мътните изображения не зърнали нищо в окуляра. Добре чухте, децата не видели нищичко през отвора на играчката, защото феята била отнела старите цветове на парцалчетата и стъкълцата и ги заменила с незнайни досега линии плюс разцветки. Това, разбира се, били истински вълшебни тонове и очертания, каквито не се срещат по цялата

ни Земя. Ех, феите или разните там магьосници, които притежават приказно зрение, преспокойно можели да ги наблюдават.

Но не и двамата белокожи братя, но не и хората с простосмъртна съдба!

След като разтръскали тръбата в овехтяло ягодово елече и се уверили, че дъното ù е от празно по-празно, момчетата захвърлили бившия пъстроцветко. От удара той се пръснал на парчета. Хря-ас; хру-уст! Чифт сълзи се търкулнали по бузите на немирниците, ала бързо изсъхнали. Да, аз също бях наоколо и въздъхнах, щом калейдоскопът се разлетя на съставните си части. Само топла ръка ли, само жадно око ли? В детската стая на щастливото семейство сякаш още по-силно полъхнало на разцъфнали дървета…

Ето че малчуганите прескочили разпиляното калейдоскопично дъно и натрошената тръба. Вътре в късовете ù ги чакали фигурки, облагородени във фантастични нюанси от феята на цветовете, обаче двамата братя отминали разсеяно нататък. Подир минутка те отишли при пушкалата си, боядисани в черно и оранжево, твърде зрими багри, и подзели нова игра. Часовникът над шкафа изцъкал хем учудено, хем лукаво, преди да засуче на 9.15 своите стрелки-мустаци.

Аз също бях наблизо, както ви казах, и мене ме рани точно в сърцето заблуден детски куршум, а после ядохме с момчетата червенобузи, издялани като че от рубин ябълки и пихме по чаша сребристо мляко с папийонка от каймак. Да повторя ли, че тогава все още нямаше нито компютри и компютърни мишки, нито пък Интернет без край?

(„Ей, не може ли малко по-тихо там? – отрони
сякаш на себе си старият автор на детски книжки.
– Опитах се да ви припомня една далечна-далечна
история и сега, ако имате да кажете нещо важно,
аз вече съм готов да слушам…“)

Графики: Калин Николов

Красимир Георгиев

Кървави криле на кръвожадни птици

Третата лекция на проф. Сарвепали Синг „История на човечеството“ бе предшествана от скандал. Не точно скандал – конфликтите и невъздържаните емоции, дори разговорите на по-висок глас бяха несъвместими с порядките в Делхийския държавен университет. Скандали са възможни в парламента на Тайланд, в клиниката за неизлечимо болни в Хараре или в щабквартирата на НАТО в Брюксел; това по-скоро бе излизане от рамките на добрия тон. Залата бе препълнена, пукаше в буквалния смисъл на думата по шевовете и ректор Рамакришна Ашвалайана, който с националните си дрехи и с бялата си гандистка шапчица приличаше на древен философ, се обърна и укорително, и любезно в същото време към проф. Харви Гарфийлд:

– Трябваше, уважаеми колега, да предвидите голямата аула на катедрата.

– Че аз да не съм гуру Нанак! – реагира проф. Гарфийлд. – Откъде да знам, че ще настане подобно стълпотворение?

– Трябваше, уважаеми колега, да предвидите стълпотворението! – усили с една идея укорителното ректор Ашвалайана. А след това балансира с любезното: – Та вие сте един от водещите изследователи на паранормални явления.

Каза го искрено, защото американецът наистина беше ужасяващо добър учен, забъркал в теориите си странен коктейл от квантова физика, парапсихология и космология. Катедрата му бе една от новите и дисциплините със стряскащи имена привличаха студентите, смятаха се за модерни и с бъдеще, въпреки че мнозина от колегите му си мислеха, че геният и пияницата Гарфийлд се движи по ръба между науката и фантасмагориите и че това са си несериозни работи. Що за ню ейдж предмети и дисциплини! „Теории за пътуването във времето“, „Теории за паралелните светове“, „Психоневроендокриноимунология“, „Решаване на астропроблеми“, „Живот след смъртта“! По света може да допускат, че причината невинаги предхожда следствието, но за една Индия на традициите това си е доста откачено.

Всичко щеше да приключи мирно и кротко, ако не бе влязла поредната неочаквана група студенти, които се опитваха да се вместят сред слушателите и да дозапълнят запълненото. Аудиторията включваше млади хора от различни катедри и секции, преподаватели от различни блокове и звена, а което е още по-необичайно – самия ректор Ашвалайана. Историята на древните цивилизации е доста скучна и досадна дисциплина и само преди седмица болшинството от присъстващите днес в залата кандидати за филолози, философи, историци,

физици и прочие не биха и помислили да отидат доброволно на лекция за еволюцията на човешките общества, но нещата явно се бяха променили.

Отначало бе тръгнал слухът, че проф. Синг е напуснал университета в Нашвил – недотам престижното учебно заведение на американския щат Тенеси, и е пристигнал тук, за да търси корените си, а също да търси връзката между хората и боговете. Световно известен експерт по езиците на древността, почетен доктор и почетен председател на десетки културни институции, тридесетгодишният Сарвепали бе добре дошъл в която и да е Алма матер, но той бе предпочел да разчита глинените таблички и печати в университета на Делхи и минаваше с тихи стъпки през славата си; всъщност имаше самочувствието на човек пред другите, но суетата го дразнеше, а възхитите и почестите към името му просто не го интересуваха. Полиглот по душевност, още през младините си бе влязъл вътре в пет-шест и повече съвременни езици, а също бе овладял и усъвършенствал латински и древногръцки, шумерски, древноегипетски и древен иврит, четеше предхождащата деванагари индийска писменост брахми, древен санскрит, фригийски и келтски, разчиташе ведически, асирийски, вавилонски и хетски текстове. Разшифровал бе, транскрибирал, транслитерирал и превел толкова писмени източници от древните времена, участвал бе в толкова експедиции и разкопки, че изследователите с основание смятаха кариерата му за нечовешка, а постигнатото от него за невъзможно, не и от един човек и не за един живот. Не от човек, който като външен вид и като светлик в окото почти не се различава от студентите си.

Проф. Сарвепали Синг имаше два гласа – шепотен и звънък; когато говореше с шепотния си глас, то бе като ромон на листа, като спокойна мъдра река сред оризищата, а когато дойдеше звънкият му глас, всяка дума се откроряваше, издигаше се над слушателите и чакаше там, докато бъде чута. На първата му лекция дойдоха малко младежи – тези, които изучаваха индийските санскритски първоизточници и за които материята бе задължителна. Проф. Синг им разказа за градините на Едем и за Вавилонската кула, после поразмишлява за Всемирния потоп и за трите етнически клона на човечеството, усети мимолетното разсейване на две-три от студентките и вмъкна сред импровизациите си кратък диалог с момичетата, а после със звънкия си глас заотсича думите, че библейските митове не са развлекателно четиво за недозрели девойчета, а исторически източници, през които могат да се прозрат древните знания, че Ведите и Бхагавадгита, както и акадските легенди и юдейските текстове, както и Библията, Коранът или писанията на Конфуций са документи за мъдростта на предците ни, които са владеели стократно по-мощни сили, отколкото днес предполагаме.

На втората му лекция салонът бе пълен. Още в самото начало проф. Синг изстреля бомбата, че през първите години на XXI век учените вече са разчели почти всички древни текстове и че има достатъчно доказателства, за да се твърди, че хората са получили знанията си като дар от боговете – тези, които понякога слизат при нас от небесата. До този извод ще стигнем след внимателния прочит на хиндуистките притчи и химни, будистките сказания, китайските

легенди, Стария завет, шумерските глинени плочки и всички останали древни литературни паметници.

– Болшинството от изследователите се залъгват, че прадедите ни са се появили преди половин милион години, но това не е вярно! – отсече проф. Сарвепали Синг. Гласът му слезе с две октави, когато мина през личния си опит при разгадаването на писанията под фрески и рисунки върху мегалити и монументи, керамични съдове и други отломки от миналото. Речта му тръгна от пастира Авел и земеделеца Каин, разходи се из Месопотамия, която нарече „ниската земя между двете високи реки“, отскочи до Западна Гърция и Пелопонес от времето на дорийците, до минойския Крит, до цивилизацията в долината на Инд, до епохата на кушаните и до микенските култури, после се разпиля сред пясъка на Египет и отново се върна към предтечите:

– След разкриването на по-ранните археологически слоеве стана ясно, че от измирането на динозаврите преди 63 милиона години до появата на човекоподобните маймуни е изминало много по-кратко време, което е революция в представите ни за зараждането на разума. Еволюционните процеси са бавни, много по-бавни, отколкото смятат традиционалистите, много, много по-бавни. Ако се следва логиката на еволюцията, съвременният човек не би могъл да се роди преди 300 000 години, а след повече от три милиона години. Днес нас просто не би трябвало да ни има, защото не сме извървели пътя, не сме постигнали жертвоприношението, не сме достигнали до йаджна, следователно сме като колесница с едно колело. Защото не виждаме връзката между хората и боговете.

Зала № 2 на историческия факултет бе уютна и светла с огромния си прозорец. Отпред бе положена катедрата, а студентските банки и столовете се издигаха амфитеатрално към дъното под съвсем лек наклон. Когато някой от лекторите решеше да прожектира диапозитиви, тежките плюшени завеси се придърпваха от двата края и брокатените шнурове допираха рамене в средата; над тях – масивен корниз от бутилкова палма с резбовани фигурки на слончета в най-различни пози и конфигурации. Този неповторим корниз бе поръчан през 40-те години от английски колониален служител за конферентния салон на „Прес информейшън бюро“ към Сдружението на чуждестранните кореспонденти, по време на бунта на кралските индийски военноморски сили през 1946 г. се озова в спалнята на двама евнуси от двора на Каримуддин Гвалияра махараджа, след това мина през гостната на секретарката на секретаря към Секретариата при премиерския кабинет, чакалнята на летище „Палам“ и фоайето на делхийския дворец на културата „Вигян Бхаван“, преседя десетина години в складовете на просветния отдел към Министерството на развитието на човешките ресурси, а после неведомите пътища на вселенската ос скамбха го докараха тук – нямаше подобна антика сред над 500-те аули и салони на университета, затова студентите нарекоха историческото място „Залата със слончетата“.

– Трябваше, уважаеми колега, да предвидите този интерес към ерудицията на проф. Синг! – усили с още една идея укорителното в гласа си ректор Рамакришна Ашвалайана. А любезното в гласа му поизтъня, защото лично бе възложил на

Гарфийлд да „поеме“ новия колега, докато се вгради в обстановката. А и защото някой от търсещите място студенти току-що бе съборил лекторската катедра. Чашата с вода падна на пода, бликнаха капки и силициеви кристали, микрофонът тупна до счупеното, после отскочи и се укроти в нозете на американеца.

За ректора разговорът бе приключил, но събеседникът му създа петно на покривката.

– И вак е важно, но и манас, кави пандитджи ректоре! – реагира проф. Харви Гарфийлд. – Да не късаме въжето с едрите части!

Това вече излезе от рамките на добрия тон, още повече че усилени от микрофона, думите му гръмнаха сред аудиторията.

Намекът беше толкова тънък, че малцина от преподавателите усетиха стреличките, а студентите тръпнеха от допира на телата си – подобно тъпкало бе имало само веднъж преди. Някакъв мошеник бе оплел в думите си достопочтения Рамакришна Ашвалайана и го бе убедил да организира демонстрация на индийско въже. Щяло значи въжето да се изправи към небето и демонстраторът щял да запълзи нагоре по въжето към небитието. Йога по дух, философ по призвание, ректорът наивно бе налапал въдицата.

На площадката пред студентския стол се бе заформила тълпа – почти толкова люде, колкото сега бе привлякла третата лекция на проф. Синг, но на десет пъти по-широко място. Човекът с въжето се опита да прави някакви фокуси, въжето му клюмаше и потрепваше, само че това, което стряска простия селянин, хич не впечатлява студентското тяло. Освиркаха го, човечецът си тръгна, поучуден от провала, а на ректора му остана това петно на покривката, посочено с пръст от Гарфийлд. Специалист по Упанишадите, той бе посочил с пръст и онзи химн за същината на йаджна, мотив от който колегата му Синг бе вплел във втората си лекция: „Жертвоприношението, което очиства всичко и постоянно привежда в движение манас (мисленето) и вак (речта); този, който е в пътя, го извършва, а онзи, който не го прави, е като колесница с едно колело, като еднокрак човек, който се наранява; така, както двукракият и колесницата с две колела се движат устойчиво, така има надеждна опора йаджна и след това жертващият става подобър“ и т.н. А също: „Погълната, храната се разпада на три: едрите части стават нечистотии, средните образуват плътта, а най-финитe – мисленето“ и т.н.

Разбрал прекалено буквално призива на Вивекананда „Помогни на бедняка, защото той е бог!“, през 1997 г. Рамакришна Ашвалайана, който по онова време бе декан на философския факултет, включи подопечните си в изпълнението на социалната програма на правителството на Деве Гауда за подпомагане на бедните. На 350 милиона индийци се осигуряваха на половин цена по 10 кг зърно месечно и благодатта трябваше да стигне до хората. Малко по-късно някъде от горе му направиха забележка, че работата на близо петте милиона студенти в страната е да учат, а не да раздават социални помощи, и това също бе петно на покривката, но после го избраха за ректор.

„Речта е важна – бе реагирал иносказателно Гарфийлд, – но преди нея трябва да се помисли, всезнаещи и мъдри шефе ректоре, припомнете си не особено

чистото ви предвиждане на нещата във връзка с онова въже!“ – „пандит“ означава брамин, а частицата „джи“ е израз на най-дълбоко уважение, но лепнато към контекста, съществителното прозвуча доста подигравателно и в тази еквилибристика с древните стихове тънкият намек набъбна в дебело издънване.

Главата му тежеше, спеше му се, плачеше му се. Половината нощ бе прекарал в лабораториите, а другата половина бе гледал бутилката. Гледаше тъпо, безчувствено; бутилката сама се издигаше към чашата, сама вървеше към края на своя млад и топъл живот. Като Сунита. Главата на Гарфийлд тежеше. Дяволска мелница! Натресоха му да наставничи на гения, докато свикне геният с обстановката, продължаваха вечните разправии за финансирането на проектите на катедрата, опитите с екстрасенсорната перцепция бяха стигнали до задънена улица, жената на помощника му Асад Асавари бе болна, та трябваше да го пусне в отпуска, а на туй отгоре ректорът се правеше на йога.

Както и да е, суматохата бе овладяна, лекторската банка бе вдигната и когато проф. Сарвепали Синг влизаше в помещението, шумът бързо премина в шепот, а шепотът в тишина. Въздухът бе натежал от вдишвания и любопитство.

– Днес нас просто не би трябвало да ни има! – третата си лекция проф. Синг започна така, както бе завършил втората.

– Ако оприличим мозъка му на диня, всичките останали мозъци в тази зала ще се вместят в една от семките на динята! – духна в ухото на съседа си зевзекът на групата Банким Тилак – трети курс, математика.

– Не подценявай гения на американеца! – отговори Уддалака Чандра, който бе сред най-младите на години, но му сечеше пипето – първи курс, парапсихология. С Банким деляха стая в общежитието, а майките им деляха двама братя от градчето Андол на северозапад от вечната Агра близо до административната граница между щатовете Уттар Прадеш и Раджастан. Майката на Уддалака бе християнка и родата приемаше отклонението ѝ с мъдро и натрапчиво разбиране, както се гледа към атракция или към тиха лудост.

– Ако следваме логиката на еволюцията – продължи проф. Синг, – днес ние в най-добрия случай трябва да сме на нивото на аборигените от Папуа и на диваците от джунглите около Амазонка.

Студентка сложи чаша с вода на катедрата. Проф. Синг разтвори навит на руло постер и го закачи на таблото до себе си. В дъното на залата някой въздъхна дълбоко.

– Вече знаем кога и къде е започнала цивилизацията, на настоящия етап това е доказано и безспорно. Погледнете... – посочи той постера. – Ние имаме много далечни прапрабратовчеди, но нямаме преки предци, значи съществуването ни е неразрешима загадка.

Преди ~25 млн. г. – появяват се човекоподобните маймуни.

Преди ~14 млн. г. – приключва преходът от човекоподобните към хуманоидите.

Преди ~11 млн. г. – ражда се първият маймуночовек от класификациите хомо

Преди ~2 млн. г. – появява се развитият австралопитек – първото същество, приличащо на човека.

Преди ~1 млн. г. – появява се хомо еректус.

Преди 300 000 г. – появяват се предците на съвременния човек.

Преди 250 000 г. – появява се ранният кроманьонец.

Преди 50 000 г. – появява се неандерталецът.

Преди 35 000 г. – появява се кроманьонецът или пещерният човек, започва ерата на хомо сапиенс.

Преди 15 000 г. – период на упадък, човечеството е пред изчезване.

Преди 13 000 г. – появява се разумният човек с високо развита култура; край на ранния каменен век (палеолит) и начало на средния каменен век (мезолит).

Преди 9500 г. – нов каменен век (неолит).

Преди 6500 г. – период на упадък, човечеството деградира.

Преди 6000 г. – зараждат се мощни цивилизации, станали база на съвременната ни култура.

Проф. Синг:

– Ако погледнем обективно, ще видим, че развитият човек е чуждо за Земята явление. Да разрешим ли тази неразрешима загадка?

Раздвижване в залата.

– Да потърсим ли връзката си с боговете? Да открием истината за началото – ние и сега!

Проф. Синг бе омаял аудиторията, бе хванал в шепи вниманието на присъстващите. Бялата глава на ректор Ашвалайана кимаше в границите между размисъла и одобрението, преподавателите следваха нишката на действието и класифицираха тезите на лектора, вмествайки ги сред постулатите на философския идеализъм или на хилозоисткия материализъм, философски погледнато, разбира се; вкарал в седефена черупка мислите си за Сунита, проф. Гарфийлд търсеше пътя от преходното към непреходното, студентите бяха хипнотизирани, тишината в залата можеше като торта да се разреже с нож на парчета, а студентките попиваха знанията и в същото време си представяха професора ту като чисто гол неандерталец, ту като облечен в кожи кроманьонец.

Сарвепали не беше Дон Жуан, но не бе и аскет, жените от всички раси и възрасти му налитаха като мухи на мед, през американския период, който на практика обхващаше целия му досегашен живот, той ги отблъскваше учтиво и внимателно, както се премества мраморно слонче от долния рафт на витрината на по-горния, е, понякога не ги отблъскваше. Когато пещерните рисунки и древните символи пробиеха дупка в главата му, Синг приемаше поредния женски набег и ползваше любовта като профилактика.

Само седмица бе в Делхи, а половината от студентките в университета вече бяха влюбени в него, половината на тази половина бяха влюбени до болка, а една от девойките – Шупха, беше влюбена до смърт. Поне така ѝ се струваше. Индийките ги разбират тези работи, сърцата им са пълни с нежност въпреки

кастовите изисквания при сватосванията. Знаеш, че си вречена на някого, че той е твоята карма и заедно ще затваряте очите си, готова си за житейската вертележка, но изведнъж бляска светкавица и светът изчезва сред светлината; къде всъщност е твоята карма?

Широко бе отворила очите си Шупха, сякаш с очите си попиваше думите на Сарвепали; когато течеше шепотният му глас, той бе като погалване с перо на птица, а когато прииждаше звънкият му глас, сякаш преобръщаше душата ѝ и бляскаше светкавицата, и всичко се всмукваше в светлината.

– Тук няма да се позоваваме на вече известните теории за първите етапи на предцивилизацията, за зачеването и ембрионалното развитие на човека. Ако в теориите има пукнатини, ако не обясняват и доказват вселената на нещата, то е като да прочетеш само част от химна за прана на Атхарваведа, а другата част да не прочетеш, значи тези теории не струват и пукната рупия. Диханието не може да бъде частично, първичното не може да бъде отделено от храната и земята, първохраната прелива в жизнената енергия. Личният поглед към нещата е като личния бог Ишвара, той е възвишеното, върховното, а в същото време е пуруша; за да говорим за произхода на човешкия род, ние трябва да сме разбрали индивидуалната жизнена същност. За да открием истината за началото, трябва да извървим доста магически, философски, религиозни, космогонични и научни пътища. Погледнете! Цели два милиона години човекът е осъзнавал, че камъкът може да се обработва, после още два милиона години е усвоявал каменните оръдия на труда, усъвършенствал е умението да обработва материалите, след това поне десет милиона години е натрупвал други умения и навици, а знанията са се натрупвали в мозъка му. И сред този плавен процес на оформяне на сталактона на еволюцията изведнъж, ненадейно, внезапно, от нищото се появява кроманьонецът. Той е гъвкав и подвижен, изгражда жилища, създава оръдия на труда и предмети на изкуствата, носи дрехи. Облечен в съвременно облекло, пещерният човек дотолкова ще прилича на нас, че няма да го различите сред слушателите на моята скромна лекция. Хомо сапиенсът е клон, който не се вписва в дървото на еволюцията. Иска ли някой да обобщи мислите ми или да добави свои?

Проф. Сарвепали Синг отпи глътка вода и постави внимателно чашата върху плота на катедрата. Тишината пооредя, тук и там се чуха проскърцвания на столове, разместванията на тези, които бяха седнали на стъпалата-пътеки между учебните банки, кратки реплики, сдържана кашлица; мнозина заоглеждаха залата, която общо взето приличаше на току-що излязла от транс. Плахо се вдигнаха няколко ръце и проф. Синг посочи към един от младежите:

– Слушаме ви, млади колега Банким! – запомнил бе името на студента, с когото се бе запознал след края на предната лекция. „А не можем ли да помогнем на историята с математиката? – бе попитал студентът. – Не можем ли да вкараме историята на човечеството във формула и след като имаме толкова много известни, да решим неизвестните?“ „Прекрасна мисъл, млади колега!“ – бе отговорил проф. Синг. – Да видим вашия личен поглед към нещата.

– Значи преди 35 000 години е избухнала революция – наперено пое предизвикателството Банким Тилак. – Пещерният човек е влязъл в пещерите и започнал да украсява стените им с живописи. Камъкът му омръзнал и си разнообразил майсторлъка с дърво, кости и кожа, от която измислил дрехите, значи вече не е бил просто гола маймуна, а... облечена маймуна!

– Кратко и ясно! – констатира проф. Сарвепали Синг. – С една добавка. Вече не е бил маймуна, а човек. Разумен човек. С творческо съзнание. Появява се нещо невиждано и нечувано дотогава на третата планета – появява се речта, а това е несвойствено, уникално за Слънчевата система явление. Появява се изневиделица, след милионите години мъчително бавно придвижване по еволюционната стълба към бъдещето е последвал неочакван гигантски скок, и то без специални условия, които да способстват за ускоряването на хода на еволюцията. Речта е същността на човека, оформена от огъня. Речта, даряваща наслада на боговете и на хората, както се пее в един от химните на Ригведа.

„За следващата му лекция трябва да предвидим централната аула на университета!“ – помисли ректор Ашвалайана, но изглежда бе произнесъл мислите си на глас, защото проф. Харви Гарфийлд добави:

– Поучавайте ме още, почитаеми!

– Да бъде, мили мой! – отговори Ашвалайана и това бе поредният философски триъгълник между ерудицията на Синг, поетичната нагласа на ректора и тънкия сарказъм на американеца.

Древните санскритски притчи твърдят, че същността на съществата е земята, същността на земята е водата, същността на водата е тревата, същността на тревата е човекът, а същността на човека е речта. Погълнатата храна се превръща в нечистотии, плът и мислене, изпитата вода се разпада на храна, кръв и дихание, огънят се трансформира в кости, костен мозък и реч. От храната възниква мисленето, от водите – диханието, а от огъня – речта.

– Почитаеми, поучавайте ме още! – моли ученикът в Упанишадите.

– Да бъде, мили мой! – казва учителят. – Когато, мили мой, се бие млякото, най-финото се отделя и става масло. По същия начин, мили мой, от погълнатата храна най-финото се отделя и възниква мисленето. От водата, мили мой, когато се пие, най-финото се отделя и възниква диханието. От огъня, мили мой, най-финото се отделя и възниква речта. От храната, мили мой, възниква мисленето, от водата – диханието, а от огъня в тялото – речта.

Ето в тези води плуваше лодката на Синг, Ашвалайана и Гарфийлд. Лодката беше с три гребла, всеки загребваше с греблото си опит и мъдрост, богинята Реч кокетничеше с повелителя на ритуалното слово Вачаспати, а научното, религиозното и космогоничното се заплитаха в сложен възел. Беше неясно кой е учителят и кой е ученикът, но и тримата знаеха, че проф. Синг е този, който може да разплете възела.

– Подобни гигантски скокове е имало преди 300 000 години, преди 35 000 години, преди 13 000 години, преди 6000 години. Сякаш някой е слизал периодично на Земята, измитал е дотогавашния биопродукт и е засявал нов. Дали

това е ставало, когато еволюционните процеси са заспивали на волана на историята и са обръщали посоката си, дали когато човечеството е изпадало в беда и е намалявало главоломно? Или може би всичко е свързано само с капризите на боговете, които са решавали да сменят хората с други?

Проф. Сарвепали Синг умишлено бе разстилал тезата си нашироко и постепенно, за да влезе аудиторията в арената на коридата, а сега хвана бика за рогата и скочи в дълбокото:

– Тези, които понякога слизат при нас от небесата, са реални същества, а не творчески плод на религиите и песните. Богове или астронавти, те присъстват във всички библейски митове и текстове, вплетени са в духа и архитектониката на паметниците на културата от древността.

В този момент някъде зад прозорците проехтя първият изстрел. Чу се откъм обсерваторията на катедрата по астрономия, после проехтя втори откъм парниците на ботаническия факултет, викове и тропот в посоката към главния вход, съвсем близки гърмежи, трясък на граната и отново тежки стъпки на тичащи хора. Всичко наоколо изведнъж бе станало необичайно и далеч от битието, сякаш бе сменена оста на въртене на живота и сякаш грозд от камбани бе закачен на върха на джамия; тръпнеше северното крило на университета, усилваха се суматохата и тътенът, а после врявата рязко замря и настана покой, пълен със страх и олово.

Проф. Сарвепали Синг бе спрял лекцията си и зачака развоя на събитията. И капчица притеснение нямаше в очите му, а само любопитство, пространство пред предизвикателството да се запознаеш с още един древен език – езика на тероризма. Той не знаеше, че третата лекция „История на човечеството“ в Делхийския държавен университет е последната лекция в живота му и че е настъпила неговата съдбовна йаджна, не знаеше, че прана е довела седемте си огъня и че времето му прехвърля онази висока стена, зад която нестинарката смърт танцува върху горещата длан на теджас, но дори и да знаеше, пак щеше да довърши спокойно лекцията и чак тогава да забрави името си, да обърне поглед към върховния Брахман, а ако му остане още малко време, да се вглъби в разчитането на поредните древни текстове. Подобно на гълъб, който събира гнездото си, тридесет години Сарвепали бе отделял капчиците мъдрост сред реките незнание, затова знаеше, че както реките текат към моретата и се загубват в тях, когато ги достигнат, а там формите и имената на реките изчезват и остава само името на морето, по същия начин се изгубват и тези шестнадесет човешки части, когато достигнат пуруша.

Студентите се оглеждаха стреснато. Някои надничаха през прозорците, една от девойките се разплака, на проф. Шамсир Растоги му прилоша; обсъждаха се всевъзможни версии и възможности за международни заговори, сепаратистки брожения или местни етнически разпри. Споменати бяха сикхите и кашмирците, силен бе още споменът за клането в Гуджарат, друг се сети за пустинниците от Раджастан, трети за лидера на „Аум Шинрикио“ Шоко Азахара. Тихо бе произнесено и името Осама.

– Китайците идват! – каза зевзекът Банким, но шегата му се стопи сред напрежението.

– Спокойно, колеги, грешка някаква... – балансираше между отговорност и мъдрост ректор Ашвалайана, но думите му не успокоиха никого. Не е грешка – виждаше се сред тази смес от страх и олово, с която бе наситен въздухът.

– Дяволска мелница! – промърмори проф. Харви Гарфийлд по-скоро на себе си, отколкото на околните. – Цял живот търсиш идеалното общество и не ти остава време да разбереш, че няма идеално общество! – каза го на нощната бутилка, която сама се издигаше към чашата. Главата му тежеше.

– О, модус вивенди! – хвана се за темата като удавник за сламка Рамакришна Ашвалайана.

– Поне не в този свят! – каза Гарфийлд. „Су“ означава „добър“!

В коридора отекнаха стъпки. Тежки стъпки. После вратата към залата избухна. Не се отвори, не се счупи вратата, а избухна като снаряд и през зейналата дупка минаха трима брадати мъжаги, въоръжени до зъби, както се пише по романите. Двамата носеха автомати и ножове, под диплите на одеждите им – странна комбинация между маскировъчни военни дрехи, джайнистки ширити и шудристки парцали, сивееха гранати; единият държеше сплескан пакет с големината на дипломатическо куфарче, вероятно натъпкан с експлозив. От пакета се подаваше калаено синджирче. Чалмите на двамата бяха мръсно оранжеви като преседяла и изсушена мандарина, а в чалмата на водача бяха вплетени свилени нишки, тъй бе отредил пророк Мохамед – тези, които са отпред, да бъдат самотни и обладани.

Третият – тарторът на групата, човекът, който разполага с мислите и с волята на околните, бе затъкнал в колана на европейския си панталон дълга сабя в сребърна кания, а към маоистката му куртка бяха закачени опърпан кобур с пистолет и къс скитски нож в златен кинджал, от който се сцеждаше кръв. Кръвта вървеше след него на точки и линии като пътека от червени удивителни. Лицето му бе и красиво, и грозно едновременно, с тази сурова мъжка красота, изваяна от времето след сливането на първобитните арии и дравидите, примесено с много моголска кръв. Изглеждаше умен, хитър, властен, жесток, безпощаден. Непредсказуем. Името му бе Абдул Нирупам Кхан.

Два дни по-късно раздутото му тяло щеше да плува сред мътните води на река Ямуна, опиянени от слънцето риби щяха да разнищват свилата от шамията на чалмата му, а името Абдул Нирупам Кхан щеше да бъде издълбано от заклет следовник върху камък от платото Билкампур някъде сред пустинята Тар. Защо точно там, а не другаде щеше да бъде издълбано името му? Един господ знае! Християнският господ или Буда, а може би Тангра или Аллах.

– Останете по местата си! – каза. – Който потърси смъртта си, ще бъде убит!

Трима са тук, но отвън сигурно чакат още тридесет, опитваше се ректор Ашвалайана да поддържа връзка между отговорността и разсъдъка си. Той знаеше, че университетът има стабилна охрана. След щурма на индийските войски над

Златния храм в Амритсар, индийската Хирошима в Бхопал и убийството на Индира Ганди през октомври 1984 г. грижата за спокойствието на университета бе поета от делхийската полиция, а след терористичната атака срещу парламента през декември 2001 г. бяха взети изключителни мерки за сигурност. Полицаи и цивилни стражи пазят входовете и паркингите, сградите на ректората и на факултетите, да не говорим за химическите секции и за лабораториите на Гарфийлд, около които дава наряд цял взвод войничета от Вътрешни войски. Сравнена с европейските висши учебни заведения, просветната обител на Ашвалайана бе като укрепен форд, а сравнена с американските колежи и университети, бе като непревземаема крепост. Да не забравяме, че това не е Оксфорд или Бирмингам, а още по-малко Харвард или Станфорд, да речем, това е Делхи и тук нещата са различни – ядрената рулетка между Делхи и Исламабад е завъртяна, не се знае докъде ще се срутва демографската лавина и докога ще се разрастват кастовият разгул сред мюсюлманите и корупцията сред индусите, пенджабските ултра само временно поприсвиха идеята си за чисто теократично общество, кашмирският конфликт отдавна не е териториален спор, а е религиозна битка, повод за тежка и продължителна гражданска война, и ислямският фундаментализъм не би трябвало да се подценява; тук традициите са майката и бащата на битието, а човешкият живот има по-друга стойност.

Индира познаваше сикха, който я простреля пръв. Той бе сред най-доверените ѝ гардове и бе охранявал главата на правителството при стотици пътувания в страната и в чужбина, десет години бе вървял неотклонно зад дъщерята на Неру, защото бе проверен и защото имаше сходна на нейната изключително рядка кръвна група с отрицателен резус-фактор. Спасила ли бе индийската Жана д'Арк Пенджаб от Халистан и Кашмир от Пакистан, питаше се ректор Ашвалайана, или само бе продължила агонията?

– Накратко! – започна Абдул Нирупам Кхан. Някъде в далечината се чу нов изстрел. – Охраната ви е като настъпена жаба, продължава да мърда, но не може да събере червата си! – Гласът му стържеше и хрипаше в долните тонове, сякаш езикът му бе овалян в сол и пясък. – Ние сме кашмирски патриоти. С помощта на Аллах вече отправихме исканията си към президента, към парламента и към правителството...

Тривиални искания, съвсем по законите на жанра. Нищо оригинално. Надскочил апатията си и притъпил любовта и болката към загубената завинаги Сунита, проф. Харви Гарфийлд оглеждаше обстановката. Засега нещата не бяха преминали през ръба на пропастта. Не беше паднала гилотината. Всичко би изглеждало по-„благоприлично“, ако стресът в залата се сравни с взривените контейнери със зарин в метрото в Токио или с погрома над 110-етажните близнаци в Ню Йорк. Тези тук надали имаха общо с извратените будисти от секта „Върховна истина“ или с фанатиците от „Ал Кайда“, навярно са местен отбор любители на силните усещания, които щяха да успокоят топката, щом правителството им обърне внимание, хващаше по светлите тонове в мислите си Гарфийлд; пропастта можеше да се окаже по-плитка.

– Тръгнал е нов джихад и ние сме върховете на пламъците му! – продължи Кхан. – Нас трябва да ни знаят, с нас трябва да се съобразяват, нашата дума е като последния удар на сабята!

В милиардна Индия живеят над 120 милиона мюсюлмани и ако дойде тук този джихад, ще се излее толкова кръв, че сравнени с нея, войните в Афганистан и Ирак ще изглеждат като детска игра на стражари и апаши. Проф. Гарфийлд познаваше предисторията на етническия конфликт в Северна Индия. Когато през 1947 г. британската администрация си обираше крушите, страната бе разделена и до Индия цъфна Пакистан. Граничният спор за населения предимно с мюсюлмани индийски щат Джамму и Кашмир се превърна в ябълка на раздора между двете страни и на три пъти ескалира в мащабни войни. През 1948 г., през 1965 г., през 1971 г., да не забравяме и войната с Китай през 1962 г. Сега отново бе замирисало на оръжия, но ситуацията е много по-сложна. На границите лъскат жила балистични ракети с далечен обсег на действие, струпани са над един милион войници – доста повече от участващите в последното бенгалско противоборство, а Индия и Пакистан упорито афишират ядрената си мощ. Раздуват се военни бюджети, прехвърлят се обвинения за износ и внос на тероризъм, хем се водят преговори между Делхи и Исламабад, хем се загатват заплахи и ултиматуми, а руснаци, англичани и американци се напъват да въведат ред в региона и се правят на крупиета в тази руска рулетка между Атал Бихари Ваджпаи и Първез Мушараф. Политическата карта на света е добро доказателство, че шантажът може да бъде ефикасен и победа може да се постигне и без изстрели, но балансът на стратегическите везни често се нарушава от съвсем други, непредвидени фактори и всичко може да излезе извън контрол.

Събитията в Кашмир имат пряка връзка с атентатите в Ню Йорк и с операцията на САЩ в Афганистан. За никого не е тайна, че Пакистан подкрепяше талибаните, защото Афганистан им осигуряваше стратегически тил в конфликта, свързан със земите около Шринагар. Шефът на талибаните молла Омар подкрепя джихада в Кашмир и признава, че там има афганистански доброволци, индийският политически вожд Ваджпаи се сърди, че сепаратистите приждали откъм Кабул, прегрупирали се около Исламабад и влизали в Джамму и Кашмир, а пакистанският президент Мушараф отрича каквато и да е връзка с кашмирските терористични организации, въпреки че навремето именно пакистанското военно разузнаване и ЦРУ въоръжиха и подготвиха муджахидините и талибаните и създадоха Осама бин Ладен. Пристигнал от Саудитска Арабия, за да воюва срещу съветската интервенция, след 1984 г. той бе оглавил „Мактаб ал Хидамар“, мутирала по късно в „Ал Кайда“. Сега Мушараф арестува няколко терористи от двете кашмирски организации, попаднали в черния списък на ЦРУ, но за Ваджпаи това явно не бе достатъчно. Индия и Пакистан затвориха въздушните си пространства. Замириса на война. Може да се окаже и по-дълбока пропастта, знаеше проф. Гарфийлд; ядреният сблъсък между Индия и Пакистан съвсем не е фикция.

Всъщност проектите му вървяха добре. Оплакваше се от закъсняващите субсидии и от бюрократичната логорея на ректора донякъде по принцип; знаеше,

че за да се даде нещо, трябва да се поиска, да изплаче бебето, за да бъде нахранено. Проектите му се финансираха от индийските асоциации по образованието и от департамента по културата към Министерството на туризма и културата, а също от Смитсониън институт във Вашингтон, фондация „Спейсгард“ към Международния астрономически съюз, Института за изследване на мъдростта към японското Министерство на технологиите, Станфордския изследователски институт в Менло Парк, Калифорния, Обществото за психични и паранормални проучвания в Кембридж и от още поне десет научни институции и международни фондации. Говореше се под сурдинка, че към проектите на катедрата (вероятно към проекта за паранормални изследвания „Виждане от дистанция“) са проявили интерес психологическите лаборатории към Нижни Таджил в Урал, британското Министерство на отбраната и секция „Странни дела“ към научния отдел на ЦРУ и че над проучванията на колектива на Гарфийлд тегне дълбока тайна поради различни причини от стратегическо и държавническо естество, например заради сложния дипломатически диалог между Индия и Пакистан. Говореше се също, че свръхинтересът на научния свят към столицата на Индия е предизвикан не толкова от черните очи на Делхийския държавен университет, колкото от черните очи на гения Харви Гарфийлд.

Космополит по начин на мислене и по житейска нагласа, следотърсач до дъното на душата си, Харви взе диплома във физическия факултет при университета на Принстън, където се убеди, че за модерната физика и за математиката няма нищо невъзможно. После допълни знанията си в областта на квантовата физика и космологията, мина със светкавична бързина през катедрата по психология към университета Дюк в Дърам и през специалностите „Нанотехнологии“ и „Психоневроендокриноимунология“ към Калифорнийския държавен университет и към университета на Колорадо, където задълба във връзките между състоянието на човешката психика и защитните сили на организма. Преподава известно време теории за прераждането в Сити Колидж, Лос Анджелис, а след това му предложиха катедра в университета на Грьонинген в Холандия и замина за Европа. Обобщаваше, синтезираше и допълваше модерните теории за придвижване с надсветлинна скорост, за пътуване във времето, за паралелните реалности и за проходите между вселените, а когато дойдеше късна вечер, лягаше в студеното легло, щракваше нощната лампа и разлистваше брахманската жреческа литература. Една от големите му страсти, вътъкът на свободното му време бе древноиндийската цивилизация.

В Делхи пристигна случайно – беше някаква командировка, но срещна Сунита и остана завинаги. Сунита развеждаше гостите из архитектурния комплекс на Червената крепост, построена от император Шах-Джахан през XVII в. „Тук до сипайското въстание от 1857 г. се е намирала резиденцията на моголските императори! – обясняваше хубавата екскурзоводка. – Ето я залата за обществени приеми Диван-и-Ам, в която господарите от Лал-Кила са разговаряли с художници, поети и музиканти...“ Остана завинаги. Отначало катедрата му бе просто една от брънките в административния организъм на университета, но

бързо се разрасна и съвсем заслужено застана в авангарда на научния потенциал на Азия.

Когато се ожениха, той беше на 40, а тя на 20, а когато преди няколко месеца Сунита избяга от живота, той беше на 45, а тя отново на 20, въпреки че скулите ѝ се бяха позакръглили, а очите ѝ бяха събрали онази женственост, която приижда през третото десетилетие на девойката. Това беше трудната и единствената любов на живота му, беше нещо като космическа черна дупка, от която не може да се измъкне дори светлината. Наричаше го „учителю мой“.

След смъртта ѝ хвана бутилката и започна да разделя нощите си между опиянението и лабораториите. За Индия пиенето на алкохол бе позор, но какво му пука, отминали бяха времената Америка за американците и Индия за индийците. Прехвърли голяма част от работата на своя помощник, молекулярния физиолог Асад Асавари; Сунита я нямаше, а в главата му плуваха свещени мантри и светът наоколо бе станал недействителен. Тогава именно бе дал предимство на проектите, свързани с екстрасенсорната перцепция и виденията по време на клинична смърт, пренасочил бе пари и специалисти към пресичането на тази крехка граница между живота и отвъдното.

Проф. Харви Гарфийлд нямаше да реши проблемите на екстрасенсорната перцепция, и то не защото проблемите нямат решения. Решенията бяха в мозъка му и много от проектите бяха стъпили в заключителните си фази, но проф. Гарфийлд не знаеше, че му остават само десет денонощия и един час живот. От тях по-малко от час съзнателен живот и десет денонощия в реанимацията на болница „Нетаджи Субхаш Чандра Бос“. Там, закрилян от името на непримиримия бенгалец, щеше да склопи кротко очи. Миг преди смъртта мисълта му щеше да се слее с торсионните полета на безличния абсолют и да усуче пространствено-времевия континуум, а психическата му енергия щеше да се влее във вечността. Сезонът на мусоните бе настъпил, но нямаше да има дъждове.

Събитията в залата следваха своята карма. Екстремистите бяха изтласкали назад челните банки и младежта се сгъсти, доколкото това бе възможно, в позиция рамо до рамо, корем до гръб. Около лекторската катедра вече можеше да се диша спокойно, ако разбира се човек успее да успокои сърцето и пулса си. Там Абдул Нирупам Кхан бе изкарал шест момичета – Амрита, Нити, Сунена, Швета, Врити и Шивани. Посочил ги бе с пръст една по една и гласът му стържеше: „Ти! Ти! Ти!“, и хрипаше в долните тонове гласът на пясъчния човек: „Тук! Тук! Тук!“ През дупката във вратата бе влязъл четвърти брадат мъж, който подреди студентките една до друга по височина, подреди ги така, както византиецът Василий бе подредил край Беласица 15-те хиляди българи, преди да извади очите им.

Амрита Кумар е най-височката. Застава почти до катедрата, свива се като болен гълъб в червеното си бенареско сари, опира лакти пред гърди и хваща в длани лицето си. Косите ѝ – дълги и тежки, с цвят на пролетен абанос; на челото ѝ – сребриста бинди. Закрива с длани хубавите черни очи, наричани от майка ѝ сладки маслинки.

Нити Бхандари е стройна като тамариндова фиданка. Името ѝ е Нирджа, но всички я наричат Нити. Облечена е в дънки, над тях небрежно спусната светла блузка. Следва индийска филология и е привличана ту от мъдростта на класическата литература на хинди, ту от динамиката на съвременните автори. Харесва историческите писания на Вриндаван Лал Варма, Яшпал и Ачаря Чатурсен Шастри, психологическите сюжети на Илачандра Джоши, Джайнендра Кумар и Агейа, а също политическата белетристика на Шив Прасад Сингх, Бхагаватичаран Варма и Манну Бхандари, за когото баща ѝ на шега казва, че бил далечен братовчед. Вълнува се и от книгите на далечния Запад. Наскоро бе прочела романа на Брам Стокър за Дракула, а след това няколко вечери бе надзъртала предпазливо под кревата си, преди да заспи; сега този Дракул е застанал над нея, а устата му – пълна със зъби.

Сунена Сури Ананд учи изкуствознание. Почти всички в рода ѝ са музиканти. Дядо ѝ бе свирил на класическите инструменти ситар и сарод, баща ѝ е един от виртуозите на бансури, тхумра и табла в оркестъра на Рави Шанкар към „Камани аудиториум“, а брат ѝ композира мелодии на шахнай, сантур и китара. Самата Сунена свири на танпура и на шанкх – странен инструмент, направен от раковина, който събира в едно музиката и морските вълни.

Между избраничките на Кхан нямаше мюсюлманки. За чужденеца е невъзможно да се ориентира сред лабиринта от етноси, религиозни групи и племенни общности, общуващи на над 800 езици и диалекти, но за индиеца не е проблем да познае дъщерите на всевишния. Младите мюсюлманки обличат по-други, обикновено тъмни одежди, слагат си по-силен грим, а и красотата им е по-друга от красотата на индуските девойки. То е като да различиш например ароматите на розата и на лотоса.

– Аллах е свидетел, че каузата ни е справедлива и че пътят ни е предначертан! – сипеше се гласът на Абдул Нирупам Кхан. – Ние вече казахме думата си и ако властите не искат да ни чуят, небето ще се срути върху земята. Рязахме глави и ще режем още глави, на всеки 15 минути по глава или колкото е необходимо. Вие ще сте първите! – обърна се към момичетата и ги заоглежда. Настана жестока тишина.

– Но защо тях? – попита Рамакришна Ашвалайана. Гандистката шапчица бе захвърлена, пот бе избила сред бялата му коса и тя бе сплъстена и на фандъци, а очите му се бяха заострили от напрежението, та ректорът вече не приличаше толкова на древен индийски философ, колкото на китайски монах-пътешественик. – Тук има мъже!

– Не питай прекалено много, за да не ти падне главата! – отряза го Кхан.

Знаеше Абдул Нирупам Кхан, че на жена просто така не се посяга. Жена можеш да убиеш, ако е обсебена от гандхарва или ако се показва, можеш да убиеш жена заради това, че не е послушала думата ти или ако погледне към някого, или ако не е приготвила навреме вечерята, но трябва да има основателен повод. Жената е като свещената крава, не можеш просто така да убиеш жена. Просто така можеш да убиеш мъж, да избиеш много мъже. Но знаеше също, че светът

по-лесно щеше да чуе женския писък, по-бързо щеше да се вгледа в кръвта на девиците, а и на онези кратуни в парламента това щеше да им е ясно и щяха да изпълнят условията, а после щяха да зачоплят семките в главите си, защото планът му бе далеч по-амбициозен.

Швета Ганди има голямо семейство – двама дядовци, баба, родители, петима братя и четири сестри. Много народ се събира вечер вкъщи, сестра ѝ Инди слага бебето в плетения хамак, брат ѝ Рохтаги разстила рогозката на земята, а майка ѝ поднася на четата вкусно тахри с ориз и зеленчуци, пълнена риба, сладък ментов сос. Баща ѝ работи като помощник пуджа към храм „Хануман мандир“ и въпросите, свързани с религията, духовността и маймуната-бог, са на почит в дома им. Когато се случи беда или болест, молят се на черната Кали-Дурга – едно от превъплъщенията на богинята-майка. Фигурката ѝ е нежна и крехка, а кожата ѝ е доста по-тъмна от кожата на другите студентки, слънцето бе слизало по-често при дедите ѝ.

Врити Деви следва информатика. Следи политическия живот, което е неприсъщо за връстниците ѝ. На стената в стаята си е закачила портрета на първия министър-председател на Индия Джавахарлал Неру, направена през страшното време на разделянето. Облечена е в тъмносин камиз-шалвар и е заметнала светлосин шал през лявото си рамо. Обича синьото. На китките ѝ – стъклени гривни. Застанала пред статива с таблото и пред неандерталците и кроманьонците от постера на проф. Синг, прилича на онези малки порцеланови индийки, които търговците от Палика базар продават на туристите.

Шивани Гупта е съвсем мъничка, трудно е да се повярва, че е студентка. Шалварите ѝ са изпъстрени с щампи на слънца и цветя, взети са от сергия за детски стоки. Обожава слоновете, о, слоновете са толкова сладки! Завършва редицата на обречените до големия многокрилен прозорец, заемащ почти цялата източна стена на залата. Шивани е миньонче, ако не се качи на стол, не би могла да погледне през прозореца.

Ако се беше качила на стол, Шивани щеше да види през прозореца, че около блока на историческия факултет се е стегнал плътен полицейски кордон. Новината за набега над университета бързо бе сдъвкана от инак тромавия административен апарат, колелото се бе завъртяло и Министерството на вътрешните работи бе изпратило своите елитни части от Силите за борба с тероризма. Спешно бяха свикани заседания на кабинетите към премиер-министъра, спикера на Долната камара на парламента, председателя на Горната камара на парламента, силите за гранична сигурност и вътрешнощатския съвет. Към операцията се включиха и специализирани звена от Централната полицейска организация за гражданска защита, подразделения на Министерството на отбраната и на Департамента по въпросите на Джамму и Кашмир, представители на Бюрото за разузнаване, Националния кадетски корпус и Бюрото за развитие на полицейските проучвания, а също и специалисти от научната полиция към Департамента за криминални разследвания на Великобритания, участващи в някаква международна конференция в брифинг-клуба на хотел „Ашок“. Залата бе на втория етаж и ако се по-

наведеше над стъклото дребничката Шивани Гупта, щеше да разбере, че хората на Кхан са затворени в зоопарка на сградата, в която бе клетката на салона със заложниците.

– Ти! – обърна се Абдул Нирупам Кхан към проф. Синг. – Ти ще продължиш своята маймунска лекция. Времето тече, но засега имаме време... – погледна часовника си. – Цели 15 минути!

Стоеше разкрачен до катедрата, извадил бе сабята от канията и я държеше напред и нагоре като диригентска палка; оркестърът е готов, публиката очаква интерлюдията, диригентът бърка с ръка в устата си, изважда изкуствената си челюст, навежда се над алтиста и забива челюстта във врата му. В другата си ръка държеше мобилен телефон. Кръвта по скитския нож бе засъхнала.

Двама от екстремистите бяха насочили автомати над главите на замръзналата аудитория. Третият бе клекнал току пред редицата девойки и ги оглеждаше с любопитство. Прищракваше кичозна запалка – бивол бе възседнал камила. На тяхната възраст бе, но сякаш бе от друга вселена. Наричаха го Гурнани.

– Продължавай маймунската си лекция! – каза Абдул Нирупам Кхан и думите му не търпяха възражения. Дваминатa смъкнаха с няколко сантиметра автоматите и дулата им вече бяха насочени към главите на студентите.

– Защо не! – каза проф. Синг с шепотния си глас и продължи с шепотния си глас проф. Синг. – Учените не могат да обяснят появата на хомо сапиенс и гигантските биологични скокове в края на неозойската ера. Сякаш 3 милиарда и 900 милиона години Земята е чакала някой да я оплоди, после 70 милиона години е поемала семето на боговете, за да роди неразума, а после да убие рожбата си и отново да роди разума. Сякаш тези, които понякога слизат при нас от небесата, са засявали хората като ориз, после са изскубвали бурените или цялата реколта, ако е завъждала гъгрици, и са засявали отново подобрен сорт на хората.

Мъжете от рода на Абдул Нирупам Кхан бяха главорези от сой. И досега се разказваха легенди за прадядо му Али, който през 1901 г. бе изклал близо сто бабаити от охраната на местния набаб, за да извърши големия обир в библиотеката на град Патна – тогава княжество Рампур, а сега щат Бихар. По онова време тъмна Индия е била разпарчетосана на 500 големи и малки феодални княжества, някои от които били под ботуша на английската корона или под патронажа на Ост-Индийската компания, а други били независими средновековни войнства. Рампур бил по-скоро от втората категория, нямало място за дългоглавите от „Форин офис“ и за английския флаг „Юнион Джек“, а библиотеката на Патна се славела като съкровищница на ислямската литература, събрала хиляди ръкописи на персийски, арабски, урду, турски, хинди и санскрит. Та Али изклал колкото можал, после отделил 200 безценни манускрипта, 200 ръкописа на палмови листа и 700 уникални художествени миниатюри, натоварил ги на два слона и ги закарал на книготърговци в Лахор. Продал ги, а търговците, без да знаят за обира, ги предложили на библиотеката в Патна, смятайки я за най-подходящия и надежден купувач. Като се съберели парчетата на Индия през тази 1901 г., страната наброявала 236 милиона души.

А когато през 1961 г. провинция Гоа се отърси от португалското си минало и баща му Нирупам влезе в Панаджи, предрешен като малък началник от индийската армия, за да мародерства и да отреже своите сто глави, по това време в Индия живееха 439 милиона души. А когато през 1966 г. брат му Джахан режеше в Кашмир своите сто глави – току-що бе подписано ташкентското съглашение, сложило край на 22-дневната война с Пакистан, а г-жа Ганди бе поела премиерския пост, тогава в Индия живееха 606 милиона души. А когато самият Абдул вършеше геройствата си в „Мактаб ал Хидамар“ и режеше и родни глави, и руски, афгански и пакистански, а г-жа Ганди пишеше в резиденцията на „Сафдарджанг-роуд“ завещанието си, през муджахидинско-талибанския период на Кхан около 1981 г. в Индия живееха 665 милиона души.

Някой се прокашля и проф. Синг отвори очи. Бе придошъл звънкият му глас и не бе усетил, че Абдул Нирупам Кхан говори по мобилния телефон. От началото на лекцията бе минал близо час.

Около час му трябваше, за да вземе решението, че Атланта, Харвард и Нашвил са само временни пристанища, а крайният пункт е Делхи. Преди три десетилетия родителите му се заселили в САЩ, родили го и после загинали в нелепа автомобилна катастрофа. Захвърлено от съдбата в центъра на расисткия щат Джорджия, малкото индийче бе научено от живота на много пиктограми и писмености, но първата азбука, на която го научи животът, бе азбуката на мисленето. Който не може да мисли, хваща някаква мисъл в главата си и започва да я превърта, да наднича в нея и да я чопли и не може да си представи, че това е само песъчинка от пустинята мисли по дадения въпрос и че тази песъчинка е от безлични дюни, а в пустинята има оазиси. Тридесет години бе вървял и мислил към своята родина, от алфата бе тръгнал и бе стигнал до омегата; колегите му смятаха, че е постигнал невъзможното, но те не познаваха необятното пространство, сред което летят мислите. Древните текстове бяха загадката, а решенията се криеха някъде сред звездите, посока – световете на Индра, Праджапати и Брахман.

Различни са хората и е различна мисълта им. За един мисленето е радост, за друг е непосилна тегоба, за трети е изтезание. Малкото човече в мозъка е спокойно или тревожно, понякога жестоко. Мисълта на един е като планински поток – тича между камъните на житейските бързеи и остава кристално бистра, мисълта на друг е като тресавище – събрала тинята и нечистотиите от това дълго минало, не ѝ стига кислород, за да продължи пътя си. Трети таи мисълта си като бреме, тя е и взискателният учител, и инквизиторът, който го държи буден зад решетките на тъмницата. Един носи мисълта си като бебе, друг я стиска като чанта с ценности, трети я прехвърля през рамо като чувал. Мисълта на убиеца е като колелцата в часовниковия механизъм – няма спиране това „тик“ и „так“, докато не се извърти пружината; а мисълта на обречения е като трето око на челото.

Мисълта на Сарвепали Синг бе като снежна лавина от югозападните склонове на Хималаите – чиста и дълбока, спокойна и устремна. Опасна с дълбочи-

ната си. Безбрежна. Аналитична като снежинката, синтетична като милиардите снежинки.

– Цели 11 милиона години, след като в Източна Африка се ражда първият маймуночовек, достоен за картотеката на хомо, отново в Източна Африка и в Югозападна Азия изведнъж поникват могъщи и мъдри цивилизации... – затвори очи проф. Синг. – Това става някъде около днешната ирано-иракска граница, а също сред Арарат, земите на Сирия, Израел и Ливан. Да не забравяме, че там се е появил и доисторическият прототип на съвременния човек. Сред хилядите разкопки из пещерите откриваме следи от хора от 100 000 години назад до 13 000 години назад и в този отрязък ясно се открояват периоди на развитие и на упадък. Например от 27 000 г. пр.н.е. до 11 000 г. пр.н.е. пещерният човек се стопява почти до изчезване. И изведнъж се появява расата на новите хора! След това човечеството още няколко пъти ще се срива от високо развита към упадаща цивилизация, от прогрес към регрес и фатално оглупяване, но тези, които понякога слизат при нас от небесата, ще завързват скъсания конец на историята и отново...

– Чакай малко! – спря лекцията Абдул Нирупам Кхан.

– ... отново ще запалват двигателя! – гръмна звънкият глас на проф. Синг.

– Чакай малко! – повтори Кхан.

Аудиторията бе притихнала, всички бяха затаили дъх, а затаяването пулсираше, гърчеше се в очакване на нещо непреживявано и различно и вибрациите от колективния тремор разстилаха затаения дъх над учебните банки в глухо ехо. Тишината бе тежка и осезаема – тишина в празна бъчва, в която са преседявали маслини от Източен Бенгал.

– Това, което е тук, това е и там, а което е там, е също така и тук! – сякаш от друго измерение долетя гласът на ректор Рамакришна Ашвалайана. Седеше на първия ред, току пред лекторската катедра, суматохата бе изтласкала до него младия Уддалака Чандра, а до студента бяха седнали проф. Харви Гарфийлд и призрачната му бутилка; зад тях бе плътната маса зрители на тази абсурдна корида, а пред тях бяха биковете и матадорите. – Този, който вярва, че има различие, върви от смърт към смърт!

– Ти! – посочи с пръст Абдул Нирупам Кхан към Амрита Кумар.

Амрита направи крачка напред, хипнотизирана от волята на пясъчния човек, поизправи се, приглади някаква гънчица на червеното си сари, а после се върна назад до катедрата, в началото на девическата редица. Краят на сарито ѝ бе паднал на пода, тя го вдигна и покри главата си.

– Ела, моето момиче! – нареди с извратена нежност пръстът на Абдул Нирупам Кхан.

Следващите секунди се изсипаха над залата със светкавична бързина и декорите на лекция „История на човечеството“ бяха тъй осветени от прожектори и кръв, че петте части, от които е съставен човек, нямаха време да осъзнаят какво става, защото вече ставаше нещо друго, а после това друго бе изяждано от нещо още по-друго. Като колибри, висящо в пространството – замръзнала сред въз-

духа пластика, но операторът сменя оборотите, птичката литва със скоростта на светлината и вече я виждаме над разтворения цвят, впила в сладката нега миниатюрната си човка; неговата топлина е светлината, отворите му са пространствата, кръвта, слузта и семето му са водата, тялото му е земята, диханието му е въздухът.

Абдул Нирупам Кхан държи сабята си като диригентска палка и се появява устата, от устата излиза говорът, от говора излиза огънят, а изкуствената челюст е увиснала като колибри в пространството над оранжевата чалма със свилените нишки. Абдул Нирупам Кхан замахва рязко, личат опит и рутина в действията му; той вече не е хомо сапиенс, а е космическият човек, той е десницата на пророка, той е господарят на всички жертвоприношения и в същото време е наслаждаващият се на жертвоприношенията. Абдул Нирупам Кхан впива жилото на сабята си в шията на Амрита, среброто от сабята, червеното от сарито и абаносът от косите на девойката се смесват, главата на Амрита Кумар се отделя от тялото ѝ; гледат към вечността тези сладки маслинки.

Абдул Нирупам Кхан не прибра и не обърса кръвта от сабята, премести я в лявата си ръка, наведе се и с десницата на пророка прихвана тежките коси на Амрита, вдигна главата ѝ, взря се в застиналия мрамор на лицето, после направи две крачки и хвърли главата към прозореца. Звънът на счупени стъкла, позабавените отново обороти и хрипащият стържещ глас на Кхан събудиха аудиторията.

– Ще падат още глави! – погледна към Нити Бхандари и тя ясно видя, че устата на кашмирския патриот е пълна със зъби. – Дали от правителството, дали от парламента, но Мохамед ще събере вересиите на Аллах.

Главата на Амрита падна на плочника пред западните стени от блока на историческия факултет, търкулна се като детско балонче и докосна нозете на полицай от частите за борба с тероризма.

Заедно с парчетата стъкла в залата се посипаха викове и писъци, студенти забравиха за насочените към тях автомати и стиснаха юмруци, студентки плачеха, Сунена Сури Ананд се изпусна в гащичките си и солена течност закапа от морската раковина на сарито ѝ, преподаватели викаха нещо на Кхан; с жестока бързина тишината бе преминала в шум, а шумът в тътен. Човешката шупла се надигаше от врящата катранена смес. После се появиха ноздрите. От ноздрите излезе обонянието, от обонянието – вятърът.

– Това е безумие! – стискаше плота на катедрата проф. Сарвепали Синг.

– Това не е безумие! – каза Кхан. Гласът му бе властен. – Това е времето, което подарихме на президента и на премиер-министъра, а те имат часовници. Докато не отменят присъдата и не пуснат нашите събратя, на всеки 15 минути ще режем по глава, а ако някой друг потърси смъртта си, ще бъде убит допълнително! – гласът му бе безпощаден. – За десерт!

– Дяволска мелница! – ревна проф. Харви Гарфийлд. – Вие нямате ли мозъци? Лайна и трици ли имате в главите си?

– И от дявола да е, Мохамед пак ще събере вересиите на Аллах! – каза Кхан.

Първото си убийство извърши през 1959 г. Беше 11-годишен, когато пречука с камък един от съучениците си в мюсюлманското училище. По онова време Индия имаше 400 милиона жители и много от тях влязоха в окото на Абдул Нирупам Кхан, но въпреки това народът растеше, надмина милиард, а сега догонва китайците.

– ...конецът, с който са свързани този свят, онзи свят и всички същества... – монотонно редеше мантри и гайатри ректор Рамакришна Ашвалайана и речта му на свещенослужител от бахайския храм „Лотос“ бе като фон зад цялата врява, като грунд под картината на събитията. – Който познава тази нишка и този вътрешен двигател, той познава Брахман, значи познава световете и боговете, познава Ведите и съществата, познава всичко. Бог е началото, но също е средата, а също е и краят, той е и Брахма, и Вишну, и Шива едновременно, бог с идеите му за раждане, за подражание и за смърт е Брахма, а когато ни обсипва с любов и търпение, когато спасява света, бог е Вишну, а когато мисълта се слее с космичното и небето слезе на земята, зад осъществяването стои Шива. Бог е и мъдрост, и любов, и съвършенство; Брахма, Вишну и Шива са неразкъсваеми...

Един от студентите коленичи пред обезглавения труп на Амрита и покри с тъканото с кръв и моминство червено сари бедрото ѝ. Това бе Уддалака Чандра. Счупен бе бентът на страха и бяха отприщени водите на противоборството, но умът на Абдул Нирупам Кхан бе остър като бръснач и нямаше да изпусне юздите и да се остави на камилата да го наплюе.

– Ти продължавай да си говориш онова там за маймуните и за хората! – обърна се Кхан към Синг. – Имаш много време, цели 15 минути...

– Глупости! – отсече проф. Сарвепали Синг. – Лекцията свърши, започнало е безумието!

– Че е започнало клането, започнало е, но лекцията още не е свършила! – спокойно и отмерено като падащи песъчинки в пясъчен часовник констатира Абдул Нирупам Кхан. После подпря внимателно сабята до стената, разкопча опърпания кобур на кръста си и извади пистолета. Направи две крачки към Уддалака Чандра, първи курс, парапсихология, допря пистолета до главата му – отзад в темето, точно над триглавия мускул – и стреля. Кръв и мозък се разлетяха по стените, парче плът отлетя встрани и се залепи върху постера на проф. Синг.

Пак бе дошла жестоката тишина.

– Хората, които се стремят към единствен бог, приличат на младеж, който иска да се ожени за девойка, но не знае нито името ѝ, нито рода ѝ, нито мястото, където живее! – каза Дебендронахт Тхакур. – Както има хиляди слънца, така има и хиляди върховни божества! – пред очите на студентите канделабърът под иконата се превърна в статуя, а бащата на Рабиндранат Тагор се превърна в Буда. – Целта е нирвана!

– Продължавай маймунската си лекция!

Автоматите на екстремистите оглеждаха с мерниците си студентите.

– Да се върнем отново 13 хилядолетия назад... – каза Синг, но го прекъсна тропот – упоритата камила се опитваше да наплюе Кхан.

– Гад мръсна! Нещастник! Изчадие! – изскочи от тълпата зевзекът Банким и се хвърли върху тартора на изчадията, а изчадията не очакваха тази смешна атака, та успя да се вкопчи в тартора.

Абдул Нирупам Кхан бе професионалист. Нямаха чет жертвите му. Докато бе по-млад, като седнеше на тютюн с акраните, гордо споделяше колко хора е утрепал, като да показва скалповете им на пояса си, но после загуби бройката. Остана гордостта; и сега се мерна гордостта сред жилките на погледа му – с късо рязко движение измъкна от златния кинджал скитския акинак и го заби в сърцето на Банким. Трупът на Банким Тилак, трети курс, математика, се срути до трупа на приятеля му. Свиха се сърцата на две майки от градчето Андол близо до вечната Агра и до гробницата на любовта Тадж Махал.

– Продължавай! – изскърца Абдул Нирупам Кхан.

– Допреди 10 000 години арктическата ледена шапка е покривала и през лятото западната част на евроазиатския континент, териториите на Канада, северната част на САЩ, северните и централните земи на Русия. Студ е вилнеел из планетата, човешката раса деградирала, а обществата се стопили до шепа племена, притиснати от природата на териториите, известни днес като Близък изток. Дните на хомо сапиенс са били преброени. И тогава – 3000 години преди края на ледниковия период, 11 000 години преди новата ера, става рязка промяна в хода на човешката еволюция. Само за три хилядолетия, което е мигновение спрямо темповете на еволюцията, малка спица от колелото на историята, хората опитомяват дивата флора и фауна и стават земеделци и скотовъдци. Селскостопанските технологии се развиват от нищото, без плавен преход, въпреки неблагоприятните климатични условия, за някакви си стотици години. Това става в Близкия изток, където са облагородени и дават реколта всички известни днес растителни култури – ориз, пшеница и ечемик, просо, ръж и лен, а също ябълки, сливи, орехи и всякакви други житни и бобови, кореноплодни, плодни дръвчета и храсти. Къде са барикадите на тази неочаквана ботаническа революция? Ще ви отговоря. Тези, които понякога слизат при нас от небесата, са се смилили отново над обречения човешки род и са донесли от небесата мощна генетическа лаборатория, в която са изследвани дивите растения и са подготвяни нови и нови културни сортове. През 9500 г. пр.н.е. е било опитомено кучето, през 9000 г. пр. н.е. – овцата и козата, малко по-късно – конят и кравата. Започнала е ерата на средния каменен век. Да си припомним, че развитият австралопитек и неандерталецът са разделени от два милиона години, но и единият, и другият ползват еднакви оръдия на труда – заострени камъни. Бавно тече реката на еволюцията. През мезолита камъкът все още е основният материал – каменни статуи на богове, каменни стени и къщи, каменни сърпове, но изведнъж и сякаш без родители се е родила епохата на културата. Може би е била заченатa от боговете? Появили са се книжовници, философи, лекари, архитекти, учени. Хората са придобили знания, които не би трябвало да имат, защото зад тях не

стоят предишни изстрадвания и опит. През последните два века над древните текстове работиха стотици изследователи. Разтълкувани бяха много от сложните философски и космологически теории на доайените на човечеството и учените просто не повярваха на обидния за тях очевиден факт, че древната наука е обяснявала по-добре от съвременната наука въпросите, свързани със здравата спойка между безкрайността и вечността, с философията на битието и същността на живота, с възникването на Земята и на другите планети от Слънчевата система. Не виждат и не чуват тази крещяща връзка между хората и боговете.

Абдул Нирупам Кхан отново бе яхнал мобилния телефон. Изсумтял бе в слушалката като келтски друид над жреческите си занимания, после отлепи с нокът някаква капка мозък от джобчето на маоистката си куртка и се заслуша космополитично в обясненията на преговарящите – необходимо било време, за да изпълнят условията; докога ще го баламосват тези тикви!

– Древните учени не само са разчитали буквалния смисъл на митологичните ребуси, самите те много пъти са се срещали с боговете и са допълвали митовете – за това има стотици исторически документи и доказателства. Например за периода на зараждането на шумерската цивилизация. Близо четири хилядолетия са минали от началото на ерата на неолита, наричана от изследователите, кой знае защо, „нов каменен век“, пò би подхождала формулировката „време на керамиката“, защото при разкриването на пластовете от този период откриваме огромни количества домашни керамични съдове, грънчарски украшения и безброй други битови и художествени глинени изделия. Около 4500 г. пр. н.е. се забелязва период на катастрофален упадък. Грънчарското производство изчезва, социална анархия задушава обществения живот, културата е на границите на разложението, човечеството деградира и оредява. И отново ненадейно и необяснимо се заражда и разцъфтява изумителна по мащабите си материална и духовна култура. Това става около 3800 г. пр. н.е., когато в Близкия изток като паднал от небето астероид избухва качествено нова по структурата и по философията си мощна цивилизация. Асирия с нейните културни центрове Ниневия, Нимруд и Ашур, Ханаан с неговия гранитен Йерихон, държавите на словото Вавилон, Аккад, Шумер и Елам и градовете на писмеността Сиппар, Вавилон, Киш, Аккад, Ниппур и Адаб, а също търговските колоси Умма, Исин, Шурупак и Лагаш, а също архитектурните грандове Урук, Ларса, Ел Убайд и Ур. На практика почти всичко от световната мъдрост, което знаем днес, е било познато и ясно на древните учени плюс още много знания, умения и концепции за живота, изтрити от светлината на природни и културни катаклизми или потънали сред тъмнината на мракобесия и канони.

След това се появиха очите. От очите излезе зрението, от зрението – слънцето.

Абдул Нирупам Кхан бе скъсал стремето на телефона и гледаше към Нити Бхандари. Дънките ѝ бяха поизтъркани на коленете – така бе модерно, Абдул Нирупам Кхан разглеждаше светлозеленото върху зеленото, а после погледът му мина през Нити отгоре надолу и обратно, сякаш бе моден дизайнер, обмислящ шедьовъра на своята пролетна колекция.

– Къде все пак е планетата на боговете? – отпи глътка вода от чашата пред себе си проф. Сарвепали Синг. – От кои небеса слизат тези, които са създали човека и са го подкрепяли през детството и юношеството му? В древните текстове ясно и недвусмислено се говори за драматични събития след сътворението на хората, за астронавти и космически пътешествия на боговете към Земята, за срещи между кондора на вселенския разум и мушицата на нашето познание, за катастрофа в междупланетното пространство около Слънцето. Не е нужно да разшифроваме текстовете от далечното минало, трябва само да ги видим и да вникнем в основите на историческите паметници, за да разберем, че боговете са същества от плът и кръв или каквото там тече във вените им. Че са дарили с разсъдък живота ни и с натрупвани във времето и пространството знания и технологии. Ако бях астроном, щях да търся още една планета в семейството на Слънчевата система. Орбитата ѝ вероятно е изключително обтекаема, веднъж на четири хилядолетия тя минава близо до Земята и Слънцето, а след това поема към дълбокия космос. Ако открием планетата Хикс, ще разберем кога и защо боговете идват при нас.

– За какво всъщност говориш, професоре? – попита Абдул Нирупам Кхан. Той бе направил своите две крачки и обръщаше пясъчния часовник.

– За това, че само 50 000 години след времето на неандерталеца човекът овладява атома и космоса! – отговори Синг, а после хвърли ръкавицата в средата на ринга. – И за това, че цели 50 000 години след времето на неандерталеца човекът си остава тъпа и жестока маймуна.

– Разбирам! – разбърка демоните на мислите си Абдул Нирупам Кхан и от брадата му потекоха и жестокост, и хитрост, здрава сплав между гените на арии, дравиди и моголи. – И за атома го разбирам, и за маймуната. Сиреч аз съм маймуната, която гъделичка статуята и докарва усмивката на Буда...

По-дълбока е пропастта, стресна се шестото чувство на проф. Харви Гарфийлд. През 1974 г. Индия бе изпробвала ядрено стационарно устройство под кодово име „Усмивката на Буда“; ако терористите се намесеха в атомната игра между Делхи и Исламабад, залогът можеше да се окаже много по-голям от няколко момичета или от зала със студенти.

– Да, ти си маймуната! – погледна Синг към труповете на Амрита, Уддалака и Банким. Животът бе ампутирал чувствата му за страх. Страхът пречи на мисълта. – Убиец!

– Няма убийство! – помисли на глас Кхан. – По времето на император Ашока преди 2300 години в страната са живели 120 милиона души, толкова са били и по времето на Акбар преди 400 години, а и сега трябва да са 120 милиона, но са милиард и 20 милиона. Индия заема едва половин процент от земната повърхност, но днес всеки шести жител на планетата е индиец, значи има много материал за прочистване и Мохамед е повелил, че трябва да се поизмете...

Явно метлата на Кхан не закачаше мюсюлманите в страната. Ако се беше включил към мислите му математикът Банким, щеше да добави, че за да овладее последиците от демографския взрив, всеки месец правителството би трябвало

да строи нов град за население поне два милиона души. И щеше да уточни, че през 1950 г. над десет милиона жители са имали само Ню Йорк, Лондон и Шанхай, докато сега с малки изключения 30-те мегаполиса набъбват в бедни страни. В началото на XX век във всички индийски градове общо са живели 26 милиона души, а в началото на XXI век Бомбай, Калкута и Делхи са сред 20-те най-големи градове на света, но футуролозите успокояват социолозите, че около 2050 г. се очаква нулев прираст и стабилизиране на населението около предела милиард плюс четвърт милиард, което ще даде глътка въздух на инак утопичните социални програми. Това би означавало съгласие с формулата на поп Малтус и несъгласие с решението на задачата, но младият Банким Тилак не се включи във великите мисли, защото кръвта му бе изтекла, а тялото му бе изстинало.

Кашмирският патриот застана зад белязаната редица. Толкова прозрачни и крехки бяха девойките, че можеше да ги събере и петте в шепите си. Две крачки към прозореца, после две крачки към катедрата, отново две крачки към счупения прозорец, усещаше върху челото си прицела на снайперистите, закриван единствено от калаеното синджирче върху сплескания дипломатически пакет.

– Най-обикновен убиец! – констатира Харви Гарфийлд.

– Няма нито убийство, нито подбуда за убийство, нито значение, нито подбуда за значение! – изскърца гласът на Абдул Нирупам Кхан и в тестото на тази зловеща философия се чувстваше маята и на тотемите на завоевателя Бабур, и на мамелюците от мюсюлманските орди на султан Ибрахим, и на шраманските доктрини. – С помощта на Аллах дори оня, който с остър ятаган отсече главата на друг, не върши убийство, тъй като при това острието на ятагана само минава между елементите.

– Какво изопачаване на идеите на Парменид! Какво замазване на Пакудха Качаяна! – възмути се ректор Рамакришна Ашвалайана. – Елементите са земя, вода, въздух и огън, но също елементи са щастието, нещастието и душата!

– Какви ги плещи този? – изстърга Кхан.

– Според санкхия материалната стихия на битието и духовното начало са единни, пракрити и пуруша са неунищожими, природата...

– Млък! – ревна пясъчният човек. След това се появиха ушите. От ушите излезе слухът, от слуха излязоха посоките на света.

– Ти си Дракула! – каза Нити Бхандари. Надзърташе предпазливо назад, както бе надзъртала под кревата си, преди да заспи.

– Най-обикновен убиец! – повтори Харви Гарфийлд.

– Ти майка имаш ли? – попита Нити Бхандари.

– Убийството е дело на Аллаха, значи е творчески акт. Не убивай, казва християнският бог, убивай, казва богът на австралийските вещугери нангари, бог е и животът, но бог е и смъртта, казва индийският всевишен, а Мохамед ни уверява, че ще избием непочитащите Аллах. Убиецът не може да бъде най-обикновен, защото е творец. Убийството е изкуство!

Осмина бяха, когато влетяха в студентското градче, за да изпълнят пророчествата на пророка, а сега са 6 – числото на обречените, 4 обрязват сенките

на Залата със слончетата, а двама пазят подстъпите към коридора. Хич не му пукаше на Абдул Нирупам Кхан за присъдата над оцелелите кашмирски камикадзета, поизчистили от боклук парламента. Щом са ги заловили живи, значи и те са боклук; пукаше му само за атомната глава на Камал Кайлаш Рана и заради нея бе задвижил тази сложна операция, тръгнала от държавния университет и отиваща към Джамму и Кашмир или дявол знае къде. Пакистан искал референдум за самоопределение, Индия се позовавала на договорите от 1947 г., Китай също имал собствено мнение по въпроса; бабини деветини! Кхан често бе размишлявал над онази мъдра история за гърка и българите. Да извадиш очите на 15 000 души – какъв размах! А на всеки 100 да оставиш по един с едно око, за да води кервана – какво въображение! Задачите на Аллах нямат решения без въображение и размах, затова на Осама му трябваше атомната глава на Камал Кайлаш Рана.

Кой знае защо се сети за детството си. Сутрин майка му редеше по първазите ламаринени формички, пълни с бари, а Абдул нарамваше торбичка и хващаше пътя към знанията. На всички бе ясно, че е най-прилежният и най-умният в мюсюлманското училище в покрайнините на Мирпур. Учителят отваряше Корана, учениците се подреждаха един зад друг по четирима и започваха да каканижат: „Щом думите дойдат на устните ми, превръщат се в молитва!“, а като се прибереше привечер вкъщи, питките на барито вече бяха изсъхнали, няма по-вкусно нещо от тази майчина смес от нахут, смлени зеленчуци и подправки.

– Майка ли? – сепна се пясъчният човек. – Твоята майка лъска топчето на камшика! – направи двете си крачки Кхан. – Настъпи времето ти – извратена нежност струеше от показалеца му, – ела, моето момиче!

Обхвана през лакът нежната като тамариндова фиданка талия на девойката, можеше да я пречупи на две, ако поискаше, но това бе отредено само за неверни съпруги; светнаха прожекторите и времето захапа опашката си.

Операторът дъвче марихуана, сива кал е полепнала по устните му, Нити забива дървен кол в сърцето на вампира – в меса, развявани под плясъка от кървави криле на кръвожадни птици, – стене вампирът, от телесните му отвори изскача кръв, а тялото му се разлага, но косата и ноктите му растат като гъби след дъжд и става все по-червендалест, защото вампирът е безсмъртен; Абдул Нирупам Кхан гледа през прозореца, брадата му е навряна в плюшените завеси.

Няма да стрелят снайперистите, нямат заповед; кашмирският тигър придърпва брокатения шнур и го замята в котешка люлка около шията на студентката, след това сгъва Нити на две и я хвърля през прозореца. Нити Бхандари увисва пред елитните части за борба с тероризма, вперила поглед към полицейския кордон, светлата блузка се развява над дънките ѝ, погледът ѝ се замъглява, погледът ѝ угасва.

Устата на камилата е пресъхнала, а Абдул Нирупам Кхан иска да изгони този вкус на нахут и подправки; малката Шивани Гупта бе припаднала, а около краката на Сунена Сури Ананд растеше локвата страх. Абдул Нирупам Кхан направи две крачки към Сунена – не миришеше на урина, а на прах за пране, на кай-

сия и мокра пръст. Такъв мирис докарваше вятърът, когато баба ѝ простираше влажно дхоти на дървения простор и запяваше някаква песен от Рабиндранат, а Сунена плъзгаше пръсти по танпурата или впиваше устни в раковината.

– Десертът... – посегна пясъчният човек към следващата си жертва. – Трябва да позасилим рикшата!

Но чу плясък на морски вълни. Не е редно, подмина я, тя не може да се яви там горе напикана. И се зарадва някаква личинка в душата му, че е проявил благородство, но се и ядоса душата му, че е проявил благородство – не е мъжко качество благородството.

И застава Абдул Нирупам Кхан зад Швета Ганди и Врити Деви, вдига ръце като езически жрец на куимбандата, прихваща главите на момичетата и ги удря една в друга. Чува се невъзможен звук – сякаш са ударени главня в главня над огнището, Швета и Врити са сиамски близначки, блика ярка светлина, в залата подскача маймуната-бог, не, това е богът на огъня Агни, после той се превръща в гръцкия Хефест, после в латинския Вулкан, а после отново в индийския маестро Агни; черна тъмнина.

– Този изрод наистина се смята за творец! – скача Харви Гарфийлд и вдига юмрук към челото на Дракула, но го застига автоматен откос и професорът рухва на пода. Кашмирските патриоти бдят за реда в касапницата, а над реда и труповете – бутилкова палма с резбовани слончета.

Проф. Харви Гарфийлд се срути върху припадналата Шивани Гупта. Главата му тежеше върху малките ѝ гърди, а в погледа му цъфтяха сандаловите цветчета върху шалварите ѝ. Каква божествена възглавница, о, Сунита! Кръвта му изтичаше, а болката изостряше сетивата му, тренирани за директни контакти с непознаваемото. Американец в Индия, 45-годишен, вдовец, пияница, гений – Харви Гарфийлд губеше съзнание. В колко малко думи се събира животът!

Човешкият мозък е много трудна кръстословица. Менталното състояние на границата между съзнанието и безсъзнанието е най-благоприятното време за интуитивни проблясъци. Ирационалното стиска шията на реалното, няма спиране това „тик“ и „так“, докато не се извърти пружината; стратегическата ядрена ракета може да бъде изстреляна откъдето и да е и от когото и да е, например от този изрод Абдул и от чалмата му. На черния оръжеен пазар отдавна може да се намери всичко, дори лазерно оръдие срещу астероиди. Натиска копчето изродът и ракетата пада, да речем, в Делхи; прозорливостта на подсъзнанието е като трето око на челото. Паранормалните способности са като първичните инстинкти, те са психичен еквивалент на адреналиновите експлозии, активиращи се в екстремни ситуации. Шива и Парвати гледат строго към третата планета, 20 милиона индийци се изпаряват, а след ответния удар се изпаряват още толкова пакистанци – иди и обяснявай на милиард и нещо народ, че това са само терористи, че е станала грешка или че войната е лошо нещо. Дяволска мелница, губи съзнание Харви Гарфийлд, започнала е верижна реакция.

– Продължавай да пощиш маймуните! – нареди пясъчният човек.

Проф. Сарвепали Синг бе замръзнал зад катедрата. Мисълта му търсеше оа-

зиси сред пустинята на бруталната адвайатва, една шестнадесетина от личността му се сливаше с върховната реалност и отново се сгромолясваше в залата, сякаш бе единственият зрител на този абсурден театър. Гимнастическата пирамида на студентите бе попаднала в окото на урагана, един от екстремистите дъвчеше вафла, обезглавеното тяло на Амрита бе покрито от Уддалака със савана на сарито ѝ пред дупката на вратата, труповете на Уддалака и Банким бяха кръстосани под една от челните учебни банки, сиамските близначки Швета и Врити продължаваха дългата си целувка под постера, а до тях береше душа Харви. Нирджа висеше над елитните части за борба с тероризма и над индийското правителство, а под нея се бяха пораздвижили. Полицаи притичваха към сградата, чуваха се реплики и прищраквания, явно очакваната върховна заповед бе получена.

Проф. Сарвепали Синг отпи няколкото капки, останали в чашата на катедрата; човекът, мили мой, е шестнадесеткратен – обяснява учителят, – петнадесет дни се въздържай да ядеш, но вода пий. Диханието е възникнало от водата и щом пиеш, то няма да бъде пресечено.

Огледа я – обикновена водна чаша от дебело стъкло, почти невидима в горната част, но минаваща в бледоматово с кварцовите си бръчки около дъното. Абдул Нирупам Кхан правеше двете си крачки, чалмата му оранжавееше току пред катедрата, а свилените ѝ нишки изгаряха погледа на лектора. Сарвепали Синг усети, че чалмата влиза през погледа и се насочва към пъпа му и към шестнадесетте виламбини, после тръгва по един от тези 16 нервни проводника и стига до ръката му. Замита чалмата и главата на пясъчния човек лъсва почти гола, само с няколко келави прорастъка около темето. Вдига чашата и я забива в главата на Абдул Нирупам Кхан – устните на чашата влизат в мозъка на пясъчния човек, а дъното щръква насред патриотизма и се проточват по темето кварцовите бръчки.

– Убийството е изкуство! – обръща се с уважение към палача си Абдул Нирупам Кхан и се свлича като чувал с баластра пред мусонните разливи на Ганг. Могъщият Ганг, стъпил с водите си между върховете на Хималаите и океана.

Гурнани не се впечатляваше от разливите и островите с кръв и мозък около себе си. Дъвчеше втора вафла, прехвърляше бавно в устата си кашата, преглъщаше бавно, за да се наслади на какаото и на кокоса, когато видя, че оня до катедрата е забил чаша върху главата на водача му. Нямаше нужда да се обръща и прицелва, дулото гледаше към събитията, а стоманеното езиче бе нагласено за картеч. Гурнани натисна спусъка и изпразни пълнителя в тялото на Сарвепали Синг – 16 патрона..., 24 патрона..., 32 патрона!

Ученикът се въздържал да яде петнадесет дни, после отново приседнал и запитал:

– Какво трябва да разкажа, почитаеми?

– Стиховете, мили мой, а също заклинанията и песните!

– Не мога да си ги спомня!

– Както, мили мой, един огън с големината на светулка не може да даде топлина, така, мили мой, и с твоята една шестнадесетина не можеш да си спом-

ниш Ведите. Нахрани се, а след това ще ти обясня...

Етерният дух на Сарвепали Синг се издигна над тялото му. Мозъкът бе започнал големия си сън, продупчено на 16 места, тялото бе завършило своята екскурзия към смъртта и душата му напусна физическия приемник. Тялото е само временна обвивка на духа, то се материализира в утробата и изчезва със смъртта; съзнанието му поглъщаше новия опит – усещане за спокойствие, нирвана. Духовна трансформация? – блъскаха се науката и метафизиката. Преминаване от телесното към астралното или ефект от патологични биологични промени, питаше се ученият, може би е от действието на ендорфините или е ефект на аноксията? Какъв ти намален приток на кислород, какъв ти мозък – ето го, потекъл е през дупките, аз в буквалния смисъл на фразата гледам смъртта право в очите, ще открия ли какво се крие зад нея?

Шупха Аттри беше влюбена до смърт. След първата лекция вече бе изпила образа му и Сарвепали бе станал част от съня ѝ, по време на втората лекция двамата се разхождаха из скритите ъгълчета на нейното моминство и девойката усети, че Сарвепали е нейната карма и че заедно ще затварят очите си. Третата лекция е като игра на покер върху заквасено и преседяло тесто. Друг екстремист бе влязъл от коридора, брадатото каре е запълнено; Шупха става, отлепва се от бухналата смес и минава край трупове и лудост. Прикован от неандерталците над катедрата, Сарвепали е разпънат върху съдбата си – трябва да затвори очите му. Шупха гали мъртвото тяло, а Сарвепали Синг вижда отгоре, че Шупха гали мъртвото му тяло; Шупха отваря чантичката си, изважда кърпичка и попива кръвта от любимото лице.

– Какво правиш! – насочва дуло Гурнани. Между двамата – вселена. – Върни се обратно, свинско котило!

Болката се излива от Шупха – водопад от нажежени въглени – ти уби моя любим, ти затвори сърцето ми! Удря с малки юмруци дебелите гърди на Гурнани, от чантичката ѝ изпада флакон със спрей, Шупха удря с флакона Гурнани, опитва се да опръска очите му, наоколо – поле от жарава.

– Какво правиш! – смее се Гурнани. Изтръгва флакона и започва да я полива като цвете – първо косите, после блузката, после рокличката, коленете, накрая глезените. Щраква със запалката – бивол оножда камила – приближава пламъка към студентката, Шупха пламва като факла.

След това се появи кожата. От кожата излязоха космите, от космите – растенията и дърветата; отново пристига Агни, не, това е влизането в огън Агни-Гати, то е изпитание, сън и лудост, изкупление, път към висшата цел и знак за почит към върховния, но то е и акт на жена, която се хвърля върху кладата на починалия съпруг.

Точно два часа след началото на третата си лекция Сарвепали Синг напусна Залата със слончетата. Издигна се, пресече тавана, попадна в подобна аудитория, но учебните банки бяха празни. Мъже от елитните части за борба с тероризма пускаха вече през прозореца, други забиваха свредели в пода, за да прокарат микрокамери; не го видяха. Плуваше над главите им, а сетне слезе на пода и тръгна. След това се появи пъпът. От пъпа излезе издишването, от издишването

– смъртта. Съзнанието му поглъщаше новия опит, душата му чувстваше нестихващ приток на екзалтация и енергия. Мина през вратата и тръгна по коридора – безкраен коридор с цвят на светлокафяво кадифе, вървеше напред, а всъщност се издигаше, квантови фокуси, мислеше си ученият, възкресения, паралелни реалности! Антиеволюционистична космогония! Или коридорна еуфория? Тя подтиква атлетите към рекорди, тушира болката при костни травми в момента на инцидента; не, не е коридорна еуфория, а е безкраен коридор. Отпред са времето и хората – десетки милиарди безмозъчни, а сред тях милиони умни глави, които 13 хилядолетия отсяват ценности и критерии, определят доброто и злото и създават законите на красотата и вечността. Кадифето на здрача потъмнява, светът става подводен и недействителен, съзнанието му се затваря в себе си. Тунелът се превръща в огромен детероден орган. От детеродния орган излиза семето, от семето – водата. Вижда майка си и баща си, не ги помни, но знае, че това са те – майка му е допряла шепа до устни, а на челото ѝ блести бинди. Биндито грее като звезда, после се завърта като кълбовидна мълния и се втурва напред, намалява, бледнее, вече е мъждукаща светлина в края на коридора. Сарвепали вижда наоколо детството си в расистка Джорджия, вижда бог Нарайана, който подрежда пиктограми и писмености в азбуката на мисленето, юношеството, познаването на жените, разкопките около Мохенджодаро в Синд. Светът е просто едно семейство, пее санскритски стих, а тунелът се разлиства към седемте части на света, виждат се свещените градове около Ганг, виждат се Айодхйа и Хастинапур, заселени с героите на „Рамаяна“ и „Махабхарата“, пространството се запълва с огромен отпечатък от крака на бог Вишну; ето го и голямото му откритие! При една от експедициите до Западен Пенджаб – първо в Амбала, а после в Катхиавар и най-вече в Харапа, Сарвепали бе разчел останките на невъзможно древна цивилизация, дала кръв на античните култури в долината на Инд. За да се достигне до този стадий, трябва да са минали хилядолетия, шепне Нарайана; той е вселенски надпространствен и надвремеви Брахман, който поддържа времето и пространството и дава убежище и цел на боговете и на хората. Той е световен дух, който вдъхва живот на формите и активира движението, господства над душите и контролира космическия вятър. Вселената с нейната безкрайност, пространството и времето с тяхната вечност са положени в Нарайана, а не той в тях.

Сарвепали върви сред кадифената тъмнина, биндито на майка му го води към антиполето на отвъдното, върви, тича, препуска Сарвепали към края на тунела и към божествената бариера.

Там ще приседне, ще се нахрани и ще отговори на всички запитвания. А учителят ще му каже:

– Както, мили мой, когато на един огън с големината на светулка се постави суха трева, той може да се разгори, така, мили мой, е и с твоята една шестнадесетина – нахранена отново, тя се разгаря и ти си спомняш Ведите. От храната, мили мой, възниква мисленето, от водата – диханието, а от огъня в тялото – речта. Ето това е поучението...

Валентин Д. Иванов

Военен астроном

– Астрономически въоръжени сили – каза Клайв на момченцето и за по-сигурно посочи емблемата на ръкава си и повтори: – Астрономически въоръжени сили.

Хлапакът беше шокиран. Едно е да се взираш в униформата на чичкото от съседната маса, а съвсем друго – той да те заговори. Ако краката ти не достигат до пода, когато си седнал на стол, повечето възрастни просто те игнорират.

Майката на момчето, възпълничка жена, допълнително подута от ниската марсианска гравитация, прошепна нещо на съпруга си. Сигурно искаше той да извика сина им. „Защо не го направиш сама?“ – тихомълком ѝ отвърнаха очите му, докато той с видимо усилие се откъсна от синтетичната си пържола.

– Ела, синко, не пречи на човека.

– О, той не ми пречи. Аз самият правех така, като бях на неговата възраст – намеси се Клайв.

– Ела, Рони! – викна майката. – Сега!

Момчето послушно се върна при родителите си, но продължи да поглежда към съседа – мъж на средна възраст, с изпито тяло, скрито под измачкана униформа, напукано лице и очила с разкривени телени рамки.

Фермерското семейство, ако може да се съди по техните дрехи, забързано си дояде, събра ръчните багажи и се отправи да търси изхода към новия си дом – някоя безизвестна селскостопанска колония.

„Те обядват за последен път в Слънчевата система“ – помисли си Клайв, докато очакваше да му донесат първата храна у дома след четири месеца скитане. Преди почти сто и двадесет дни в същото това ресторантче той се сбогува с Моника и родителите си. Те стояха от другата страна на дебелата карантинна преграда и Клайв можеше само да види как устните им се движат, но думите не достигаха до него. Той вече се канеше да се обърне и да сложи край на това тягостно нямо сбогуване, когато Моника опря ръката си от външната страна на прозореца. Клайв сложи своята от вътрешната и за миг двойното стъкло стана по-топло.

Никой не изпращаше фермерите. Сигурно са се сбогували с близките си още на Земята. Клайв имаше късмет, че Моника и родителите му работеха на Марс. Три месеца го деляха от новата среща с тях.

Дрънкането на сервитьорската масичка привлече вниманието му. Той си избра от менюто спагети със сос от синьо сирене и бутилка червено вино и се загледа през прозореца. В разредената марсианска атмосфера вятърът лесно вдигаше червен прах и го хвърляше срещу илюминатора на базата.

– Може ли?

Клайв беше пропуснал момента, в който ресторантчето се бе напълнило. Само десетина стола оставаха свободни и три от тях бяха на неговата маса.

Непознатият, който зададе въпроса, се извисяваше над него, все още очаквайки разрешение. Той носеше син работен комбинезон, измачкан от многочасово седене на някоя тясна седалка. В дясната си ръка държеше плик с храна от груба кафява хартия, който мъдро беше закупил от автомата до входа. В това стълпотворение човек може дълго да чака, докато сервитьорската масичка му обърне внимание. Мъжът влачеше след себе си малък куфар на колелца – от тези, които се събират в багажното отделение над седалките.

– Може ли? – повтори той.

– Разбира се. Извинете, бях се замислил.

– Няма проблем. – Непознатият се отпусна на стола и се протегна. – Опашката на митницата беше огромна.

Клайв кимна и се запита дали иска да прекара оставащото време преди връзката в празно бъбрене. Долавяйки съмненията му, другият се усмихна окуражаващо.

– Какво ново на добрата стара Земя? – попита Клайв.

– Станала е по-зелена от всякога и все още се върти.

– Това е добре.

– Дълго време ли отсъствахте?

– Четири месеца. Аз работя за Геоложкото управление на ООН.

Непознатият изглеждаше сякаш никога не е чувал за него.

– Същото като Геоложкото управление на САЩ, но международно.

– Разбирам. А защо е униформата? И лейтенантските пагони?

– Ние сме милитаризирани. За всеки случай.

Поръчката на Клайв най-после пристигна. Той предложи от виното на събеседника си.

– Не, благодаря. Имам всичко, от което се нуждая. – Мъжът разкъса торбата, разстла хартията върху масата и я изглади с големите си длани. Обядът му се състоеше от вегетариански сандвич и кутия диетична кола. – Нефт ли търсите?

– Управлението се занимава и с това, но лично аз гледам нагоре, не надолу.

Събеседникът на Клайв отхапа от сандвича си и повдигна въпросително вежди.

– Аз съм в Астрономическия отдел. Ние правим карта на Лабиринта.

– Аха. Аз пък продавам застраховки. – Той протегна ръка. – И се казвам Мак.

Клайв също се представи, двамата бързо минаха на „ти“ и прекараха следващия половин час обсъждайки препълнените полети между Марс и Земята, закъснението в строежа на Марсианския орбитален асансьор и, разбира се, времето. Оказа се, че Мак преминава през Лабиринта поне два пъти годишно и с часове може да разказва смешни истории от пътуванията си.

– ... Страшното, приятелю, е не когато ти научиш имената на стюардесите, а когато те научат твоето!

– Мен не ме заплашва подобна опасност, смените ми са твърде дълги и не прекарвам много време в Слънчевата система.

– От утре и мен няма да ме застрашава.

– Само за един ден ли си тук?

– Даже за по-малко, колкото да стигна от единия изход до другия.

– От къде за къде?

– От Верея.

– Мислех, че идваш от Земята.

– Почти позна. Но отскочих до Верея за три дни. Бизнес.

– А какво има там? Никога не съм чувал за планета с подобно име.

– Те откриват толкова много нови разклонения... – махна с ръка Мак. – Но това е относително стара колония.

– Лабиринтът съединяваше седемдесет и няколко квадрилиона свята, когато тръгнах преди четири месеца – оправда се Клайв.

– Да, не може да ги знаеш всичките – съгласи се Мак. – А утре сутринта отивам на Изворище.

Клайв на свой ред направи въпросителна физиономия и мъжът побърза да добави, че това е малка изследователска станция.

– Вероятно няма да продадеш много застраховки на това пътуване.

– Аз не отивам да продавам нищо. Ще оценям риска. Оказало се, че биологичната опасност на планетата е доста по-висока от очакваното и университетът, който дава парите, е разтревожен.

– А ти самият не се ли страхуваш?

– Не, никога. Аз се мотам между звездите повече от двадесет години и досега дори не съм се одраскал един път. Поне да имах да покажа някой белег.

– Искаш да кажеш, от седемнадесет – поправи го Клайв.

– Не, през януари ще станат точно двадесет – настоя Мак. – Пропуснах да ти кажа, че съм ветеран от първите марсиански експедиции.

Астрономът беше сигурен, че марсоход на НАСА откри Лабиринта преди деветнадесет години, а през следващите две роботи от различни държави се занимаваха с нещо, което по-късно стана известно като Войната на ровърите. После хората най-после пристигнаха на Червената планета и лично продължиха започнатото от машините. Скоро обаче истинският размер на Лабиринта стана известен и човечеството осъзна, че е глупаво да се воюва за стотици милиарди планети, които скоро се превърнаха в квадрилиони, особено ако населението на Земята е в порядъци по-малко.

– Да видим сега... – Мак нави ръкава си, протегна ръка и започна да брои на пръсти.

– Бях назначен в екипажа на „Марс-1“ през две хиляди тридесет и първа...

„Този човек не би трябвало да преминава сам през Лабиринта. Нито дори с придружител“ – реши Клайв и придърпа раницата си по-наблизо. В нея се намираше телескопът му – сгъваем, ултралек, с лазерна адаптивна оптика и с цена на средно голяма вила в Тоскана. Ако нещо се случеше с него...

– Това беше славно време! – намеси се той. – Наздраве!

– Наздраве! После, Първото преминаване през Лабиринта на Робъртсън в началото на две хиляди и...

– Аха. Лабиринтът може и да стига до всякъде, но у дома си е най-добре, нали?

– Вярно – съгласи се Мак, – на никоя друга планета няма вино. Даже на най-старите колонии няма. Което е добре за мен, защото докторите ми забраниха да пия.

– Надявам се да не е нещо сериозно – каза Клайв. Малката му отклоняваща маневра успяваше.

– Не, или поне те така ми казват. С докторите човек никога не може да бъде сигурен. А пък аз искам да видя внуци. Синът и дъщерята все обещават...

– Да пием за внуците! – надигна чаша астрономът.

– За внуците! А какво има в раницата?

Клайв не допускаше, че новият му познат е забелязал бързото ѝ преместване.

– Средство на труда. Телескоп. Аз обикалям Лабиринта, за да го картографирам.

– Аз си мислех, че това го правят още като отварят новите преходи. С тези... – той се замисли – вероятностни везни.

– Така се търсят изходите. Но после човек би искал да знае къде в пространството се намира планетата, на която се е озовал. Което е съвсем друг въпрос.

– Току-що четох за това. – Мак измъкна от джоба на якето си сгънато на две списание. Клайв мерна само част от името му: нещо, „евристика“ и нещо друго, което започваше с „про“.

– Значи вече знаеш за астрономическата триангулация?

– Знам. Наистина ли всеки изход води към различна галактика?

– Доколкото смогваме да проверим. И тук е загадката – всичките са гигантски спирали и приличат на Млечния път. Никога досега не сме попадали в елиптична галактика например.

– Тук пише – Мак потупа лъскавата корица, – че ще е голяма работа да се намери друг изход към Млечния път или към някой от Магелановите облаци. Като че ли има значение къде се намира планетата.

– Има. – Клайв си даде сметка, че сега ще заприлича на онези свои колеги, които не слизат от екраните, до които са успели да се доберат. – Има значение, защото ще ни позволи да видим нашата галактика от друга гледна точка. Това значи много по-дълга база за астрономическа триангулация. Можеш да бъдеш сигурен, че там ще построят голяма база, независимо от нивото на биологична опасност. – Той се засмя. – Ще можеш да застраховаш много хора, които отиват на рисково място.

– Радвам се да видя човек, който разбира как стоят нещата. – Мак отвърна на усмивката му. – Напоследък не съм срещал много такива хора.

Клайв се досещаше какво ще се случи сега. Той се стегна и се постара да вложи в следващия си въпрос цялата студенина, на която беше способен.

– Какви хора?

– Извинявам се за избора на думи. Аз срещам много учени по време на моите пътувания и повечето обикновено са зациклили в това, което изучават: звезди, буболечки, тревички, каквото и да е. И са загубили поглед върху перспективата,

която е, че вашите изследвания работят за другите. Виждал съм един куп учени, които искат другите хора да работят за техните изследвания.

– Хм, благодаря. Ще го сметна за комплимент.

– Би трябвало – каза Мак и надигна колата си. Погледът му се впи в последните капки вино в чашата на Клайв.

– А, и намирането на друг изход към нашата галактика може да ни помогне да разберем защо. – Клайв знаеше, че се връща към стила на говорещите глави от екраните, но не можеше да остави въпроса недовършен.

Мак вдигна очи.

– Имам предвид, защо са го построили – продължи астрономът и кимна с глава към коридора, който водеше към изходите. – Защо винаги на безжизнена планета, винаги в система с аналог на Земята? Защо не на самата „Земя“? Защо всички биосфери са сродни на нашата, но никъде няма хора? Ако разберем докъде води Лабиринтът, може би ще успеем да отговорим на някой от тези въпроси и дори да научим кой го е построил.

– Сега говориш като учен.

– Старая се. Защото ми харесва да търся и да намирам отговори, а точно с това се занимава науката. На теб не ти ли харесва да продаваш застраховки?

– Застраховки? Не. Бих могъл да продавам домашни електроуреди или екологични перилни препарати, все ми е едно. Просто обичам да продавам. Изкуството на продажбата е да убедиш хората да се съгласят с теб. Велико предизвикателство.

– Веднъж срещнах един човек, който продаваше процесорна течност за математически изчисления. Той ми каза, че обича всякакви високотехнологични джунджурии.

– Потърси го. – Мак дояде сандвича си и махна с ръка. – Ще видиш, че отдавна е фалирал и мястото му е заето от някой, който обича да продава. Същото е и с Лабиринта – няма значение кой го е построил или защо. Важното е, че го има и можем да го използваме. Дори да е за продажба на застраховки.

Клайв повдигна рамене и се върна към остатъка от спагетите си. Не може да се убеди един вярващ, той живее в свой свят.

Те известно време слушаха разговорите на хората от съседните маси.

– За мен е време. – Мак се надигна. – Ако някога имаш нужда от застраховка... – Той посегна към колана си, но се спря. – Уф, те ме накараха да оставя чантичката в регистрирания багаж. Ето... – Той посегна към списанието, но не прецени правилно разстоянието до него и то се изплъзна изпод пръстите му. Понякога се случваше с хора, които често пътуват между различни планети; дори малка промяна в гравитацията е в състояние да смути вестибуларния апарат и да обърка координацията на тялото. По пода се разпиляха рекламни листовки, които досега бяха скрити между страниците на списанието.

– Ето – повтори Мак и взе една, обърна я откъм страната с повече празно място и написа: „Мак Феърчайлд. Застраховки Земя.“ – Това е достатъчно, всяка търсачка ще ме намери за миг.

* * *

Клайв се пенсионира рано. Лабиринтът си оставаше точно толкова загадъчен, колкото и в деня на Първото преминаване. Два месеца по-късно на бившия военен астроном до такава степен му писна от шума и натовареното движение в Лондон, че започна да търси малка къщичка в провинцията, за предпочитане по южното крайбрежие. Не след дълго намери една – тиха и с изглед към брега на океана – и въпреки че цената беше твърде висока, той я купи и се накани още следващата седмица да се премести в нея.

Когато дойде да застрахова новия си дом, Клайв си спомни за откачения застрахователен агент, с когото се беше запознал по време на един престой в транзитната зона на Марсианския изход на Лабиринта преди много години.

Мак правилно се беше въздържал в онзи далечен ден от опити да му пробута полица, но хвърлената кукичка проработи днес. Астрономът не очакваше някогашният му събеседник да е все още в бизнеса. Как ще успее да се задържи на повърхността някой, който не може да запомни няколко дати и откровено лъже, че е ветеран от старата американска космическа програма? Клайв си даде сметка, че се надява да получи удовлетворение от провала на този самоуверен човек, който смяташе, че любовта към процеса на продажбата е по-важна от любовта към това, което продаваш.

Лъскавата хартийка все още се намираше на същото място между страниците на бележника, в който той я беше пъхнал, след като се разделиха в онова ресторантче. Клайв отвори търсачката и написа на екрана: „Мак Феърчайлд. Застраховки Земя.“ Тя не намери нищо. Той опита друга търсачка, направи няколко размествания на думите и дори разреши размито търсене. Пак нищо. Доволен, че реалността се подчинява на очакванията му, астрономът пусна листовката в кошчето. И не улучи. Докато падаше към земята, хартийката се обърна. На гърба ѝ беше напечатана картинка с изображение на Млечния път.

Заинтригуван, Клайв се наведе и я повдигна. На листовката имаше интерактивна карта на Лабиринта с реклама на някаква туристическа агенция. За негова изненада, след всичките тези години батерията заработи. Вероятно тя се беше заредила от светлината на настолната лампа или от топлината на дланите му. Картата беше истинска, показваше спиралните ръкави и положението на Слънцето. Увеличи мащаба, центрира върху Слънцето и видя по-близките звезди. Картата изглеждаше точна, поне като за рекламна брошура.

А след още няколко опита той откри, че сензорът в долния ъгъл превключва между различните изходи на Лабиринта. При първата смяна Млечният път се превърна в друга галактика, пак спирална. Клайв се прехвърли на следващия изход и галактиката отново се промени. И отново, и отново...

Лабиринтът свързваше само спирални галактики, това не беше изненада. Много и различни спирални галактики. „Но наистина ли бяха различни?“ – запита се Клайв.

Картата имаше вградена търсачка. Астрономът надраска с нокът името Верея. Старата колония, за която той никога не беше чувал, се появи веднага. „Как беше името на другата планета? А, Извор. Не, Изворище.“ Клайв опита по памет много планети; паметта му още я биваше. Всички те бяха там, но примерно половината изходи от рекламата отсъстваха от базата данни на Геоложкото управление на ООН, както се оказа след едно бързо сравнение на картата от списанието на Мак и публичния архив на старата му работа. И накрая, никоя търсачка не можеше да намери туристическата агенция, която се рекламираше на листчето.

„Може би дори има хора на някои от тези планети – каза си Клайв. – Но нашите пътища рядко се пресичат, а ако се пресекат, разликите помежду ни са толкова малки, че никой не го осъзнава. Нито ние, нито те. Може да седнеш на маса с човек от друга Вселена, без да разбереш. А ние живеем в различни версии на същата Вселена и единствената допирна точка помежду ни е Земята. Всъщност са две – Земята и Марс.“ Клайв се зачуди дали Лабиринтът не е създаден, специално за да съединява сходни Слънчеви системи, в които има обитаема „Земя“ и пустинен „Марс“. Останалото не е било важно за строителите и колкото повече се отдалечаваме от нашата планета, толкова по-големи стават разликите между галактиките. Не е чудно, че всяка нова версия на Млечния път ни изглежда като различна галактика.

Клайв знаеше, че трябва да се запита дали всеки път, когато се е връщал от поредното преминаване през Лабиринта, е попадал между същите четири стени, дали и последната дума на страниците на стотиците книги в библиотеката му е била същата както преди и дали внуците, които е вдигал на ръце, са същите, с които се е сбогувал. Той знаеше, че трябва да се свърже с бившите си колеги от Управлението и да реши точно какво да им каже и с какви думи. Не беше изключено те отдавна да знаеха истината за Лабиринта, а Клайв като обикновен полеви работник просто да е нямал необходимото ниво на достъп...

Последствията бяха много и се нуждаеха от сериозна преценка, но вместо за тях, астрономът мислеше за Мак и за неговата любов към продажбата.

Клайв имаше уважителна причина за това. Преди да влезе в университета, той прекара няколко години в компютърния бизнес. Обичаше до забрава да се занимава с всякакви високотехнологични джунджурии, но мразеше продажбите. Нищо чудно, че бизнесът му скоро фалира. За щастие и за разлика от много свои приятели, които останаха разочаровани за цял живот, Клайв намери нещо друго, което да обича.

Редактира Калин Ненов

Пламен Глогов

Афузел

Посвещавам този приказен разказ на майка си,
той е най-хубавото нещо, което съм писал някога...

1.

Тази нощ Тя отново дойде – като зов, стон от древните пясъци. Той я чу в съня си и я пусна необятна, гласът ѝ носеше тъгата на дълбоко погребана вода:

– Афузел… – викаше го Пустинята и нейните нощни ветрове танцуваха между шатрите, надничаха в тях и разискряха запалените огнища.

– … Афузел, помогни ми! Потърси ме… Самотна съм без теб. Векове те чаках, а сърцето ми изстиваше. Променях се, а теб те нямаше. Животът ми умря. Такава останах, докато ти не се роди и щастието ми не се завърна. Дадох ти силата си, любовта си… бях с теб във всичките ти подвизи… и все по-жадно те желаех. До мен. Ела, храбри мой, излез в нощта и последвай гласа ми. Време е… Ела…

Той се изправи тревожен в постелята си. Очите му известно време осезаваха тъмнината. После погледът му потърси жената, която спеше в отсрещния край на шатрата. Дори в съня лицето ѝ излъчваше болка, а отблясъците от огъня рисуваха по него чертите на смъртта със сенките си.

– Афузел, ела, любими – напяваше Пустинята, – ела до мен… завинаги…

Пясъчни нокти драскаха по копринените стени на шатрата. Нечия въздишка повдигна и спусна леко завесите ѝ. Навън неспокойни коне срещаха с ноздри вятъра.

2.

Тя бе родена в Пустинята, но очите ѝ сякаш бяха виждали и помнеха морето. Красива като цвете, което отбива керваните от пътя им, за да му се любуват. Песента ѝ бе като на птица, зърнала края на пясъците. Танцът ѝ беше пламъкът в огнището нощем. Афузел я викаше в съня си, но чуваше само отговора на Пустинята. Желаеше я в най-великите мигове от живота си. Когато се завръщаше от битка, ранен и морен, и целият стан, въжделял победата му, излизаше да го посрещне и приветства като пропит с кърви флаг, вдигнат с утрото и развян на вятъра… Той търсеше нея. Когато се надигаше от тялото на убития лъв, нападнал изневиделица конете им в безлунната нощ, и останалите воини и жени го приближаваха със страхопочитание, за да видят в ръката му огромното кърваво сърце на звяра… Той търсеше нея.

Ала тя никога не идваше, за да възнагради сърцето му, и той подаряваше победите си на Пустинята.

Девойката се страхуваше от Афузел и страхът бе единственото чувство, което я обземаше, когато двамата се срещаха. Тя се молеше за него преди битка заедно с всички жени и старци, които оставаха в стана; тя се молеше той да се върне жив; но се молеше също и никога да не го види вече. Той често спираше с коня си пред шатрата ѝ и я наблюдаваше с изгарящи очи, мълчалив. От лицето му битките и ветровете бяха отнели всичката доброта и милост, но все още не бяха стигнали до сърцето му.

Само веднъж той я бе заговорил, наскоро след като болестта споходи майка му. Девойката бързаше да се скрие зад красиво извезаните завеси на шатрата си, когато сянката му застана на пътя ѝ. Тя се спря, несмееща да го погледне. Мъжът заговори, гласът му бе твърд като черен диамант:

– Защо се боиш от мен, Кая? Аз желая само светлина за дните ти, желая само да запазя живота ти и живота на моето племе.

Тя вдигна очи. Афузел стоеше пред нея на коня си, силен и прекрасен като облачен принц в своите сребристо-бели одежди. Лицето му… той сякаш заповядваше на мълниите. Странно вълнение я заля, опита да укроти сърцето си, но то не ѝ се подчини – като дива птица, която искаше да разкъса гърдите ѝ и да кацне в ръката на мъжа. Тя неволно докосна с ръка гръдта си и тихо каза:

– Не се боя от теб, Афузел, страхувам се от Пустинята – тя е навсякъде, превзела е сърцето ти, гледа през очите ти – като нея си суров ти и носиш нейната безпощадност…

Тя замълча. Афузел я погледна замислен, дланта му потъна в седлото на коня и отново се появи, обвита в яркочервена коприна.

– Донесох този шал за теб, носи го! Той е ален като кръвта на залеза.

Девойката погледна през своя подарък, който вятърът с плющене се опитваше да изтръгне от юмрука на мъжа. Сега очите ѝ бяха две тъмни звезди, пълни с болка, искрящи и смели. Тя продължи:

– … или като кръвта на убитите от теб воини. Каква е цената му – десетки мъртви мъже или жестоката самота на жената, която го е носела преди мен, от която си го отнел, както си отнел и живота на съпруга ѝ.

Афузел сведе лице настрани, скулите му заиграха в сдържан гняв, ръката му се отпусна, все още стискайки прекрасния шал. Конят му изпръхтя, отстъпи и нервно затъпка с копита. Девойката мълчеше и го наблюдаваше. За момент ѝ се стори, че в очите му вижда разкаяние, но в следващия миг той отново се взря в нея, дързък и неумолим:

– Твоите укори са несправедливи. В теб говори слабостта ти на жена. Казваш, че убивам – убивам, за да доживея следващата наша мълчалива среща. Казваш, че сърцето ми е диво, но то бие само за теб. Кая, чаках те достатъчно, за да разбереш сама това. Скоро, щом майка ми оздравее, аз ще дойда и ще те отведа в моя дом. Дотогава всеки, който се осмели да те иска, ще умре! Ти ще бъдеш моя. Така желая и така ще бъде!...

– За да стана част от твоята Пустиня – прошепна Кая, – по-добре да умра…

Афузел сякаш не я чу, подкара спокойно коня си; хората, които го срещаха, се отдръпваха от пътя му, той стигна края на лагера и препусна надалеч в Пустинята с припадащата вечер.

3.

Само Пустинята бе тук, отново.

– Афузел… – и този път шепотът ѝ проникваше навсякъде като пясък… – довери се на сърцето си… осиротели ветрове са моите копнежи, нечути сякаш минават край теб. Дълбока, изгаряща е жаждата ми, душата ми жадува твоята, жадна е за всяка капка мъжка нежност и сила от теб, жадна…

– Синко, жадна съм – промълви майка му, почти беззвучно. Той се сепна, побърза да поднесе до устните на болната жена паничка с вода.

– Ето, майко, пийни. – От огъня бяха останали само въглени, сгъстяващият се сумрак в шатрата скриваше очите на мъжа. Нейните очи стояха затворени. Част от водата се стече по хлътналите ѝ страни и тя я изпи в мрака.

4.

Афузел беше човешки син, но негова истинска майка бе Пустинята. Той знаеше какво е любов. Но не знаеше какво е безнадеждност.

– Тя си отива, Афузел – каза знахарят на племето, когато за последен път дойде да види майка му, – ние всички сме безсилни да я спасим. Вече нищо не може да облекчи съня ѝ, освен смъртта.

– А моят живот – промълви Афузел и се загледа в Пустинята, – нима той струва повече от нейния? Посях само мъртви на тая земя, нищо не сътворих. Искам да умра, за да живее тя, защото с нея ще си отиде и последното добро, което помня.

Знахарят въздъхна тъжно:

– Ти си велик воин, синко, най-несломимият мъж, когото познавам. Без твоята сила племето ни ще загине. Не се обричай на невъзможен подвиг…

– Значи все пак има надежда? – погледна го Афузел.

Старецът замълча.

– Кажи ми! – очите на младия мъж го пронизваха като огнени стрели. Гласът му би подчинил дори могъщите джинове-скитници, вихрещи се бесни из пустинята.

– Погледни – прошепна другият и посочи с ръка към нашитото със звезди небе. – Там, където нощта почти докосва с плаща си пустинята, виждаш ли онези обръчи от звезди, извиващи се и трептящи като опашката на дракон?

– Странно съзвездие – Афузел кимна, – не съм го виждал преди.

– То се явява много рядко и древните го наричат „Алинкантан деа“ – „Звездния облак“. Всяка нощ от него се откъсва по една звезда, раздира небето, пламтяща, и угасва сред пясъците. Всяка нощ… звездите валят и падат на едно и също място в пустинята – там, казват, от тях се образувало вълшебно езеро, пълно със звездна вода, която грее в нощта и дарява на безсмъртните вечна младост. Когато и последната от тези звезди се отрони, в небето се явяват крилати коне – еднорози, които кацат край езерото в пустинята и утоляват вековната си жажда във водите му. По-късно същата нощ конете отлитат, езерото потъва в пясъците, а небето и земята отново стават същите.

Афузел слушаше необикновения разказ на стареца, без да снема тежкия си поглед от лицето му. Нищо в изражението му не издаваше учудване или неверие. Но в гърдите му нещо се пробуди, нещо запламтя. Знахарят продължи:

– Никой досега не е успял да улови еднорог, те идват от звездите и тяхната сила е божествена, но легендата гласи, че еднорогът става роб на онзи, който го победи, и изпълнява и най-безумните му желания… Еднорогът може да ти подари царства, да върне към живот мъртвите, да изцери умиращите… Постой, Афузел – старецът видя решението в очите на воина, – не бързай да тръгваш, помисли… дори легендата да е истина, те са непобедими, ако се бориш с някой от тях, ще загинеш; макар и най-смелият, ти си оставаш смъртен!...

– Остават десет звезди… десет нощи и дни през Пустинята – Афузел сякаш не бе чул предупрежденията на мъдрия човек, – грижи се за майка ми през това време, не я оставяй на смъртта…

Старецът разбра, че няма сила, която да разколебае този храбър млад мъж и да го откаже от пътя му към недостижимото. Той го чувстваше едновременно свой покровител и свой син. Чувстваше също, че не ще го види вече. Една тежка въздишка само издаде болката му; знахарят каза:

– Ще се моля и за двама ви на боговете и на Пустинята. Тръгни пеш, не взимай кон, ще те издаде, ако го видят. Десет дни ще ти стигнат. И от водата в езерото не пий, защото устните ти ще я оскверният и тя ще изгуби вълшебната си сила, а еднорозите ще усетят това от висините и ще отлетят, без да я докоснат. Когато стигнеш до езерото, зарови се целият край брега му в пясъка, остави само очите и устните си открити, наблюдавай небето и чакай. Те ще се появят. Щом кацнат, не ги оставяй да пият – водата е сила. Хвърли се към последния, който се спусне – най-немощния, не закачай водача им, той е непобедим.

Старецът го прегърна. Никой от двамата не каза на другия „Сбогом“. Афузел забърза към дома си, за да се приготви за път. Нощта напредваше, той прекоси стана и мина покрай шатрата на Кая – в този час сънят царуваше над красивото ѝ лице. Мъжът си помисли: „Когато замина, ти няма повече да се страхуваш от мен и от любовта ми. Дано бъдеш щастлива, ако не се завърна.“ Една от звездите падна и изгоря като сълза по многоокото лице на Нощта. Афузел стигна входа на своята шатра и спря за миг.

Вътре майка му бе замлъкнала, упоена от отварата на знахаря.

Навън Пустинята му прошепна: „Обичам те“…

Афузел тихо влезе в шатрата.

5.

„Дните като керван си тръгнаха от мен.
Сега аз съм само сянка
по дланта на дюните.
Пътник през Пустинята.
Вятърът откри стъпките ми, вятърът
засипа стъпките ми –
песъчинка в пясъка – пътник през Пустинята.
Аз съм пътник там, где няма път,
пътник към Пустинята…“

Десет дни той не спря да върви, краката му се бореха с пясъка. Денем виждаше златни дворци, необятни градини с дървета, превити от плод, шадравани, пръскащи щедро вода – всички те се размиваха в маранята над жаркия пясък, а когато ги наближеше, се стопяваха в тежкия въздух. Вечерта го оставяше насаме с призрака на Кая. Тя го доближаваше, усмихната и доверчива, и той можеше да улови ръцете ѝ, да я притегли и допре до сърцето си… Тогава тя се превръщаше в пясък, а той се сепваше от напевния смях на Пустинята. Тя му изпращаше своите ласки и видения, шепнеше любовни заклинания, за да забрави той самотата си, за да забрави себе си и да стане завинаги неин. Но Афузел продължаваше да върви през пясъците, денем заедно със слънцето, което разплакваше с око въздуха, а щом се стъмнеше, редом с него пътуваше месецът и жънеше звезди в нивите на нощта.

И всяка нощ от небето падаше по една ярка звезда, и с дирята си осветяваше пътя му. На десетия ден Афузел стигна митичното езеро. Сияйната вода, родена от любовта на пясъка и звездите, събуди у него необикновена жажда. Афузел знаеше, че тази вода е предназначена само за създанията на небето и че ако той пие от нея, устните му ще я оскверният и никой еднорог няма да я доближи. Изпи последните капки от меха, който бе донесъл със себе си, сетне избра едно място недалеч от езерото, легна и се зарови там целият, като остави само очите и устните си незасипани с пясък.

Над него вечерта събираше своите черни кобили със запалени от залеза грив. Те се бутаха в гъсто стадо, сливаха се в тъмни форми, а изпод копитата им се раждаха звездите. После небесата замълчаха, спокойно като потънала картина изглеждаше небето; звездите едва-едва примигваха.

Погребан в пясъка, с поглед към звездите, Афузел чу отново гласа на пустинята. Тя му шепнеше и все по-неустоим ставаше нейният повик:

– Афузел… ела, о, Афузел… имам нужда от твоята сила, любими, аз умирам, изстиват, посивяват моите пясъци… ветровете издъхват, неспособни да разпалят плътта ми…

– Замълчи!… – промълви Афузел, стиснал зъби, сякаш се бореше с болката. – Замълчи! Те идват.

Върху черните клони на мрака невидими пъпки сякаш се разпукваха и нежни магнолиеви цветове изгряха в нощното небе – невидим вятър ги подхвана, завъртя ги и ги понесе към земята – призрачно хергеле, ято вълшебни крилати коне слизаха от небето, като сонм снежнобели мечти, като сонм от възкръснали сънища. Крилата им завихряха звездите, роговете им разцепваха мрака, зад тях нощта се превърна в сияйна пъртина. Един след друг конете докосваха пясъка, копитата им потъваха меко в плътта на пустинята. От диханието на крилете им мъртвите пясъци се отдръпваха. Еднорозите наобиколиха езерото и погледнаха в неговото сияйно огледало, отразило белотата им, и спокойни като звезди наведоха изящните си шии, за да вкусят от вълшебната му вода.

Афузел лежеше, замрял като човек, който сънува с отворени очи, смаян от пришествието на тези дивни създания. Изведнъж пясъкът стегна сърцето му – той самият бе пясъчен часовник, а времето – крилат кон, който трябваше да улови.

Забравил наставленията на стария знахар, неустрашим, вождът на хората се хвърли към небесния водач, сграбчи с едната си ръка рога му, а с другата сгъвката на крилото му и го натисна към земята с цялата си мощ. Еднорогът сякаш полудя, изцвили гневно и пронизително и със страшна сила се опита да се отскубне, за да се изправи на задните си крака и да стъпче противника си с тежките си копита. Афузел устоя на буйния му порив като дълбоко вкоренено дърво, което бясната буря иска да изтръгне, мускулите му се напрегнаха още повече и той наведе главата на еднорога още по-близо до пясъка. Създанието изви тялото си, разрови дълбоко пясъка с копита и се опита да извърти глава, за да го прободе с рога си, но хватката на Афузел бе желязна. Тогава еднорогът

се стовари настрани с намерение да смачка противника си с тежестта си. За да се изплъзне, мъжът пусна крилото на коня, но скочи светкавично към шията му и ръцете му я обвиха и стегнаха като змии. Обезумял, почувствал задушаващата смъртоносна прегръдка, еднорогът влачеше Афузел по пясъка, като го блъскаше с крило и се опитваше да се освободи. Около двамата – човекът и еднорогът – се изви стълб от пясък и погълна борбата им. Останалите еднорози, чули предупредителния зов на своя водач, отлетяха уплашени и се изгубиха сред звездите.

Афузел се бореше с цялата си свръхчовешка сила. Победата, която търсеше сега, не бе от онези победи, които обикновено извоюваше заради собственото си достойнство, почитта на хората от племето му или… погледа на красивата Кая.

Той усещаше, че ако сега укроти това същество, най-сетне ще надвие съдбата. Но нима може да се победи божество? Безсмъртно създание, което черпи своите несекващи сили от необятните небесни пространства… Тогава Афузел си спомни гласа, гласа, който го викаше в детството му, в сънищата му, в лова и в битките, в самотните нощи и жарките дни, в най-голямата болка, когато викът му заглъхваше, погребан в пясъчните могили на дюните. Спомни си... „Аз съм син на Пустинята. Имам нейната сила и нейната тежка самота аз нося в сърцето си. Моите очи са сухи като нейния пясък, аз съм несломим и един ден ще властвам над всичко, както властва и тя. Скоро ще се слеем. Плътта ми ще бъде златен прах върху гръдта ѝ. Духът ми ще бъде вечерният вятър, който ще я люби…“

Конят падна. Дишаше учестено, а от устата му капеше пяна, крилете му, посивели от пясък, се отпуснаха тежко край тялото. Афузел едва стоеше на краката си, надвесен над огромното тяло на еднорога, гърдите му горяха, мускулите му трепереха от изтощение, чуваше сърцето си да блъска побесняло като затворен в гърдите му звяр. Сега той можа да огледа съществото – то наистина идваше от друг свят. Тук, насред Пустинята, едно истинско изваяние от сняг и звезди, съвършено във всеки мускул, недокоснато и свободно във всяко косъмче на своето нетленно тяло. Могъщите криле… рогът, искрящ като раковина… толкова нереални и така хармонични бяха те с цялата горда природа на този небесен кон, препускащ между звездите, нивга неоседлаван. „Божество, божествен звяр… аз те победих… ти си в краката ми…“ – вълнението заля Афузел, като прибой се стовари и окъпа сърцето му в кръв… чиста, вряща, тържествуваща, истинска кръв. „Пясъкът, пясъкът е твоята кръв, Афузел, синко, побързай… любими! Аз умирам…“

Афузел се сепна. Гласът. Вгледа се в очите на еднорога – очи на човек, пълни с мъдрост и… тъга.

– Ти победи – проговори създанието и гласът му напомняше песен, – ти победи, Афузел. Сега съм твой пленник… завинаги.

– Изпълни желанието ми – каза човекът – и ще бъдеш свободен да се върнеш в своя свят.

– Желанието ти… – усмихна се тъжно еднорогът – вие, смъртните, сте ненаситни на желания. Едва ли ще ти стигне животът, за да изпълня всичко, което поискаш.

– Аз имам само едно желание – гласът на Афузел прозвуча твърдо, – излекувай майка ми.

– Сторено е – промълви еднорогът, – когато се завърнеш в своя стан, тя ще те посрещне здрава и подмладена – такава, каквато я помниш от детството си, имаш думата ми на бог.

Афузел му помогна да се изправи и изчисти крилете му от пясъка:

– Можеш да си вървиш – каза той, – това е всичко, което исках.

Еднорогът не бързаше. Той погледна човека с дълбоките си умни очи:

– Значи ти нямаш повече желания?

– Звездите свършиха – усмихна се Афузел, – утрото дойде и сънищата трябва да си тръгнат…

– Но ти не поиска нищо, което да се нуждае от вълшебство.

– Защото не искам вълшебството да задържа любовта ми, а любовта ми да задържи вълшебството.

– Тогава днес ти ще загубиш своето момиче, защото в нейното сърце няма любов.

Афузел кимна:

– Днес пустинята ме вика по-силно от преди. Последното цвете, което ще посадя в нея, е сърцето ми.

– Не искаш ли да отлетиш с мен? – подкани го еднорогът. – До чертозите на боговете.

– Не, искам да я видя за последен път. После трябва да вървя…

– Тогава сбогом, Афузел! – каза еднорогът и размаха криле. – Не ще ти се явя вече, дори да имаш нужда от вълшебството ми.

– Зная – отговори Афузел и зарея поглед към пустинята.

6.

Конят отлетя, смали се и изчезна с последните лъчи на нощта. Небето отново стана далечно. Мъжът все така стоеше на мястото си, загледан в гладката безкрайност на хълмовете. Докато пясъците бавно изпиваха водата на звездното езеро, на Афузел се стори, че вижда нечий силует между дюните. Искряща на слънцето с хубостта си, към него се приближи непозната девойка. Тялото ѝ сякаш бе сътворено от хиляди седефени песъчинки, златистите ѝ очи се усмихваха.

– Добре дошъл! – каза с дивния си глас Пустинята и го прегърна.

Три приказки

от Любомир Николов

Най-вълшебният дар

Тайландска приказка

Много, много отдавна премъдрият Буда бродел по света и веднъж на един кръстопът срещнал трима дрипави просяци. Съжалил ги и рекъл:

– Кажете ми по едно свое желание. Обещавам да го изпълня.

Първият просяк отвърнал:

– О, Буда, гладът е най-страшното нещо на този свят. Искам да ми дадеш огромен хамбар с ориз – толкова много, че до края на живота си вече да не позная глада.

Буда изпълнил молбата му. Ала скоро дошъл дъждовният сезон. Налетял страшен тайфун, разрушил хамбара и разпилял половината зърно. А каквото останало, било нападнато от скакалци, плъхове и червеи. Преди да мине и половин година, гладният просяк отново стоял на кръстопътя с празна паничка в ръцете.

Вторият просяк помолил:

– Дай ми сандък със злато, повелителю. Богатството спасява и от глад, и от всички други беди.

Буда изпълнил и неговата молба. Просякът си купил нови дрехи, голяма къща и заживял честито. Но в една тъмна нощ разбойници нахлули в дома му, пребили го почти до смърт и отнесли златото. Скоро и този просяк застанал на кръстопътя до своя събрат с празна паничка в ръцете.

Третият просяк казал:

– О, премъдри, моля те за едно: дай ми храна за ума и богатство за душата.

Тогава Буда му подарил приказките.

Просякът продължил да живее все тъй бедно, ала приказките го утешавали, когато бил гладен, топлели го в студените нощи и го учели да вярва, че утрешният ден ще е по-добър от днешния. Захвърлил паничката някогашният просяк, хванал се на работа и с усърден труд малко по малко се сдобил с хамбар с ориз – не огромен, но достатъчен за него и неговото семейство. А в дома му се появило и скромно ковчеже с малко злато за черни дни.

Но не ковчежето било най-скъпото наследство, което оставил на децата си, когато напуснал този свят, а дарът на Буда – приказките. Те и до ден-днешен помагат на хората, утешават ги в тежък час и ги веселят в слънчеви дни.

Как казакът измамил дявола

Украинска приказка

Живял на белия свят казак – буен перчем, луда глава. Пил, гулял, с враговете воювал, родната земя бранил.

Но минали години, поулегнал казакът, заживял мирно и дори почнал по празниците да ходи на черква.

И тъй се случило веднъж, че както се прибирал от черква след рождествената служба, насред тъмния път изскочила насреща му черна сянка. Свинска зурла, копита, криви рога – ни много, ни малко – самият дявол.

Не се уплашил казакът и викнал:

– Махай се от пътя, нечиста сило!

А дяволът се хили:

– Свиквай с мен, казаче! Скоро ще дойдеш в ада, съсед да ми станеш, за греховете си люти мъки да търпиш.

Разлютил се казакът.

– Няма да видиш ти, мутро поганска, казашка душа в пъклото!

– Аз пък ти казвам, че мястото ти е отдавна подготвено – запънал се рогатият. – Искаш ли да го видиш?

– Защо пък не? – рекъл казакът. – Винаги е интересно да види човек нови места.

Хванал го дяволът за ръката, тропнал с крак и двамата се провалили вдън земя – право в пъклото. А там – страховита гледка. Огньове горят, казани врят, пищят грешни души. И насред всичко това – стои едно празно място с грамадна купчина камъни. Посочил натам дяволът.

– Виждаш ли тая камара, казаче? Тия камъни са твоите грехове. Цял живот да се молиш, пак няма да измолиш прошка за всичките. Тъй че свиквай – мой гост ще бъдеш чак до страшния съд.

Огледал казакът каменната грамада оттук, огледал я оттам и накрая попитал:

– А не може ли от тия камъни да си построя една къща, щом ми е писано да живея тук цяла вечност?

Ухилил се дяволът:

– Видя ли, че няма къде да се дяваш? Хайде от мен да мине – построй си къща, та да ти напомня за греховете.

Плюл си казакът на ръцете и се захванал за работа. Много ли, малко ли време минало, накрая построил къща за чудо и приказ. Изкарал го тогава дяволът пак на белия свят и му казал:

– Живей си сега, но да знаеш – скоро пак ще се видим.

Поживял казакът още някоя и друга година, но накрая животът му свършил. Погребали го както е редно, а през нощта дяволът отишъл до гробището да отнесе мъртвеца. Сграбчил го за краката и почнал да дърпа, а казакът се вкопчил с две ръце в кръста над гроба и не пуска.

Дърпал дяволът, дърпал, най-сетне изтръгнал кръста от земята и двамата с покойника се провалили в пъклото – право при каменната къща.

Зарадвал се нечестивият – зер казашка душа бил спечелил. Но излязло, че рано било да се радва. Рипнал казакът, изкатерил се върху къщата, забил кръста над покрива и се провикнал:

– Измамих ли те, сило поганска? Туй не е къща, а църква ще бъде – да идват грешните души и да молят прошка за греховете си.

Разбеснял се долу дяволът. Подскача, крещи, проклина с най-грозни думи, но да се покатери горе не смее – страх го е да не падне и да си потроши ръце, крака, рога или някакви други крайници. Накрая не издържал, отворил адската порта и викнал на казака:

– Махай ми се от главата, проклетнико! Върви право в рая, там да ти берат грижата!

Казакът не чакал втора покана. Скокнал от покрива и изтичал навън през портата.

Оттогава дяволът щом чуе някой да тропа на портата, най-напред наднича да види кой стои отвън. Зърне ли казашка душа – здраво залоства с три резета и не отваря за нищо на света.

Златното бузуки

Гръцка приказка

Преди много, много години в малка къщичка край брега на Егейско море живял беден рибар със своя котарак Михалис. Всеки ден той излизал с лодката си в морето да хвърли мрежите, а когато вечер се връщал с улова, посрещала го радостна песен. Защото в къщичката, зад гърненцата със сол, мащерка и чубрица, върху високата лавица живеел един весел щурец, който по цял ден свирел на бузуки. И тъй чудесна била песента му, че дори свети Николай от иконата в близкия параклис се усмихвал, колчем я чуел.

Така минавали година подир година. Рибарят продължавал да излиза в морето, котаракът Михалис чакал на прага да го посрещне и да се отърка в краката му, а щурецът все свирел и свирел на звънкото си бузуки.

Ала подир време щурецът остарял. Попрегърбил се, честичко боледувал, кашлял задавено зад гърненцата, а песента на бузукито му се чувала все по-рядко. Понякога, когато оставали само двамата, слизал при Михалис и тихичко му се оплаквал от болежките си.

През един есенен ден над Егейско море връхлетяла страховита буря. Дъждът се леел като из ведро, вълните с рев блъскали брега, сивите облаци слезли ниско и сякаш се слели с бушуващите талази. Михалис лежал сгушен край изгасналото огнище и се ослушвал да чуе стъпките на стопанина, ала рибарят не идвал. Когато паднала нощ, котаракът въздъхнал:

– Лоша работа. Май ще останем самички, приятелю щурец. Види се, че морето е решило да погуби нашия стопанин.

Горе на лавицата щурецът се поизкашлял и попитал:

– Няма ли кой да му помогне?

– Сега само свети Николай може да го спаси – рекъл Михалис. – Чувал съм, че той помага на моряци в беда.

– Ами какво чакаме, щом е тъй? – развълнувал се щурецът. – Да вървим да го помолим за помощ!

Ала котаракът Михалис само погледнал навън през прозорчето и поклатил

глава. Той никак не обичал да се мокри.

Тогава щурецът с пъшкане се надигнал от мъничкото си легло, нахлупил шапка, вързал си шал, взел бастуна и закуцукал под проливния дъжд към параклиса.

В параклиса било тихо и тъмно, само една свещичка мъждукала пред иконата на свети Николай. Щурецът се прекръстил, поклонил се и рекъл:

– Свети отче, дошъл съм при теб с молба от сърце. Помогни на нашия рибар да се завърне жив и здрав от морето.

Погледнал го свети Николай, почудил му се, а после отговорил с въздишка:

– Късно си дошъл, драги приятелю. Вече нищо не зависи от мен, а от свети Петър. Нека попитаме него.

Той погледнал нагоре и се провикнал:

– Хей, Петре! Отворил ли си райската порта?

И от небето долетял гласът на свети Петър:

– Отворена е, отворена!

Свети Николай отново въздъхнал и разперил ръце.

– Нищо не мога да сторя, драго щурче. Щом портата е отворена, някой трябва да мине през нея.

Замислил се щурецът и изведнъж предложил:

– А защо аз да не мина през нея? Вече съм стар и малко ми остава на този свят.

Като го чул, свети Петър така се смаял, че надникнал от небето. Погледнал го, намръщил се и казал строго:

– Какво ще правиш ти в рая? При нас ангелите поне знаят да пеят. А ти?

Хванал тогава щурецът старото си бузуки и засвирил така, както никога през живота си. Тъй омайна била песента, че свети Петър не издържал, усмихнал се и махнал с ръка:

– Хайде, минавай по-бързо, додето не съм размислил.

А сред мрачното море рибарят отчаяно се борел с вълните и вече си мислел, че ще загине. Но ненадейно в нощта пред него се появила лодка, огряна от неземна светлина, и на кормилото ѝ седял белобрад старец с бели дрехи. Прекръстил се рибарят, защото познал, че това е свети Николай. Сграбчил въжето, което му хвърлил старецът, вързал го за носа на своята лодка и усетил как мощна сила го влачи през бурните вълни към брега.

Мокър и изтощен слязъл рибарят на спасителния бряг и с бавни стъпки поел към къщичката си. А когато влязъл, много се учудил, че щурецът не го посреща както друг път с песента си.

Запитал се къде ли е изчезнал мъничкият му приятел.

Ала само котаракът Михалис знаел, че храбрият щурец вече свири на златно бузуки горе в рая.

За още заповядайте на „Книжната трапеза“ – блога на Любомир Николов: http://narvi.zavinagi.org/

Във „ФантAstika 2008“ ви представихме младата Геновева Детелинова с разказа „Драконът и портокаловият сок“. След като получи награда и на Златен кан 2009, авторката разгърна историята до роман – който ще бъде следващата книга в поредица „Човешката библиотека“.

Не се подвеждайте по заглавието – то може пътем да мутира. ;)

Из „Приказка по действителен случай“

Геновева Детелинова

Трета глава

Драконови вълнения

1.

В тронната си зала, сред верните си поданици, потънал в мрачни размисли, седеше крал Улрих. На главата си вместо корона носеше шлем с рога. Гърдите му бяха космати, погледът му беше свиреп, ръцете му бяха изцапани с кръвта на десетки храбри воини. Личната хигиена на Улрих не беше на ниво.

– Пиво! – изкрещя крал Улрих и няколко роби се втурнаха към него, понесли бъчонки бира. Кралят помръдна мудно на своя трон, направен от черепите на убитите му врагове.

– Месо! – пак изкрещя крал Улрих, понеже пивото не успя да го извади от меланхоличното му настроение. Робите този път му поднесоха гигантски свински бутове, от които капеше мазнина. Крал Улрих се смръщи страшно, рошавите му вежди се събраха в една. Робите познаваха това изражение, затова побързаха да се оттеглят.

– Жени! – изкрещя крал Улрих за трети път и тъкмо робите помъкнаха към него оковани във вериги момичета в бели рокли, погледът на краля срещна този на кралица Гертруда, който изобщо не отстъпваше на неговия по свирепост. – Не, не – отказа се кралят, – без жени.

Кралица Гертруда, потомка на древен род от земи с лед и сняг, кимна в знак на одобрение и се загърна по-плътно в мечешката кожа.

– Турнир! – изкрещя крал Улрих отново. Робите се поколебаха.

– Улрих – престраши се да отвърне единствено Гертруда, – ти изби всички рицари.

Кралицата последователно посочи три от черепите на кралския трон:

– Хайнрих, Карл, Конрад. Останалите заминаха към вечния пир в Дома на мъртвите още при войната срещу краля на Снежните земи.

Само щом се сети за тази война, кралят нададе див рев и запрати меча си към близката стена. Оръжието се заби в картина, изобразяваща принцеса, яхнала розов еднорог. Картината, както и пухкавите възглавнички за трон и завеските на сърчица бяха останали от предишния собственик на замъка. Никой не искаше да се покаже като женчо и да отвори темата за интериора, затова и възглавничките, и завесите, и картината си стояха.

– Война! – изкрещя крал Улрих за пореден път и преди някой да е отбелязал факта, че вече целият свят беше завладян и просто нямаше срещу кого да воюва, крал Улрих уточни: – Имало и други светове за завладяване. Извикайте придворния жрец!

Няколко роби се втурнаха към подземията, където придворният жрец извършваше своите тайнствени ритуали. Завариха го да разгръща странен правоъгълен предмет, направен като от пергаменти, пришити един за друг.

– Краля та вика – уведоми го един от робите. – Казал си му бил, че има други светове, дет' да ги завладей.

– Не съм конкретизирал – засегна се придворният жрец, – казах просто, че има и други. А не че трябва да ги завладява.

– Ам – въздържа се да коментира робът, – вика та, де.

Придворният жрец намести очилата на носа си, оправи полите на робата си и се заизкачва по каменните стъпала към тронната зала.

2.

Еди отново се събуди с писък:

– Аааа...

Чувстваше се сякаш в главата му група казаци играят казачок.

– Събуди ли се? – поиска потвърждение на очевидното познат глас, някъде метър и шейсет над него. Еди примижа срещу светлината и различи силуета на Интуиция, нахлупила този път вместо боне островърха вещерска шапка. – След пътуването може да почувстваш лек дискомфорт. Или по-вероятно тежък.

– Какво става? – попита писателят и машинално се почувства виновен заради клишето.

– Отвлякох те – призна си Интуиция.

– Разбирам – излъга Еди. – Къде съм?

– В паралелна вселена.

– Стига бе.

Еди се надигна на лакти и огледа обстановката. Не му се стори особено паралелна. Намираше се в уютно, старовремско стайче. Подът беше покрит с шарена черга, голяма готварска печка на дърва заемаше едната стена. В ъгъла имаше купчина метли с дълги дръжки.

– Метлите летят – съобщи Интуиция.

– Знам, писал съм за тях – отвърна Еди и ú се усмихна лъчезарно. – Един от първите ми разкази.

Интуиция отговори на усмивката му.

– Досети се значи?

– Че съм се озовал в света, който сам съчиних? Не е трудно да го познаеш. Баба ми имаше същата печка – Еди кимна към готварската печка. – Предполагам, че трябва да съм далеч по-стреснат, обаче не съм. Винаги съм вярвал във вас, сещаш се, виждах ви твърде ясно.

– И аз винаги съм вярвала в теб – сподели Интуиция. – Е, не точно във Великия писател, но и това пасва достатъчно.

Еди се разсмя. Никога не се беше възприемал като бог. Може би трябваше да си пусне брада.

– Абе традицията не повелява ли – поинтересува се той – десетки полуголи момичета да ми поднасят скъпоценни дарове, докато си стоя на трона и си пия коктейла?

Без да смъква усмивката от лицето си, Интуиция повдигна вежди.

– Не мисля. Не си попаднал на света, о, Всевишни. Не си попаднал и на вещицата – в погледа ú се появиха фанатични искри. За първи път, откакто се беше свестил, Еди наистина се уплаши.

– Седни – заповяда тя и посочи стола до кръглата масичка в средата на стаята. Еди се подчини.

Докато Интуиция се ровеше в купчината метли в ъгъла, той се огледа за изход. Но изход нямаше. Нямаше дори прозорец. От вещерските къщи се излизаше само с телепортация, а светлината идваше от огнени кълба, елегантно реещи се под тавана. Беше му се сторило безкрайно логично, докато го пишеше. Сега не смяташе така.

Запита се дали вещицата може да го унищожи. Отговорът беше твърдо да. *Създанието да унищожи твореца си, леле!* – помисли си Еди. – *Диаболично. Дали това беше думата? Не. Контрацептуално. Глупости, няма такава дума.* – Еди усети, че изпада в паника. – *Абе парадоксално си е отвсякъде и, мили боже, какво да правя?*

Интуиция най-после намери каквото търсеше сред метлите. С усилия измъкна черно куфарче и го стовари с трясък на кръглата масичка. Капакът се отвори и Еди прозря плана на вещицата. Някъде в подсъзнанието си така или иначе вече го знаеше.

– Това е пишеща машина – съобщи Интуиция. – А сега започвай. Не ти искам подробности, нито литературничене. Едно изречение би свършило работа.

Еди въздъхна. Облиза устни, наведе се над машината и предпазливо, с показалец, удари клавиша „П“. После се поколеба.

– Колко сериозно? – попита. – Искам да кажа, стотина години стигат, а?

– Ти си писателят – вдигна рамене Интуиция. – Искам само възмездие.

Еди отново посегна към пишещата машина и се спря.

– А не се ли притесняваш, че мога да те залича?

– Само опитай.

Любезната усмивка на Интуиция го смрази до мозъка на костите.

3.

Капандурата се отвори и оттам падна Владимир. Приземи се тромаво на пода, блъсна коляното си в ръба на масата и прехапа език, за да не изкрещи, от което само му се прииска да закрещи по-силно.

– Мамка му! – изкрещя той. – Мамка му, мамка му, мамка му! Мамка му – обобщи накрая.

Щом му омръзна, магьосникът отбеляза една очевидна липса.

– Сфинксе? – провикна се. – Хей, къде си се скатал?

Въпросът беше абсурден. Влад не виждаше къде би могъл да се скрие сфинкс в тесния двустаен апартамент. Дори да беше положил специални усилия, отнякъде щеше да стърчи я някоя лапа, я пък ухо. Влад обиколи апартамента, накуцвайки с десния крак, и не откри нито лапа, нито ухо. Едва сега магьосникът забеляза и запуснатия, поне по сфинксовите стандарти, вид на къщата. Ръбът на килима беше подгънат. Столовете не бяха симетрично разположени. Владимир, който смяташе, че прави рутинно посещение само за да провери дали няма някакъв проблем, изстина. Проблеми бяха възникнали. Сфинксът беше изчезнал.

– По дяволите – въздъхна Влад, метна жезъла си и кожената си торба на дивана и се втурна през вратата. Затича надолу по стълбите, изхвърча от входа на блока и внимателно огледа улицата по цялото ú протежение. Следи от сфинкса липсваха. Влад се поколеба. Може би трябваше да се върне в Драконовия свят и да докладва. Магьосниците щяха да дойдат и... и да загубят твърде много време в безсмислени спорове, докато горкият сфинкс навярно се гърчеше в адски болки на някоя лабораторна маса. Кой знае кой го беше отвлякъл и защо. И най-вече – откъде беше разбрал за него.

4.

Лиз подписваше купчина документи, когато крал Улрих нахлу в тронната зала, следван от своите верни воини. Мъжете, до един огромни като мечки и окосмени като мечки, наведоха Шефа на мисълта, че това не са мъже, а мечки.

– ‘сички на колене! – проговори с човешки глас едната мечка и Шефа все пак допусна, че може би е мъж. Но дали носеше елек, или беше гол до кръста, си остана загадка.

– ‘сички на колене, казах! – повтори мъжът. – Туй е крал Улрих, ваш гусп’дар!

Лиз беше малко объркана, но търпеливо си остана на трона и зачака обяснение.

– Кой ви’ù главния тука? – попита мъжът, който явно беше говорителят на крал Улрих.

– Аз – каза Шефа.

Крал Улрих я изгледа от горе до долу, после смръщи вежди. Това беше реакцията на краля, изразяваща общо взето всяка негова емоция, така че никой не рискува с предположения дали е смръщил вежди изненадано, презрително или гневно.

– С жени не разговарям! – отсече крал Улрих и внезапно се почувства ужасно щастлив, че кралица Гертруда беше на няколко пространства разстояние. – Къде ти е кралят?

– Навън – отвърна Лиз хладно, но отново не помръдна от трона. – Имаме си и престолонаследник. Ако предпочиташ да преговаряш с него, в люлката е.

Крал Улрих усети, че му се подиграват. Тази нагла жена не само си позволяваше да разговаря с него като с равен, ами и опитваше да се бъзика. Кралят смръщи вежди определено гневно и с големи крачки тръгна към люлката на принц Балтазар. Наметалото му от мечешка кожа се влачеше по земята, гърдите му се надигаха и отпускаха тежко, огромната му ръка беше поставена на меча. Кралят се наведе над люлката, кичури сплъстена коса се изплъзнаха изпод шлема с рога и паднаха пред лицето му.

– Ай гу-гу – каза крал Улрих, – кой ми е малък, храбър, кръвожадничък, а?

* * *

След кратки преговори с престолонаследника, проведени основно на бебешки, кралят си тръгна крайно разнежен, малко объркан от Света на дракона. Принц Балтазар се сдоби с шлем с рога.

5.

– Трябва ли да е вретено? – попита Еди. – Не може ли да разчупим клишето?

– Не е клише – засегна се вещицата, – а традиция. Пробвай, ако искаш, с отровна ябълка, макар че изобщо не им е сезонът.

Еди се наведе над клавиатурата и написа: „Принц Балтазар отхапа от отровната ябълка и заспа стогодишен сън.“ Още докато го пишеше, осъзна, че така нямаше да се получи. Опита да поразмърда конструкцията, вкара няколко метафори, накрая дотам се отчая, че го изби на модернизъм. „Балтазар, издънка на материалистичната утроба, изяде плода – червен като грях“ – гласеше последният вариант. Еди си знаеше, че няма да стане. Не беше до начина на изразяване. Просто изречението не звучеше *вярно*. Явно имаше нужда от контекст и обяснения, иначе нямаше как да проработи.

– Излез! – заповяда той. Вещицата го погледна объркано. – Притесняваш ме. Просто излез.

Интуиция въздъхна.

– Само по-бързичко – каза, преди да се стопи във въздуха, – имам си и друга работа.

6.

Александър крачеше по постланата с калдъръм улица към драконовия резерват. Свечеряваше се и светещите кълба тъкмо започваха да проблясват над главата му, табелата с малко озадачаващото „конов зерват“ (половината от буквите имаха нужда от преомагьосване) се оцветяваше в електриково зелено.

Мраморните статуи на входа на резервата, целомъдрено прикрили се с чифт униформени боксерки на дракончета, отвориха портата пред Александър.

– Добър вечер, Ваше Величество и Пазителю на дракона – поздрави едната и отдаде чест. Статуите бяха големи сноби.

Александър само им кимна и ги подмина. Щом стигна пещерата на дракона, пред очите му се разкри неочаквана гледка.

– И *pas de deux, pas de trois, pas de quatre* – нареждаше дразнещ сопран иззад близкия рододендрон, а горкият дракон кривеше крака в най-невъобразими танцови стъпки.

– Хей! – извика Александър.

Щом го видя, драконът спря да стъпва на пръсти и впери разсеян поглед някъде към далечните планини с физиономията на случаен минувач. Иззад рододендрона излезе притежателката на сопраното.

– Александър! – скара му се тя. – Прекъснахте ни репетицията!

– Какво, за Большой театър ли се готвите?

Жената със сопраното, която беше всъщност кралската драконоложка, изглежда не оцени сарказма.

– Това – тросна се тя – е драконов танц, част от ритуала по чифтосването. Бил, покажи му!

Драконът нададе недоволен крясък, отчасти в знак на протест срещу името Бил. Въпреки това се надигна на пръсти и тромаво заразмахва предните си лапи, правейки изкусни чупки в ханша. Отсреща му драконоложката не се сдържа и се включи в танца, запротяга врат и заразмахва крака. Накрая двамата завършиха, протегнали ръце (и съответно лапи) един към друг. Драконът избяга към дъното на пещерата и се сви на кълбо, заравяйки муцуна сред люспите си.

– И за какво е всичко това? – Александър му хвърли състрадателен поглед.

– След като се справи с нервните изблици – обясни драконоложката, – започна да проявява определени признаци за... сещате се, желание да свие гнездо.

– Ама той е единственият дракон.

– Ще му доставим първокласна женска. Вече съм я открила в един от другите светове. Ламя. Триглава. Казва се Ангелина.

Драконоложката измъкна от джоба на бялата си престилка гравюра на бъдещата съпруга на дракона. Трите глави на ламята мятаха съблазнителни погледи.

– Не е ли красива? И има класа! Храни се само със златни ябълки.

– Супер, сякаш не ни стигат придирчивите влечуги.

Драконът обидено изкрещя от дъното на пещерата. Александър отиде до него, клекна и го почеса зад ушите.

– Нали знаеш, че се бъзикам.

7.

– Хей – провикна се Еди, – може ли нещо за пиене? Чай?

В стаята се материализира момиче в ефирна бяла рокля, много по-младо и далеч по-приятно на външен вид от Интуиция. Светкавично му омагьоса билков

чай, но забрави чашата. Чаят се задържа няколко секунди във въздуха, преди да се разплиска по пода. Вещицата сведе объркан поглед към петното. Вълни рижава коса покриха лицето ù.

– С чаша, моля – уточни Еди.

Този път чаят се материализира в порцеланова чаша с извита дръжка.

– Благодаря – усмихна се писателят. – Нора, нали?

– Викат ми Ели – поправи го вещицата.

– Знам, но аз винаги съм те възприемал по-скоро като Нора.

Елеонора се замисли дълбоко, после кимна:

– Може. А имаш ли нещо против да погледам как пишеш? Ако искаш, за атмосфера, ще обикалям около теб и ще извършвам тайнствени ритуали.

– Онези с пищенето? Ако успееш да не звучиш като ранен кит, нямам нищо против.

Нора се поколеба. Сетне реши, че тайнствен ритуал без писъци просто не е никакъв тайнствен ритуал, затова седна по турски на пода. Еди започна да пише. Набра първите думи: „Принц Балтазар се събуди в своята люлка“, без да си има ни най-малка представа какво трябва да се случи по-нататък. Заобмисля различни сюжети – някои включваха хранене, други повторно заспиване, трети – издаване на смешни звуци, но всички, до един, бяха пропити със скучен бебешки битовизъм.

– Не става, не става, не става! – заскуба косите си той, понеже му се стори драматично. В книгите така правеха, когато изпаднеха в крайно отчаяние. – Интуиция иска да пиша за принца. Какво интересно може да се случи с бебе?

– Нямам представа – учуди се Нора. – Мислех, че ти знаеш. Нали си Бог.

– Боговете не знаят всичко – мъдро заключи Еди и отново се наведе над пишещата машина.

8.

Със сигурност, ако някой беше забелязал сфинкса, щеше да се обади в полицията, реши Владимир след цял ден обикаляне по музеите, художествените галерии, съмнителните клиники и заложните къщи. За последен път Влад посети I РПУ преди няколко години, когато беше порицан, понеже не си бил изкарал навреме лична карта. Ясно помнеше полицая, който му беше казал, че този път нямало да има глоба, обаче да не се повтаряли такива изпълнения и ако си мислел, че може да избяга от закона, жестоко се лъжел. Казваше се Иванов и изглеждаше недоспал и изтощен до смърт. Влад си помисли, че човекът сигурно отдавна се е оттеглил на заслужена почивка. Затова беше изумен, когато в кабинката на входа зърна познатите разрошени побелели кичури и обрамчени с тъмнолилави сенки очи. Неизвестно защо това го зарадва ужасно.

– Здравейте, оберщурмбанфюрер Иванов! – възкликна Владимир, не успявайки да си спомни истинския чин на полицая.

– Здравей, Владимире – поздрави го поименно Иванов.

– Не може да ме помните!

– Помня всички нарушители – вдигна гордо брадичка полицаят. – Предполагам, че поне *този път* не си нарушил закона.

– Изобщо, хауптщурмфюрер Иванов! Търся един приятел. Той, такова, изгуби се.

– Тоест, искаш да съобщиш за изчезнало лице.

– Точно така! Абсолютно изчезнало! И не само лицето! Всичко му изчезна!

Владимир искаше да бъде пределно ясен.

– Ела с мен – полицаят махна с ръка към бараките, където временно се помещаваше Първо районно. Само докато ремонтират сградата. Преди десетина години управлението пак се помещаваше временно в тези бараки. След десет години вероятно пак щеше да е в бараките. Временно, разбира се.

Иванов го въведе в третата барака и му посочи изтърбушено канапе, където да седне. Влад се подчини. Полицаят му отправи дълъг, преценяващ поглед и хлътна в един от коридорите. Владимир огледа обстановката – отвън бараката му се беше сторила мизерна, но мизерията вътре направо надминаваше очакванията му. Помещението имаше един прозорец, скрит зад плътно перде, така че дори в слънчевия летен ден вътре цареше зловещ сумрак. Стените бяха влажни и напукани. Точно срещу канапето имаше преграден с решетки тъмен коридор, на една от стените му се четеше надпис: „Не продавам, само шмъркам“.

Накрая Иванов се върна. Носеше папка. Седна срещу Влад, отвори папката и приготви химикалката си.

– От колко време лицето е в неизвестност? – попита.

– Ами... – Влад се поколеба, но се сети за разни криминални филми, в които никой не можеше да бъде обявен за издирване, преди да са минали 48 часа.

– Над 48 часа! – уверено отвърна той.

– Име – отсече полицаят.

– Владимир Александров...

– Неговото! – прекъсна го Иванов.

– Сфинкс.

– Фамилия?

– Няма фамилия. Обмисляше кариера в попфолка и се отказа доброволно от фамилията си.

Влад напоследък прекарваше повече време в Света на дракона, но все пак се гордееше с познанията си върху родния си свят и отговорът му прозвуча, поне според него, напълно логично. Веждите на полицая обаче се вдигнаха два сантиметра над нормалното им местоположение.

– Последно известно местонахождение на лицето?

– Вкъщи беше. Тоест у нас. От кухнята изчезна.

Веждите на полицая вече бяха в средата на челото му.

– Отличителни белези?

– О, това е лесно – зарадва се Влад. – Той има тяло на лъв и човешка глава.

Още щом го каза, усети, че май не трябваше. Имаше нещо много заплашително в погледа на полицая насреща му, а веждите му заминаха нейде из косата му да изследват нови, непознати досега територии.

– Ясно. Сега, признай си веднага – друсан ли си?

Влад премига.

– Не.

– Пиян?

– Не.

Иванов само му се изсмя и го поведе към коридора, преграден с решетка.

– Както кажеш. Но предлагам да останеш тук, докато изтрезнееш.

9.

Еди въодушевено постави последната точка на първа глава. После погледна купчината изписани листи на масата и остана доволен.

– Най-после успях да напиша нещо за принца – похвали се на Нора, която все още седеше по турски на пода, хванала с ръце босите си ходила. – Балтазар напълни памперса. Обаче вретено не мога да намеся и това си е. Започвам да си мисля – изби го на откровения, – че цялата тази история с божествеността е едно голямо недоразумение...

– Според Интуиция ти си Бог – заяви Нора, сякаш това решаваше въпроса.

– Интуиция – тросна се Еди – може и да се е объркала.

Сякаш чула, че става дума за нея, в стаята се материализира Интуиция. Впери продължителен поглед в Еди, за да създаде нужното настроение на страхопочитание, преди да попита:

– Готов ли си?

– Изобщо не – отвърна Еди. – Изглежда се очертава новела или поне доста дълъг разказ.

– Дълъг разказ?! – изпищя Интуиция с характерния си пронизителен маниер на пищене. – Нямам никакво време за дълъг разказ! Я дай насам!

Преди да е успял да я спре, Интуиция сграбчи първата коректура с дългите си, лакирани в черно нокти и хищно запрелиства страниците. Макар да не го осъзнаваше досега, подобна картина изникваше в съзнанието на Еди, когато чуеше словосъчетанието „литературен критик“. Интуиция зачете, като от време на време сумтеше и мърмореше.

– Всичко ми е ясно – обърна се към Еди накрая, – но какво е посланието?

– Моля? – объркa се той.

– Не, виж – заобяснява вещицата, – очевидно е, че памперсът е символ на низките човешки страсти.

– Очевидно?

– Точно така. А сменянето му е израз на вродения стремеж на човека към съвършенство. Недвусмислено го внушаваш с белия цвят. Обаче цялостната концепция ми се губи. С какво този разказ ще ме направи по-добър човек, това питам?

– Ми – смънка писателят, – точно теб не виждам какво би могло да те направи добър човек...

– А има ли символика в имената?

Еди премига.

– Не – отрече. – Нали се сещаш, Балтазар наистина така си се казва.

– Това не е особено дълбоко – сви устни Интуиция. – Освен това попрека-ляваш с наречията. Като си тръгнал да ми литературничиш, поне гледай да е качествено.

– Слушам – козирува Еди. – Ще ми върнеш ли листите? Трябва да редактирам.

– Разкарай наречията. И давай по-бързичко.

Интуиция му връчи текста и се дематериализира.

– Сега разбирам какво им е на големите автори – въздъхна Еди – с разните крайни срокове и така нататък.

10.

Принц Балтазар най-после заспа. Магьосниците, с все още неизбледняло умиление по лицата, насядаха по столовете, табуретките и пръснатите по земята възглавници. Всичките, до един, бяха прегракнали. Не бяха спирали да пеят от два часа. Тази вечер Шефа великодушно им беше позволила да приспят бебето и те приемаха задълженията си много насериозно.

– А бе – обади се един от магьосниците, онзи с големите уши, – не мислите ли, че прекарваме твърде много време с бебето?

– Може би – допусна Главният магьосник. – Обаче как да го оставиш, вижте го какъв е мънян, одюбодю...

– Не че искам да тръгваме – оправда се магьосникът с ушите, – обаче е някак си нередно, имаме си работа...

В своята люлка, принцът се събуди.

– Гугу – скара се той на магьосника, внасящ предателските настроения. – Бълбук – повели после принцът и зачака.

– О, милото! – възкликна магьосникът с големите уши и измагьоса на принца нова дрънкалка във формата на еднорог.

Принцът я изгледа критично.

– Ллубъп – възрази той.

Магьосникът закима с разбиране и еднорогът се превърна в дракон. Сега принцът разполагаше освен с дракона дрънкалка, с гумен дракон, плюшен дракон, дракон, който казва „Ваше Величество“, като му стиснеш коремчето, зелен дракон, червен дракон, дракон с пискюл на опашката и дракон без опашка, дракони с криле и без криле, дракони, бълващи истински огън, и дракони, надаващи истински рев. Принцът беше заринат от дракони играчки и изглеждаше напълно доволен от живота, в своите ританки с избродиран дракон.

– Ууу – заповяда той. Магьосниците, с разнежени физиономии, се наредиха в две редици и запяха „Малкият принц имал замък“ на три гласа, акапелно.

11.

Градският часовник би три и половина през нощта. Драконоложката, чието име всъщност беше Вирджиния, се събуди в спретнатата си къщичка насред драконовия резерват. Може би я беше събудил часовникът. Тя лично беше посклонна да приеме, че причината се коренеше в дивия рев, който се носеше отвън. Вирджиния се надигна от леглото, с лице, обилно намазано с маска срещу разширени пори. Кръгчетата краставица паднаха и се затъркаляха по пода. Тя надникна през прозореца.

Драконът, побеснял напълно, търчеше из резервата и бълваше огън във всички посоки. Горящите рододендрони озаряваха нощта с пламъците си.

Вирджиния веднага изпрати телепатично съобщение до пожарната команда. Любезен глас ú съобщи, че в момента линиите били заети, нека пробва пак покъсно. Тази седмица беше Вещерската нощ на факлите и с усилените приготовления, освен всички вещици, щат, не щат, бяха заети и всички пожарникари.

Веднага щом драконът излетя от резервата, Вирджиния изтърча навън. Памучната ú нощница се вееше зад гърба ù. Грабна пожарогасителя, с отработено движение освободи предпазителя и като опитен каубой затича по пътеката, прицелвайки се в рододендроните.

12.

Председателят на Клуба на физиците и астрономите не спеше. На оскъдната светлина на една свещ той работеше върху създаването на нощна лампа. Понеже в Света на дракона нямаше електричество, Председателят, въоръжен с отвертка в едната ръка и клещи в другата, се опитваше да измисли алтернативен източник на енергия за своята нощна лампа. Клепачите му едва се държаха отворени. Преди около час той за малко заспа, както инсталираше колело за хамстер в лампата, и си изпусна чука върху крака. После заяви на висок глас, че хамстерското колело е абсолютна експлоатация на животински труд и той, като човек и природозащитник, е длъжен да го демонтира.

Последната му идея беше да използва слънчеви батерии.

– Чакай бе – промърмори той с изтормозен глас. – Т'ва е баси абсурдът.

За момент се замисли. Лампа, работеща на слънчеви батерии, си беше новаторска идея, откъдето и да я погледнеш.

Докато разсъждаваше над въпроса, на прозореца се залепи огромна драконова глава. Олигави старателно стъклото, докато оглеждаше стаята, после избълва огнено кълбо. Прозорецът се пръсна на парчета и драконът се провря вътре.

Председателят се скри под леглото. Навря се чак в ъгъла, до стената.

Драконът не му обърна внимание. Отвори двукрилния гардероб, прерови вратовръзките и си избра лилава, на ракети и спътници. Застана пред огледалото и опита да я върже на врата си. След като установи, че възелът за вратовръзка превръща самата вратовръзка в куп миниатюрни парцали, ако имаш десетсантиметрови нокти, драконът си избра друга вратовръзка, раирана, и я преметна артистично около врата си като шал. После се наведе и погледна под леглото,

където се беше свил Председателят. Драконът изсумтя. Председателят вдигна поглед.

– Определено не тази – отхвърли избора на дракона той, – райетата те правят трътлест.

Драконът нададе жален вопъл и метна вратовръзката на земята. Преметна си нова, на големи весели пчелички. И отново се наведе под леглото, за да поиска мнение.

– Супер – одобри Председателят. – Страшно ти ходи на люспите, а и подчертава момчешкото ти излъчване.

Драконът се изчерви и махна с лапа кокетно, сякаш искаше да каже „о, стига“. След като си избра вратовръзка, драконът мина на одеколона. Председателят имаше всичко на всичко един одеколон. Беше си го купил преди двайсет години от вещиците. Използваше го само по специални поводи, иначе залагаше на естествената миризма на цигари.

Драконът счупи шишенцето в челото си. Пред очите му се застичаха вадички евтин одеколон, стаята се изпълни с остра, тежка миризма. Той тръсна глава, за да се изсуши.

Накрая докопа пяната за коса. Председателят разрошваше с обилни количества от нея косата си преди всеки прием, за да докара специфичната прическа на лудия учен. Драконът малко се поколеба какво да прави с пяната, накрая си намаза ушите. Обикновено стърчащи като малки ципести ветрила, сега те се залепиха за главата му.

В момента, в който драконът грабна бръснача и понечи да си подреже космите в носа, пристигна групата магьосници за бързо реагиране. И без това мудни, старците се бяха забавили допълнително, понеже принц Балтазар или беше казал първата си дума, или не беше, и те не успяха да се откъснат от люлката – да не би докато ги няма, той да я каже със сигурност. По пътя магьосниците спираха на няколко пъти, за да спорят дали „унр“ е дума. Магьосникът, който беше работил известно време в едно тролско пространство, твърдеше, че „унр“ означавало „интрузивна магмена скала с високо съдържание на кварц“, което показвало освен геоложки наклонности, и вроден усет за езиците у малкия престолонаследник.

– Тук сме! – провикна се магьосникът от тролското измерение. – Сега ще те спасим от набезите на ужасяващия звяр!

Ужасяващият звяр простена. Махна за довиждане на Председателя и смирено се завлачи към вратата.

Редактира Калин Ненов

Храмът

втора част от „Аурелион – вечният баланс“

клуб „Светлини сред сенките“

През пролетта на 2011 г. БНТ излъчи поредицата „Малкото голямо четене“ (http://malkotochetene.bnt.bg), която популяризира детско-юношеските книги и четенето въобще. В читателската класация Топ 100 за любима книга, на 29-о място се нареди поредицата „Аурелион – вечният баланс“ на фентъзи клуб „Светлини сред сенките“ от Казанлък. В първата десятка пък е друга българска фантастика за деца – „Ян Бибиян“. Като цяло, фантастичните истории – и български, и чужди – изпълват близо половината от стотицата. Грабнали са умовете и сърцата ни от малки...

По-долу представяме откъси от „Храмът“ (ИК „Арка“, 2011) – втора част от „Аурелион“.

Накратко: „Храмът“ е дългоочакваното продължение на романа „Монетата“ (http://choveshkata.net/blog/?p=66). Тези, които са чели първата част, знаят как започва всичко. Едно малко елфче откраднва древна монета, която става причина да се въвлече в опасно приключение по следите на изчезващата магия на Аурелион. Магическата планета е пред прага на глобална криза. Древните ѝ сили я напускат, а никой от мъдреците ѝ няма отговор на въпроса – каква е причината за това? Странна задруга, включваща магьосник-школар, паладин, фъфлещо джудже, луда врачка и момиче-контрабандистка, което се представя за момче, е на път да открие отговорите. Твърде различни по характер, раса и амбиции, спътниците по неволя бързо откриват, че са постигнали най-важното за едно истинско приятелство – могат да разчитат един на друг. Макар и малко на инат, те се привързват безрезервно. Разбира се, това ги плаши и обърква. Депресиите, гневът, неканената любов и бягството от отговорност разкъсват и събират задругата по понякога комичен, понякога тъжен начин. Приятелството и изборът, решенията, които вземаме според това с кого и какво ни срещат обстоятелствата, са едни от основните търсения на авторите. На фона на колоритно приключение с много хумор, но и поводи за размисъл, героите непрекъснато се променят. Развиват се или са объркани, грешат или постъпват достойно, вървейки заедно към мечтата си за едно по-добро време, в което всеки ще намери своето място и ще бъде полезен.

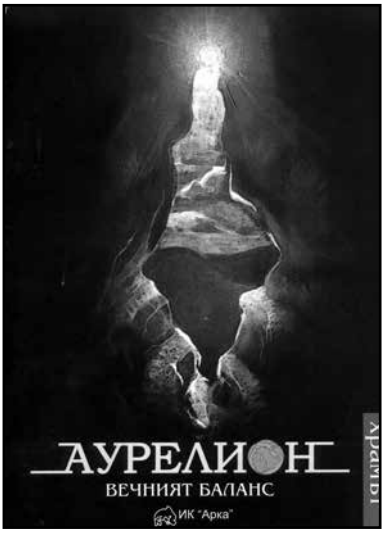

От отчаяние...

Когато се отпусна върху пъстровезаната покривка на мекото легло, Киа усети как тъгата пада върху нея. Беше като сянка, внезапно добила обем и тегло. Гърлото ѝ се стегна. Само един случаен хрип се изплъзна от него, но младата жена усещаше очите си като пълноводни езера, втурнали се да потопят близките долини.

(...)

– Изплувах твърде далеч. – Гласът ѝ прозвуча почти като през модулатор. Не можеше да се върне назад. Не искаше да продължи напред.

Светлината от топчестия абажур в стаята беше прекалено ярка и измъчваше уморените ѝ очи. Някакъв шум пробиваше блокадата около сетивата ѝ. Киа скочи от леглото. На вратата се чукаше.

– Добре ли си? – тревожно изстреля Рафаел, когато тя отвори. Лицето му жълтееше, а наболата по него брада го състаряваше с десетина години. Косата му се беше сплъстила и лъщеше от мазнина. Явно не бе намерил време да се изкъпе. Киа го пропусна да влезе. Седнаха на леглото.

– По-добре от Мефоди – каза неуверено тя.

– Десетница! – Рафаел отпусна гръб и я погледна с очи, които сякаш бяха точно отражение на чувствата ѝ. – Платих за десетница. Мислиш ли, че ще е достатъчно за вас... За него?

– Да. – Киа не знаеше за себе си. Знаеше само, че ще последва Рафаел, защото нямаше кого другиго да следва. Той беше част от това приключение. Част от страданието ѝ, от Айк...

– Имаш ли нужда от нещо? – Квадронорът говореше с мъка.

– Утре ще хапна, обещавам. – Киа усети, че той не хареса отговора ѝ. – Мефоди... Беше ли при него?

– През повечето време. – Рафаел се усмихна криво. – Той поне се храни добре.

– Гостоприемницата е... скъпа.

– Квадронорите са богати.

Рафаел се изправи. Тя също стана да го изпрати, но се спря. Стисна рамото му.

– Ще се оправя бързо – каза задавено. После го прегърна и заплака.

...през ненадейни трепети...

Шумът в гостилницата секна изведнъж. Киа стана в момента, в който двама тъмни елфи се откъснаха като сенки от входа. Гърлото ѝ се стегна и пропусна само един задавен хрип. Ябълката, която държеше, се беше изтърколила от ръката ѝ. Високият непознат, изправен до бар-плота, се втурна след кръглия плод.

– Заповядай! – Стройната му фигура скри тъмните елфи от погледа ѝ. Тя несъзнателно вкопчи пръсти в ръката, която ѝ подаваше ябълката. Очите ѝ се вдигнаха към бледо лице, обрамчено от гъста червеникава коса, стигаща до раменете. Мъжът носеше черна спортна шапка, която скриваше ушите му. Очите

му бяха зад черни очила, но Киа се спря на устните. Строги, плътни мъжки устни, които придаваха характер на полускритото лице. Гореща длан стисна пръстите ѝ.

– Онзи... с шапката! – казваше в същия момент единият тъмен елф. Киа усети как тялото ѝ се изпълва с топлина. До дъно. Ръката ѝ сама се преметна през шията на непознатия. Той трепна. Киа се изпъна на пръсти и впи устни в неговите. Усети ги хладни. Нито приемащи, нито отхвърлящи целувката.

– По демоните на Дарконус! – проклинаше някой зад тях. Джуджешко дете изпищя. Чу се звън от счупено стъкло и непознатият притисна Киа към себе си, най-сетне откликвайки на порива ѝ.

Когато откъснаха глави, тъмните елфи си бяха тръгнали. Кадравата джуджеса от масата зад тях зарови пръсти в гъстата коса на приятеля си. Киа най-сетне взе злополучната ябълка.

– Аз... не знам какво ме прихвана. Простете! – измънка пламнала. Непознатият стисна раменете ѝ.

– Справи се блестящо. Благодаря! – Гласът му беше хладен и мамещ, като устните му.

...комедии от грешки...

На вратата се почука.

– Кой е? – Деенор направи знак с ръка на деканора да се скрие.

– От другата стая… Какъв е този шум? Кое време е? Отвори, да те видя, че иначе ще повикам охраната!

Деенор остави време на Валерион да намери бързострела си. После отключи и внимателно открехна вратата. Гостът – джудже на средна възраст – се опита да нахълта, но Деенор не му даде път.

– Инцидент… Няма да се повтори.

Момчето се опита да затвори вратата, но джуджето я подпря с крак и насочи дебел пръст с широк сцепен нокът към лицето му.

– И гледай наистина да не се повтори! Ще ти запомня физиономията! Какво сте дошли тука от Хелиор знае къде, да ми трополите на главата? Дай да те видя! На светло да те видя!

Джуджето се опита да запали лампата, но Деенор блъсна ръката му.

– Стига толкова!

– Какво става там? – чу се отвътре строгият глас на Валерион.

– Ха-ха! Дупедавци! – Джуджето огледа халата на Деенор и се разсмя, отстъпвайки назад. – Ясно защо е този шум.

То изгледа презрително Деенор и си тръгна с вирната глава.

...сблъсъци и рани...

Нещо тупна на стъклото. Айк отскочи назад в мига, в който то се обагри в червено.

– Вай!

Вратата с трясък връхлетя Типодин, повали го на пода и увисна на една панта. Дилейн изпищя. Финия побърза да обуе обувките си. В стаята нахлуха двама непознати. Младежи от човешкия род, ако се съдеше по вида им. Бяха с черни дрехи с качулки и носеха маски, от които надничаха само очите им.

– Ето го! Онова, ситното! – извика единият. – Взимай го и да се махаме!

– Стойте настрана и никой няма да пострада! – обяви другият и се втурна да хване Айк.

– На ти, мръсна гад! – Ализабет го замери с одеялата, които току-що беше сгънала. Типодин, който се бе окопитил, се нахвърли върху другия нападател.

– Айк, не позволявай да те хванат! – изпищя врачката и развивайки едно от одеялата, зашиба с края му натрапника, който беше по-близо до нея.

– Казах, че няма да пострадате, ако стоите мирни! – Маскираният задържа одеялото, а ръката му се устреми към шията на Ализабет.

– Вай! – извика тя, защото в последния момент тялото му полетя нагоре, удари се в тавана и се устреми към пода. После се вдигна отново. Мяташе се като кукла, подхвърляна от непослушно дете. Накрая се засили към вратата, блъсна се в касата и изхвърча навън.

Другият нападател побягна панически, следван от Типодин. Отвън надничаха още трима маскирани. Джуджето посегна за брадвата.

– Да не ште пошмели! – заплаши ги то, но най-близкият пръсна червена боя в лицето му. – Шатворете вратата! – изкрещя Типодин, докато отстъпваше слепешком.

Финия скочи да помогне. Нападателите се суетяха около изхвърления. Единият извади лекострела си и стреля срещу джуджето, преди то да успее да затвори.

– Типодин! – изпищя Финия. Дръжката на брадвата, която той държеше, бързо започна да почервенява. Не беше боя.

– Финия, махни се оттам! – извика Дилейн.

– Изедници безподобни, Създателят да ви прибере дано! – ревна Ализабет.

Айк тръгна спокойно към вратата и се спря на входа, вперил поглед в стрелеца.

– Не, Айк... Върни се! – изкрещя Финия. Детето се обърна и се усмихна така, че Ализабет остана с отворена уста, прекъсвайки напиращия крясък. Маскираният насочи бързострела към елфчето.

– Казах ти... Ела тук и никой няма да пострада! – нареди той.

– Не ти вярвам! Някой вече пострада – отговори Айк. Оръжието се насочи към лицето му. В същия момент брадвата изскочи от ръката на Типодин, прелетя над елфчето и се заби в китката на нападателя.

– Аух! – Бързострелът падна. Притежателят му стенеше, вперил очи в неконтролируемо люшкащата се ръка. Приличаше на презряла ябълка, пълна с тлъсти червеи.

– Какво става тук? Обясни ми! – изплака Дилейн.

– Създателю... Кълна се, че не знам! – отвърна Ализабет.

– Вървете си вкъщи! – отново се обади Айк.

– Гадно хлапенце! – изсъска раненият, докато гледаше диво ту към кървавата ръка на другаря си, ту към падналия малко по-нататък. – Сега ще ти откъсна главата!

– Айк! – Ализабет се втурна да го прибере и замръзна изумена зад него. Нападателите крещяха. Всички до един бяха втренчили погледи в тревата под краката си, но това не беше трева. Подметките им цъфнаха като маргаритки през топлия сезон.

Крещяха и падаха в агония, а Айк стоеше непоклатим, гледаше ги и не казваше нищо.

– Айк, машни се оттам! – Типодин го приближи, стискайки раната си със здравата ръка. – Не трябва да гледаш това!

– Айк! – Ализабет дотича до тях. – Ела да се приберем... Създателят си знае работата.

– Знам! – Детето се обърна към тях. Лицето му беше спокойно, недокоснато от ужаса наблизо.

Чешмата изгъргори, задави се и пусна струя вода, която се завихри из въздуха.

– Когато оздравеете, ще трябва да се приберете... Не е културно да нападате къща, в която живеят момичета – каза Айк.

Водата вече заливаше раните на нападателите, затваряше ги и писъците на ужас преминаваха в стонове на удивление. Веднага щом успяха да стъпят отново на крака, маскираните мъже се втурнаха към гората. Нито един от тях не се обърна назад.

*...и **други** произшествия...*

– Искам да купя каручката... Или да я взема под наем. – Рафаел се извърна към спътниците си, които бяха приближили. – Спешно се нуждаем от транспорт.

Беше се постарал да звучи изключително любезно. Джуджето обаче го гледаше с нещо средно между удивление и уплаха.

– Това е някаква шега? Вицът на деня или що?! – То се плесна с топчестата си ръка по голото теме. – Каручката не се продава!

– Предлагам много добра цена! – каза Рафаел. – Аз съм паладин. Квадронор от градската стража на Солнрихт.

– Чак оттам? – Джуджето го гледаше с недоверие. – На екскурзия ли си тук? Не носиш униформа...

– Говорехме за твоята каручка и моите кредити! – натърти Рафаел, барабанейки с пръсти по брадичката си.

Киа и Мефоди вече слагаха саковете си в задната част на возилото. Явно не се съмняваха в способността му да убеждава.

– Каручката ми не е за продан! – Джуджето отстъпи назад.

– Чуй първо предложението ми! – Нещо зад Рафаел изплющя. Той видя как поводът, вързан за оградата, се откъсна и каручката се търколи надолу по улицата. Киа беше взела камшика и подкара завъра с отсечени викове. Мефоди се поклащаше отзад.

– Хелиор! – отрони квадронорът. Каручката вече изчезваше зад гостоприемницата.

– Крадци... крадци... Каручката! Спретеее гиии! – Излязло от първоначалния шок, джуджето се разпищя гръмогласно, пръскайки слюнка около себе си. Рафаел избърса опакото на ръката си в палтото, хвърли няколко кредита на джуджето и хукна след бегълците. Зави зад ъгъла и продължи по широкия тротоар, разпръсквайки минувачите.

Каручката препускаше към кръстовището. Квадронорът усили темпото си. Палтото му плющеше зад него, като свиреп бич. Настъпи нещо хлъзгаво, все едно размаза гигантска хлебарка.

– Спрете се! – извика той, но продължи да тича. Каручката не беше бърза. Приближи я и протягайки ръка, я докосна. Киа като че ли се опита да намали. Той се метна вътре и почти седна върху Мефоди. Младежът вдигна ръце и изкрещя нещо неразбрано.

– Добър опит! – изръмжа Рафаел към Киа. – Искахте да се отървете от мен и да зарежете всичко, нали? Е, не ви било писано!

– Искахме да ти спестим парите – задъхано отвърна Киа отпред. – В тази форма можеш да ни стигнеш за минута.

– По-късно ще обсъдим отличната ми форма и вашето поведение – каза Рафаел, докато се наместваше по-удобно. Някаква натрапчива миризма караше Мефоди да се мръщи и да се взира в краката му. Квадронорът погледна надолу и стисна устни. Беше стъпил в завърски фъшкии.

– По демоните на Дарконус! – Той стисна юмруци и се заоглежда за нещо, с което да се почисти.

...стъпка по стъпка се гради семейство...

Червеното петно беше започнало да се разрежда от жълти и кафяви правоъгълници, около които се стелеше пухкав дим. Типодин се спря, сложи ръце на кръста си и се провикна към селището:

– Дештво, дештвооо... къде ши, да те яшна шега, ше да видиш...

Айк спря до него, следван от Финия и Дилейн. Кимле и Ализабет застанаха от другата му страна.

– Тука ли си роден? – попита коболдчето.

– Не. Аш шъм от Шолнришт. Там шъм роден, но отрашнаш в Калавулда. – Типодин се усмихна. – Шетих ше ша вешерите в нашта къштишка. Майка ми готвеше толкова вкушно... Готвеше и ми пееше... и беше топлишко у дома.

– Обичам да ми е топло. – Айк се свиваше в размъкнатия си пуловер, но очичките му светеха с пламък, който можеше да стопли цял мегаполис.

– Тук ли ще стоим сега? – Дилейн пристъпяше от крак на крак.

– Типодине, води ни долу, да не вземем да измръзнем на края на пътя! И ако намериш оня твой приятел, накарай го да изрови отнякъде едно яке за това дете – нареди Ализабет.

– Не искам яке! Не обичам якета. – Айк се изплези срещу врачката.

– Стига се глези! Хайде, вървете, че момичетата са грохнали... и Кимле, вижте го само. Опашките му се влачат от умора. Горкичкото!

– И нашите крака са слабички, Ализабет! – подсмихна се Финия.

Типодин въздъхна и ги поведе, без да отговаря. Айк изтича при него.

– Ела, мънише! Аш ште ти купя яке! Шубаво... не някой да ти го даде така. – Джуджето стисна вратлето му. – Ишкаш ли да те поноша?

– Майка ти... – каза елфчето. – Тя как ти викаше, като беше малък?

– А шега де! Първо ми фикаше Типи... а пошле Типодин...

– Хубава ли беше... тя, майка ти?

– Крашавиша! Метнал шъм ше на нея. – Типодин се смути. Айк не се засмя. Гледаше го с любопитство и чакаше да чуе още.

– Мънише... Майка ми имаше коша като ишгреф и оши като нова трева. – Типодин пак стисна вратлето му. – Беше шлаба и вишока... ша дшудше... Шалко, ше рано ши отиде и тя като татко...

– Липсва ли ти? – Айк хвана ръката му и я смъкна от врата си, но я задържа.

– Шега ми липсва. Тогава ми дошашдаше.

– Типодине... Айк! – Ализабет викаше далеч зад тях. – Защо се втурнахте така пък сега?

– Не се ишлиша на глава с шена. Първо вика вървете, шега – шашто не я шакаме.

Айк пусна ръката му и се обърна назад.

– Не се излиза на глава с жени! – извика той. – Побързайте малко, де!

...от болката, и в грижата.

Момчето и мъжът изплуваха от мъглата. Тя отстъпи назад, а лекострелът ѝ проблесна в дясната ръка. Не усети как го беше извадила.

– Аз съм – изпъшка Деенор. Мъжът, когото подкрепяше, едва повдигна глава.

– Хелиор! – Киа се втурна към него, прихвана го от другата страна и прокара длан по хладното му лице. – Много е зле!

Вече не усещаше нищо по себе си. Не можеше да мисли, нито да разбира, но знаеше, че това е той. Мъжът, чиито устни стояха отпечатани върху нейните.

– Киа – изхриптя Деенор, – трябва да го заведем някъде... на топло...

– Бързо в къщата!

Успя да налучка дупката в оградата, която служеше за вход.

– Ако твоите спътници... ако са там... Киа, той е...

– Тъмен елф – прошепна тя. – Някак от самото начало съм знаела.

Раненият извърна към нея очилата си. Лицето му беше осеяно със ситни капчици пот.

– Ще се справим. – Киа отново докосна бузата му. – Няма да те наранят, те са ми приятели.

Устните му се извиха в едва доловима усмивка. Киа го стисна по-здраво. Чувстваше вулкан в гърдите си и ѝ беше ужасно горещо.

(...)

Валерион се опита да проговори, но се отказа. Беше се отпуснал още по-тежко върху раменете им. Киа ритна вратата, за да я отвори. Влязоха в тъмното антре.

– Рафаел... Мефоди, трябва да слезете! – извика тя и сложи ръка върху гърдите на Валерион. Блузата му лепнеше. – Рафаел!

– Какво си се развикала? Едва ни приеха тук. – Квадронорът отвори вратата на стаята си и светлината, която заля стълбите, ги заслепи. – Киа, какво... Кои са тези, по демоните на Дарконус?

– Моля те, не питай! Помогни ми! Той е много тежко ранен. – Киа усещаше как парят очите ѝ, но сякаш нищо от случващото се не беше реално.

Деенор я гледаше с кръгли очи. Беше блед и изтощен. Изглеждаше пораснал и отслабнал, но си беше същият хлапак. Все едно никога не се бяха разделяли.

Рафаел и Мефоди изтичаха при тях, грабнаха Валерион и го внесоха в стаята си.

– Обясни им! – прошепна Деенор и се втурна след тях.

– Дарконус да ме погълне! – Рафаел беше разгърнал палтото на тъмния елф. На гърдите му имаше най-малко две рани.

– Той е... – Мефоди беше свалил очилата му и остана втрещен срещу бледосивото му лице.

– Той е тъмен елф, но не ни е враг – изстреля Киа и се хвърли на пода. Пръстите ѝ трескаво заразкъсваха блузата на ранения. – Трябва да му помогнем! Аз го познавам. Доверете ми се!

– Те убиха Рад. – Мефоди отстъпи назад. – Това е тъмният деканор, който ни преследваше... Познах медальона му!

– Ден, помогни ми! – Киа продължаваше да къса окървавените дрехи. – Мисля, че загуби съзнание.

– Киа! – изкрещя Рафаел. – Това е командирът на преследвачите ни!

– Не ви преследваме. – Деенор застана на пътя му. – Отивахме в Араксан. Раниха го стражите на Нидо...

– Какво става тук? – Стопанката стоеше на вратата, а очите ѝ бяха впити в лежащия на пода Валерион. – Какво е това? Толкова кръв... Защо сте ми довели още хора?

– Донеси превръзки и нещо за рани. Дезинфектант, всичко... – Рафаел беше сграбчил китката ѝ.

– Боли ме! – изпищя жената.

– Ще дойда с теб. Да не ти хрумне да мръднеш от къщата!

Той я помъкна навън. Киа разкъса потника на Валерион със зъби.

– Ден, дай ми калъфката от възглавницата. Мефоди, помогни му! Побързайте, загубил е много кръв.

Тя огледа раните. Бяха три. Двете в гърдите...

„Създателю, помилуй!...“

– Дръж се, моля те! Да не си посмял да ми умреш в ръцете.

Валерион не я чуваше. Деенор и Мефоди се върнаха с по една калъфка и Киа грабна първо тази, която ѝ подаваше момчето. Започна да бърше кръвта. Жълтият плат стана червен.

– Ден, превържи ръката му! Аз ще притискам тук, докато дойде Рафаел.

Деенор изтръгна другата калъфка от ръцете на Мефоди. Киа затисна раните, доколкото можа. Валерион изпъшка едва-едва.

– Чуваш ли ме? – Тя се надвеси над обезцветеното му лице. Устните му помръднаха. – Добре... Само се дръж! Щом си Тъмен деканор, ще преживееш това...

– Откъде се познавате? – попита Деенор. – Защо не знам, бях с него през цялото време?

– Видяхме се в гостилницата. В онова джуджешко селище... курорта.

Деенор изгледа Валерион и се подсмихна.

– Флиртува с човек? Винаги можеш да се изненадаш от приятел.

– Киа! – извика Мефоди. – Осъзнаваш ли какво правиш? Този деканор стреля по нас! Той ни преследваше, когато убиха Рад... Може би той го е...

– Влизай тук и мълчи! – Рафаел бутна вътре домакинята, която влачеше със себе си. – Киа, дано си сигурна в това, което правиш. Дай ѝ лекарствата!

Жената изсипа съдържанието на престилката си на пода. Плачеше и се сополивеше като малко дете.

– Дезинфектант... Ох, това е гаден спирт. Силен е!

– Аз ще почистя раните – предложи Деенор. – Сложи му нещо в устата и го наблюдавай.

Киа смъкна колана си. Надвеси се още повече над Валерион и докосна устните му.

– Трябва да захапеш това.

Той открехна уста. Беше ѝ трудно да напъха колана между зъбите му. Успя в момента, в който лицето му се сгърчи от болка.

– Скоро ще свърши. – Киа сложи длан на челото му и усети как ръката ѝ плувна в пот. Самата тя сякаш беше в треска. Сякаш мислеше с кожата си. Осъзнаваше ли какво прави? Не усещаше заплаха. Само топлина се разливаше на големи вълни вътре в нея, но нали магията беше напуснала Аурелион? Можеше ли все още да разчита на интуицията си?

Валерион отново се сгърчи. Рафаел и Мефоди най-сетне бяха склонили да помогнат на Деенор. Стопанката седеше на леглото и хлипаше.

– В какво се превръщаме... когато животът се обърка толкова много. Какво става с нас? – Киа пое главата на Валерион в скута си. Гледаше високото му чело, тънките вежди над склопените очи и устните му, посивели като стар восък. В него нямаше и капчица зло. Тя го знаеше, но не можеше да го обясни.

– Не те срещам отново, за да умреш така – каза, докато попиваше потта му с ръкава си. – Тук си с приятели. Ще се оправиш.

Той се сгърчи. Този път очите му се откреха. Стоманеният цвят на ирисите му прободе сърцето ѝ, но не я заболя. Сякаш познаваше тези очи много преди да ги види. Очите на болката.

– Избърши кръвта и да го преместим на леглото! – нареждаше Рафаел. – Ако оцелее до утре, може и да оживее.

Киа трепна, обърна се и видя, че раните са превързани.

– Ще оживееш ли? – попита тихо.

Валерион изплю колана и се опита да се усмихне. Не успя, но Киа го разбра.

– Хайде, по-сериозно, ако обичате! – Рафаел заби пръсти в рамото ѝ и я дръпна да се изправи. После посочи към свободното легло. – Мефоди!

– На моето ли? – каза младият маг, но му помогна да пренесат Валерион.

– Така, вие двамата ще останете тук. – Рафаел изгледа Киа и Деенор. – Ако искате, го пазете заедно, ако искате, спете на смени... Все едно, ще говорим утре, Киа... А ти – той посочи стопанката и ѝ направи знак да стане, – дай ни друга стая и ключовете от къщата! Ще ти платя за всичко, за щетите и лекарствата също... Но посмееш ли да ни предадеш, ти ще ми платиш. *С живота си!*

Още за романа: http://choveshkata.net/blog/?p=1460

Сандро Георгиев

SF и *F* джобно календарче

Иска ли питане, че в нашия случай трябва да започнем с датата 12 септември 1921 – тогава на бял свят идва Станислав Лем, комуто парките отсъждат да сътвори цяла епоха във вселената на научната фантастика. И по-нататък ще продължим в този позитивен дух, защото поетът е казал някъде: „Хора, искам рождества, не искам смърт.“

1861 – под небето на Париж е роден френският режисьор Жорж Мелиес, автор на първия в историята фантастичен филм „Пътешествие до Луната“.

1881 – в село Тарфа, Чаталджанско, се ражда Георги Илиев, написал първия български НФ роман „О-Корс“.

1906 – София става родното място на Емил Дончев Станчев, който по-късно си избира псевдонима Коралов и под него публикува множество приключенско-фантастични книги.

1916 – в Швеция излиза първото в света списание за научна фантастика *Hugin*, редактирано от Ото Вит (да, ама тук руснаците претендират, че са по-първи със своя журнал „Идеален живот“, съществувал само седем месеца през 1907 година).

1926 – по онова време се раждат писателите Светозар Златаров, особено заслужил като главен редактор на списание „Наука и техника за младежта“, и Светослав Славчев, чийто юбилей се пада на 18 декември.

1931 – на бял свят се появява Васил Райков, бъдещият журналист, прозаик и художествен ръководител на НФ клуба „Златното перо“ (1969–1971).

Отново 1931 – в две части и с акварели от автора е отпечатана повестта на Николай Райнов „Княз и чума“, която познавачите сочат за първата фентъзи книга в България.

1936 – в Пловдив се ражда разказвачката Величка Настрадинова, прокарала ярка и пъстра диря в отечествената литература на въображението.

„Гравитон“ за Пламен Аврамов (вляво)

1951 – на 30 август стартира в живота художникът Пламен Аврамов, а няколко дни по-късно е роден писателят Александър Карапанчев (и двамата пазят в колекциите си от награди по някой „Гравитон“, „Еврокон“ и т.н.).

1956 – в столицата се ражда Велко Милоев, чиято т.нар. книга-кутийка „Където не сте били“ (2001) си остава сред най-оригиналните ни белетристични, илюстраторски и полиграфични успехи.

1966 – започва житейската пътека на писателя и блогъра Григор Гачев, създал енциклопедичното уики „БГ-Фантастика“.

Втори път 1966 – публикуван е сборникът на Александър Геров „Фантастични новели“ (преведен на немски и после на руски език, той се нарежда между най-успешните ни опити в психологическата НФ).

1971 – към Софийския университет „Климент Охридски“ е основан клубът с красноречиво наименование „Фантастика и футурология“, който се явява прообразът на малко по-младия, но далеч по-известен наш клуб „Иван Ефремов“.

1981 – в любителския сборник „Модели-2“ излиза за пръв път повестта на Любомир Николов „Червей под есенен вятър“ (в нея личат доста от елементите на обявения след четири-пет години в САЩ поджанр киберпънк).

1991 – писателката Величка Настрадинова и художникът Богдан Бенев стават вторите носители на новоучредената награда за добро въображение и доброта на въображението „Гравитон“, чието име е предложено от поетесата Станка Пенчева, а пък спонсорството се осигурява от Любен Дилов.

1996 – списание „Варайъти“ определя Майкъл Крайтън за шоумен на годината и му отделя цели 18 страници в свой специален брой (на тях са поместени поздравления към този уникален писател, учен, сценарист и кинорежисьор).

2001 – „Кървав ренесанс“ на Васил Велчев получава първата първа награда за роман в конкурса на ИК „Аргус“, образно озаглавен „Аргус – фантастика през 100 очи“.

Юбилей: 90 години от рождението на Станислав Лем

Излезе от печат специалното издание на „Фентернет“, посветено на юбилея. С финансовата помощ на Полския институт, то изглежда като луксозно списание А4.

Ето съдържанието му:

„Какво ще бъде бъдещето?“ – интервю със Станислав Лем
Младежки стихове – Станислав Лем
„Съкровищата на крал Бискалар“ – приказка от Лем
„Доколко съм успял, един Господ знае...“ – интервю с преводача Павел Б. Николов
„Кратки есета“ – Станислав Лем
„Одисей от Итака“ – рецензия от Станислав Лем
„Нова фаКтастика“ – информации от А. П. Славов
„Конкурсът“ – разказ от Георги Малинов
„Ле*мои*зми“ – нови думи от Атанас П. Славов
„SF и F джобно календарче“ – обзор от Сандро Георгиев
„Миниатюри“ – Янчо Чолаков
„За природата на фантас...“ – статия от Васил Сивов
„Битки по пътя“ – разказ от Алексей Чернов и Александър Карапанчев
„Соларис ни очаква“ – статия от Йордан Янков
„Станислав Лем: „Непобедимият“ – отзив от Александър Арсов

Лвов, родният град на Станислав Лем, преди се е наричал Лемберг. Каква игривост на Нейно величество Реалността! Берг се превежда като планина и в резултат се получава – планината Лем. Можел ли е някой да предположи, че писателят с тази фамилия един ден ще се издигне като интелектуална планина върху географията на световната фантастика?

Защото ако Мери Шели подари на света темата „отговорността на учения“, Жул Верн – темата „научни пътешествия и открития“, Хърбърт Уелс – машината на времето и социалната фантастика, Карел Чапек – робота и психологическата фантастика, Иван Ефремов – художествената утопия и позитивното моделиране на бъдещето, а пък Джон Р. Р. Толкин – модерното фентъзи, то Станислав Лем несъмнено формира и узакони ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА ФАНТАСТИКА. Литературата за могъществото на творящия Разум, за неговите постижения, отговорности и безумия…

В уникалния си труд *Summa Technologiae* още през 1964 година полякът описа глобалната мрежа от интелектуални машини, обвързваща човечеството, и породената от тях виртуална реалност: нещо, което днес се случва чрез Интернет. Затова сме кръстили юбилейното си списание „Лемтернет“ – на практика ценителите на Станислав Лем по цял свят отдавна представляват интернетско общество от посветени.

А ако се запитате защо именно Дружеството на българските фантасти „Тера Фантазия“ е инициатор за настоящото издание, отговорът е съвсем прост: „Това е нашето обяснение в любов към полския Учител!“

Съставителите

Васил Сивов

За природата на фантастичното и границите на въображаемото

Едно от прозренията на големия полски фантаст Станислав Лем гласи: „Най-трудното за човека е да надхвърли пределите на умственото тъждество със самия себе си.“ *(1)* И действително, да излезеш от релсите на традиционното мислене, да откриеш нови хоризонти за съзнанието, въвеждайки в полето на мисълта непознаваемото и невероятното, да изобразиш модели на чуждо съзнание и неземна цивилизация е изкушаващо и същевременно крайно трудно предизвикателство за всеки творец.

Днес ние осъзнаваме, че Лем влезе в литературата на XX век като създател не на нов стил, а на нов свят. Измислената от него планета Соларис стана феномен на културата и се вписа в каталога на въображаемите светове наред с Утопия и Атлантида. В притчата на Лем за разумния океан се крият различни пластове, позволяващи на тази идея да живее извън породилия я текст. Това е отправната точка в нашите разсъждения относно раждането и присъствието на фантастичното в човешкия светоглед.

Фантастичното възпроизвеждане на реалността

Тук следва да отбележим, че в произведенията на Станислав Лем онтологичното фантастично, пределно рационализирано, технологически и наукообразно описано в детайли, е само условие за развитие на сюжета, в основата на който винаги лежи мотивът на тайната. По-точно, в онтологичното фантастично по Лем – в „Соларис“, „Непобедимият“, разказите и повестите за Пиркс и дневниците на Ийон Тихи – узрява някакво друго, качествено различно фантастично.

Обичайната конструкция на конвенционалното фантастично засяга фантастичните жанрове, които се възприемат като такива на фона на нефантастичните „миметични“[1] реалистични жанрове. В този план средновековният рицарски роман не може да се счита за фантастичен, тъй като не противостои на друг жанр, където миметично се конструира ежедневният опит. Известният културолог структуралист Цветан Тодоров определя възникването на фантастичните жанрове заедно със съвременната литературна система от края на XVIII век, когато реализмът се формира като тотално детерминиран от рационални основания способ за репрезентация на света. Фантастичното при него проблематизира рационално обяснимото. Постепенно се създават формули и жанрове, в рамките на които се разработват моделите на тази проблематизация. Известният специалист по масова литература Джон Кауълти посочва две такива формули за фантастичните жанрове: „Тайната“ и „Чужди същества и състояния“. *(4)* Конвенционалната страна на фантастичното се проявява не само в нормативността на самите литературни конструкции – готически роман, фентъзи, истории за вампири и други чужди същества, но и в базовата конструкция на самата

[1] *Миметично – подражателско, мимикрическо. От древногръцки „мимезис“ – подобие, възпроизвеждане, подражание. Един от основните принципи на естетиката – подражание от изкуството на действителността. В класическия период се обособяват четири основни значения на древногръцкия термин: 1. Първично – обрядно; 2. Подражание на природни явления (Демокрит); 3. Копиране (Платон); 4. Творческо възпроизвеждане (Аристотел).* – Б. авт.

реалност в съзнанието на реципиента, с която се съотнася невероятният свят на произведението. Миметичните конструкции на читателя и автора се актуализират чрез тяхната трансформация във фантастичния жанр.

Съвременната научна фантастика и различните разновидности на фентъзи противостоят на „миметични“ жанрове на масовата литература като детектива, женския роман, екшъна, но все по-често възникват и хибридни форми като мистичния или фантастичен екшън. Постепенно границите между фантастични и нефантастични жанрове започват да се заличават. Това е свързано с изменението на самите представи за жизнената ни среда, с кризата на репрезентативността на изкуството, което се заема да възпроизвежда една обърната реалност, конструирана в съзнанието и символния език на разни социални групи.

Що се отнася до Станислав Лем, той почти винаги се придържа в границите на научнофантастичния жанр, разглеждан като „технически“ проект. Съвременната хуманитарна и научна проблематика се пренася последователно от него в едно технократско бъдеще. В центъра на неговите произведения стоят усвояването на космическите пространства и една своеобразна технологична ортопедия на чисто земните възможности на човека. Той си задава въпроса дали са възможни продуктивен контакт с други светове и тяхната успешна колонизация и си отговаря с „не“, защото ние проектираме в тях своите модели на възприемане на света и поведение. Проблемът за проекцията лежи в основата на миметичния компонент на Лемовите творби.

Но за поляка е характерен и един друг вид жанрова фантастика, която можем да наречем симулационна. Неговите сборници „Имагинерна величина“ и „Абсолютният вакуум“ се състоят от рецензии и предговори на несъществуващи

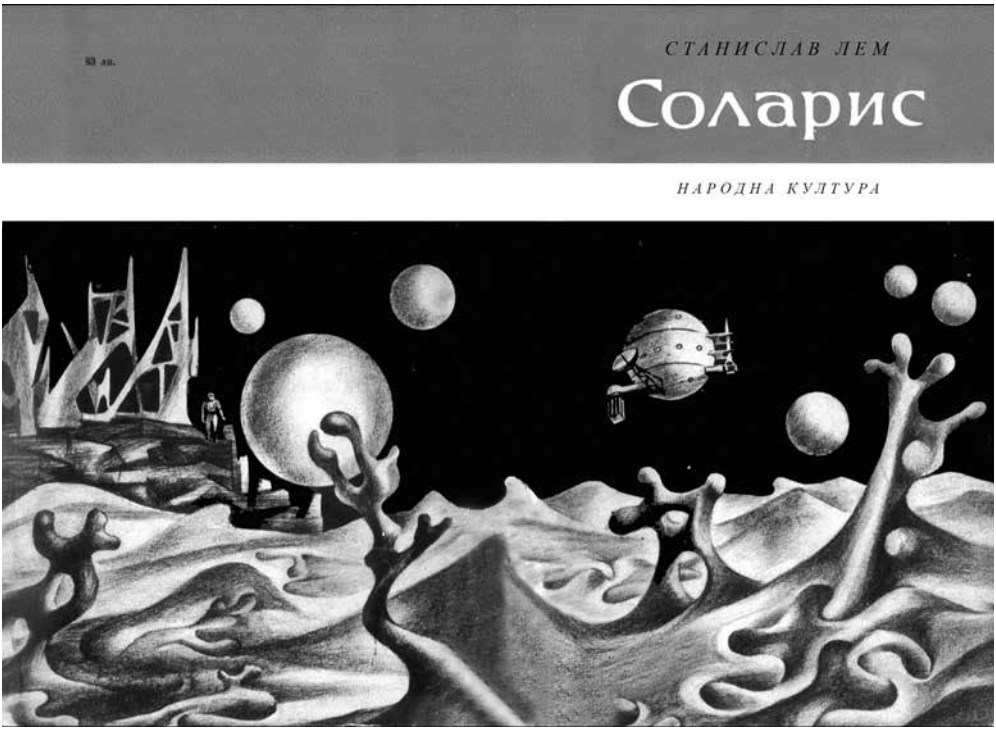

художествени и научни произведения. Позоваване на несъществуващи текстове и теории срещаме и в „Соларис“. По признанието на писателя това произтича от увлечението му да коментира въображаеми научни открития. За изявата на тази парадоксалност работи и авторската ирония – нея я срещаме също в чистата научна фантастика и дистопиите на Лем. Характерен пример тук е повестта му „Конгрес по футурология“. Описано е бъдеще, където вследствие на изчерпване на ресурсите и пренаселеност на планетата се изпробват химически въздействия за примиряване на социалните противоречия. В неговите рамки възниква друго бъдеще с постигната хармония чрез такива модулатори на усещанията и възприятията на света. Но самите модулиращи средства се оказват просто симулатори и вместо великолепния технократичен рай с безоблачно съществуване виждаме пълен разпад на цивилизацията, прикриван от измененото състояние на съзнанието у полуразложилите се обитатели на този „прекрасен нов свят“. На финала потресаващото откритие на героя се оказва илюзия – сън на Ийон Тихи, отровен с особен газ на щастието, изпробван в първото бъдеще. Героят на „Конгрес по футурология“ пребивава в неведение – действително ли е свидетел на всичко това, или то е само видение.

Така стигаме до другия способ за конструиране на фантастичното.

Функционалното конструиране на фантастичното: Лем срещу Цветан Тодоров

Въпросното конструиране става обект на монографията на френския структуралист Цветан Тодоров „Въведение във фантастичната литература“. *(6)*

В опита си да обхване системно тематиката авторът тълкува фантастичното като вътрешносюжетна функция в повествователната структура. Съмненията на героя и идентифициращия се с него читател превръщат действието в загадка, неподлежаща на рационално обяснение. В света на произведението се разгръща конфликтът на детерминираната реалност и фантастиката, който рязко очертава границите на познаваемата действителност. Такава конструкция според Цветан Тодоров представя *необикновеното в чист вид* – то плаши и изумява, създавайки фантастичната аура. Към него той отнася романите на ужасите, разказващи страшни, но вместващи се в природния ред истории. С отслабването на необичайното жанрът се измества от схемата и преминава към традиционната литература. Като преходно звено тук са посочени романите на Ф. М. Достоевски.

Необикновеното фантастично според Тодоров вече дава основания за съмнения и предположения, предизвикващи очаквания на свръхестественото, обаче финалът донася рационалното обяснение. Към този жанр се отнася „Ръ-

копис, намерен в Сарагоса“ на Потоцки. Негова противоположност е *чудесното фантастично,* което поднася ирационалното обяснение на финала. Такова е възкресението на мъртвата героиня в завършека на „Вяра“ от Вилие де Лил-Адан. И накрая *чудесното в чист вид*, небудещо съмнения и колебания, се дели на четири области:

* *хиперболично чудесно* – преувеличения, комични изменения в измеренията, „елефантиади“;

* *екзотично чудесно* – към него се отнася всичко неправдоподобно, но в което читателят може да повярва;

* *инструментално чудесно* – магически обекти от типа на лампата на Аладин;

* *научно чудесно* – истинската *science fiction*, „твърдата“ научна фантастика.

Подобна класификация на жанровете води до твърде необичайни изводи. Според нея роман, в който чудодейно се възстановява кръвта на светец, би трябвало да отнесем към фантастичните, докато съдържанието му може да бъде чисто религиозно. Наред с това извън схемата остава алтернативната историческа фантастика, в която се изобразяват възможни варианти на минали събития. По така прокараната фантастична ос няма място и за произведения като „Три версии за предателството на Юда“ на Х. Л. Борхес, където истинският спасител е Юда и се получава една своеобразна фантастична теология. В същото време – според такова разбиране – към фантастиката се причисляват криминалните романи, основани на нерешени загадъчни убийства.

Лем сравнява класификацията на Цветан Тодоров с планинска верига на чужда планета, чиито върхове пришълец от Земята може да нарече с каквито си пожелае имена. Тоя структуралистки канон свежда дилемата на възприятието в бинарна форма, при това избирайки една-единствена опозиция „рационално – ирационално“. Извън вниманието му остават други такива като „сериозно – иронично“, „прогноза – диагноза“, „конвенционално – неконвенционално“. *(7)* Спорно е и твърдението, че фантастичното и поетичното се изключват взаимно, като по този начин се заличава фантастичната поезия.

Типична за научната фантастика е неопределеността в алтернативата „диагноза – прогноза“. Тя оставя на тълкуването на читателя дали в творбата се предлага абсурден проект на бъдещето, или под неговата маска се крие кари-

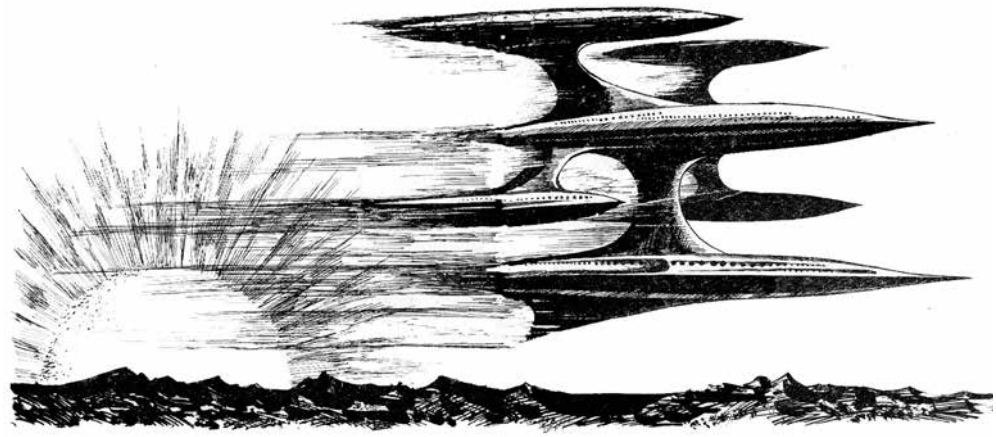

катура на настоящето. Алтернатива като електронен двойник, представящ ни на нежелани срещи, може да ни забавлява днес, докато за бъдещите хора да е прозаична подробност.

Фантастично „рецептивно“ би могло да стане и онова, което не е възприемано като тайнство в момента на създаването – тоест да не влиза в задачата на автора на дадено изображение. В известен смисъл заявката за митологична фантастика е негова демонстрация, тъй като често пъти живият мит се приема за самата реалност. Към този тип фантастично Роже Кайуа отнася гротеската в творчеството на Йеронимус Бош. Често срещани в литературоведческите и културологичните разработки, подобни разсъждения за „есенциалното“ фантастично, за фантастичното като такова поставят в един куп и приказната фантастика, и романтичната гротеска наред с мотивите на готическия роман и алегоричното повествование при Достоевски и Салтиков-Шчедрин. Подобен подход е пример за рецептивна конструкция на фантастичното. Тя се определя от миметичния модус за възприятието на света от самия изследовател и със съответстващата му причинно-следствена детерминация, прекъсвана от особени състояния на съзнанието – видения, сънища, интуитивни прозрения. Според рецептивното фантастично свидетелят на необичайни, тайнствени, загадъчни явления, колкото и парадоксално да звучи, сам контролира собствената си рецепция, сиреч осъзнава субективния характер на възприеманите събития.

Станислав Лем се отнася твърде иронично към подобен начин за конструиране на фантастичното, като нагледно демонстрира това в „Конгрес по футурология“. Там Ийон Тихи, оказал се под въздействието на умиротворяващия газ, се опитва да контролира рецептивното си състояние с шокови методи върху своето тяло – плесници и наранявания, в резултат на което химическата утопия се превръща в дистопия. Гостите в „Соларис“ се оказват напълно реални, от плът и кръв, а не продукт на трескаво въображение. На практика рецептивното фантастично често представлява част от други конструкции, каквато е функционалното фантастично, докато придобие собствен статут в рамките на произведението.

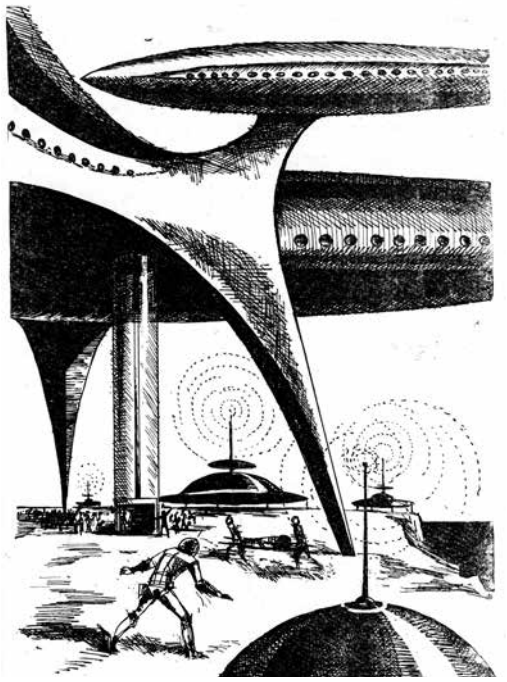

Като цяло тези тълкувания при Лем са предмет на художествена рефлексия, най-характерна проява на която е иронията. Тя произтича от спецификата на боравенето му с езика на различни символни равнища и от научно-техническия дискурс. Пределно рационализиран, тоя дискурс доказва фантастичната си природа в рамките на жанра и чрез това проблематизира своята универсалистка претенция за описание на реалността. Погледът на говорещия с езика на науката за „абсолютното бъдеще“ позволява на

Лем не само да очертае облика на задаващата се катастрофа, но и да покаже съмненията си относно нейното рационално моделиране и технологическо преодоляване. Наукообразното описание на реалността често изглежда абсурдно и наивно, както във въведението на неговия „Ръкопис, намерен във вана“. *(10)*

Този роман е пример за фантастична алегория, дистопия на тема тоталитарна държава. Във въведението, представено като научен коментар от IV хилядолетие за намерени записки, обществото е описано с термините на специалист по архаичната древност. Всъщност се предлага една твърде прозрачна визия за империята Амер-Ка, управлявана от династията на Президентидите, покланящи се на бог Кап-И-Таал с жреци и култово съоръжение Пентагон – саморегулиращ се тоталитарен агрегат. Иронията тук се създава от пълната неадекватност на наукообразното описание на до болка позната на читателите реалност. Субектът на живия опит почти винаги присъства в произведенията на Лем в лицето на героя, който води повествованието. Подобна субективизация се противопоставя на всеки опит за тотално обяснение на света, за неговото универсализиращо тълкуване: тя постоянно оставя в него пролука за случайността, вратичка за загадката и тайната.

В своята автобиография Станислав Лем пише: „…Моето перо винаги е било притегляно от два противоположни полюса. Единият е случайността, а другият – закономерността, организираща нашия живот. В резултат на това съм се появил на света и въпреки че смъртта ме е заплашвала много пъти, аз оцелях и станах писател, който се опитва да съчетае огъня и водата, фантастиката и реализма…“ *(11)* Цялото творчество на писателя е опит за отговор на този въпрос, отговор, който никога не остава завършен.

Фантастичното като друго лице на културата, отричащо нейните основи, но непредставимо без тях, безспорно заслужава специално изследване. Ценност-

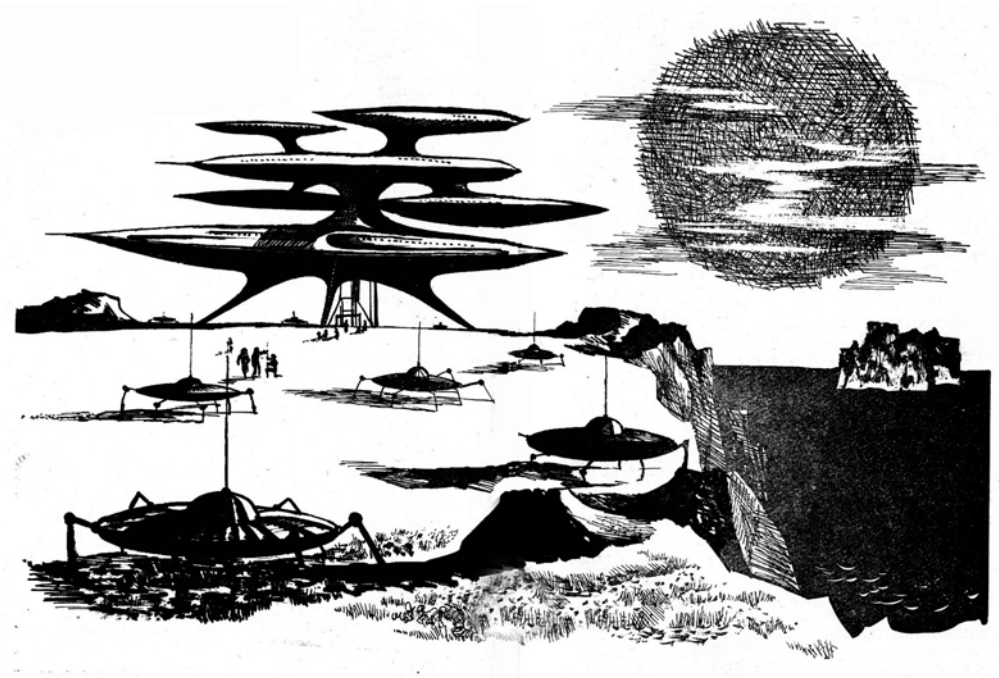

та на подобно изследване е очевидна не само от гледна точка на създаване на цялостна теория за фантастичното, а и за по-дълбоко разбиране на еволюцията на самата култура. Изучавайки нереалното, ние откриваме за себе си реалността. Навлизайки в забранените зони, фантастиката маркира културните граници на въображението. В този смисъл историята на фантастичното е специфична история на човешката култура, история на нашите представи за възможните светове и животи, история на нашите страхове и надежди. Със своята всеобхватност погледът към културата през призмата на фантастиката е неочакван и оригинален феномен.

Цитирана литература:

1. Ст. Лем. Моя жизнь. Собр. соч. в 10-и томах. Т. I, Москва, 1992, с. 16.

2. Вл. Пропп. Морфология волшебной сказки. Москва, Лабиринт, 1998.

3. Б. Дубин. Литература как фантастика: письмо утопии. Очерки по социологии современной культуры. Москва, 2001, с. 27.

4. J. G. Cawelti. Adventure, mystery and romance: Formula stories as art and popular culture. Chicago, 1976.

5. Р. Кац (Р. Э. Арбитман). История советской фантастики. Саратов, Изд-во Сарат. ун-та, 1993.

6. Цв. Тодоров. Въведение във фантастичната литература, София, ИК Семарш, 2009.

7. Ст. Лем. Философия случая. Москва, Хранитель, 2007, с. 530–535.

8. R. Caillois. Au coeur du fantastique pierres reflechies. Paris, Studia Europaea, 1979.

9. Michel Houellebec. H. P. Lovecraft: Contre le monde, contre la vie. Rocher, 2005, p. 71.

10. Ст. Лем. Расследование. Рукопись, найденная в ванне. Насморк. Москва, АСТ, 2007.

11. Ст. Лем. Моя жизнь. Собр. соч. в 10-и томах. Т. I, Москва, 1992, с. 8.

Текстът е илюстриран с корицата „Соларис“ на Иван Кьосев и с графиките на Иван Кирков към романа „Непобедимият“.
Пълната версия на статията е публикувана в списание NotaBene: http://notabene-bg.org/read.php?id=200

Български художници фантасти

Ще се направим, че не сме чули изказването на една заместник-министърка на културата (за щастие вече уволнена), според която такова нещо като фантастично изобразително изкуство няма и не може да има. Министрите си идват и отиват, а нарисуваното остава.

Тук сме представили част от тези „несъществуващи“ художници, които години наред създаваха българската НФ илюстрация и корица, маслена космическа и алегорична живопис, хора, които редовно участваха в изложбите, правени в рамките на Фестивалите по фантастика и днешните национални конвенти.

Ето авторите от осемте страници цветно приложение:

1. Пръв е, разбира се, Стефан Лефтеров, учен-математик от Варна и доайен на българското фантастично изобразително изкуство.

2. Майсторът на космическата визия Димитър Янков от Разград, който в продължение на 30 години творчество не само е продал стотици маслени платна, а и е правил авторски изложби в немалко страни от Европа.

3. Академичната художничка Катерина Данаилова, която през последните години се ориентира към поетичното фентъзи.

4. Георги Марков, който макар да живее в малко селце, редовно продава по Интернет свои хиперреалистични рисунки в големи американски списания и онлайн игри.

5. Димо Миланов – график от Варна, участник в множество художествени изложби, който направи блестящи илюстрации към фентъзи книги и активно участва в създаването на първия български фентъзи 3D филм.

6. Петър Станимиров, автор на десетки корици на НФ, фентъзи и хорър книги, виден художник на геймърски светове, напоследък създал прекрасни илюстрации към роман-продължение на Толкин.

7. Светлин Велинов – доказан майстор на комикси и геймърски бакграунди, спечелил любовта и уважението на хиляди български фенове.

8. Атанас П. Славов – един от най-активно работещите в направлението дигитална живопис в техниката колаж от фрактално генерирани изображения.

А ето авторите от графичното приложение:

1. Калин Николов – нашият редовен илюстратор и ръководител на секцията „Изобразително изкуство“ при дружество „Тера Фантазия“.

2. Пламен Атанасов – инженер-химик и самоук график, илюстратор на емблематичната книга „Иркала, страната на мъртвите“.

3. Пламен Семков – художник аниматор, а в илюстрацията създател на фина поантилистична техника.

4. Емил Вълев – художник, стенописец и рок музикант.

Стефан Лефтеров

1945-1993

Лунна база

Орбитален комплекс

Две слънца

Други пространства

Симфония на сините слънца

Чужд разум

Димитър Янков

Катя Данаилова

Разказвачът на приказки

Димо Миланов

Илюстрации към „Пътетърсача Зунк“

Петър Станимиров

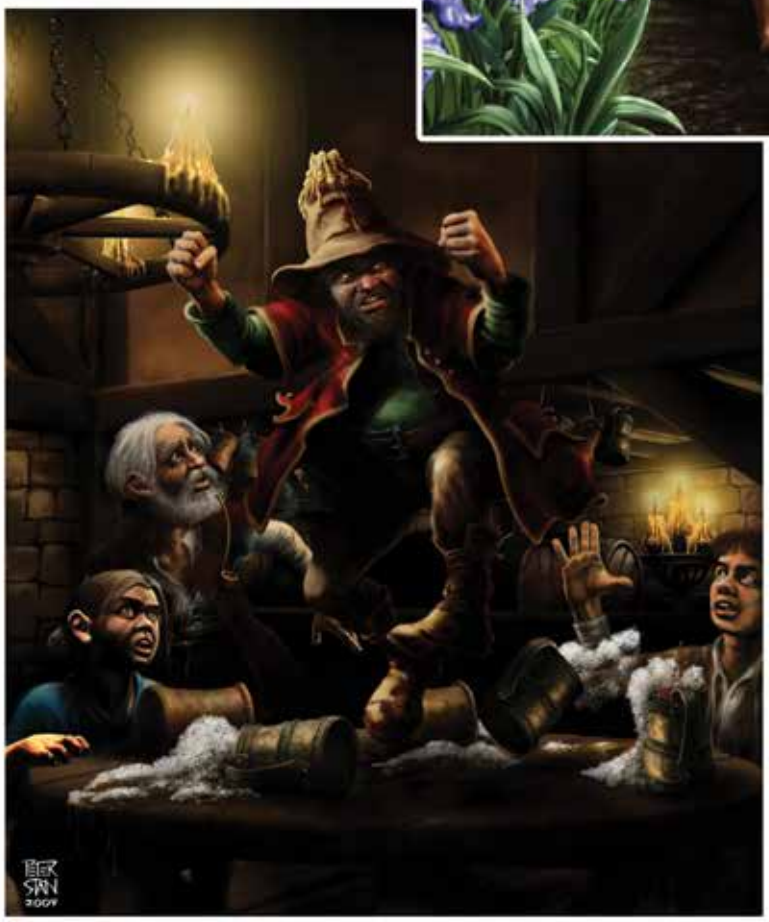

Светлин Велинов

И най-чуждата Луна за някого е своя

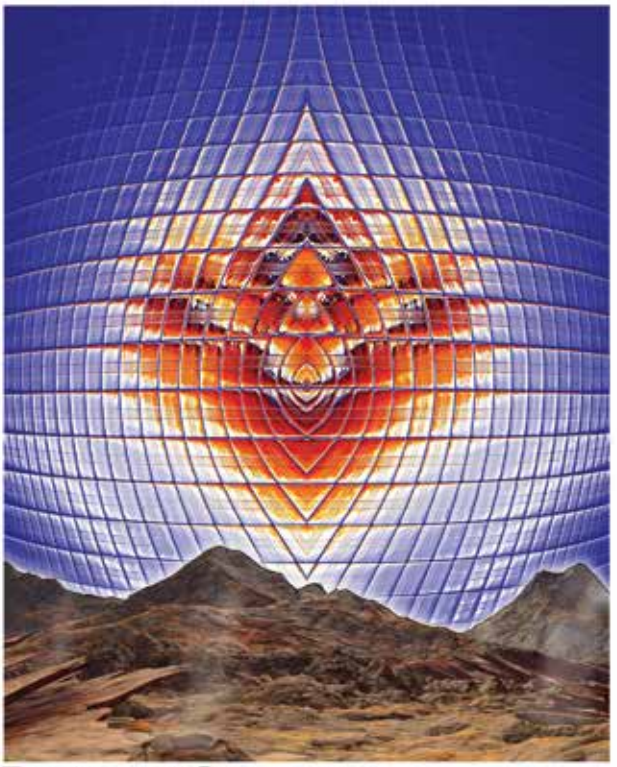

Приближаването на Сингулярността

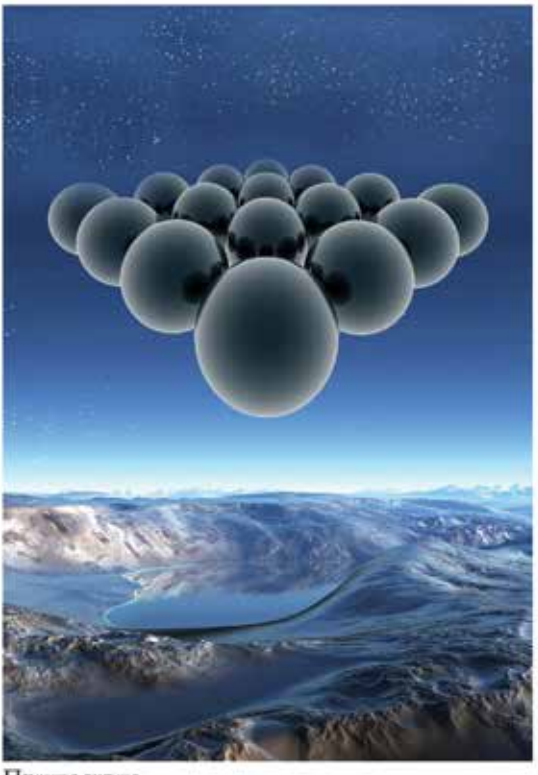

Пришествие

Местна готика

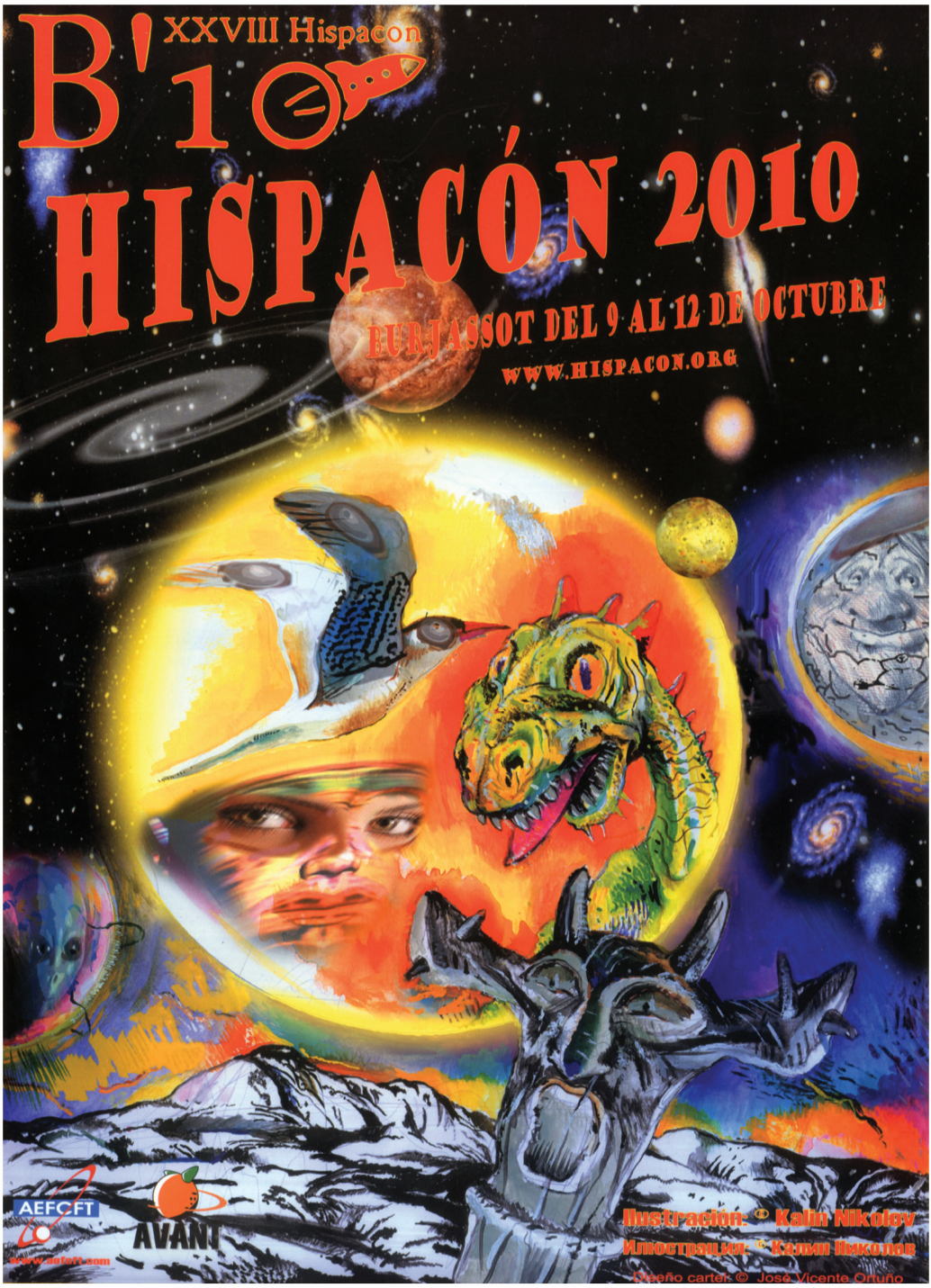

Плакатът, който испанските фантасти поръчаха на Калин Николов за своя национален конвет "Испакон 2010"

Пламен Атанасов

Илюстрации към “Иркала-страната на мъртвите” >

ил. към Стивън Кинг

ил. към Д.Р.Толкин

ил. към разказ на В.Люцканова

Пламен Селков

Илюстрации от сп. "Orphia"

Ил. от сборник "Модели`98"

Емил Вълев

живопис

ил. от сп. "ORPHIA"

ил. от "Нова българска ф-ка'91"

корица на сп. "ORPHIA"

ил. от списание "ФЕП"

Дилян Благов

Български фантастични книги 2010–2011

Андреев, Емил – Стъклената река. [Роман]. – София: Фабер, 2010. – 328 с.

Какво се крие зад буквите ND, изсечени в темелите на православен храм? Какви са загадъчните каменни човечета от църквата в село Градище и чий е бродещият в нея дух? С тези въпроси ще се сблъска младата французойка Елен Тибо, пристигнала в България, за да търси следи от късно богомилство. Тук Елен среща група студенти, които реставрират църквата заедно със своя преподавател Стефан Методиев. След като се настанява в къщата на баба Монка, където живее и красивата художничка Марица, Елен се запознава с Виктор Марков. Започват да се случват необичайни неща, въвличащи всички в неподозирани и спиращи дъха събития. Сънища, предания и реалност се смесват в едно ужасяващо двудневно пътуване в земния ад на любовта и страстите.

„Едва ли в българската литература има много книги, които взимаш вечер и не можеш да оставиш, докато не ги прочетеш! „Стъклената река“ е една от тях. Емил Андреев разказва майсторски и гради естетиката на ужаса, напрежението и загадката. Романът е и приключенски, и готически, и много български.“

(Галя Симеонова-Конах, д-р на Ягелонския университет – Полша)

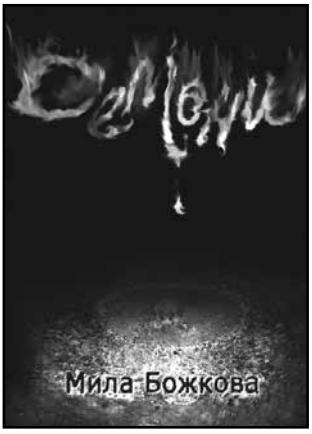

Божкова, Мила – Демони. [Роман]. – Варна: Геапринт, 2010. – 208 с.

Героинята на романа Катали Белнин попада в тайнствения и пантеистичен свят на демони, пазители и проявления на първичните природни стихии. Тя застава на кръстопът, събиращ границите – между индивида и общността, между съвестта, отговорността и желанията, между копнежа по свобода и копнежа по близост – на предела на собствените и чуждите конфликти и конфликтите на два свята на крайностите.

Григорова, Ирена – Градът на вълците. [Роман]. – София: Сиела, 2010. – 204 с.

Действието се развива в Североизточна България, по местата, където има находки от древната култура на траките: нос Калиакра, Демир Баба теке и др. Легендите за бог Залмоксис буквално оживяват, събудени от преследването между отряд пазители на историческото богатство по българските земи (приютен под крилото на БАН! Как ми се иска да имаше наистина такъв) и международната мафия, търгуваща с археологически ценности. Роман-действие, който не само може да се прочете на един дъх, но и съдържа както любопитна инфор-

мация за малко известните легенди, отнасящи се до живота и обожествяването на тракиеца Залмоксис и създадената от него религия, така и много интересни и силни мъжки и женски образи.

Данева, Никол – Заклинанието. [Роман]. – София: Труд, 2010. – 536 с.

Четвърти роман от поредицата за близначките Мария и Магдалена, започнат с „13 рози“. Сюжетът и този път е самостоятелен. Магдалена решава да се омъжи и за да изчисти миналото, посещава бившата приятелка на годеника си, която е в психиатрията. Изненадваща е нейната лудост – тя е убедена, че е Киркея, а посетителката си възприема за Пасифая, все персонажи от легендата за Минотавъра. Друг луд пък ѝ връчва почти насила карта за откриването на прочутото съкровище на Вълчан войвода. Героите започват проверки на изключително детайлните твърдения на душевноболните и историите се преплитат. Новобогаташ е готов на всичко, за да получи картата. Следват битки в лабиринт от подземни тунели, където ролята на Минотавъра играе... Е, заслужава си да узнаете цялата история.

Денева, Вероника – Един друг живот. [Роман]. – София: Хермес, 2010. – 176 с.

В навечерието на Нова година Андреа си обещава да промени себе си и сивото си ежедневие и да осъществи своите най-съкровени мечти, макар самата тя да не знае как... Съдбата ѝ подава ръка и я среща с духа на Виктория, която има да довърши нещо на белия свят. Духът ѝ предлага неустоима сделка: да изпълни всички нейни желания в замяна на една година от живота ѝ. Андреа преотстъпва тялото си и се превръща в страничен наблюдател на собствения си живот.

Забравени страници. Сборник научно-фантастични разкази и новела от български писатели. – София: изд. Георги Недялков, 2010. – 196 с.

Съставителят Георги Недялков е подбрал 18 разказа и една новела („Пещерата на призраците“ от Цончо Родев), публикувани между 1962 и 1975 г. в различни периодични издания и сборници. Уникално по замисъ-

ла си начинание, целящо да ни припомни богатството на българската фантастика (по-конкретно в кратката ѝ форма). Изданието с твърди корици е предназначено най-вече за ценители.

Икономов, Емануел – Не питай за цената. Фантастични разкази и новели. – София: Весела Люцканова, 2010. – 192 с.

Верен на сдържания си стил и стегнат изказ, Емануел Икономов продължава да превъплъщава изобилието си от хрумвания в кратки разкази. Сборникът няма да допадне на тези, които търсят предимно високата емоция в литературата, но ще направи впечатление на критиците на съвременната социална действителност и любителите на идеи.

Кожухаров, Кънчо – Факторът на добротата. [Роман]. – София: Лингея, 2010. – 264 с.

Започва в комиксоподобен стил – с бегло описание на едно възможно нежелано бъдеще, в което човечеството е изправено пред гибел и се налага връщане назад във времето с цел генерална корекция на историята. Постепенно романът ни въвлича в плетеница от причинно-следствени събития, прескачащи от 2150-ата година в нашето настояще и обратно. Основните достойнства на книгата (освен любовната история, която обаче не е централна и стана обект на дискусии) са няколкото забележителни и напълно нови идеи, интересната логическа загадка, шпионската нишка и най-вече изразително поднесеното внушение, че всеки автор носи в творбите си огромна отговорност и ключ към бъдещето на всички. Именно тук „факторът на добротата“ играе основна роля...

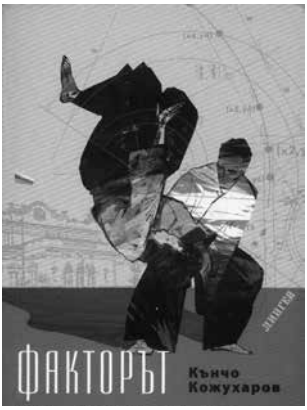

[Колектив] – Приказки за Юнаци и злодеи. Слитък първи. [Разкази и др.]. – София: самиздат, 2010. – 288 с.

Еклектичен сборник, съдържащ тематично свързани кратки творби от шестима млади автори, къси интерлюдии (някои от тях даже на английски език) и извадки от форумни спорове. Литературен експеримент, интересен може би най-вече за младите пера, които имат желание да пишат по-добре и искат да се „огледат“ в свои „конкуренти“.

Кънев, Петър – Кодът на Вселената. [Роман]. – Силистра: Тибо, 2010. – 298 с.

Едно пътуване на екип астронавти през Вселената довежда до разкриване на нейното истинско устройство (не само онова, което е видимо за хората).

Лижев, Тошо – Вселенско отмъщение. [Роман]. – Варна: Стено, 2010. – 144 с.

Ма□ри [*Марио Паскалев*] – Хроники на ангели, изчадия и други смъртни. [Разкази]. – София: Стигмати, 2010. – 164 с.

В кратките си, неуловимо мистифицирани и свързани сякаш в своеобразен

роман творби авторът със завладяващ, магико-реалистичен подход ни кара да се замислим, от една страна, върху множество въпроси, които досега може би са се изплъзвали от вниманието ни, а пък, от друга, ни предлага необичайни гледни точки за „обикновените“ неща от живота. Мистификациите се разпростират навсякъде в книгата, а елегантното чувство за хумор и умението да се поставят и дискутират трудни теми по един естествен начин създават уникална атмосфера, в която читателят се потапя изцяло. Великолепен и дълго подготвян дебют.

Младенов, Филип – Чудати истории. [Разкази]. – София: Анимар, 2010. – 120 с.

Сборник, в който трудно може да се открие какъвто и да е литературен усет.

Непознатите Стругацки. Юбилеен сборник. [Алманах]. Съставители Юрий Илков, Александър Карапанчев и Владимир Борисов. – Пазарджик: Ернор, 2010. – 408 с. – (Библиотека „Тера фантастика“ № 8).

Подобно на предшестващия го „С името на Иван Ефремов“, и този жанрово многообразен том е съставен от три части. Първата („Клубът „Аркадий и Борис Стругацки“) ни запознава с живота и дейността на пазарджишкия клуб, наречен още от създаването си през 1975 г. на двамата братя – освен публицистика и библиография тук можете да прочетете немалко художествени творби от членове на клуба, включително и от имена, утвърдили се вече като автори. Втората част („Братя Стругацки и България“) съдържа цял калейдоскоп от статии, спомени и разнообразна информация, свързана с влиянието, което е оказало и продължава да оказва творчеството на братята върху българските читатели. В третата част („Коктейл по руски“) са поместени няколко творби от самите братя, а също и множество текстове предимно от руски и украински автори (но не само – вътре са например още Ерик Симон и Теодор Стърджън). Огромната част от материалите не може да се намери другаде.

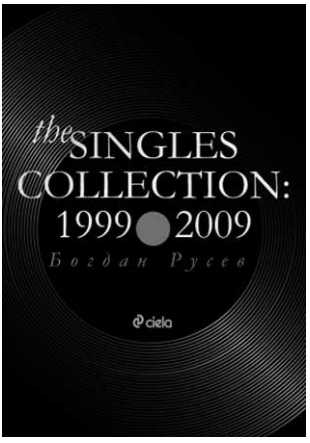

Алманахът ще представлява интерес за всеки, за когото Стругацки не е просто една писателска фамилия.

Русев, Богдан – Безкрайният път. [Разказ]. – Сиела, 2010. – 60 с.

Непретенциозен текст с около 20-страничен обем, раздут до книжка с големи букви и илюстрации на фамозната цена от 25 лева. Няма нужда от коментар...

Русев, Богдан – the Singles Collection: 1999–2009. [Разкази]. – София: Сиела, 2010. – 184 с.

Може би най-добрите творби на Русев, събрани на едно място. Съдейки по последната продукция на иначе много талантливия автор, сборникът може да се възприеме и като лебедовата му песен засега.

Светлини сред сенките – Войната с фафите. [Приказка]. – София: Арка, 2010. – 52 с.

Създадена от най-младия контингент на казанлъшкия клуб „Светлини сред сенките“, приказката ни поднася твърде важно екологично послание по един много приятен начин.

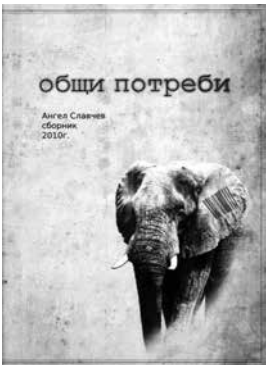

Славчев, Ангел – Общи потреби. [Разкази]. – София: самиздат, 2010. – 84 с.

Разкази и фрагменти от един млад автор, който има добро бъдеще, ако прояви сериозност в писателските си намерения. Приятно четиво, заредено и с голяма доза интелигентен хумор.

Станчев, Стефан – Обратима реакция. [Роман]. – Варна: Колор принт, 2010. – 240 с.

Определението „див роман“ би подхождало в няколко смисъла за това забележително четиво. Главният герой е човек на средна възраст, който въпреки изпълнения си със събития живот не е успял да се социализира и смята себе си за талантлив неудачник, пропуснал безброй възможности да изживее своите дни наистина значимо. Той толкова силно се е концентрирал върху миналото и нереализираните си шансове, че изведнъж то започва да се връща. Всеки следващ ден за героя е всъщност предишният. Дотук нищо ново – животът му ще протече по обратен ред и той ще има възможност да изживее битието си по различен от предишния начин. Ала се оказва, че нещата съвсем не са тъй прости и го чакат много изненади по обратния път към детството... Не само това, но и в един хубав ден... Добре, спирам с подсказките от сюжета, прочетете сами и ще видите какво се случва. През цялото време действието се развива главоломно и все по-неконтролируемо, всяка случка е описана толкоз детайлно и убедително, че си личи – всичко е изживяно в реалността.

Основанията ми да използвам горното определение в кавичките обаче са доста повече. Например, доколкото мога да преценя, няколко напълно нови идеи избуяват като самораслящи по безумния път на подивялото време. Друго: стилът на автора е особено динамичен и изразителен, но също така самоук и необработен, на моменти стихиен. И накрая, граматиката и синтаксисът също се нуждаят от известно „култивиране“. Всичко, взето накуп, дава като резултат един материал с голям потенциал, от който след съответ-

ната обработка би се получило наистина забележително събитие в българската фантастика. Всъщност може би има и още нещо – според мен авторът можеше с малко амбиция да сътвори финала тъй, че действително да остави дълбок спомен у читателя – не твърдя, че финалът не е консистентен с останалото, но ми се струва, че виждам възможности да му се придаде по-плътна смислова натовареност. Като цяло обаче основните литературни достойнства на романа са налице.

Последната забележка е единствената, която би донесла проблеми при една редакция; другото лесно може да се преработи.

Таласъмия 2008–2009. [Сборник разкази]. Съставител клуб „Уибробия". – София: Квазар; Стара Загора: клуб „Уибробия", 2010. – 400 с. – (Поредица „Българска фантастика XXI век", № 18).

Поместени са общо девет творби: наградените и отличените разкази от два ежегодни конкурса на старозагорския клуб за фантастично изкуство „Уибробия" за произведения, базирани върху българската митология.

Изключителна „Таласъмия" – най-силната от всички дотук. Ярко ще запомня:

„Пропуснатият град" на Божидар Грозданов. Тази повест ми навява дъх на Зелазни, в богоравността на героите си.

„Как се става европейски шампион" – и то не само заради мистификацията около авторството. ;)

„Гаджето на брат ми е самодива" на Божидар Грозданов. Айде де! Вкарайте малко повече млади герои в приказките, крайно време беше...

„Неизречени думи, неназовани зверове" на Красимира Стоева. Силна емоция, силна проза.

(„Оцелелият" на Янчо Чолаков не се брои – вече сме го чели в „Златен кан, 2009". ;)

(Калин Ненов)

Тола, Ами [Ева Иванова] – Замаяни абсурди, спящи звездобройци и моят приятел Заблудения завоевател. [Разкази]. – Бургас: Божич, 2010. – 130 с.

Още едно откритие! Стил, тематика, светоглед – всичко в тази книжка с 22 кратки разкази-притчи (импресии?) говори, че сякаш не е написана от толкова млад човек (авторката е на 22 години, може би нарочно търсено съвпадение). Бих я оприличил с атмосферата на „Малкият принц", а философията, струяща от текстовете – с разказите на Недялка Михова. Забележително четиво, над което може да се мисли. Единственото, което не успях да възприема, са многото английски идиоми, дадени на кирилица – повечето от тях не стоят на място (въпреки че е ясно с каква идея са употребени именно по този начин) и можеше успешно да се заменят със съответните български такива.

Заедно с творбата на другия „псевдонимен" автор (Ма□ри) – чудесни дебюти, които си приличат по това, че притежават собствен стил и съдържат много качествени текстове.

ФантAstika 2009. Алманах за фантастика и бъдеще. Съставител Атанас П. Славов. – София: Фондация „Човешката библиотека“, 2010. – 400 с.

Третият поред мащабен алманах, обединяващ български и преводни художествени творби, многожанрова журналистика, илюстрации и др. с главната тема – стремежа към изграждането на положително бъдеще.

Филипова, Людмила – Антихтонът на Данте. [Роман]. – София: Сиела, 2010. – 608 с.

Странно земетресение разтърсва Белград. Но в резултат от него загадъчните хилядолетни каменни човеци, намерени в Лепенски вир, се подреждат в шестоъгълник за първи път, откакто са били открити през 60-те години на миналия век.

Военен джип безмилостно преследва бледо същество из гъста гора в италианската провинция Анкона, докато осмоъгълната звезда в центъра на площад „Свети Петър“ в Рим се разцепва на две.

И един професор в Оксфорд разкрива след повече от пет века ключа към разчитането на Свещената ангелска плоча на д-р Дий…

Филипова, Людмила – Стъклени съдби. Преработено и допълнено издание. [Роман]. – София: Сиела, 2010. – 464 с.

Второ издание на едно от ранните заглавия на нашумялата авторка. Надяваме се, че към солидната научна и фактологическа основа на романа, чиято тематика е свързана с децата, създадени по различни от класическия начин, този път са прибавени и повече литературни достойнства.

ꕥ ꕥ ꕥ

Гроздanов, Божидар – Неподвластните. [Фантастични новели]. – София: Квазар, 2011. – 416 с. – (Поредица „Българска фантастика XXI век“, № 19).

Сборникът съдържа пет новели, развити в изобретения от автора „алтернативен“ съвременен свят, в който борба за надмощие с всякакви въобразими и невъобразими средства водят свръхестествени създания от българската митология, монаси от православието, военните, една специална категория хора, наречени търговци на души, и още други екзотични индивиди или групировки... а обикновените хора като нас са просто пионки в сложния и смъртоносен танц между природно и свръхестествено.

Четири от новелите са награждавани в конкурса „Таласъмия“, а пък петата се публикува за първи път.

Данева, Никол – Трите вещици и лабиринтът. [Роман]. – София: Труд, 2011. – 320 с.

Тази история е напълно измислена, обаче се базира на действителни факти. Авторката отново среща читателя с близначките Мария и Магдалена, които са героини от „Заклинането“.

Но самата тя казва, че всяка от историите в поредицата е самостоятелна и завършена, всяка книга е отделно произведение и може да се чете, без да се познават останалите.

Героите в „Трите вещици и лабиринтът“ се подвизават по време на развихрилия се лов на вещици през XVI век сл.Хр. Ако идеята за прераждането на душите ви звучи приемливо, бихте могли да проследите повторяемостта на събитията и обвързващите героите им нишки при техните различни превъплъщения. За целта дори можете да прочетете съответните глави от „Заклинанието“ (Критската история) и „Трите вещици“ паралелно. Ако ли пък не възприемате подобна идея – нека настоящата книга бъде за вас просто едно пътуване във времето и в една друга действителност.

Димитрова, Кристин – Сабазий. [Роман]. – София: Колибри, 2011. – 184 с.

Чрез оптиката на два мита – за Сабазий (известен още като Дионис, Загрей, Бакхус) и за Орфей – романът се вглежда в България от последното десетилетие, за да проследи как хаосът за едни се оказва ред за други. Как историята се повтаря. Как предисторичните притчи за любов, страх, мисия, приятелство и смърт намират начин да шепнат и на днешния ни език.

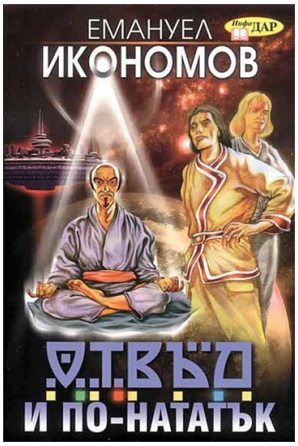

Икономов, Еманоел – Отвъд и по-нататък. Фантастичен роман. София: Инфодар, 2011. – 256 с.

„Това е роман, който читателите несъмнено ще запомнят – заради увлекателното действие и острите нравствени конфликти. Еманоел Икономов притежава забележителното умение да изгражда динамичен разказ с напрегнати сблъсъци. Героите му са живи и ярки, със своите човешки слабости и заблуди. Те вървят по своя път през изпитанията, следвани от съпреживяването и въображението на читателя.“

(Д-р Светослав Славчев)

Кожухаров, Кънчо, Ангелина Давидкова – Китайско пясъчно коте / Възмездие. [Разкази]. – София: Лингея, 2011. – 154 с.

Една много рядка за нашето книгоиздаване форма – книга с две начала, събиращи се в два „средговора“. Голямо присъствие на фантастика има в така наречените „магически разкази“ в половината на Кънчо Кожухаров. Пътешественици във времето, странни артефакти и приключения на духа.

Национален клуб за фентъзи и хорър – Мечове в леда. [Сборник разкази]. – София: Екопрогрес, 2011. – 224 с.

В тази книга участват хора с различен опит. Тук са и изявени автори като Александър Драганов (главен съставител в случая), Бранимир Събев и Иван

Димитров, и ученици, които правят първите си стъпки в писането. Концепцията на сборника става ясна още от заглавието и визията на корицата, а именно – зимни приключения с меч и магия.

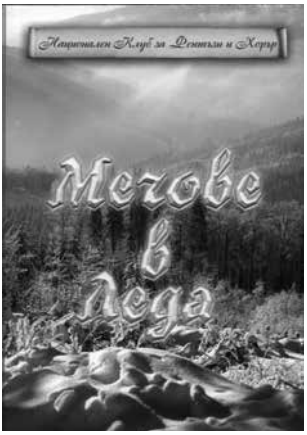

Несбъднати светове. Сборник научно-фантастични разкази от български писатели. – София: изд. Георги Недялков, 2011. – 160 с.

Репликация. Най-доброто от международния конкурс „Златен кан“ – 2010. [Разкази]. Съставител Кънчо Кожухаров. – София: Лингея, 2011. – 452 с.

Сборникът включва 33 от общо близо 400 разказа, изпратени за съревнованието. Участваха общо 18 държави, а финалната права достигнаха представители на 14 от тях.

1. Георги Малинов, България – „Репликация“: Дълго отсъствал от Земята астронавт се прибира в родния дом, за да научи, че в негово отсъствие нещата са се обърнали с краката нагоре, че и по-лошо ще става! Приятна, лека, хумористична фантастика, изпълнена с философия и увенчана със силен финал.

2. Йос, Куба – „Изгаряща страст“: Малко сладникава история за известен писател на любовни романи, който решава да се скрие от света не само зад псевдоним, но и насред нищото, представяйки се за самотен фермер. Какво ще се случи обаче, когато го открият най-големите му почитатели?

3. А. В. Торът, България – „Сълзите на бика“: Интерпретация на легендата за Минотавъра, представена от гледната точка на чудовището. Много силен разказ.

4. Франк Роже, Белгия – „Учебни екскурзии“: Нелоша история за постчовека – какъв е, какъв ще бъде, как ще еволюира.

5. Сергей Онишчук, Литва – „Еретикът“: Чудесна фентъзи история, маскирана като фантастика и киберпънк! Дано само не я докараме дотам...

6. Божидар Грозданов, България – „Свободен избирател“: Ето го и личния ми фаворит! В едно ужасяващо бъдеще, където властват най-големите изверги от всички митологии, вярвания и страхове, идва времето за избори. Всички се избиват в буквалния смисъл, за да докопат всеки възможен глас. Имах чувството, че отново чета „Победителят печели всичко“ на Саймън Грийн, само че в по-кратка и концентрирана версия.

7. Евгения и Иля Хал, Израел – „Ако не беше звярът...“: Не съм съвсем очарован от разказа, макар да признавам, че финалът е могъщ.

8. Далия Ал-Халил, България – „Трудов договор“: нелошо разказче, но твърде кратко.

9. Николай Новкиришки, България – „Заливът на нерайдата“: Чудесна подводничарска история; напомни ми интересна смесица между „Митични птици“ на Георги Христов и „Мостът на Мирина“ на Ивайло Иванов.

10. Жан-Пиер Планк, Франция – „Касиерката от киберпазара“: Този сюжет вече сме го чели.

11. Алексей Зайцев, Русия – „Грабител“: Млад вятърничав извънземен е натоварен със задачата да се докаже пред семейството си във фамилния занаят. Сблъсква се обаче с изпечен мошеник и от това произтичат такива ситуации, че ще ви побъркат от смях!

12. Радослава Кънева, България – „Изборът“: Опит за философски възглед, който според мен не се е получил.

13. Хосе Висенте Ортуньо, Испания – „Лунно въздействие“: прекрасен разказ за върколаци, с хубава историческа част.

14. Ясен Василев, България – „Пътуване на сляпо в библиотеката“: Нелоша творба, Ясен Василев е познат повече като поет и поетичността му е загатната в този кратичък разказ.

15. Любомир П. Николов, България – „Пич... Забрави си тялото!“: Авторът на сборника „Въжеиграчът Карой“ се е справил на ниво. Мъртвите управляват живите – кой би си го и помислил?

16. Сантяго Ексимено, Испания – „Тоби“: кратък, странен разказ.

17. Александър Хакимов, Азербайджан – *Sancta Simplicitas*: Страхотно е, моите поздравления. Разкрива как в глупостта си ние, хората, не можем да разпознаем доброто само защото не е в удобен за очите ни вид.

18. Антонио Белломи, Италия – „Дарбата“: В близкото бъдеще един човек притежава уникалната дарба да лишава хората от най-ценното им – учудващото е, че това го прави много, много търсен.

19. Роберто Байето, Уругвай – „Пазарът на сенките“: силен разказ с минимален фантастичен елемент. Безкомпромисен, брутален като действия и разсъждение.

20. Филип Данчев, България – „Сън“: не ми направи впечатление.

21. Ненко Генов, България – „Разходка“: Поздравления за младия автор, успял е буквално на 3–4 странички да вкара нещо наистина страховито, поне за мен.

22. Ден Шорин, Русия – „Всички ъгли на триъгълника“: Нестандартна история за любовен триъгълник в Космоса.

23. Христо Пощаков, България – „Поки“: Двама приятели, момче и момиче, са силно изненадани, когато от Космоса при тях идва малък извънземен, приличащ на дяволче. Единственото, за което укорявам автора, е тъжният край на тази приказна история.

24. Серхио Гаут вел Хартман, Аржентина – „Скърцане на скреж“: Прекалено разпилян разказ, прекалено импресионистичен *freestyle*.

25. Виолета Станиславова, България – „Преминаването“: красив, поетичен разказ, разположен само на няколко странички, но и не му е нужно повече.

26. Маргарита Ленская, Казахстан – „Изворът на вдъхновението“: много сладурско фентъзи, напомни ми „Редакционния дух“ на Владимир Цветков в предишния сборник.

27. Светослав Николов, България – „Сексът и светът“: Нелоша еротична фантастика.

28. Мурад Джафаров, Афганистан – „Снайперист“: стегнат, кратък и силен разказ, започващ като безкомпромисен дневник на наемен убиец, а завършващ точно на обратния полюс!

29. Евгени Филипов, България – „Правосъдие“: Фентъзи, екшън, недоизказани истини, неродена любов, отмъщение; всичко това обрисувано в живи, дишащи картини, веднага си представяш всичко, все едно гледаш филм. Поздравления за автора.

30. Таня Тинхала, Перу – „Легенда“: Не съм фен на самоубийството, дори да е литературно поднесено, дори да е обрисувано красиво. Твърдо не.

31. Ния Цанева, България – „Посвещава се на Джак“: Нелошо разказче.

32. Ася Кулева, България – *Amelitango:* Неангажираща, емоционално поднесена история.

33. Леонид Кудрявцев, Русия – „Рецептата“: Съставителят на сборника Кънчо Кожухаров знае с кой точно разказ да завърши сборника! Този сериозен автор с над 20 книги зад гърба си ни разказва една страхотна фантастика, типично по руски. Дълбоко и философско.

(*Бранимир Събев: http://chetene.blogspot.com/*)

Панайотов, **Георги – Приказки между два свята.** Разкази. – София: Квазар, 2011. – 110 с.

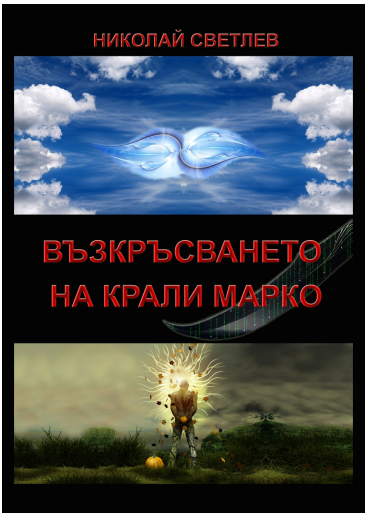

Светлев, Николай – Възкръсването на Крали Марко. [Роман]. – София: Наслука, 2011. – 256 с.

След „Всичкият блясък на злото“ Светлев не ни беше поднасял такава „епатажна“ книга. Тук саркастичният език на автора е прицелен към класическата легенда за Крали Марко, нейния конфликт с историческата истина за този персонаж и новата информационна реалност. Неочакван хибрид между фентъзи и киберпънк.

Светлини сред сенките – Храмът. Аурелион – вечният баланс № 2. [Роман]. – София: Арка, 2011. – 196 с.

Вижте самостоятелния материал в „Български фантасти“.

Фантастихия. Антология на фантастична поезия. Съставители Атанас П. Славов и Александър Карапанчев. – София: Дружество на българските фантасти „Тера Фантазия“, 2011. – 136 с.

Това е първата наша антология, съчетаваща поезия и фантастика. В нея влизат около 100 стихотворения от 37 български и 10 преводни автори от различни поколения, започвайки с най-възрастния сред тях – Уолт Уитман, и стигайки до най-младия – преводача и писателя Калин Ненов. Включена е и поема от Рей

Бредбъри. Книгата е илюстрирана с 20 черно-бели рисунки от големите ни майстори на графиката Васил Иванов и Калин Николов.

Филипова, Людмила – Аномалия. [Роман]. – София: Ентусиаст, 2011. – 496 с.

Книгата не може да се похвали с нещо абсолютно уникално, оригинално и невиждано. Съчетани са някои от най-хитовите елементи в историите напоследък, почти всичко е научно обяснено и обосновано по хитър и логичен начин (макар да си личи, че авторката не е съвсем на ти с физиката, математиката и програмирането, тя умело използва научните постижения на човечеството, за да обясни фантастичните събития, както и да предложи възможен сценарий на бъдещото развитие на новите технологии, които толкова бързо се интегрираха в живота ни). Въпреки първоначалната ми информация – няма извънземни. Но има световна конспирация, компютърни аномалии, технологии, които се обръщат против нас и могат да ни следят навсякъде, забулени в тайни пророчества от миналото, религиозни въпроси с реално отражение върху нашия свят, предапокалиптични събития, същества от друго измерение, личности, които не принадлежат в телата си, загадъчно поведение на цели рояци насекоми, осъществяване на човешките мисли в реалността, нечовек, учещ се да живее по човешки, а черешката на тортата е едно зомби.

(Петър Атанасов, SciFi.bg: http://scifi.bg/?p=4299)

ꕥ ꕥ ꕥ

И нещо за е-книгите

Ето един скромен опит за библиография на електронната българска фантастика – вероятно първи по рода си у нас. Знаем, че има и други е-издатели и е-книжарници – за тяхната продукция ще се постараем да ви информираме при следващ удобен случай.

На адрес *e-knigi.net*

Бакърджиева, Ценка. От алфа до омега. Сборник разкази.

Самостоятелен дебют на бургаската авторка. В сборника са включени 20 разказа, като 9 от тях са носители на награди от почти всички конкурси за фантастика, провеждани у нас. Топли, човешки истории за приказни същества, на които нищо човешко не им е чуждо, или социална фантастика, маскирана като фентъзи. Релефно изградени образи от творец с голям житейски опит и наблюдателно око. С този сборник Ценка Бакърджиева се нарежда до автори като Георги Малинов и Любомир П. Николов.

Велчев, Васил. Кървав ренесанс. Роман.

Велчев, Васил. Сезонът на пясъчните бури. Роман.

Иванов, Валентин и **Добрев**, Кирил. Професия юнак. Сборник разкази.

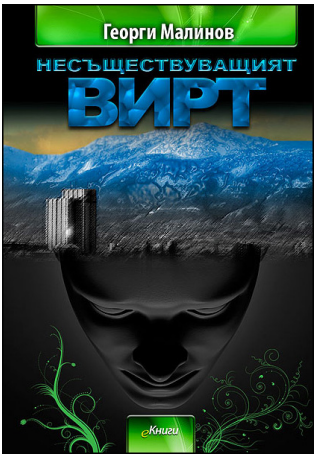

Илиев, Андрея. Реваншът на Тангра. Роман.
Карапанчев, Александър. Топлото ключе на живота. Стихосбирка с фантастична поезия.
Копанов, Петър. Операция „Риба“. Роман.
Крумов, Красимир. Пясъци. Роман.
Крумов, Красимир. Целувката на паяка. Роман.
Лазаровски, Адриан. Завладей българите! Роман.
Лефтеров, Стефан. Пред прага на безкрайното. Албум с картини. Съставител Атанас П. Славов.
Люцканова, Весела. Клонингите си отиват. Роман.
Малинов, Георги. Несъществуващият вирт. Сборник повести.
Малинов, Георги. Орфеус слиза в Ада. Роман.
Малинов, Георги. Шампионите. Повест.
Манова, Юлиана. Времето на сатаната. Сборник разкази.
Ма□ри. Хроники на ангели, изчадия и други смъртни. Сборник разкази.

Милоев, Велко. Където не сте били. Сборник разкази.
Настрадинова, Величка. Невероятната Марта. Сборник разкази.
Николов-Нарви, Любомир. Къртицата. Роман.
Николов-Нарви, Любомир. Червей под есенен вятър. Роман.
Пейков, Тервел. Домът на Велзевул. Роман.
Петков, Мартин. Те не вярват в приказки. Сборник повести.
Пощаков, Христо. Завладяването на Америка. Роман.
Славов, Атанас П. Космографики. Албум с фантастични картини.
Славов, Атанас П. Мигновечност. Сборник разкази и новели.
Славов, Атанас П. Психопрограмираният. Роман.
Стоева, Красимира. Снежните пясъци на Хира. Сборник разкази и новели.
Събев, Бранимир. Хоро от гарвани. Сборник разкази.
Теллалов, Николай. Да пробудиш драконче... Повест.
Теллалов, Николай. Десет на минус девета. Роман.
Теллалов, Николай. Царска заръка. Роман.
Тушков, Петър. Разкази. Сборник.
ФантAstika 2008. Многожанров алманах. Съставител Атанас П. Славов.
ФантAstika 2009. Многожанров алманах. Съставител Атанас П. Славов.
Фантастихия. Поетична антология. Съставители Атанас П. Славов и Александър Карапанчев.
Цанков, Весел. Пиксел. Роман.
Чолаков, Янчо. Запали□ свещ на дявола. Роман.
Чолаков, Янчо. Упражнения по безсмъртно писане. Новели.

Защита на критиката

Еманоил Томов, по мотиви от Джоана Ръс

„Защита на поезията“ и на творческото слово като цяло е достопочтен критически жанр и ще пребъде, докато срещу тях има атаки. (Атаките водят славното си начало още от „Държавата“ на Платон.) В последните сто и петдесетина години обаче – след като романтическите идеи за върховенство на Личността на твореца и на личната гледна точка попиват в колективното въображение и четенето става масово, – се появява все по-силна нужда да бъде защитаван не творецът, а критикът.

Какво е критикът?

Читател, разбира се – но и нещо повече. И там му е проблемът с останалите читатели.

Критикът е читател, позволил си или комуто са позволили да се отдели от останалите читатели. Той публикува мнението си – и нерядко му плащат за това. Той се аргументира, привежда примери, прави сравнения, доколкото мястото му позволява. Често използва непрозрачен език, даже ирония, *дори* сарказъм.

На всички тези белези „обикновеният“ читател вменява подмолни мотиви – защото повечето читатели просто не изразяват мнение така. Сравненията, аргументите, преценките са знак за графомания, опит да се привлече внимание, признак на дребнавост. Непрозрачният език е себевеличаене, сплашване на честните души с бича на иронията и метафората.

Всичко това може да е вярно.

Нерядко е.

Това е напълно нормално.

Критиката е творческа употреба на словото, с която критикът споделя творческите си реакции на прочетената книга. Да, всяка читателска реакция е творческа, защото всеки акт на интерпретация е творчески. Да, разписването на тази реакция също е творчески акт, защото е акт на оратор – от Аристотел насам ораторската реторика вечно е поставяна редом с поезията и драмата като основен творчески жанр. И в нея, като в останалите, има добри и лоши образци.

Добрите са достойни за възхищение не по-малко от всяка друга добра употреба на словото. Доброто критическо есе не предписва, както не предписва и добрата художествена литература. То не е *заповед* или *предписание*, а *изпълнение*. Убеждава само доколкото е добро изпълнение, а не категорична повеля.

Критиката, естествено, съдържа лична идеология, част от която е определен начин на четене. Всъщност, мисията на критика е тази – да демонстрира точно тях, да ги въплъщава наново и да ги прави нови през призмата на критикуваната книга. Понякога тя ще му даде възможност да ги изрази както не е могъл досега. Понякога ще му помогне да изрази части от тях, за чието изразяване досега не му е попадал случай. Понякога дори ще ги промени.

Критикът оценява, но не предписва – защото неговата оценка не е съд. Тя е израз на ентусиазъм или огорчение. Силата и яркостта на тази реакция са истинското мерило за достойнствата на една книга. Книгата не придобива художествена стойност от това колко хора ѝ откликват, а от критическия ентусиазъм, с който ѝ откликват – с желанието да я обсъждат надълго и нашироко и да

търсят метафората, когато говорят за нея, защото сивите изразни средства на всекидневната реч просто не побират ентусиазма им. Ето *такъв* читател е критикът. Той не казва на читателите си „Мислете като мен“. Той им казва: „Мислете като себе си. Говорете като мен.“

Ха! Ти ли ще ми кажеш да говоря като теб?

И стигаме до не по-малко щекотлива тема от това има ли критикът въобще право да говори. В тази връзка, реших да разпиша една примерна размяна на реплики между критик и читател, помагайки си със структурата от есето Defense of Criticism на авторката и критик на фантастика Джоана Ръс, едно от най-уважаваните имена и в двете поприща.

(Това, което следва, не са „правила“ за критикуване. Ще повторя: независимо дали ще е критика на Достоевски или виц на маса, то е преди всичко словесно изпълнение. Трябва да е живо и подробно, доколкото му позволява мястото. Нищо повече. Нищо по-малко.)

1. Не си пълни рецензиите с идеология. Просто си рецензирай.

Така и ще сторя – когато авторите съумеят да не намесват идеологията в своята литература. Никога не съумяват – всъщност, напълно невъзможно е, струва ми се, човек да замисли и изпълни каквато и да е история на белия лист/екран, без да впрегне всякакви свои допускания и преценки какво представлява човешката природа, какво е добро поведение и какво – лошо, какви трябва да са мъжете, какви трябва да са жените, кои състояния на ума и на характера са ценни и кои – напротив, и т.н.

Това се простира и до самите изразни средства – някои писатели и читатели например смятат, че емоция се постига най-добре с купища прилагателни, колкото по-силни, толкова по-добре. Основата на подобно предпочитание, разбира се, е идеологическа. Горните писатели и читатели са се приучили да възприемат подобни текстове като някак „по-открити“, „по-честни“, „по-искрени“ от други, които „крият“ емоцията и са „по-студени“ и „по-чужди“.

Разбира се, когато оценката на критика за изразните средства и идеологията на текста се припокрива с тази на читателя, той не я нарича „идеология“. Дори не я забелязва. Но ако е различна, дори противоположна – тогава се вадят щиковете и се започва с атаките против „идеологията“, та чак до настойчивата (сама по себе си именно идеологическа) позиция, че изкуството и идеологията нямат нищо общо, че творците трябва да са „над“ последното, а критикът, който прави идеологически коментари за художествена литература, внася нещо неприсъщо в една по същество имунизирана от идеологичност сфера.

Само че ако „идеология“ значи именно гореспоменатите лични, обществени и политически, дори философски допускания за това какво представлява човекът, как общува с другите, как работи обществото, каква е йерархията в него и т.н., то тогава сферата на изкуството никак не е имунизирана, защото всяка творба на изкуството и особено на литературата по същество е коментар – да, най-често критически – върху именно тези набори от допускания. Художествена литература, която не е открито полемична или дидактична, *пак* е пълна догоре с идеология.

Приложението на закостенели, тесногръди, глупави идеологически стандарти към четенето на литература е лошо, защото стандартите са закостенели, тесногръди и глупави, а не защото са идеологически.

2. Аргументите ти не могат да бъдат доказани. Защо се правиш на обективен?

Това твърдение, мисля, е основано на често срещаното объркване на понятията „дефиниция“ и „практическо определение“. Критикът не действа по списък с дефиниции, още по-малко пък с дефиниции за „добро“ и „лошо“. Самата дума, ако и да значи абсолютно същото като „определение“, е чуждица и тежи на врата на този, който я използва, отчуждава го – понякога от собствената му искрена позиция по въпроса – и го принуждава да заема стойката „учен“. Това му вменява и нуждата да привежда „твърди“ доказателства по научному.

(Също така, базови познания по съвременната философия на науката биха извадили хората от заблудата, че дори научните доказателства се обосновават до едно на неопровержима силогистична логика – а и както неведнъж са отбелязвали философи още от Платон насам, естетически и морални въпроси обикновено не се поддават на „дефиниции“ – още по-малко пък качествени, – а просто на „определения“.)

3. Тогава мнението ти е чисто субективно.

Допускането тук е, че мнението, което не се поддава на „твърдо“ доказване, при все че е основано на комбинация от доказателства, опит и усилие на разума – различна за всекиго, – някак моментално става равно на всяко друго произволно субективно мнение в мига, когато започнат да се сравняват.

Подобна позиция е опровергана от самия бит – човек непрестанно взима решения именно въз основа на непреки доказателства, личен опит и собствения си разум и е готов (яростно) да настоява, че взетото от него решение е било „по-правилно“ или „по-грешно“ от алтернативите.

Вярно е, че апаратът, посредством който критикът оценява книги, е субективен, в смисъл че е у критика, а не извън него и се основава на невъзможни за измерване фактори като обучение, талант и опит. Но това не прави преценката му произволно равна на всяка друга. Това, което понякога я кара да изглежда такава, е че процесът на оценка, както и този на оформяне на цялостния оценъчен апарат, са непроследими (по-скоро проследими едва частично), именно защото съдържат неизмерими фактори. Съответно критикът не се осланя явно на тях, цитирайки например учебници по стилистика или анализи, от които се е учил – нито дори ги изтъква.

Освен това голяма част от критическото мислене е гещалт-мислене или иначе казано – разпознаване на цялостни структури след определени количествени натрупвания. Критическата интуиция си позволява да прави квази-дедуктивни изводи за текста въз основа на определени негови белези. Критикът никога не би имал „достатъчно“ или пък „твърди“ доказателства за извода си, разбира се. Без нужната памет обаче, и опит, и постоянно сравнение между моделите в ума му и тези на новата литература, която среща, този в голяма степен интуитивен процес е неимоверно по-беден и ограничен.

Въпреки това, поради горните причини, гневни читатели може да възразят с номер 3 и евентуално да добавят:

4. Всеки има право на собствено мнение.

Забелязали ли сте колко често хората казват „чувствам, че“ вместо „мисля, че“ или (да не даде Господ!) „зная, че“? От страх да проблематизират в диалог (дори със самите себе си) познанията си за каквото и да било, те ги взимат и заравят някъде между пъпа и срамното си окосмение. Английската фраза е красноречива – gut feeling.

Хлапетата, които на седем годинки започват с „Не ми казвай какво да правя!“, на четиринадесет вече са изминали пътя до „Всеки има право на собствено мнение“. Процесът на сплашване, чрез който учители, че и други зрели хора карат младите да се чувстват непълноценни човешки създания, ако не оценяват „високата литература“ (която самият учител често не може да обясни, нито дори да разбере!), е един от ужасяващите факти на литературното ни образование – логични последствия са липсата на интерес към всякаква литература от страна на младите и липсата на интерес към критическото мислене от страна на тези, които все пак се интересуват от литература.

Един от защитните механизми приема формата на настояването, че няма такова нещо като велико изкуство – или че това, което въздейства силно на даден човек, е велико изкуство, за него. И двете са начин човек да заяви първенството и истинността на собствения си опит и това е чудесно. Но това, че ти или аз харесваме нещо **много**, не го прави – само по тази причина – велико. Литературният канон, ако и непълен и предубеден, не е просто снобска конспирация на „тези отвътре“, с която да накарат „тези отвън“ да се чувстват зле. (Макар че определено твърде често се използва така.)

Проблемът с литературата и литературната критика е, че мнозина не забелязват и не проблематизират чисто занаятчийските елементи в тях – никой не би и посмял да оспори забележките на балетен критик към движенията на някоя прима балерина, нито пък на оперен – към тембъра и дикцията на оперна примадона. От друга страна, никой не се сеща за причина да **не** възрази на забележки по литературна творба, особено ако има широк консенсус по достойнствата ѝ. Така де, нали всички можем да четем? Следва, че всички можем да оценяваме еднакво добре.

Ала и у литературата има много широко поле за техническа критика, макар тя да не борави с вестибуларния или гласовия апарат. А някои мнения по тези въпроси струват много повече от други.

5. Знаех си, ти си сноб.

Литературата, особено фантастичната, *особено* в България, е малка държавица, чийто управляващ инстинкт е да налага вето върху чуждия внос, за да насърчава местните производители. Много читатели на научна фантастика и фентъзи са незапознати с канона на собствения си жанр (да не говорим за този на нефантастичната литература) и със стандартите на критиката извън малкото ни поле. Добавете и отбранителното отношение, което толкова много хора имат към високата култура, и се получава повсеместна инфлация на репутации. Време да спрем да раздаваме звездички и целувки наляво и надясно и да получим по-адекватни отправни точки за преценка.

Мнозина припознават снобското не само в гореописаните нагласи, а и в това как се изразява критикът. Иронията и чепатият език нерядко отчуждават, вярно е. Ала литературното поле и особено това на четенето и писането са така наситени с повърхностни афоризми, доводи и заключения, че внимателният критик започва да се пита: „А възможно ли е въобще нещо да се каже кратко, просто и ясно – дори да е вярно, – без след това да бъде замърсено от милион скудоумни тълкувания?“

В това има немалко основание – самата достъпност и привидна простота на някои критически оценки и (части от) текстове ги превръщат в неоградена ливада за всякакви преживни животни. Думи се вадят от контекст, добре звучащи лесни фрази биват изнасилени и преиначени до неузнаваемост, поражда се пълен хаос от десетки различни тълкувания на едно и също нещо – и понеже е „просто и ясно“, честото разминаване в определенията бива посрещано с невярващи погледи и питания: „Ама то е толкова просто! *Ясно е*, че *аз* съм го схванал вярно, не е ли очевидно!“

Чепатият език често е нужен, за да се влее свежо значение в клишето (дори да трябва клишето да се разкъса и разглоби), както и понякога просто да бъдат отчуждени от добрата критика повърхностните умове, несклонни наистина да *мислят* върху казаното.

6. А да, това също – язвителен си и неразбираем.

Така е. Критиците са раздразнително племе. Защо сме такива?

Първо, това е като болка от опарване. Само тези, които се занимават с рецензии и мислене за литература, година след година, знаят колко наистина отвращаваща е повечето литература на пазара. А не можем да си махнем дланта от котлона. Обичайните читатели могат да прескачат, да четат книгата отзад напред, да спрат по средата. Ние – не. Трябва да четем внимателно, с цялата налична ни чувствителност към текста и с целия си критико-исторически апарат на високи обороти – в противен случай бихме пропуснали тънката сатира, маскирана като клише, или този дебютен роман, чието начало така и не е било редактирано, но пък нататък е прекрасен, или блестящия разказ, скътан сред шумните имена в някой сборник, експерименталната структура, която може да се сбърка за нескопосаност, красивата история, отчасти развалена от (но и поначало възможна заради) наивността на стила, тази наглед неразбираема ситуация, която се изяснява *съвсем малко* по-нататък. Съществуват подобни творби, но за да не ги пропусне, човек трябва непрестанно да разширява читателските си сетива, познания и критическо внимание, макар и в 90% от случаите да се сблъсква с книги, които издевателстват над тях. Умственото усещане е като от хранене с боклук и ако страданието на критика не намираше отдушник в яркия му език, не знам какво му остава. А страдат най-много критиците, които най-много се вълнуват – раздразнението е признак на измамена обич. Както пише Бърнард Шоу:

„... критиката без лично отношение не си струва да се чете. Именно способността да превърнеш доброто или лошо изкуство в личен въпрос отделя критиците от останалите хора... когато някой сътворяви нещо под нивото на възможностите си и го сътворяви и зле, и самодоволно, аз го мразя, ненавиждам го, презирам го, копнея да го разкъсам на парчета и да го разпилея по сцената... По

същия начин наистина добрият творец предизвиква у мен най-топли чувства... Когато критическото ми настроение е в зенита си, „лично отношение“ не е правилната дума – правилната дума е „страст“...“

Но има и други причини. Критическата преценка е толкова сложна (и се случва в толкова сложен контекст), а както споменах по-горе думите за възхвала, укор и дори за просто описание са толкова мъгляви, с така неясно значение, което непрестанно сменя своите нюанси, а и мястото е толкова ограничено (в Интернет не е, но пък там обхватът на вниманието на читателя е неимоверно тесен), че критиците се възползват от всяка възможност да изразят мнението си едновременно точно и сбито. Ако към това се добави и ярко – че това си е определението за добро писане. Затова критиците, когато е възможно, изразяват мнението си чрез метафори. Остроумието е сбита форма на изразяване, точно както пародията е тип критика. Драматизацията – също. Принципите на непосредственост и драматичност („не казвай, а показвай“) важат в пълна сила за всеки словесен жанр, не само за художествените. Точно затова може да се сторят някому язвителни и...

7. Да бе, да, все тая. Просто ми препоръчай някакви книги.

Че как да стане това?

Всъщност, от време на време критиците могат да правят информирани догадки за вкуса на определена група читатели, но от това като цяло просто няма смисъл. Редакторите трябва да го правят по задължение – с подобни преценки и догадки си вадят хляба – и *въпреки това* се провалят многократно.

Критикът не бива и да се опитва. Ако го стори, се преструва, че има привилегировано място в главите на аудиторията, а това, подобно на опитите за наукоподобна „обективност“, за място *над* главите на аудиторията, е просто камък на собствената му шия.

Литературна ФАКТАСТИКА

▪ Суифт откри Фобос и Деймос с телескопа на въображението

Сред най-удивителните литературни пророчества е историята с марсианските спътници, описани от англичанина Джонатан Суифт в „Пътешествията на Гъливер". През 1726-а, 150 години преди Фобос и Деймос да бъдат засечени от астрономи, Гъливер не само посочва точния им брой, но и техните периоди на въртене около Марс!

Тая загадка не е давала покой на учените дълго време. Още в началото на XIX век историкът на науката Ф. Рюдендорф изказва хипотезата, че Суифт е извел тези числа по аналогия с двата най-големи спътника на Юпитер, открити навремето от Галилей. Но днес английски теоретици доказват, че дори ако се имат предвид твърденията на Нютон за плътността на планетите (а Исак Нютон е бил най-авторитетният съвременник на Суифт), писателят е трябвало да предположи... че Марс е 22 (!) пъти по-плътен от Юпитер, за да се получат подобни резултати. Което е доста малко вероятно, да не кажем нелепо.

Така че загадката за уникалната прозорливост на фантаста си остава.

▪ Златото на инженер Гарин

В легендарния фантастичен роман на Алексей Толстой „Хиперболоидът на инженер Гарин" са описани геоложките сондажи на амбициозния герой, който, за да девалвира златния пазар на планетата, прониква на дълбочина 9,5 километра – там има огромни запаси от благородния метал.

През 1995 година се случва нещо неочаквано. На Колския полуостров от десетилетие върви свръхдълбок сондаж, започнат още в съветски времена. Изведнъж, точно от дълбочина 9,5 километра, долита тътенът на мощен подземен взрив с неизвестен произход. Присъствалите в този момент финландски журналисти на бърза ръка пускат вестникарската легенда за „ревящ демон, излетял от земните недра", впоследствие препечатана от множество жълти вестници. Същата година сондажът е преустановен „поради липса на средства".

Академик Давид Губерман си спомня: „Когато в ЮНЕСКО започнаха да ме разпитват за тази удивителна история, най-напред просто не знаех какво да кажа. От една страна, това за демона са пълни глупости. Но, от друга страна, като честен учен не мога да си затворя очите пред фактите. Беше фиксиран странен и необясним шум, после мощен взрив. След няколко дни на същото място нямаше нищо, което да обясни такива ефекти..."

Злато обаче е имало. Тъкмо на споменатата от Толстой 9,5-километрова дълбочина е открит истински кладенец на всевъзможни изкопаеми, включително и на скъпия жълт метал. Истински оливинов слой, какъвто бе описал фантастът. И концентрацията на златото е била 78 грама на тон. А забележете: промишлен добив се извършва при 34 и повече грама на тон!

▪ Американски фен на Янчо Чолаков ще отиде в затвора

Тези, които са чели оригиналната книга на Янчо Чолаков „Запалѝ свещ на дявола", си спомнят как по пътищата на посткатастрофична България се носи кола, задвижвана от горивото „човешка мас". За целта дори някои персонажи бяха „употребени" като енергоизточници в процеса на действието.

Не е известно дали някой в САЩ е чел култовата книга на Чолаков, но пък се появи своеобразен последовател – пластичният хирург Алън Битнер. На своя сайт той се е похвалил, че зарежда с човешка мас не само собствения си форд, а и линкълна на приятелката си. Естествено Алън не е сериен убиец, ами лекар и маста идва при него доброволно заедно със страстното желание на клиентите да се освободят от нея. Някои даже са го молели да употреби отпадъка за „екологично спасение на Земята". Според думите на Битнер при 7000 операции по липосукция, които е направил, са източени тонове човешка мас и преработени в гориво.

Оказало се обаче, че американските власти не са във възторг от екологичната инициатива на добрия доктор. Измъквайки от архива непопулярен до този момент закон, че човешки отпадъци не могат да се употребяват за гориво, те пуснали федерално преследване на хирурга и вече са затворили както клиниката му, така и сайта, където необмислено се е похвалил. Сега сигурно ще затворят и него самия, с което ще го превърнат в мъченик на една благородна екологична кауза. А Янчо Чолаков ще загуби един от малкото си американски фенове :).

Изглежда, че в западния свят отпадъците при липосукция са сериозен проблем, защото миналата година имаше специален епизод на „Доктор Ху", в който извънземи пришълци крадяха въпросната мас за свои коварни цели.

Евгений Харитонов

Приключенията на един писател фантаст в „Страната на щастливите“

През декември 1940 година Сталин получава необичайно писмо:

„Скъпи Йосиф Висарионович!

Всеки велик човек е велик по своему. След някого остават велики дела, а след другиго – весели исторически анекдоти. Някой е известен с хилядите си любовници, друг – с необикновените си обувки[1], а пък трети – със забележителните си шутове. С две думи, няма такава велика личност, която да изниква в паметта ни, без да е заобиколена от някакви исторически спътници: хора, животни, вещи.

Все още нито една историческа личност не е имала свой писател. Такъв, който би писал само за един велик човек. Впрочем и в историята на литературата няма да срещнем писатели, които да имат един-единствен читател…

Вземам перото в ръка, за да запълня тази празнина.

Ще пиша само за Вас, без да искам за себе си ордени, хонорар, почести или слава.

Възможно е литературните ми способности да не получат Вашето одобрение, но се надявам да не ме съдите за това, както не съдят хората за рижата им коса или за нащърбените зъби[2]. Липсата си на талант ще се постарая да компенсирам с усърдие и с добросъвестно отношение към поетите задължения.

За да не Ви изморя или травмирам с изобилието от скучни страници, реших да Ви изпращам кратки глави от първата си повест, като помня ясно, че и скуката, и отровата в малки дози не застрашават здравето, а по правило дори закаляват хората.

Никога не ще узнаете истинското ми име. Но ми се ще да знаете, че в Ленинград живее чудак, който прекарва своеобразно свободното си време – създава литературно произведение за един-единствен човек, и този чудак, като не можа да се сети за никакъв смислен псевдоним, реши да се подписва като Кулиджари[3]…“

Към писмото са приложени първите глави на фантастичната повест „Небесният гост“ (авторът успява да изпрати седем глави)[4]. Сюжетът е прост: пришълец от Марс, където, както става ясно, „съветска държава съществува от 117 години“, посещава Земята. Разказвачът, изпълняващ ролята на гид, запознава другопланетеца с живота в СССР. По-нататък повествованието предлага поредица от диалози на марсианеца с представители на различни обществени прослойки – с писател, учен, инженер, колхозник, работник. Ала колко много е казано в тези няколко глави!

Ето какво споделя марсианецът, след като се е запознал с теченията на съ-

[1] В оригинала: буцефалы, което е разговорен синоним на обувки, но същевременно тук има и непреводима игра на думи – Буцефал е конят на Александър Македонски. *Всички бележки в тази статия са на преводача.*

[2] Намек за външността на Сталин.

[3] Грузинска дума. По-нататък в писмото си Ян Лари твърди, че Сталин трябва да знае значението ѝ..

[4] Виж http://www.posters.ec/b/131618, където могат да се прочетат онлайн или свалят четири глави.

ветските вестници: „Скучен е животът ви на Земята. Четох, четох, но нищо не разбрах. За какво живеете? Какви проблеми ви вълнуват? Ако съдя по вестниците ви, вие само държите ярки, изразителни речи по събрания, отбелязвате разни исторически дати и празнувате юбилеи. Нима настоящето ви е тъй отвратително, че нищичко не пишете за него? И защо никой от вас не поглежда към бъдещето? Нима то е толкова мрачно, че се боите да надникнете там?“

Следват още разкрития. Пратеникът от Марс узнава за ужасяващата бедност в страната, причина за която е „хипертрофираната централизация на целия ни апарат, връзваща ръцете на местната инициатива“, узнава и за множество бездарни и безсмислени закони, за това как биват измисляни „врагове на народа“, за трагичното положение на селячеството, за омразата на болшевиките към интелигенцията, за това, че начело на повечето учебни заведения и научни институции стоят хора, които „и представа си нямат от наука“.

С безпощадна прямота загадъчният автор разказва за разпада на културата. „Болшевиките са унищожили литературата и изкуството и са ги заменили с мемоари и с така нареченото „отразяване“. През цялото съществуване на литературата и изкуството е невъзможно да се срещне нещо, до такава степен лишено от идейност. Никаква оригинална мисъл или слово няма да откриете нито в театрите, нито в литературата.“

В повестта се говори още и за мнимата свобода на печата, която „се осъществява с помощта на предварителна цензура“, и за страха на хората да казват истината.

Четири месеца след получаването на първото писмо всесилната НКВД[1] успява да засече подателя. Оказва се, че това е известният писател и автор на най-популярната детска фантастична книга от края на 30-те години, „Необикновените приключения на Карик и Валя“, Ян Леополдович Лари. Той не е яростен антисъветист. Писателят искрено вярвал, че „скъпият Йосиф Висарионович“ живее в пълно неведение за вършещите се из страната безобразия.

На 11 април 1941 Ян Лари е арестуван. В обвинителния акт четем:

„Изпращаните от Лари на адреса на ЦК на ВКП (б)[2] глави от повест са написани от антисъветски позиции и в тях той извращава съветската действителност в СССР, привеждайки редица антисъветски клеветнически измислици за положението на трудещите се в Съветския съюз. Освен това в тази повест Лари се опитва да дискредитира комсомолската организация, съветската литература, пресата и други осъществявани от Съветската власт мероприятия.“

На 5 юли същата година съдебната колегия по наказателни дела на Ленинградския градски съвет осъжда Ян Лари на лишаване от свобода за 10 години, след което за пет години е наказан с ограничаване на правата[3] (по член 58-10 от Наказателния кодекс на РСФСР).

* * *

[1] Народен комисариат на вътрешните работи, съкратено НКВД (*Народный комиссариат внутренних дел*) – централен орган за управление на Съветската държава (за борба с престъпността и поддържането на обществения ред през периода 1917–1946, след което е преобразуван в МВД, тоест Министерство на вътрешните работи).

[2] Централен комитет на Всесъюзната компартия (болшевики).

[3] Лишаване на осъден от лични, граждански и политически права. Наказанието има различен обем, дори обявяване на осъдения за юридически мъртъв. В наши дни обикновено се отнема правото да се работи на определени длъжности.

Ян Леополдович Лари е роден на 15 февруари 1900. И досега месторождението му не е изяснено. Според някои енциклопедии и справочници той се ражда в Рига, обаче в автобиографията си писателят споменава Подмосковието, където тогава работи баща му.

Животът никога не е бил добър с него – нито в детството му, нито по-късно, когато придобива литературна известност. Останал сирак на десет години, Ян дълго време е скитник. Избягва от приюта за деца, в който се опитват да го настанят. Препитава се като прислужник в кръчма, като чирак на часовникар. По-късно живее в семейството на педагога Доброхотов и дори завършва гимназия като частен ученик. И отново се скита из цяла Русия. Веднага след революцията Лари пристига за първи път в Петроград и прави безрезултатен опит да влезе в университета. След няколко години все пак получава висше образование в Биологическия факултет на Харковския университет. Междувременно постъпва в Червената армия, участва в Гражданската война, но на два пъти боледува от тиф, което принуждава бъдещия писател да приключи с военната служба.

Съдбата го отвежда в Харков, където получава работа във вестник „Млад ленинец“. От 1923 година Лари се изявява активно като журналист, а още през 1926 харковските издателства публикуват първите му книги – „Откраднатa родина“ и „Тъжни и смешни истории за малки хора“, замислени като детски. През същата година младият литератор се мести в Ленинград и работи в списание „Рабселкор“, както и във вестник „Ленинска правда“.

От 1928 година Ян Лари е на свободна практика. Той е перспективен, издаван детски прозаик, увлечен от приказно-фантастичната форма. Една след друга излизат книгите му „Пет години“ (1929, в съавторство с А. Лифшиц), „Прозорец към бъдещето“ (1929), „Как се случи това“ (1930), „Записките на конноармееца“[1] (1931). За благосклонността на издателите обаче се налага да бъде платена твърде висока цена. Доста по-късно, в автобиографичните си бележки, Лари ще опише красноречиво положението на детския писател в съветската литература на 30-те години: „Около детската книга буйно танцуваха канкан компрачикосите[2] на детски души – педагози, марксисти лицемери и други потисници на всичко живо, по време, когато фантастиката и приказките изгаряха читателя като с нажежено желязо... Ръкописите ми биваха редактирани по такъв начин, че не можех да позная собствените си произведения, понеже, освен редакторите на книгите, в поправянето на „опусите“ участваха всички, които разполагаха със свободно време, като започнем от редактора на издателството и завършим със счетоводителите… Всичко, „подобрено“ от редакторите, звучеше толкова жалко, че сега ме е срам да съм автор на онези книжки.“

След публикуването на повестта утопия „Страната на щастливите“ (1931) името на писателя се озовава за няколко години в черните списъци. Тази книга, издържана в жанра социална фантастика, се превръща в своеобразен пролог към „Небесният гост“. В „Страната на щастливите“ авторът представя недотам марксистка, а по-скоро романтична, идеалистична версия на комунистическото

[1] Всъщност кавалерист, но през Гражданската война се използват думи като конармия, конноармеец, конармейски, които са предавани така и в други текстове на български, вероятно схващани като лексика без еквивалент.

[2] Или компрапекеньос – от исп. comprachicos, буквално – купувачи на деца. От XIII до XVIII век в Англия, Испания, Франция и Германия това са общности от скитници, които купували или крадели деца, обработвали ги, за да ги превърнат в уроди, и ги продавали за шутове, акробати и др.

бъдеще – отхвърля тоталитаризма и моделира възможността за глобална катастрофа поради изтощаването на енергийните запаси. По тоя начин светлият образ на утрешния ден е „помрачен“ от предполагаеми проблеми, предизвикани от човешката дейност. В повестта присъства и очевидно противозаконният тогава образ на мнителния, коварен и инатлив Молибден. Лесно е да се разбере за кого намеква авторът. Едва в началото на 90-те години покровът на забравата е смъкнат от „Страната на щастливите“.

Преследването на повестта е капката, от която прелива чашата на Лари, и той решава да прекрати писателската си дейност. Ян Леополдович започва работа в Института за рибно стопанство и дори завършва аспирантура там, но продължава от време на време да пише за ленинградските вестници. Как би изглеждала литературната му биография, би било неизвестно, ако съдбата не го бе срещнала със Самуил Маршак[1]. Ето как се случва това. Самуил Яковлевич предлага на известния географ и биолог Лев Берг, който е началник на Лари, да напише популярна книга за деца, посветена на науката за насекомите – ентомологията. Докато обсъждат подробностите в бъдещата книга, те стигат до извода, че би следвало да облекат знанията във формата на увлекателна научнофантастична история. Именно тогава академикът се сеща за своя подчинен, за когото тази задача би била по силите.

Над „Необикновените приключения на Карик и Валя“ Ян Лари работи бързо и с увлечение, вдъхновен от поддръжката на майстора на детска литература. Но за повестта не е било толкова лесно да „пробие“ в Детиздат. Във веселата история за чудака професор по биология Иван Хермогенович Енотов (изобретател на препарат, който може да намалява предметите и хората) и за това как професорът в компанията на немирните Карик и Валя извършва познавателно и изпълнено с опасности пътешествие в света на растенията и насекомите, „компрачикосите на детски души“ успяват да видят обругано могъществото на съветския човек. Ето характерен фрагмент от „вътрешните“ рецензии: „Не е правилно човекът да бъде принизяван до малко насекомо. Така, волно или неволно, ние го показваме не като властелин на природата, а като безпомощно същество… Когато разговаряме с малките ученици за природата, ние сме длъжни да им внушаваме мисълта, че върху природата може да се въздейства в нужната ни посока.“

Да се блъскаш многократно в едно и също препятствие, е изморително и изнервящо занимание. Възмутеният Ян Леополдович категорично отказва да преработи текста в съответствие с „генералната линия“. Решава, че е по-добре повестта изобщо да не бъде издавана. Сигурно така и щяло да стане, но Маршак се намесва навреме. Влиятелният, убедителен Самуил Яковлевич решава съдбата на произведението буквално за седмица. Във февруарския брой на списание „Костер“[2] от 1937 година са отпечатани първите глави от многострадалната повест. През същата година „Необикновените приключения…“ излизат и като отделна книга, публикувана от Детиздат, естествено. През 1940 следва второ, преработено от автора издание с чудесните илюстрации на Г. Фетинхоф. Оттогава книгата се преиздава неведнъж, а през 1987 година се появява и двусерийната ѝ телевизионна версия с Василий Ливанов в главната

[1] Известен съветски детски писател, издаван многократно и у нас.

[2] Голям огън; клада.

роля. *(Забележка от руски читател на статията: актьорите са добри, обаче специалните ефекти са слаби.)*

Съветският литературен живот се е градил върху парадокси: колкото безпощадно е ругана повестта на Лари, преди да бъде публикувана, толкова въодушевено я хвалят след излизането ѝ. Книгата е посрещната с възторг не само от читателите, но и от официалната критика. Рецензентите изтъкват научната грамотност и ерудиция на писателя. За художествените достойнства, както е обичайно тогава, почти не се говори. В онези години на фантастиката обикновено се гледа като на придатък към научнопопулярната литература. Дълговечността на създадената от Ян Лари творба крие своята тайна не само в увлекателния сюжет и не само в неговото абстрахиране от идеологическите постулати на времето (въпреки че това не е особено важно). Важна е голямата литературна дарба на автора. Лари хармонично съчетава стиловите пространства на литературата и науката, грамотно пресмятайки пропорциите в полза на първия компонент. В повестта липсват пространните наукообразни лекции, поучения и разяснения, тъй обичайни за научната фантастика от периода на 20-те до 50-те години на XX век. Езикът е лек и изящен, а пък познавателният материал се вписва ненатрапчиво в динамичния, наситен с хумор и дори с ирония, приключенски сюжет.

Няма да е преувеличено, ако кажем, че „Необикновените приключения на Карик и Валя“ са най-добрата съветска научнофантастична книга от втората половина на 30-те години (заедно със „Скок в нищото“ и „Ариел“ на Александър Беляев[1]). С пълно право тя е част и от златния фонд на руската детска литература.

* * *

Петнадесетте години в ГУЛАГ не сломяват Ян Лари и след реабилитацията си през 1956 той отново се заема с литературна дейност, като сътрудничи на разни детски списания. Само пет години след освобождаването му младите читатели получават две забележителни книги наведнъж: „Записките на една ученичка“ и „Удивителните приключения на Кук и Куки“. А сред последните публикувани приживе на автора творби е поместената в „Мурзилка“[2] приказка „Храбрият Тили: записките на едно кученце, написани с опашката му“.

Ян Леополдович напуска този свят на 18 март 1977.

Времето е неумолимо. В биографичните справочници по детска литература от 90-те години Ян Лари по незнайни причини дори не се споменава. А ако си припомним, че нито едно литературно издание не отбеляза стогодишнината от рождението му, можем с тъжна увереност да твърдим, че името на фантаста в най-близко бъдеще рискува да попадне в списъците на забравените литератори.

Преведе: Светла Йосифова

[1] Издавани са у нас.

[2] Популярно детско литературно списание, което излиза от 16 май 1924 г.

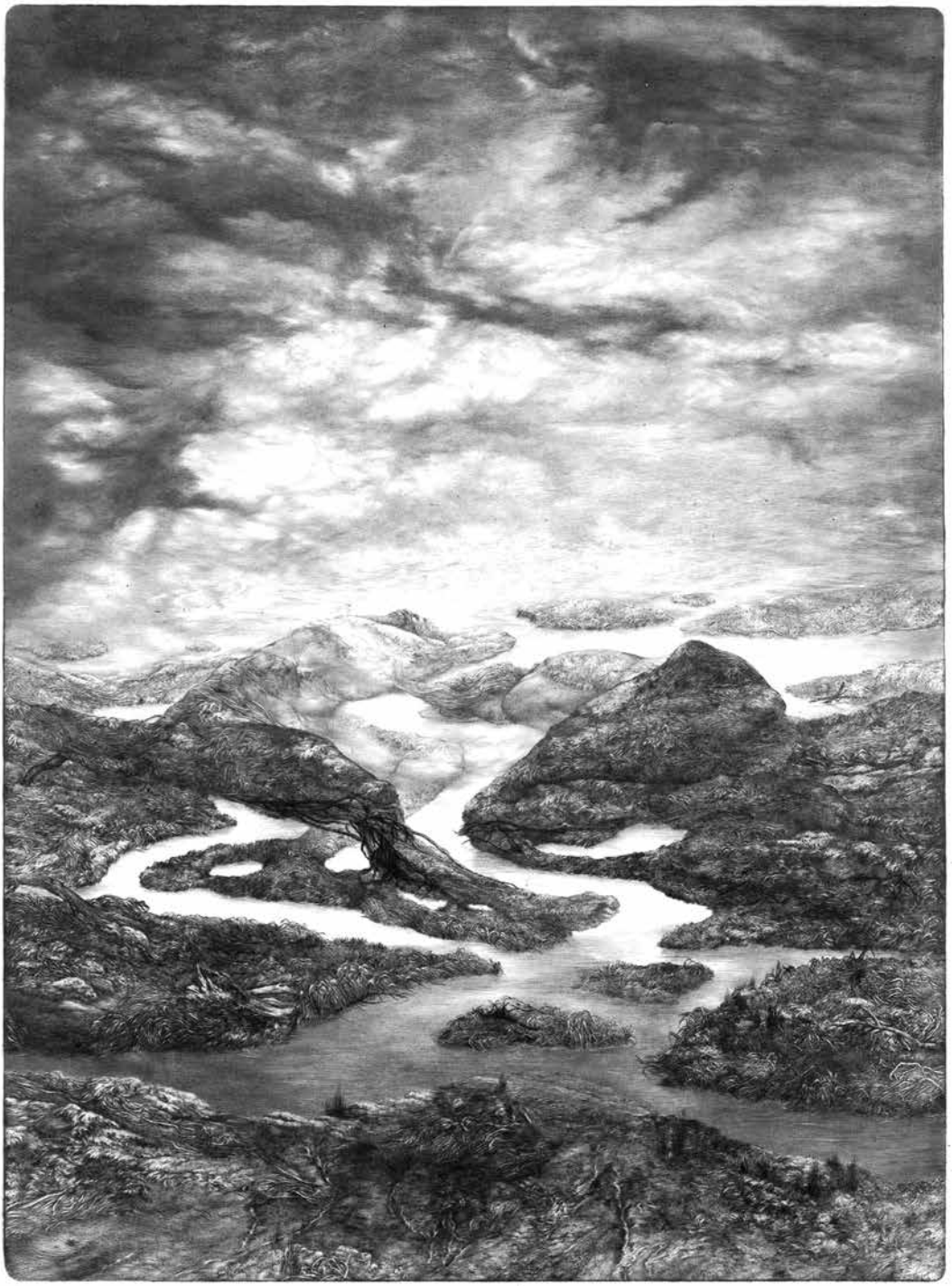

Юбилей на Рей Бредбъри

НАПОЛОВИНА ЧОВЕК, НАПОЛОВИНА ЧУДОВИЩЕ

Дарбата ми!... Колкото повече я раздаваш,
толкова по-добра става, толкова повече расте.
Хората с дарба трябва да се грижат за света.
Из неговия сборник „Париж завинаги“ (2009)

На 22 август м.г. Рей Дъглас Бредбъри (богът на фантастиката да му дарува още живот и здраве!) закръгли деветдесет години.

Какво ли може да е украсявало неговата празнична трапеза? Подноси с кристални кифли и купа със златни ябълки на слънцето? Торта, сред чийто крем ярко искрят восъчни ракети с цветовете на небесната дъга? Или пък лавандулово вино, бълбукащо и пенещо се в лазурни марсиански бутилки?

Ала вместо да гадаем тържественото меню на знаменития фантаст, не е ли по-добре да изберем дузина въпроси от интервютата му, пръснати като фойерверки от мъдрост и поезия из чуждестранния печат?

Шепот, тъма и блясък в пространството, което се размества енергично... и ние вече чуваме различните гласове на вълшебен диалог:

– Здравейте, господин Бредбъри. Искате ли да направим един интересен експеримент? Съгласен ли сте поне 24 часа да не пишете нищо?

– О, не, не, в никакъв случай. Та светът около нас просто избухва от идеи! Преди известно време открих, че Сервантес и Шекспир са умрели в един и същи ден, и за десет минути написах разказ. Никога не трябва

да пришпорваме вдъхновението. Идеите се държат като котките – идват, когато не ги викаш...

– Веднъж вие казахте: „Родил съм се веселяк и оставам оптимист във всичко.“ Нима дори смъртта ви кара да се смеете?

– Със смъртта аз водя неблагодарна борба, но винаги я побеждавам. Да, надвивам я, понеже ще творя до последния си дъх. За мен съчинителството означава истинско здраве. Сменям регистрите на моя инструмент и въобще не скучая. Да пишеш е тъй приятно, както да се любиш. Иначе защо бих го правил?

– Не е ли научната фантастика някаква форма на Нейно величество поезията?

– Научната фантастика се доближава до поезията чрез метафората, която е най-доброто средство да се изрази дадена идея. В хубавата поезия на една страница има значително повече мисли, отколкото в болшинството романи. Всяко стихотворение е мисъл. Да, духовната храна се намира до нас, достъпна е и, подчертавам, в изобилие. Тогава защо да не я прибавим към нашия хляб и така да си устроим пиршество?

– Впрочем фантастиката – това вашето бягство ли е?

– Съвсем не! По-скоро – метод за съпоставка с реалността, начин да бъда по-близо до нея. Този жанр създава историята на раждането на мислите. Той ни приближава към Космоса, към корабите и машините, към чудесата по света. Според мене научната фантастика е признание на бъдещето. На онова бъдеще, което е високо и богато досущ както звездното небе.

– Вярвате ли, че някога е съществувал живот на Марс?

– Какво значение има, след като ние самите ще станем марсианци, щом веднъж стъпим там, на Червената планета. Да си призная, аз никога не съм се изморявал от ракетите и звездите.

– А коя е според Рей Бредбъри най-важната задача на изкуството?

– Изхождайки от сегашната ситуация, аз си представям една нощ, тъмна като смола, и един самотен човек в нея. Човекът шепне: „Помогнете ми да мина през тази чернилка, помогнете ми да доживея до сутринта, научете ме да обичам.“ И изкуството трябва да улови тоя шепот, да изведе странника от лабиринта на нощните дебри.

– Кажете, какво означава за вас любовта?

– Тя съществува в безброй форми. Усещали ли сте топлота към някоя идея? Към идея, толкова велика, че да искате непременно да я споделите с други хора? Аз, тъкмо аз запознавам мнозина с вятъра, с аромата на зората, със звуковете на листата... И когато през лятна нощ младежите от

разни възрасти ходят боси по тревата, те си спомнят за мен: „Ах, колко би се харесало това на Бредбъри!“ Аз съм им внушил моята обич към живота. Научил съм ги да бъдат съзнателни – ето какво означава любовта. Вие тръгвате от малкото, а пък събуждате у ближния най-възвишени чувства.

– Били ли сте пряк свидетел на космически експерименти?

– Да, преди доста години посетих за пръв път нос Канаверал. Изкачих се на самия връх на пусковата инсталация, разгледах всичко. И до края на деня плаках от радост. Аз бях там, в света, който усещам като свой. Сякаш бях проникнал в главата на Уилям Шекспир и правех пътешествие из неговия мозък. Чуйте каква метафора измислих: „Не питай повече с ужас себе си: „Да бъде или да не бъде?“ Разбира се, финал ще има. Земята не е вечна. Прах или звезди. Избирайте. Аз избирам звездите!“

– Нека сега, както казвате вие, да сменим регистрите. Не смятате ли, че в съвременната фантастика човекът е единственото чудовище?

– Формулировката е прекалено негативна. Аз бих уточнил така: единственото получудовище. Да се надяваме, че – наполовина човек, наполовина чудовище – той в края на краищата ще стане изцяло Хомо сапиенс...

– Господин Бредбъри, какво мислите за далечното бъдеще на нашата цивилизация?

– Ние ще го достигнем! Ще усвоим Луната и свитата планети от Слънчевата система. Ще полетим към Алфа Центавър, към много други места из необята на Вселената. Да, ние няма да се загубим, ще оцелеем. И това препълва душата ми с възторг. В собствените ни ръце е чудесната възможност да бъдем безсмъртни в космически мащаб. Ние сме длъжни да го направим!

Срещата подготви: Карина Асанди

Разбира се, финал ще има. Земята не е вечна.
Прах или звезди. Избирайте.
Аз избирам звездите!

Рей Бредбъри

ПЛУВАЙ, ЧОВЕК!

Едва настава нощ и той изплува*
от бездната на спомени мъгливи
и плиска се във вълните на съня.
Като разцъфващо дърво изригва
фонтанът му искрящ.
Бял кит, потънал в забрава,
Моби Дик Велики!

Аз плувам с него, гмуркам се,
откривам подводните течения.
Аз бродя сред грохота
на буреносни проливи,
на приливи и отливи,
в непознатите течения
сред смерчове, водовъртежи диви
и бавно на разсъмване
след мен се носи Моби Дик,
с бледни и печални очи се взира,
сякаш иска да ми каже:

„Твоята душа вовеки вкопчена е
в битка с плътта,
а твоята плът е във вечна съпротива
на океанската стихия.
Със железните вериги на вълните
е прикован към сушата
бушуващият океан.
Той цял е моето владение,
Земята принадлежи на тебе.
Противоборство на земята и морето,
вълни и брегове в безкраен спор.
От древността,

* Тази поема е изпратена като приветствие на Първия световен симпозиум по научна фантастика в Токио (31 август – 3 септември 1970 година), на който Бредбъри не е успял да присъства. Поставена е на японска сцена. – *Б. пр.*

от най-далечни времена изниква
вълшебната картина на творението –
триумфът на вселенската хармония.

Тъй дълго беше немощен, нищожен,
ти беше морска твар – тритон и риба,
но следвайки неведомия зов,
напусна лоното на океана,
заплува във въздуха
между дървета, хълмове и снегове,
сияния небесни.
О, чудеса!
Нарече се на сушата Човек –
Потомък на кита бял.

Аз – Моби Дик Велики,
завършвам кръговрата на битието,
аз съм ехо,
последно издихание на тленна плът.
Ти – първо вдишване,
началото на всички начала,
безкрайното цъфтене на живота.

Аз – връстник на океана,
и браздите на съдбата
дълбани са на моето чело
отдавна от безпаметната вечност.
Аз впримчен съм във морския сумрак,
обречен съм на странстване
през проливи и приливи, и отливи.
Ти си свободен.
Ти можеш да се възвисиш
като птица, облак или лъч,
да се рееш над цялата земя.
Раздухваш пламък син в огнището
и в миг железен звяр издига те в небето,
запраща те във вселенските обятия.
Ти дишаш в простори бездиханни,
космически
сред пустотата на пространството,
през бездни, бездни

ти летиш с ракета,
приел подобен образ на кита бял.

Ти, звезден Моби Дик
и въплъщение на пламъка и волята
в металическата кожа,
фосфоресцираш дивно
в тъмните недра.

Приел лика на океан пред буря,
отплувай, човече звезден!
Плувай,
докато далеч Земята замъждука
като звезда от ръкописа на творението,
започнато далеч преди да се разстелят
океанските вълни,
далеч преди лъчите на първичното светило
да сгреят невидими ръце.
Ти плувай!
Аз оставам.

Плувай и помни
стария мъдър Ной,
мой брат, мой ближен, едноверец!
(И забрави сплетните за ковчега!)
Засявай семето на звездния живот,
стани създател негов,
създай за странстване
фосфоресциращия кит.
Проплувай четиридесет дни,
четиридесет години
или четиридесет хиляди години
със звезден Моби Дик
(нарекъл го Левиатан)!
И ще просветне в непрогледната тъма
мечтаният и обетован остров.

Слез на брега
и оплоди непипнатата почва,
напой я с кръв и сълзи,

засей я със земни семена
и наесен събирай класове
във златни ниви.

Живей!
Отглеждай
силни синове и дъщери,
заченати в нетленните води
на майката Земя.
Плувай,
въплъти,
очовечи
безчувственото,
мъртвото,
незрящото!
Слез на брега
и оплоди скалите и пустините!

Рано или късно
Стихията, пробудена от тебе,
ражда героя,
странника
и скитника.
Сред звездните обители безкрайни
ще израсте братът на Белия кит.

Плувай, човек!
И помни Моби Дик,
тъгата му, мечтите, любовта изстрадани
– светило на първичните лъчи
във древното огнище.
Аз умирам.
На моите кости ще израснат
цветята на невиждани мечтания
и думите ми ще забляскат
– фосфоресциращи зърна,
захвърлени в сребристите потоци
от вселенската пъстърва.

Плувай!
И наречи планетите без име

със земни имена.
Плоди се и отглеждай
силни синове и дъщери,
заченати в нетленните води
на майката Земя.

Младежки викове да огласят
безчет, стотици, хиляди парсеци.
Отплувай
на звезден Моби Дик,
о, човек!“

Превод: Васил Сивов

* * *

Александър Карапанчев

ПОЕМА СЪС СЕТИВА

(Два откъса)

I. Обонянието

ДИН-ДОН, ДИН-ДОН! Зюм-бюл, лю-ляк!
Зюм-бюл, лю-ляк, зюм-ляк, зюм-бюл, лю-ляк!
Как дъгоцветно разцъфтяват кулите на камбанариите
по цялото царство-господарство – зюм-лю-ляк, започва кръщенето!
Всяка чаша свети всред цветно венче,
мащеркови гирлянди по печеното в подносите,
торти-слънчогледи ръсят старинен ванилов аромат,
какво ли ще отреди на царската дъщеря букетът от феи?
От Роза – да бъде най-най-хубавата,
от Черешов цвят – да носи благородна душа,
от Момина сълза – да върши всичко с дивна прелест.
Да пее сладко като индрише, да танцува, да свири лунно.
От старата напукана и вкаменена Ореховка –
да се убоде и да умре, ляк-зюм, ляк-зюм, и да умре!
Пробива завесите кадифени, бликва на вълни и излиза Латинка.
Замахва със своята пръчица от злато: да се убоде, но пък да не умре!
Сто години да се рее из латинкови лехи,

упоително-оранжеви, замайващо-жълти и бакърени,
лека като пчела между покоите на медени килийки-легла,
а после да усети дъха покоряващ на праскови и да се пробуди!

ДУМ-ЛУМ! ЛИ-ПА, бук, ли-па, бук!
Скрийте бързо всички вретена, ли-па-бук!
И расте, зрее царкинята Теменужка, от ягоди,
напечени от слънцето и разискрени, са ú устните.
Кожата – люляк бял, превалян от дъждец,
талията ú – по-крехка и от бухлата перуника,
скача, свири и танцува тоя чуден букет навсякъде:
ягоди топли, люляк бял, синьо-атлазени дипли на перуника.
Желязо, мляко и дърво, крин и пелин –
всичко иска сама да вдъхне царкиня Теменужка.
Обикаля бащиния дворец от избите чак до паяжинния таван
– и изведнъж, във най-високата кула – мирис дивен на чубрица.
Ала какво е това? Бабичка в тъмнозелено,
с ръце, сухи и черни сякаш чубрикови пръчки,
преде, ли-па-бук, с хурка и вретеното жужи, върти
на спирали горещия задушлив дим на облачносива въ□лна.
Я колко интересно! Дай да опитам и аз!
Бабичката отдавна е съвсем глуха, ли-па-бук,
и щом царкинята пипва с люлякови пръсти вретеното,
буковата му пъпка мигом я убожда, изпълвайки прокобата.
Грейват из вълната няколко капки,
алени и мънички колкото напъпили латинки.
Те светкавично растат, цъфтят, леха до леха редят,
упоително-оранжеви, замайващо-жълти и сенчесто-пурпурни.
Тъне, потъва пчелата Теменужка
сред покоите на медени килийки-легла,
а слугата с чародейни ботуши – мента-дюля,
мента-дюля, по седем левги грабва на един разкрач.
И пристига феята Латинка, по-огнена
от змейовете, които ú теглят колесницата,
замахва със своята пръчица от злато и всички – от вола
до мишката на тавана, от вратаря до мустакатия пер – заспиват.

ЕДНО... ДВЕ... ляк-зюм... деветдесет и две.
Сгъстяват се около двореца дървета и къпинаци
и нито зверове, нито хвъркати могат да го превземат.

Но димят конски гърбове, диво ухаят соколи под сребърни шапчици.
Излиза на лов младият син на новия цар.
Очите му са виненочерни, с магьосен блясък,
просветват и тънко напомнят обли мискетови зърна.
Кожа, по-гладка от праскова. И рижа досущ тагетес брада.
Ето тайнствена вековна гора,
с дъха дълбок на невиждан от никого злак,
със стрелите въздушни на гъби-великани и ахат-къпини.
Напред, дий, без умора! Дървета и храсти самички се отдръпват.
Мярват се и се скриват на полянка
ягоди, нежно напечени от слънцето и разискрени.
Пенят се надалече люляци бели, принцът ги настига –
и те му оросяват развяната мантия с едва въздъхнал дъждец.
Най-накрая дворец, сгушен в зелен обръч.
По двора, в конюшните и кухните, в залите и покоите,
навсякъде сънят се е въплътил във хора, животни и цветя.
Хъркат стражи, дремят благородници, тишината е като букет.
Тя ухае на ягоди, на люляк и перуника:
все по-силни аромати, които го водеха из гората.

ОТВАРЯ ПРИНЦЪТ още една врата и: ляк-зюм, зюм-дум-бук,
така забива сърцето му пред заспалата тук царкиня Теменужка.
Звънливият, покоряващ мирис на праскови!
Минаха вече сто – упойват я оранжевите латинки,
дойде, над тебе е, над тебе – замайват я жълтите латинки,
събуди се, скъпа царкиньо, целуни го – галят я алените латинки.
Открехва Теменужка очи и протяга ръце.
Сякаш над ручей се навежда принцът, лю-ляк-ляк,
ягоди и мискет, мента-дюля, тагетеси и перуникови дипли,
расте, цъфти, цвят до цвят реди букетът на дългата им целувка!
... И отведнъж в залата е пусто. Нищо.
Няма миризми, няма благоухания, нима свърши?
Тъгуват обонятелните реснички върху златистия епител.
Изпълнителите са спуснали клепачи и стискат инструментите.
Инструменти като лъскави чемширени фигури,
като вази от сплавна тел и от скъпоценни камъни,
инструменти като клончета мирта или цъфнали бадеми,
като седефени лехи и венци от неназовими сега сияйни цветя.
Диригентът търкулва своята ароматна нота.

И оркестърът оживява, всеки инструмент тича, тича,
по-ярък и от любовния парфюм на ято копринени пеперуди –
и всички тъкат, рисуват, извайват шествието дълго на целувката...

ꕥ ꕥ ꕥ

II. Бог Такти

ТОВА Е КАТО във картина на Вермеер:
през прозорците отляво бушува зимна белота
и слънцето, просветлило издалече плисетата на пердето,
сякаш го отмахва с лъчите си, превръщайки го в живо златно тяло.
Край масата със покривка плюшена – изтъкана
като че ли от мъхестите нишки на спресована тишина –
седи жена. Пред нея: глобус, яко стъпил върху дебело пънче,
и прозрачна ваза, където се милват пъстреещи топчести кристали.
Да ги оприличим ли? Охо, я да се опитаме!
Има тук и кралчета в пепелна резеда, с жълта шарка,
има и колибри със станиолени гушки над коремчета индигови,
има и земеродни рибарчета, щедри в най-празничното синьо-зелено.
Сладостно-бавна, топла е почивната смяна
в геоложката кула, при старинните книги и такти.
Как, такти ли? Точно така, а пълната форма е – тактилоген*.
Жената пъхва едно алено кристално колибри в пънчето на глобуса.
Той е цар Такти, маг Такти, бог Такти!
Чезне кристалът, пънчето жужи, глобусът кръжи.

ВЪН, ЗАД БЕЛИТЕ хълмове, се шири Челюскиана – стига вече
божествени, ала кухи имена! – планета от Алдебарановата система.
Твърд, скована в безпощадна броня снежна,
без дървета, без зверове, обаче – достигната от нас.
Злато, олово, кобалт: богати като Вермеерова палитра букети,
вулкани, океани, лед: царства на геолози, глациолози, ихтиолози...
Гледай, в прозирната глъб на такти
пърхат ръцете на жената и галят, и претеглят,
едва докосват, прокарват опалово кутре, изучават, узнават.

---

* Автомат за възпроизвеждане (ако щете дори, за „просвирване“) на тактилни, тоест кожни или допирни усещания. – *Б. авт.*

Почивайте, книги! Спете, филми и картини! Мълчи, музика дълбока!
Мирувай, нос! Стой, език! Сега говори такти!
Казва: мокър пясък, сатен, галенит. И ги поднася.
Казва: дълъг полиран мрамор. И ето го под дланите, унася.
Такти загрява, оформя нежни, меки думи, целите в плавен блясък.
И започва касетката „Спомени от Ян“,
любителски запис на жената, ням в бялата тишина.
То беше, когато обикаляха малките чудати галактики в Пещ.
За първата им любовна нощ поетът Ян донесе две разкошни свещи.
Морскосини, с меденожълти восъчни гирлянди.
Днес такти ги майстори в послушната си сърцевина,
а жената попива пак и пак мелодията им скъпоценна – високи,
тънички и твърди, усеща грапавите брънки на виещите се гирлянди.
И течната, бързо коравееща топлинка на капка восък.
И бодливите студени връхчета на отдавна угаснали фитили.
И колосаната лека панделка, която свързваше двете сини тела.
Ала изведнъж темата им се прелива във филигранни елхови свещици.

ПАРЯТ ДЪГОЦВЕТНИТЕ пламъчета, умножени
в искривите огледала на новогодишни крехки играчки.
Колко радост беше! Колко полети бяха! Колко се прегръщаха!
Стъклена пяна, избуяла в ръцете, безтегловни почти овали и черти.
Топки тъй доверчиви, камбанки, птици.
Ала всичко – на границата на пагубния хрусък.
Не успя да го спре, Ян замина да разширява поезията си.
Понякога ú пращаше приказно-пъстри стихове от Епсилон на Индиец.
От слабото червено джудже Крюгер 60.
От Бета на Жерав, от Тета на Чаша, от 37 А на Бик.
Докато писа: „Намерих момичета-цветя под лъчите на Шеат.“
Накланя се русата глава със къдрави струи край ушите, затваря очи.
Щрак! От глобуса пада касетката-колибри.
Бръмчи всъдеход, лапайки сняг и лед в мотора си.
Избухват вулкани подводни, спасяват се плаващи рибозаводи.
Избира едно жълточело кристално кралче и го пуска във мага Такти.
Студ на кутийки! Глад на филийки! –
така децата ú през смях прекоросаха Челюскиана.
Но отлетяха да учат. Тогава обикна Сто и осми концерт
от цикъла „Цветя“ на Ришменандер: как люлее, как сладни и топли.

НАЙ-НАПРЕД: СЯКАШ кълбеста четка върху дланта.
Най-напред: вихър от листа, стъбла, пъпки, вихър, вихър.
Нищо. Без. И после тъй бавно на ръката ти кацва листче роза.
Расте, става гигантско цвете, спуска те между хилядите си дипли.
Ефирни спирали, крем-пързалки, пътечки-кадифе.
Не влизаш ли във безброй стаи и – стена подир стена –
не са ли те огледала на твоята нежност, недосънувани покои?
О, във всяка стая, отмахвайки диплите ярки, те посреща принцеса.
Усещаш ли я – с коси като лъчи на хризантема?
Усещаш ли я – с обици като кичурче от дамско сърце?
Усещаш ли я – с ментово-пухкава кожа, с лице-слънчоглед?
Разпукнато лале е роклята, пантофките – алено-жълти калцеоларии.
Полека – ти. Нежно – ти. Там и надълбоко – ти.
Пипни, колко си приличате с принцесата. С принцесата?
Ах, дума вехта, изтъркана вече от клишетата на столетията!
Вехта? Ала тъкмо сега успя да се почувстваш като приказка стара.
Дълга. Разнолика. Съкровено-гореща от ръкописа.
Всичко можеш да промениш, само речеш ли, всичко ще огрееш.
После те връхлита вихър... вихър... вихър от листа, стъбла и пъпки.
Четка. Нищо. Без. Толкова бавно от дланта ти отлитва листче от роза.

ТОЙ Е ЦАР Такти, маг Такти, бог Такти!
Пъстрее зад масата с глобуса му карта широка.
Тъмносините Роршахови тестове на океанските дълбини,
тук-таме с лазуреещи плитчини и с бобените зрънца на архипелази.
Из водите – пасажи от вишневи стрелки –
за топлите течения, и трънкови – за студените.
Континентите – като че ли дете си е играло с пластилини,
докато хубаво се размесят и образуват фантасмагорична плетеница.
Печената глина на високите ледени планини.
И плахите отломки хербарийни на равнини и хълми.
Но снегът не е нарисуван. О, топят се часовете на почивка!
Скита с шепи из вазата, шарено-бистра от дремещия фонтан касетки.
Ето: „Пътешествие върху персийско килимче“.
Ето: „Мазки от една живописна изложба на Капа от Хидра“.
А ето: „Симфония за акулов гръб, морска вълна и борова гора“.
Всичко в допир. Във плосък и в обемен допир. В илюстрован допир.
Във фантазиен или във комбиниран допир.
Вдига едно кристално земеродно рибарче: Вичековски.

Царю Такти, пусни ми неговото ноктюрно „Аз пея за лозето“!
Залязва Алдебаран, тъмнеят и спират да искрят потоците руса коса.
Добре, да започваме: с ласкав летен ветрец.
Добре, да започваме: със нощни пътеки, със нощни врати.
Полека се отъркват о лицето ластари, черно-син е сега глобусът,
пълен от извивките къдрави на лозови дънери, тежък от облаци шума.

ОТМАХВАМЕ НЕДОРИСУВАНИЯ унес на паяжини,
погъделичква ни със своя старт стресната пеперуда
и тръгваме на две ръце зажаднели по кичурите наляно грозде.
Сухо, кръглолико, голо под ризката на едва доловим топъл прашец.
Ту по библейски, по пусеновски едро,
ту ситно – залп от сачми – в палитрата на сортовете.
Продълговато, сплескано, обло, стегнало в милиони кожици
парванията на винени сълзи, наздравици, топежа на захарист скреж.
Скитаме по жилките безконечни на петурите,
гали се о показалеца ни капчицата бистър избил сок
и претегляме на длан гроздовете, пирамидални или топчести,
почукваме дръжките на чепките – сякаш звънчета, сякаш цимбали.
Поемаме дъх и пътуваме по цилиндъра гладкокор
на ореха, за да се заровим в дървените бръчки на плода,
в резбованите орнаменти, зад които твърдеят златни полукълба.
О, окръгляния тайнствени, о, изкачвания на лозя, о, чаши до дъното!
Милва мракът и под пръстите ни претичват –
крият ли се, пъдят ли ни – кюлчета лепкави на смокини,
насечени от зърнести пукнатини, хълмисти круши, глеч-ябълки,
бархетните скули на дюли и последна е мушмулената сипкава мекота.
Лозето – щедро изкована душа – пее за нас.
Лозето – щедро изкована душа – вече мълчи пред нас.

ВЪЛНИСТА ОГРАДА, порта като че ли в дълбокото нощно лято.
Гигантски иззидан стакан на кладенец, стени от настръхнали пръски.
Тук ли се е събрала най-жарещата тъма?
Тук ли ни очаква най-далечното потъване във сока?
Въртим бронзовия ключ на вратата, дъхав, отваря се, въвежда.
И щрак! – тупва до такти синьо-зелената касетка-земеродно рибарче.
Жената от картината на Вермеер пали лампата.
Колко хищно хвръкнаха часовете на почивната смяна!
Насреща я гледат от картата дивите материци на Челюскиана,

долу ú звънка всъдеходът, лапайки в мотора си преспи и ледена зоб.
Студ на кутийки! Глад на филийки!
И немее цар Такти, маг Такти, бог Такти...
Къде ли ще я пратят тази нощ – мълчи тактилогенът.
В Скот? В Майорана? Или в кътче, неизвестно като гроба на Вермеер?
Слиза от кулата: сякаш напуска слънцето.
Слиза от кулата: сякаш се завихря в снежен облак.
Високо на черното небе три луни съчетават – подобно фазан
и със елинистично изящество – златисторусо, зелено, месесточервено.

Графика: Калин Николов

Агоп Мелконян

АЗ – СМЪРТНИЯТ

… Аз съм Алфа и Омега,
началото и краят…
Из послание на Йоан Богослов, гл. 1 (10)

Не ти!
Аз съм краят. Аз съм началото.
Първият тласък на живата сфера.
Аз съм хаосът с вис-виталис.
Първобог. Първодух. И първоматерия.

Не ти!
Аз нарекох началото слово.
Делото стана светлина.
И откривах отново, отново, отново
грешната, днешната нова земя.

Не ти!
Аз посадих божества на небето,
на земята – божествени жрици.
И ме разпънаха между сърцето
и грубата свита десница.

Не ти!
Аз открих, че слънцето свети,
всяка истина в мен е родена.
Не е имало преди мене поети
и няма да има след мене.

Себеподобните – богоподобни дяволи
плюят на ада и рая.

Аз съм краят. Аз съм началото.
И всичко от началото до края.

Атанас П. Славов

Какво се случва със (и във) фантастичните сериали – 2

Вампирясване и зомбиране на фантастичните сериали

Във времена, когато вампиро-любовни саги от типа на „Здрач“ и „Тийнейджърът върколак“ са хипнотизирали младата публика, е наложително да си отговорим на въпроса: Каква е социалнопсихологическата причина за този новоизбуяващ интерес?

А тя е проста. Задръстеният от комплекси и затисната самоличност съвременен градски човек, който е главният електорат на „сериалната партия“, има две основни посоки на „изтласкване“: Утвърждаване на индивидуалността, и болезнената рефлексия на несвободата.

Образът на Вампира като биологически определен „свръхчовек“, който гледа на обикновените хора като на „храна“ (безлична тълпа), е вече поомръзнал и шаблонизиран. Сега бледият (намекващ за благородство) персонаж стана водещ кинолюбовник. Наистина, масовата тийнейджърка, прохождаща в любовта с илюзиите за вечна, безсмъртна романтика, не би могла да пренебрегне пронизващия поглед на „немъртвия“, зад който прозира затаена трагедия. Около нея се прескачат обичайните ѝ връстници, които обаче по закона на биологическото самопредлагане са буйни, предизвикателни, нервно агресивни. Как биха могли да издържат сравнението с благородния, сдържан, лаконичен, силен любовник, който предлагат свръхестествените любовни саги?

Вече трети сезон тече хитовият „Истинска кръв“. Разликата с „Лунна светлина“ е, че във втория авторите си позволиха да изградят една реалистична версия на любовта с вампир, който не приема морала на вида си. И платиха с прекъсване след първи сезон.

Подобен бе подходът на английските драматурзи, създали „Да бъдеш човек“. Блестящият сценарий и актьорска игра поднесоха вълнуваща притча за избора на човешко поведение, и силата на любовта в тази ограничена биологична ситуация. Вампир, върколак и момиче призрак – какво по-несъвместимо за приятелска тройка? Още повече – момичето като призрак е „безтелесно“ – не става за секс. Но как са се справили с това английските драматурзи? Постепенно в три сезона по 7 филма те доказаха, че човешки избор има винаги – дори и когато това е смъртта. Ще си позволя една дръзка оценка – финалът на трети сезон се издига до Шекспирови висоти! При все моята неразположеност към вампиро-върколашките образи, бях истински спечелен. До такава степен, че ко-

гато американците откупиха проекта и започнаха свой римейк, не мога да си наложа да погледна дори и един епизод! Чувствувам това като „оскверняване“ на дълбоката трагедия, изживяна с английските герои! За пръв път ми се случва да виждам у себе си такава реакция.

Държа да бъда ясен: Не съм станал защитник на вампиро-върколашките сучинизми; тези добри думи са предназначени за

етическата фантастика,

която е видима зад истории като „Лунна светлина“ и „Да бъдеш човек“, особено за втория. Авторите на тези сериали доказват, че сериозното поставяне на проблема за човешкия избор не зависи от „телесния материал на фантастичните персонажи“. Такива примери са дадени още от прекрасните изключения от масовия поток – романите „Аз съм легенда“ и „Интервю с вампир“, но малцина са стъпили върху тези уроци – повечето предпочитат да водят диалог не с нравствената личност на читателя, а с неговия изплашен организъм, който лесно може да си представи как бива изяден, разкъсан, изсмукан и т.н. – сами продължете списъка на физиологичните стресове.

Зомбитата също превзеха ТВ екрана. След толкова игрални филми, плодящи се като клонинги на един и същ сюжет, се пръкна и сериалът „Разходката на мъртвите“ (The Walking Dead), който трябваше да разтегли удоволствието от безкрайното „изяждане-избиване“, характерно за тоя род кинозрелища.

Какви са корените на „безсмъртния образ на зомбито“? Те са още по-примитивни: Градският човек, преуморен от принудителното общуване в тълпата на мегаполиса, отвратен от зависимостите си спрямо околните, неизбежно пожелава подсъзнателно да види безкрайните улични тълпи като безлични врагове, които безнаказано могат да бъдат убивани! Такава примерно е мотивацията на серийните убийци, засядащи със снайперите си на високи сгради, но какво да правят масовите граждани, които не са развили тази медицинска патология? Познахте – да гледат (и съпреживяват) филми, където всеки член на омразната тълпа е превърнат в чудовище, самата отвратителност на което е оправдание да бъде убито!

Наистина, помислете, ако създаването на вампирите има някакъв логичен произход (болестта ликантропия, философията на „свръхчовека“, фашистката идеология), то зомбито, освен вудуистките ритуали, няма никакъв реалистичен смисъл и явно не издържа никакъв логичен анализ – как биха могли тези полуизгнили тела да извършват суперменските подвизи, с които ги надаряват кинаджиите? Без съмнение е, че образът на зомбито е необходим на озлобените „хомо урбанис“-и, като материализация на принципа „аз и любимите ми същества срещу целия свят“, а за читателите на Сартър и Камю: „Адът – това са другите“!

Та и авторите на проекта The Walking Dead са решили, че тези масови настроения ще издържат „сериалното изпитание“, и ни изсипаха сезон от 6 епизода, който ще продължи от октомври т.г. Ясно давайки си сметка, че от зомбитата герои не стават, те са наблегнали на добри артисти и измислени изкуствени драми като блиндираното убежище, което хората трябва да напуснат, защото автоматично ще се взриви... И разбира се, познатите психодрами на малката колективно оцеляваща група... и разбира се, непрекъснатото пръскане на черепи и разлитащи се гнили мозъци, доведено да мащабите на олимпийска дисциплина! И за тях няма значение елементарното съображение, че биха могли да намерят някоя планинска почивна станция, да изчистят ограничения брой зомбита там и да започнат да градят някакъв по-човешки живот... Дали ще гледам продължението? Не, мерси, не пуша!

Поразително подобен, макар и създаден с помощта на съвсем друго фантастично събитие, е новият сериал „Падащи небеса“ (Falling Skies), който също навърши един сезон. Дори присъствието на Стивън Спийлбърг не можа напълно да оживи старата притча за злодейните пришълци, завзели Земята (по-точно Америка). Но свободолюбивият американски народ няма да им позволи да направят с него същото, което те преди 200 години направиха с индианците! Дори и университетските професори ще извадят калашниците си от мазетата... В интерес на истината, в края на финалния епизод стана нещо интересно – пришълците започнаха диалог със съпротивата! Ще гледам продължението, за да разбера дали сценаристите ще успеят да излязат от шаблона, унищожил толкова добре започнали НФ сериали:

**„Пришълците са зли, защото имат превъзхождащи технологии!
А щом имат такива възможности, те неизбежно
ще искат да ни завладеят!“**

Слава богу, че на ТВ продуцентите им стигна мозъка да спрат най-отвратителната рожба на тази идея – римейка на „V“, който не доживя до втори сезон.

Там луксозно обзаведените пришълци се стовариха на главата на човечеството с лицемерните си технологии, за да откраднат нещо... какво? В предишната версия (1980 г.) интересът им към човечеството беше кулинарен – отвличаха хора за храна, но сегашните сценаристи са усетили дебилността на тази идея и са се опитали да измислят нещо... така и не стана ясно какво, но беше нещо свързано с размножаването им. Няма да разберем, но и нищо няма да загубим. Въобще измислянето на злодеи/врагове (и тяхната мотивация да злодействат) е слабото място на американските сценаристи. На фона на прекрасните обра-

зи на четиримата от сериала „Старгейт“, им противостояха кретенски измислици като 30-сантиметрови паразити, които се вграждат в гръбначния мозък на хората и ги управляват, като в мозъчетата на тези паразити се съдържа не само паметта на десетки поколения животи, но и знанията за супер-хай-тех науки, които робите им (!) прилагат из космоса. И често пъти това бяха роби без импланти, а отгледани като такива. Ако тези сценаристи бяха попрочели собствените си американски психолози, щяха да знаят, че личност с робско съзнание не може да борави с висши математически абстракции, които тези науки съдържат. Да не говорим за социологическата невъзможност за поддържане на хай-технологично робовладелство в продължение на 10 000 години без социални кризи и промени. Не искам да прибавям и мнението си за злодеите от „Атлантис“ – вампирите с дълги палта, взети назаем от уестърните (сигурно са ползвали един и същ гардероб). Там, усещайки идиотизма на измислената „кошерна цивилизация“, в средата на историята въведоха съчинението, че тази раса възникнала от хибрид между нормални хуманоиди и агресивни паразити, които пият жизнената енергия. Ако се погледне по-дълбоко, това си е същия виц за „гоа-улдите“ от Старгейт 1. И тъй като би било логично такива злодеи да опоскат бързо населения космос, въведоха условието на периодичния им летаргичен сън. Колегите на тези съчинители от Старгейт 1 не останаха назад, и след като любимите им „гоа-улди“ бяха изтребени до крак, съчиниха „Орай“ – енергетични разуми, получени от възнасяне на „древните“, които кой знае защо не могат да живеят безплътния си живот като останалите колеги, а трябва да паразитират върху човешките общества чрез вярата, която пият като енергия. Тук впрочем бих могъл да ги разбера – представям си колко материал са им дали родните протестантски проповедници, които крещят от телевизорите им денонощно.

Така че, като мисля за тези „творци“, мога да разбера думите на Теодор Стърджън:

„Голяма част от американската фантастика представлява идеологическа прислуга на теологията“

Особено мъчително доказателство за това са двата сериала, направени от талантливи хора и впрегнали художествената енергия на прекрасни драматурзи и артисти – „Изгубени“ (Lost) и „Боен кораб Галактика“ (Battlestar Galactica). Като види финала на тези 4-5 годишни епопеи, човек неволно се пита: „За какво беше всичко това? За да ни повторят за хиляден път попската теза, че „неизповедими са пътищата Господни“ и „във всичко е Божият план, както Той го е написал предварително?“

Но ако в „Изгубени“ историята се разиграваше между съвременни масови хорица, от които не може да се очаква нещо повече от вяра в съдбата, в „Галактика“ бяха впрегнати огромни космически цивилизации, гигантски звездолети, философски въпроси за „човешкото“ – от биологичния носител ли зависи, или

от самоопределението на разумното същество? И всичкото това богатство на поставени въпроси, сложни етични решения и възвишени човешки драми се разби в дървената стена на архивната библейска притча. Неслучайно засуканият сценарий не можа да спаси продължението-приквел „Каприка“ (Caprika) и то почина в края на първи сезон.

Но нека се върнем към сериалите, които имат

сериозно присъствие на научна фантастика

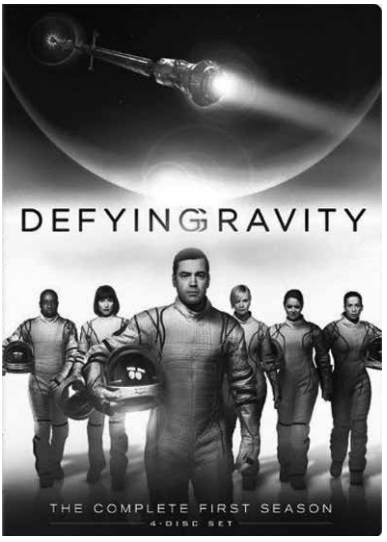

и не са направени само за „развлечение“. Такива има, освен недовършените едносезонни истории като „Под повърхността“ (Surface), „Одисей 5“ (Odyssey 5), „Проблясък от бъдещето“ (FlashForward) и „Въпреки гравитацията“ (Defying Gravity), за които вече изразих горчивото си съжаление. Те са „Експериментът“ (Fringe), „Убежище“ (Sanctuary), „Еврика“ (Eureka), „Хранилище 13“ (Warehouse 13), „Алфи“ (Alphas), донякъде и „Хейвън“ (Haven).

„Експериментът“

дело на вундеркинда Дж. Абрамс, събрал доста пари със „Стар трек 11“, тръгна и се разви като истинска научна фантастика за сблъсък между паралелни американски реалности. В един „съседен“ Ню Йорк, където над града доминират живи-здрави двете кули на Търговския център, но и кръстосващи небето му дирижабли, е във военно положение, защото пространствено-времевата тъкан между двата свята се нарушава от безотговорната намеса на гениален учен от нашия свят. Прекрасната игра на Ана Торв озарява сериала с обаятелно-героично присъствие. След уникалния персонаж в „Контакт“, създаден от Джоди Фостър, това е може би следващият успех в създаването на женски образ на следовател-учен, жена, която не зависи от пола си, за да се реализира, а от интелекта и душевната си сила. Също така заслужават уважение и реалистичните научни идеи, които са поставени в основата на паралелните светове.

Не точно такава е ситуацията с „Убежището“. Първоначалната рамка на историята доста намирисваше на НФ-митологичен кич. Преди 150 години група млади учени от викторианска Англия създават нова научна парадигма. В основата ѝ са откритията на „абнормални“ същества, дълбоко спотаени сред хаоса на животинския и човешкия свят. От дребни насекоми, предизвикващи халюцинации, до огромни създания, управляващи геофизическите процеси. Младите учени също претърпяват изменения: един от тях

овладява телепортация, но мутациите на ума го превръщат в Джак Изкормвача, друг става легендарният Джекил-Хайд, трети (Никола Тесла), откривайки кръв от протовампир, използва тези сили, за да се превърне в интелектуален супермен. Главната героиня е д-р Хелън Магнус (следващата след „Старгейт“ роля на Аманда Тапинг), която, спечелила безсмъртие от контактите си с абнормални същества, построява по цял свят „Убежищата“ – своеобразни резервати за такива същества, които развива и поддържа в продължение на 150 години. Разбира се, има и враждебна конспиративна организация, която иска да използва абнормалните като оръжие за световно господство. Както казах, пошли идейки като вампиризма на гениалния Тесла заплашваха сериала да се плъзне към ямата на кича, но стилното присъствие на интелигентната Тапинг смекчи този ефект. Впечатлява постепенното развитие на концепцията. От първоначалното приключение от епизод към епизод, сюжетът прерасна в планетарна мисия с откриване на огромна подземна цивилизация, владееща висши технологии, въпреки съмнителния социален модел на тези мислители, които не можаха да се справят с един маниакален интригант, дошъл от горния свят. Но епизодите продължават, ще видим ще удържат ли без сриване в пошлостта.

Сериалът „Еврика“

е може би най-сериозният опит да се върне на екрана истинската НФ на съвременните научни концепции. В основата на сюжета е фантастична тайна, че по времето на Айнщайн е създаден таен град-институт само за учени, покрит с поле за невидимост, където са разработени почти всички технологии на модерната цивилизация. Противопоставяйки се на шаблонния образ на „луд учен“ от масовата фантастика, авторите на сценария са изградили образи на живи, обаятелни, вдъхновени от идеите си учени от различни поколения, които откриват, бъркат и поемат вината си за грешките във вихрения танц на сюжета. В продължение на 5 сезона имах истинското удоволствие да ги опознавам и да се наслаждавам на тяхното поведение. За да не отблъснат масовия ТВ зрител, авторите предвидливо са направили главен герой местния шериф – обикновен човек, който постепенно се научава да разбира гениите, които го заобикалят, и

да им помага с човешкото у себе си. Доколкото знам, в края на този сезон историята ще бъде тържествено завършена. Признавам си, че ще ми липсва.

Почти същият екип от SyFy, създал „Еврика“, стартира и друг сериал: „Хранилище 13“, който и в момента се радва на огромен рейтинг и не само няма да бъде спрян, но може да бъде клониран с паралелна сюжетна линия. Неговият успех е гарантиран от силното намаляване на научността и засилването на комедийността. Двама млади агенти от правителствената охрана са пренасочени да работят в свръхсекретната организация – огромно хале някъде в пустинните области на САЩ, където се съхраняват артефакти и загадъчни обекти, които са необясними научно и опасни за обществото. Там е и личната кушетка на З. Фройд, която внушава психоаналитични мании на тези, които полегнат на нея, както и библейската Йерихонска тръба, разрушаваща всичко със звука си, и древноегипетски текстове, чието прочитане променя психиката до неузнаваемост. Не липсват и откровено пошли идейки като оживялата в наше време бивша агентка на Хранилището с име Уелс – сестрата учен, която е разказвала за откритията си на своя брат Хърбърт и той е написал прословутите романи.

Отново, както и при „Убежище“ с Тесла, виждаме желанието на сценаристите да пробутат на масовия ТВ зрител образите, които не разбира, във вид на своеобразно разобличение – Тесла: гениален, защото е вампир, Уелс: талантлив преразказвач на чужди открития. Това, според мен, е отзвук на една тенденция, която наричам

„Синдром на Салиери“

– желанието на масовото съзнание да принизи до себе си гениите на миналото, като им измисли „разобличаващ“ мит. Типичен исторически пример е Паганини, чиято виртуозна музика му е спечелила славата на „продал душата си на дявола“, и неговият син с десетилетия трябва да пътува из Европа с останките на баща си, без да получи разрешение за погребението му. По същата причина медиите днес са пълни с коментари за хомосексуалния произход на „Джокондата“ на Леонардо – много привлекателна за масовия глупак е версията, че Леонардо е бил гениален поради сексуалните си особености, а не защото е бил **титан на духа, изпреварил времето си**. Нещо, което за масовия консуматор звучи като „заплашителна претенция“.

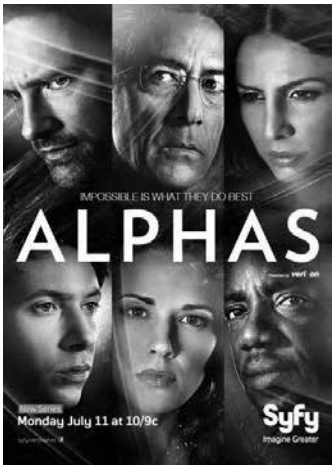

Като стана дума за изключителни таланти, трябва да спомена наскоро започналия нов проект „Алфи“ (Alphas). Неуспехът с „Герои“, който стартира с огромен рейтинг, но постепенно спадна до нула, не е обезкуражил сценаристите да правят истории за хора с изключителни способности. За разлика от последния и експеримента на Кристана Локън с „Неущожимата Джейн“ (оцелял един сезон), при „Алфи“ е наблегнато на човешкото измерение. Героите не са „супер“, те често са измъчвани от своите възможности и имат по-скоро аутсайдерска, а не геройска психика. Ръководени от лекар-психолог, те решават

криминални или антитерористични задачи, като им противостои супер-организация, ръководена от момиче-аутист, която дори не може да говори. Излъчените до този момент няколко епизода вървят семпло и разумно, да видим какво ще се пръкне по-нататък...

Феноменът „английски фантастичен сериал“

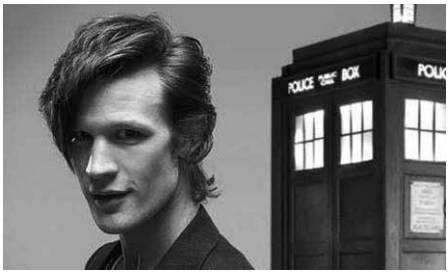

Английското кино и ТВ не разполагат с огромните средства на американските си аналози. Нека си спомним, че от 1962 г. досега „Доктор Ху“ (Doctor Who) е най-дългоживеещият сериал в цялата история на телевизията по света! Безсмъртният пришълец, приятел на земляните, със своята «пространствено-времева машина», маскирана като полицейска будка, обиколи света и преживя 11 смърти-раждания на героя, като от наивно научно-популяризаторско приключение се превърна в модерна мащабна социално-алегорична фантастика, любима на милиони. И неслучайно се появиха негови „отклонения“: детският „Приключенията на Сара Джейн“ (The Sarah Jane Adventures) и сериозният „Торчууд“ (Torchwood), на който специално ще се спрем по-нататък. Голямо историческо значение в развитието на социалната фантастика изигра и легендарният „Седморката на Блейк“ (Blake’s Seven), който десетилетия след прекъсването му продължава да има фен-клубове по цял свят.

И докато широкият екран, толкова зависим от скъпите специални ефекти, не можа да породи значими английски НФ филми, малкият екран, наблягайки на добрата шекспировска драматургия, успя да извоюва в някои отношения позиции на превъзходство над американските си колеги. Но какво направиха англичаните по-различно? Първо, те не започваха сериал без ясна представа за размера и финала на историята. И може би поради това годишните им „сезони“ съдържат не повече от 6-7 епизода. Няма я тази твърда зависимост от текущите рейтинги, която погреба множество интересни начала в американската ТВ. Второ, макар специалните им ефекти да са на професионално ниво, държат актьорското присъствие и диалога да отговарят на техните, английски стандарти. По-малко лозунги, повече ирония, по-силна социална разобличителност, без задължителен хепи-енд. Такива бяха невероятните „Джекил“ (за който вече писах), младежката пародия на „Герои“ (Heroes) – „Неудачниците“ (Misfits), и „Дълбината“ (The Deep), в който подводните снимки и ефекти не отстъпваха дори на неподражаемия „Бездната“ (The Abyss). Такъв до голяма степен е и най-яркото събитие, изживяло вече пет сезона (по 7 епизода)

„Първобитно“ (Primeval)

Мисля, че старт на този сериал е дала свършената вече работа по изготвянето на дигитални 3Д модели на динозаври, направени от BBC за легендарната научно-популярна поредица „Разходка с динозаври“ (Walking with Dinosaurs). Зад поръчката да се разиграят динозаврите в игрален сериал са застанали

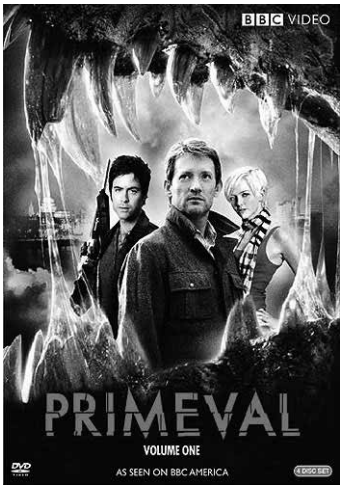

талантливи английски писатели-фантасти и са напълнили проекта с истинско художествено съдържание. В първия сезон бяха изживени някои логически нелепости като дамата, която отиваше да лови динозаври с високи токчета, или смотаните действия на героите по време на криза. Голям успех на сценаристите според мен е изобретяването на злодей/враг. Това е съпругата на главния учен, открил времевите дупки, от които идват същества от други епохи. Тя (също учен) е изчезнала преди години, влизайки в един такъв вртоп, и това, което е видяла в бъдещето, до такава степен е преобърнало мисленето ѝ, че се е превърнала в смъртен враг на прогреса, който ще доведе до такъв печален край на човечеството. Чак в трети сезон успяха да се разправят с нея, но присъствието ѝ незримо тегне над сюжета във вид на тайни сделки, които е сключвала приживе с разни персонажи, и информации, дошли от нея, които променят поведението на видни учени. В сериала е добре балансирано научното и емоционалното, хипотезите се изказват грамотно и без измислените „тета и омикрон полета“, така характерни за „Стар трек“, а любовните отношения между героите не се отлагат с десетилетия, а се развиват нормално и реалистично. С този сериал англичаните доказаха, че могат да правят НФ сериали на световно ниво без подражание на американските. Друго такова доказателство е

„Торчууд“ (Torchwood)

Той се появява като отклонение към „Доктор Ху“, но добива собствен облик и международен успех до такава степен, че в момента е откупен от американци и тече четвъртият му сезон като копродукция.

Този сериал възникна не просто като английски „приквел“, но дори като регионален проект подкрепен от властите на град Кардиф. Първите сезони от приключенията на защитниците на Земята от извънземни нашественици се развиваха в този град под един от централните му площади. Там е разположена тайна база, ръководена от безсмъртния капитан Джак Харкнес, роден в 25 век, но пренесен в наше време от д-р Ху. Виждаше се как сезон след сезон историята се усложняваше и психологически, и социално, личните драми на героите от екипа се разгръщаха достоверно и реалистично. Е, имаше някои изцепки, като появата на Сатаната, който не можа да понесе безсмъртието на главния герой, но като цяло историята се развиваше като добра приключенска научна фантастика. Дори бих казал, че в един епизод, „Разходката

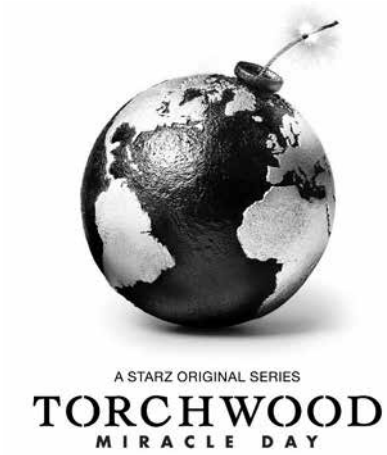

на мъртвеца“, сериалът се издигна до нивото на философския фантастичен филм.

Новият, четвърти сезон започна изключително силно. (В момента на писането на тези редове съм видял 7 от 10 епизода.) В един ден, наречен по-късно „денят на чудото“, всички хора по Земята престават да умират. Човешката популация започва да расте с по 3 милиона на ден и правителствата по света са в паника. Бюрократите в ООН въвеждат категоризация на хората: тези, които би трябвало да са мъртви, биват затворени в огромни „медицински лагери“ – фактически концлагери, оборудвани с пещи за изгаряне. Добре е показана лицемерната машина на пропагандата на държавните апарати, готови на всичко, за да запазят статуквото, което ги храни.

Смущава ме обаче намекът в епизод 7, че цялата тази планетарна криза може да е придизвикана от личната трагедия на една любовна връзка на безсмъртния Джак. Ако това се окаже истина, май ще загубя интерес към сериала.

Освен предизвикалия моето искрено възхищение „Да бъдеш човек“, англичаните създадоха много добри минисериали от рода на споменатите „Джекил“, „Дълбината“ и „Неудачниците“, които доказаха автентичното им присъствие на фантастичния екран.

Тук му е мястото да спомена и някои

други неамерикански сериали,

които декларираха интересно присъствие във фантастичната визия. Ще се спра на испанците и корейците.

(Безчислените японски анимета, ползващи фантастичен декор на историите си, няма да бъдат обект на бележките ми, защото според мен са прекалено обременени от няколко национално-културни мита: 1. Безсмъртието и абсолютната важност на японската държава. 2. Самурайското свещено право на меча: героят е толкова газен и подтискан, че когато му падне пердето и извади меча си – всички убийства са оправдани. 3. Знакът за равенство между религиозно-мистичните представи и научнофантастичните технологии: жезълът на някой бог и „машината на времето“ са все артефакти от подобен порядък. 4. Абсолютното преобладаване на крехки невинни девойчета и момчета, имащи проблеми с бащите си – издигнато до мегаломански космически мащаби.)

Испанската телевизия в последно време пусна няколко интересни проекта – „Корабът“ (El Barco) и „Защитените“ (Los Protegidos). Ако първият не издържа никаква критика с опита да постави група плуващи в океана младежи в ролята на последни оцелели представители на човечеството, което е изчезнало в резултат на действия на Адронния колайдер, то за втория имам да кажа доста добри думи. Първо, кастингът на героите е изключител-

но удачен. Мъж, жена и пет деца, всички от различни семейства, са обединени и имитират фамилия, за да се предпазят от ловците на хора със свръхспособности. А децата имат такива – най-големият може да става невидим за кратко, тийнейджърката в моменти на възбуда изпуска електрически разряди от ръцете си, по-малкият им „братовчед“ пък може да приема външността на всеки, който е видял поне веднъж, най-малките владеят съответно телекинеза и четене на мисли. И всички тези членове на „псевдосемейството“ минават дълъг път към откриване на близостта и преодоляване на егоизма си. Истинска „семейна“ етическа фантастика – прекрасно написана като сценарий и достоверно изиграна от обаятелни артисти. Само „съпругът“ ми дойде малко в повече с непрекъснатото си „дърдорене“ и рефлексии, но може би такъв е съвременният испанец, знам ли?

Корейското кино, както вече е известно, стана едно от най-значимите филмови явления на нашето време. Неслучайно всеки нов филм на Ким Ки Дук се откупува и преснема от американците. И, както стана с „Никита“, далеч не по-успешно от оригинала. Но в телевизионните сериали корейците създадоха един шедьовър, на който ще се спра специално:

„Четирите бога на краля“ (The King’s Four Gods/The Legend)

Този 24-епизоден мегафилм е една от най-скъпите продукции в корейската телевизия. Но цената му е напълно оправдана. Рамката му е историческа: идването на власт и управлението на реално съществувалия крал Чумонг – обединител на корейската нация. Ако отворите енциклопедиите, ще се натъкнете на наистина фантастични исторически факти: През своето 30-годишно управление кралят, начело на малка група привърженици, е „превзел“ над 800 укрепени феода. Почти без нито едно сражение – само със силата на общуването и убеждението от позицията на нравствено превъзходство, не силово. И корейците са интерпретирали добре тази „фантастичност“ на фактите. Първи епизод започва като истински фентъзи филм: предисторията на четирите дракона, слезли от небето да дадат силите, с които ще разполага бъдещият крал-обединител. Дигитална анимация на най-високо ниво и изумително истински народни герои, които живеят, умират, бъркат, вършат добро и зло, обичат и мразят – въобще смятам, че след гледането на този сериал понятието „корейски народ“ не е за мен абстракцията „някакви жълтури далеч на изток“, а близки и познати, като членове на съседно семейство. Става ясно и изключителното подобие на поведението на нашия и корейския народ. И фонеми като „не“, което означава „да“, и възклицанието „оппа“... мога с часове да говоря за тези изумителни сродяващи детайли.

Но нека се върна към историята. С любовно изписани подробности авторите про-

следяват растежа на младия бъдещ крал като нелюбимо дете в двореца, което се прави на изостанало в развитието си, докато поглъща уникални ръкописи по история и теория на войната в кралската библиотека. Неговият защитник и възпитател го научава на това мимикриращо поведение, за да не бъде възприет като претендент за трона, нищо че всъщност е истинският наследник. Израстването му включва и сърдечната му връзка с момиче от народа, бунтарка и невероятна чаровница.

За нас, европейските народи с потънали в кръв прадеди, е изключително трудно да си представим безкръвната завоевателска политика, проведена от Чумонг, след като по същото време в съседния на Гугурио (старо име на Корея) Китай всяка смяна на династия става с изколване на четвърт нация. Въпреки енциклопедичните данни за тези победи на Чумонг, сериалът за мен си остава уникална ФАНТАСТИЧНА история за „добротворчеството“ и победа на мислещия ум над сляпата сила.

Като обобщение искам да кажа, че ако всеки народ имаше такъв проникновен филм за собствената си история, много междунационални конфликти, пламнали поради взаимно неразбиране, щяхме да сме ги избегнали.

Петър Атанасов

Кога ще видим български фантастичен филм?

С хитове като „Мила от Марс“, „Дзифт“, „Светът е голям…“, „Мисия Лондон“, Love.net, „Стъпки в пясъка“ и т.н. определено може да се каже, че българското кино е в подем. Актьорите се отучват от вдървената си игра, сценаристите се отърсват от темата за онеправданите наркомани (сега остава да преодолеят и сюжетите за обхванатите от носталгия емигранти), а продуцентите все по-смело инвестират в родна кинематография. Телевизиите също могат да се похвалят със съществен напредък, привличайки милиони българи със сериали като „Дунав мост“, „Стъклен дом“, „Забранена любов“, „Под прикритие“, „Столичани в повече“ и др. Вече имаме комедии, криминални, любовни, сексуални, драматични, исторически ленти… но ни липсва нещо наистина зрелищно, нещо с повече въображение, нещо, което да ни изведе от този свят, нещо… фантастично. Единствената ни запомняща се фантастика е „Тринайсетата годеница на принца“, но тя е от далечната 1986-а, когато аз лично не съм бил роден. Днес филмите и сериалите бавно се завръщат към постиженията си от комунистическо време, но засега сценаристите са здраво заземени и не излизат от нашата реалност. Българска фантастика от това хилядолетие засега няма, а и не се очаква скоро да има. Защо?

Може би маркетолозите си мислят, че в България фантастиката е твърде недолюбван жанр и един такъв филм няма да събере достатъчно публика? Да, бе – затова ли сайтове като scifi.bg се роят, най-продаваните книги са фантастики, фентъзита или с фантастични елементи, а последните епизоди на западните фантастични сериали са сред най-сваляните торенти в Замунда?

Може би продуцентите си мислят, че никой българин не се е занимавал с нищо подобно и ще е трудно да се събере екип от професионалисти, които да направят един евентуален фантастичен филм добре? Ако е така, то те не са чували за Нина Добрев, която в момента чака да започнат снимките на третия сезон от мегахитовия ѝ сериал „Дневниците на вампира“[1], за Станислав Яневски, който направи фурор с ролята си в „Хари Потър“ (трейлърът за последния филм вече излезе[2]), а сега очаква излизането най-новия проект с негово участие „Съпротива“? Пропуснали са да се запознаят с работата на българския евреин Олег Магрисо, който е работил по специалните ефекти на „Аватар“ и тепърва ще работи по продълженията.[3] Олег сега е уважаван служител на компанията Weta Digital, занимаваща се с компютърната анимация за „Хобитът“[4], „Възходът на планетата на маймуните“[5], „Окръг 9“, „Денят, в който

Нина Добрев

[1] Виж http://scifi.bg/statii/the-vampire-diaries-и-supernatural-подновени/
[2] Виж http://scifi.bg/statii/хари-потър-и-новия-трейлър/
[3] Виж http://scifi.bg/statii/камерън-потвърди-датите-за-аватар/
[4] Виж http://scifi.bg/statii/чичото-на-фродо-ще-намери-пръстена-дог/
[5] Виж http://scifi.bg/statii/обидени-горили-ще-превърнат-земята-в-п/

Земята спря“, и много други. Не знаят за Антони Христов, художествения режисьор на WALL-E, анимация на Дисни с учудващо проницателна версия за далечното бъдеще. Магията на фолклорната ни музика неведнъж е използвана за саундтрак на западни продукции. Природата на България пък предлага разнообразие от локации за снимки – от което са се възползвали „Хитман“, „Конспирацията Ешалон“, „Четвъртият вид“, „Черната далия“, тепърва очакваният хит „Конан Варварина“[6] и още 470 продукции. Ако пък решат да правят нещо, свързано с космоса, което да е научно издържано, то от организаторите на „Космически предизвикателства“[7] с радост ще им обяснят как стоят нещата извън нашата планета. Все ще се намери кой да помогне с опит и акъл, стига да има кой да го поиска.

Може би инвеститорите си мислят, че би излязло твърде скъпо? Донякъде са прави – създаването на космически битки, неземни пейзажи, извънземни или фантастични същества, без да изглеждат на ниво като за филмче от „Сънчо“, изисква специалисти по компютърна анимация, реалистично изглеждащи кукли/модели/макети, умела работа на режисьора и оператора, които да замажат факта, че зрителите гледат кукла, и още много, а всичко това предполага инвестиции, които нашият пазар не позволява. Да, братята руснаци наскоро направиха „Обитаемият остров“ на братя Стругацки по великолепен от гледна точка на ефекти начин и вложиха маса пари в него, но тяхното население е 140 милиона (без бившите републики на СССР, където също би имало интерес), а нашето – 20 пъти по-малко, което означава, че все ще се намери кой да им гледа филма и да избие парите. Такъв потенциал у нас няма.

Но от друга страна – не всеки фантастичен филм изисква фантастични капиталовложения. Истински добрата фантастика може да мине и без космически битки, невиждани същества и мащабни извънземни пейзажи. Нужна е най-вече добра идея. Такава, която да спре да се занимава с наркоманите, проститутките и завръщащите се емигранти, за да обърне внимание на по-философски проблеми извън ежедневието ни и да помисли за някакъв сюжет, който да постави героите в ситуация отвъд познатата ни до болка реалност. Сценаристите още не са стигнали етапа, в който да отпуснат въображението си, да посмеят да измислят нещо сами, вместо да пресъздават това, което виждаме всички ежедневно. Колкото до бюджета – да не се притесняват. Американският Primer например разказва за двама иноватори, които измислят машина на времето. Тя е обикновена кутия, която не взривява света и не свети в шарено, а си върши спокойно работата. Героите се опитват да се справят с последиците от откритието си и търсят отговор на въпроса – ако винаги искаш това, което не можеш да имаш, какво искаш, когато можеш да имаш всичко? Филмът можеше да бъде направен далеч по-добре откъм актьорска игра, режисура, сценарий и т.н., но бюджетът от 7000 долара за него е предостатъчен. Влагайки тези 7000 долара в Primer, Шейн Карут си печели славата на създател на един от най-добрите и най-интелигентните научнофантастични филми, продуцирани независимо от големите компа-

[6] Виж http://scifi.bg/statii/conan-varvarina-posicha-lqtoto/

[7] Виж http://scifi.bg/statii/kosmicheski-predizvikatelstva-2011/

нии, поне сред ценителите на жанра. Не на последно място, приходите след първата половин година от излизането на филма са над 420 000 долара. Иначе казано, инвестицията се възвръща над 60 пъти.

А какво да кажем за новата холивудска мания по полудокументалните филми като „Паранормални явления“ и „Аполо 18“? Тези филми се снимат с долнопробни камери, за да изглеждат уж реалистично, а актьорите в „Паранормални явления“ се броят на пръстите на едната ръка (може и втората да влезе в употреба, ако сметнем статистите). Именно този филм от комерсиална гледна точка става много по-голям хит от Primer – с бюджета си от 15 000 долара заработва до 2010 г. сумата от 108 милиона (7200 пъти повече). „Проклятието Блеър“ пък с бюджета си от 60 000 заработва 250 милиона. И двата са световно известни класики. А при положение че по хитрост и спестовност сме на много по-високо ниво от американците и всички тези филми бихме могли да ги направим за половината пари, то аргументът с бюджета изглежда безпочвен. Кеф ти затънтени горички, пещери, полета и морета, където да обикалят чудовищата, кеф ти изоставени сгради, където да се тряскат врати уж от духовете, кеф ти дори мазетата на панелните блокове в квартал „Младост“, на които им стига да се боядисат в сиво, за да заприличат на коридор на космически кораб или секретна лаборатория – жиците и тръбите по тавана вече ги има, трябва само да се напръска за хлебарки... Приходите за добрите продукции са на практика сигурни – в момента манията по българските филми е в пика си (Love.net спечели над милион лева например), а не липсват и фестивали, на които филмите ни участват и които също са възможност за слава и приходи. Фантастиката пък вече навлиза смело в музикалните видеоклипове, където има доста добри попадения,[8] при които не личи да са жалили средства. Следователно, нежеланието да се инвестират прекалено много пари във фантастичен филм за българското кино може преспокойно да се компенсира с добра идея и смелост да се експериментира.

Проблемът не бива да се търси в бюджета или публиката. Истината е именно в това, че липсват смели сценаристи с богато въображение или не се допускат такива във филмовата индустрия (както във всичко в България, и там изобилства шуробаджанащината). А тези, които в момента са на гребена на вълната, са още твърде далеч от излизането извън дебрите на тъжната ни реалност и не притежават необходимото въображение и внимание към детайла, за да направят хубав фантастичен филм.

И все пак нека погледнем с оптимизъм. Ренесансът на нашите кинофилми и телевизионни сериали тепърва започва. Индустрията расте и може би скоро родното производство ще уважи и нашия жанр. Както казахме, липсва съвсем малко, а потенциалът е доста голям. Дали не е въпрос на време някой да го забележи и да ни зарадва с първата българска фантастика?

Първата версия на статията е публикувана в списание SciFi.bg: http://scifi.bg/?p=2842

[8] http://scifi.bg/statii/5-от-най-добрите-scifi-музикални-клипове-на-б/

Dreamfall: The Longest Journey

Кажи ми какви са мечтите ти и ще ти кажа кой си

Радосвета Гологанова

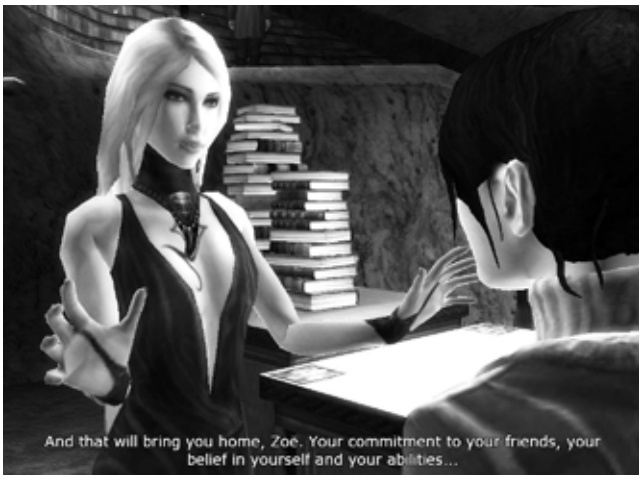

През повечето време Dreamfall създава усещане за история, в която имаш възможност да взаимодействаш с героите, не толкова за типична игра. Кара те да изпитваш чувство за дълбока свързаност между събитията и сам да се чувстваш искрено въвлечен в тях – по начина, по който човек възприема собствения си живот.

Това е така не само защото героите са впечатляващо достоверни, но и защото играта има послание. В началните сцени гласът на главната героиня Зоуи ти казва: „Чуй ме. Това може да се окаже най-важното нещо въобще...“

Камерата се вдига нагоре и виждаме Зоуи да лежи в леглото си неподвижно, защото е в кома. Ние чуваме мислите ѝ.

В хода на играта научаваме историята ѝ – причината, поради която тя е в кома, е пряко свързана с машина, наречена The Dreamer. The Dreamer е най-рекламираният продукт по всички медии. Тази машина праща импулси директно в мозъка ти и превръща мечтите ти в реалност, когато я ползваш.

Бившият приятел на Зоуи, който е репортер, ѝ се обажда с молба за съдействие. Когато тя се връща в апартамента му, той е изчезнал. Зоуи поема по света, за да го намери – и по пътя открива все повече и все поплашещи истини за The Dreamer. „Кажи ми какви са мечтите ти и ще ти кажа кой си“ е превърнато в „Дай ми достъп до съзнанието си – и ще си марионетка в моите ръце“.

Зоуи се среща с всякакви хора, които участват в разработката на The Dreamer, без да са замесени в плановете за употребата ѝ – като учените, които просто си вършат работата. Хареса ми, че в играта нещата са

представени достоверно: „лошите“ са хора точно като нас, отличаващи се само с това, че са се въвлекли в тази история. Понякога самите те вярват, че правят нещо добро, защото мислят само за разработките си, но не и за това каква власт дават те и как злонамерено може да бъдат използвани. Зоуи обаче мисли и за това. Тя знае, че е длъжна да изобличи истинската цел зад машината... макар че тогава сигурно ще пострадат и невинни хора.

Все пак, макар да е силна и смела, Зоуи е един човек. А властта е в ръцете на корпорациите, не в нейните. Освен ако не я чуят повечето хора, повярват ѝ и решат да вземат нещата в свои ръце.

Е, ние сега сме тук. И я чуваме.

Dreamfall: The Longest Journey е продължение на играта The Longest Journey. Първата част започва така: Намираме се в съня на главната героиня, Ейприл Раян – съвсем обикновено младо момиче, което търси себе си. Е, съвсем обикновено, ако не броим наистина странните ѝ сънища.

В съня си този път тя се озовава върху късче земя в средата на нищото. Или по-скоро на нещо като островче, само че не в океан или море, а в небето. Надолу се виждат само пустош и мъгляви далечни небостъргачи.

Когато разглежда островчето, Ейприл намира един бял дракон, който сякаш спи. А в далечината се оформя черна вихрушка – Хаосът (The Undreaming).

Белият дракон влиза в битка с него, пропъжда го, а след това уморено издъхва. Оказва се, че драконът е драконка, която е била пазител на баланса хиляда години. Сега, когато я няма... сами се досещате чий ред е, ще, не ще – да заеме мястото ѝ.

Белият дракон си отива с думите: „Балансът е в твои ръце. От теб зависи дали ще бъде запазен.“ Но преди да си отиде, оставя своето яйце, от което се излюпва нов бял дракон.

Нашата героиня се събужда.

Това е Ейприл Раян, другата главна героиня в Dreamfall. В The Longest Journey тя получава мисията си – да бъде пазител на Баланса през следващите хиляда години. В началото не може да я приеме, дълго време се бори с нея, а когато накрая успява – оказва се, че това всъщност не е нейната мисия. Тя просто е разбрала думите на предишната пазителка грешно.

В Dreamfall Ейприл страда, защото няма мисия. Чувства се изгубена. Захваща се с различни неща в помощ на хората, но истината е, че през цялото време не намира покой. Основната ѝ цел във всичко, което

прави, е да избяга от себе си – от ужасното чувство, че животът ѝ няма смисъл. Тя се среща с много хора и наистина им помага, но през цялото време излага себе си на често непремерени рискове. Както всеки човек, на когото не му пука особено за собствения му живот.

Зоуи – героинята, с която започнах разказа си – получава странни послания, като насън, само че докато е будна, от едно момиченце. Момиченцето всеки път казва едно и също: „Намери Ейприл Раян. Спаси я."

И Зоуи тръгва да я търси. Въпросът е дали когато я намери, Ейприл ще иска да я спасят.

Няколко думи за историята и героите в Dreamfall.

– Съществуват два свята: Stark, на технологията, и Arcadia, на магията. Между двата свята има баланс; те са способни да съществуват отделно един от друг и в тях се разказват само легенди за другия. Всеки от световете си има проблеми, а двете ни главни героини са единствените хора, за които знаем, че умеят да преминават от единия в другия само със силата на мисълта си.

– Всички персонажи търпят развитие. Съмняват се, държат се като истински хора. Например Ейприл е останала в Arcadia, макар че е родена в Stark. Загубата на способността ѝ да преминава през световете е пряко обвързана със загубата ѝ на вяра. В един момент обаче тя търпи промяна, започва пак да вярва. Детето на Белия дракон, което вече е пораснало и нарича Ейприл своя сестра, ѝ казва: „Не можеш да загу-

биш талантите си. Но можеш да ги забравиш. Аз просто ти помогнах да си спомниш.“ Тогава Ейприл за пръв път от много години отново отваря проход между Stark и Arcadia.

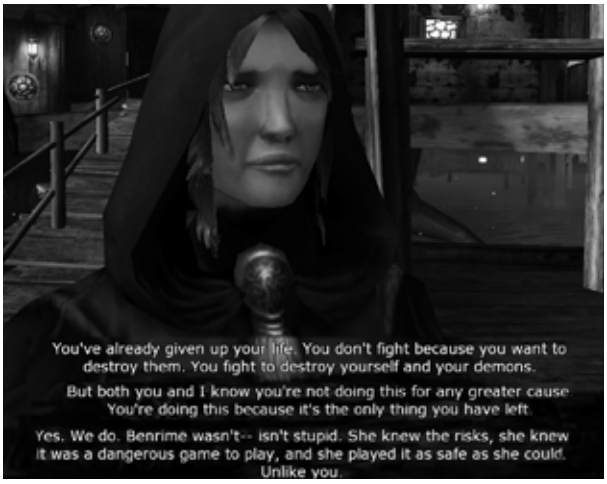

– Главните герои, с които играем, са трима: Зоуи, Ейприл и Киан.

Зоуи: Тя е от Stark. Прекъснала е образованието си, защото не е била сигурна, че наистина го иска. Разделила се е с приятеля си по горе-долу същата причина. Тя търси себе си, иска да разбере коя е наистина. В този момент ѝ се случва най-дългото приключение. Тя пораства с него. И бих казала, че намира себе си.

Ейприл: Тя е от Stark, но по-голямата част от живота ѝ преминава в Arcadia. Разказах ви историята ѝ по-горе. Тук само ще спомена за един неин разговор с жена на име Бенриме, която е стопанка на гостилница и съратничка на бунтовниците. Веднъж Бенриме и Ейприл обсъждат провизиите, които пристигат в следващия кораб заедно с друг бунтовник. Той се казва Чуан; неговото семейство и любима са били избити от Azadi (завоеватели, нарекли се освободители), след което са го поробили и накарали да се присъедини към армията им. Бенриме пита Ейприл говорила ли е с него скоро. Ейприл потвърждава и споделя, че ако има някой, който би трябвало да е пълен с гняв – това е той, защото са му отнели абсолютно всичко. Бенриме отвръща, че в последно време Чуан се е променил, започнал е да се освобождава от гнева, който го е тровил години наред. И също така май се е влюбил отново и сега живее малко по-спокойно. Навярно Ейприл има какво да научи от него. Но Ейприл избягва да се задълбочи над думите ѝ и просто я отрязва, че всеки намира покой по различни начини. Бенриме само навежда глава и отвръща, че някои хора не го намират въобще. После ѝ пожелава Балансът да бъде с нея.

Киан: Той е от Arcadia. Войник е от армията на тези, срещу които се бори Ейприл. Пращат го в нейните земи като мисионер на правата вяра – и като преследвач-издирвач на тайнствената водачка на бунтовниците (самата Ейприл; издаде я още думата „тайнствена“, нали?). Киан умее да слуша, интересува се от гледната точка на различните от него и се опитва да я разбере. Слуша Ейприл, когато я среща, и не само я слуша, а искрено иска да я чуе. Киан дава всичко от себе си, за да научи истината. Но според Ейприл той е враг и няма как да я разбере. Киан наистина до мо-

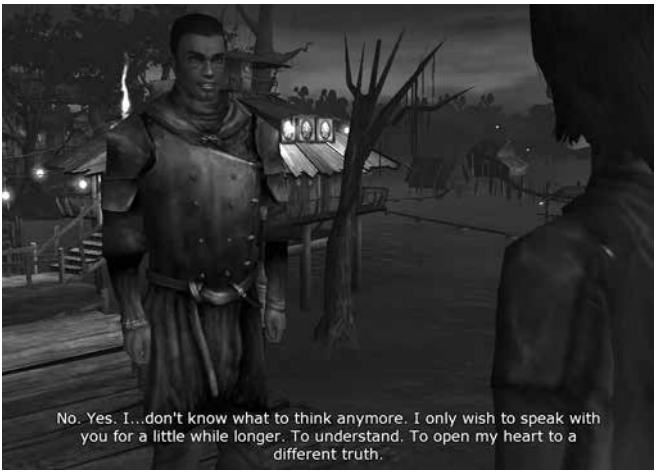

мента никога не е разсъждавал върху мисията и вярата си. Според него това би означавало да постави под въпрос цялото си съществуване. Но когато говори с нея, той усеща, че има какво да научи и че не би загубил вярата си, ако я чуе. А просто би повярвал в нещо друго – може би по-пълна истина. Той иска да говори с нея, да чуе с ума и сърцето, иска да разбере наистина. Разпитва я не като враг, а като човек, който е заинтересован от това, което реално се случва. И когато тя го усеща, за първи път коравата Ейприл Раян започва да разчупва стената от безброй предубеждения – повярва му, че е искрен, и решава да му разкаже...

Dreamfall: The Longest Journey е игра, изключително богата откъм сценарий, реализация, развитие на героите и послание.

За мен посланието беше разтърсващо – машина, която има достъп до съзнанието ми, защото знае мечтите ми и тази сила ѝ дава власт над мислите ми. Помислих си, че тази машина вече я има – под всякакви форми – и тя действа навсякъде около нас. А ние сме податливи на нейното влияние, ако я оставим да се добере до мечтите ни – до истинската ни същност. Затова трябва да внимаваме за какво мечтаем: ако мечтите ни са истински и дълбоко осъзнати – умовете ни ще са затворени за пипалата на манипулация под всякаква форма и от всякакво естество.

Dreamfall: The Longest Journey е любимата ми игра. Чувствам я много близка, защото ме изразява – посланието от нея резонира с това в мен: колко важно е да разберем каква власт имат мечтите над нас и че тези мечти сме самите ние.

Те ни водят през живота като компас, като звездите, които са над нас нощем, за да се ориентираме по тях, ако ги познаваме. От огромно значение е да знаем за какво мечтаем, защото мечтите ни упътват, когато се колебаем дали вървим в правилната посока. Накъде ще тръгнем зависи от това доколко помним мечтите

си – помним кои сме, не сме забравили да поглеждаме там, нагоре.

Иначе животът е като винаги тъмна нощ, в която се изгубваме; иначе попадаме в ръцете на The Undreaming – хаоса и безсмислието.

„Кажи ми какви са мечтите ти и ще ти кажа кой си.“ Ако не само не спираме да търсим отговори, но и оставаме верни на тези, които сме намерили – всъщност оставяме светлината да минава през умовете ни като през кристално чисто стъкло.

За да останеш верен на мечтите си, след като ги намериш, се изисква сила. А също и за да запазиш баланса в себе си, както главните герои в тази игра се опитват да запазят баланса между света на техниката и света на магията. Докато я играех, си мислех, че тези два свята са метафора и че всеки един от нас е пазителят на баланса между тях. Светът на фантазията в нас и този на технологиите около нас са в крехко равновесие. Ако балансът се наруши – идва хаосът.

Dreamfall: The Longest Journey е изключителна игра. Игра по начина, по който и животът е игра. Може би просто съм я разбрала. Може би просто когато затворя очи, се чувствам като Зоуи, която е в кома – безсилна и сама, малкото заспало момиченце, което знае историята за силите навън в корпоративния свят и силите, действащи вътре в нас. Ние можем само да чуем мислите ѝ… Но тя не се е предала, дори и в положението, в което е сега. А ние не само знаем историята ѝ – тя е и наша история. И ако на свой ред не се предадем, ако не се откажем да се борим, в един момент ще разберем, че изобщо не сме толкова безсилни, колкото си мислим.

Dreamfall е история за порастването, за осъзнаването на личността и разбирането на механизмите, действащи както навън в света, така и вътре в нас. Тя докосна ума и сърцето ми. Надявам се някой ден да докосне и вас.

Калин Ненов

Обикнах Dreamfall в мига, в който видях Зоуи за първи път.

(Не, не когато се разхождаше по бельо из стаята си. Е, и тогава беше сладка.)

Обикнах я, когато видях неподвижното ѝ тяло, затворените очи и чух оня глас, който разказва – не само с думите си, разказва с тембъра си, с паузите... с полепналата тежест.

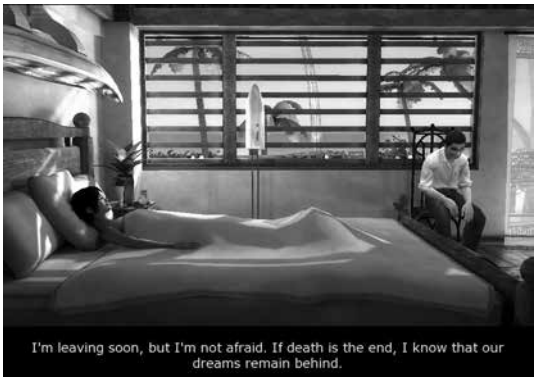

Зоуи, казах ѝ/казах си, две минути след като тя бе почнала да ми разказва, Слънце... ти си в депресия.

А аз... *знам*. Знам какво ти е. Понеже, знаеш ли... и на мен ми е такова.

И наистина, беше ми такова. В момента, в който открих Dreamfall, се чувствах точно като Зоуи в началото на пътя ѝ. И ми стана два пъти по-интересно (а който е преживявал нещо подобно, знае, че *въобще* да ти стане интересно си е постижение, когато се чувстваш *така*)

– стана ми интересно да видя как тя ще излезе от дупката си. И ще ми помогне ли аз да изляза от моята? Поне с някаква идея?

А идеята ставаше все по-интригуваща. Ето ви рецепта за излизане от дупки, лични; *една* възможна:

Вкарай се в още по-големи дупки – само че не лични. Вкарай се в *реални* бедствия, случващи се на света наоколо ти.

Спомни си какво значи да те е грижа за друг. Да се грижиш за друг.

Спомни си, че света също го боли. И навярно – по начини и причини, много по-оправдани от твоите.

Излез от себе си – ти и без това си дупка, както толкова търсиш там... Тръгни навън, тръгни на тоя quest, това търсене. И виж какво ще откриеш.

Какво открива Зоуи... първо, е спойлър, който предпочитам да ви спестя; Свети по-нагоре е подсказала достатъчно. Второ, и по-важно, точното „какво“ не е съществено. Нашият свят е различен, за всеки от нас, във всеки миг – така че онова, което ще откриеш, също няма да се побере в ни едно обобщение. Всеки път, във всяка ситуация, ще е различно.

Пътят, търсенето, the quest – те са важното.

Рагнар Торнквист, и всички вие знайни и незнайни човеци, допринесли за сбъдването на Dreamfall – благодаря ви. За пътуването, в което ми позволихте да бъда спътник. Чудно е да знаеш, че не си самичък. Чудно е да ти напомнят, че мечтателите идват и си заминават, но мечтата продължава.

Зоуи... Слънце... аз те *слушам*.

FUTURUM

БЪДЕЩЕТО

НАЧИН НА УПОТРЕБА

Оруел или Хъксли
Кой е по-актулен днес?

„Истински пригодна тоталитарна държава ще бъде онази, в която всемогъщата изпълнителна власт ръководи население от роби, които не е необходимо да бъдат насилвани, за да се подчиняват, защото те обичат своето робство."

...

Олдъс Хъксли прави това пророчество в предговора към второто издание (1946 г.) на своята антиутопия „Прекрасният нов свят". По същото време Джордж Оруел вече пише друга антиутопия – „1984", с която ще изпрати читателите си 40 години напред в мрачното бъдеще, когато Държавата ще провежда всеобхватно проследяване чрез всевиждащата организация от анонимни наблюдатели, наречена Големия брат.

...

Книгата на Оруел излиза през 1949 г. в Лондон. А точно тогава Рей Бредбъри също е започнал своята антиутопия „451 градуса по Фаренхайт". Тя ще види бял свят през 1953 г., за да предупреди за пожарните команди, които ще изгарят всичко, написано върху хартия. „В главите на хората трябва непрекъснато, до втръсване, да се набиват незначителни факти. Тогава те ще имат чувство за динамика, без въобще да помръдват. И ще бъдат щастливи!", казва шефът на пожарната команда.

...

„Има по-лоши престъпления от това да гориш книги. Едно от тях е да не ги четеш", ще каже Рей Бредбъри в едно интервю през февруари 1966 г.

Само месец по-късно (20 март) Културната революция в Китай ще започне с думите на Мао: „Ние имаме нужда от решителни хора, които са млади и не особено образовани", последвани от щурмуването на библиотеки.

...

„Фантастите не се опитват да предвидят бъдещето. Те се опитват да го предотвратят", ще обясни Рей Бредбъри в друго интервю от март 1975 г.

Само месец по-късно бъдещето по Оруел ще се осъществи съвсем буквално в Камбоджа, където Пол Пот обявява: „Днес, 17 април 1975 г., в първия ден от Годината Нула, начело на страната, преименувана в Демократична Кампучия, застава вождът на Червените кхмери Брат №1."

...

„Дълго отброявахме наближаването на 1984 г.", ще напише през 1985 г. медийният теоретик Нийл Постман, започвайки с облекчението на „по-самодоволните американци, че корените на либералната демокрация издържаха и поне оруеловските кошмари ни се разминаха".

В книгата си „Да се забавляваме до смърт" обаче, Постман ще предупреди за друг реално случващ се „кошмар" – този на Хъксли.

...

„Визията на Хъксли внушава, че за да загуби човечеството своята свобода, познание и история, не му трябва никакъв Голям брат – хората накрая ще обикнат своя диктатор и ще започнат да обожествяват технологиите, които потискат способността им да мислят. Оруел се страхува от онези, които забраняват книги.

Хъксли се страхува, че няма да има нужда да се забраняват книги, защото вече никой няма да ги чете. Оруел се страхува, че истината ще бъде скривана от нас. Хъксли се страхува, че истината ще бъде удавена сред море от безсмислици."

...

Нийл Постман почина през 2003 г. До смъртта си продължаваше да припомня забележката на Хъксли за „почти бездънния човешки глад за най-различни форми на забавление". В последните си лекции често цитираше и мъдрия стар опосум Пого от комиксите на художника Уолт Кели: „Ние се срещнахме с врага. И се оказа, че това сме били самите ние!"

...

Между другото същият Пого се „кандидатира" за президент на САЩ на изборите през 1952 г. И кампанията Go Go Pogo има страхотен успех! Опосумът разполага със собствен щаб, пише обръщения и „гледа" от плакати със строга физиономия и назидателно вдигнат показалец, откровено подигравайки се на кандидата на републиканците генерал Айзенхауер.

Пого е кандидат-президент и през 1956 г. отново срещу Айзенхауер. И тогава вече набира толкова много привърженици, че един ден в ателието на създателя му Уолт Кели се появяват мрачни хора с шлифери и филцови шапки, които го посъветват да прекрати майтапа...

...

Представете си обаче, че е възможна и такава антиутопия:

Някога някъде някой измислен герой (по-долу за краткост ще го наричаме Пого, макар и не съвсем справедливо) успява да спечели изборите. Той е некомпетентен в това, с което ще се заеме, но пък има таланта да пуска лафове и също като пожарникарите на Бредбъри да създава усещането за динамика, без нищо да помръдва реално.

...

Но хората харесват Пого. И му се радват.

Харесват го и му се радват дори когато разбират, че са наблюдавани и контролирани от „Големия брат". Харесват го и му се радват дори когато научават, че разпъва „чадъри" над бизнесмени с бирени прякори и дребни телкаджии, „къде рита" с тях мачлета в работното си време. Умиляват се на простодушния му начин да обяснява всичко „като за баба Пена от Бусманци".

...

Най-важното – докато Пого всъщност доста обиграно „упражнява властта си с машинации, които трябва да бъдат сравнени с методите на мафията" (по германския „Ди Велт") – всички те се кикотят из форумите и социалните мрежи:

„Нека идат терористи на талази,
дюнера на ъгъла ни пази!
Имаме летищен терминал,
там ще бачка – който е ритАл!"

...

Впрочем „Пого" се нарича и онова подскачащо устройство, с което, ако не си достатъчно сръчен или не си стъпил стабилно с двата крака, можеш да се нараниш сериозно. Ей така – докато весело подскачаш, изведнъж губиш равновесие, залиташ и падаш. То е забавление до болка. В буквалния смисъл на думата „болка".

...

Познавах дете, което много пъти беше падало от пого и въпреки това не преставаше да опитва пак, и пак, и пак. Причиняваше си дълготрайни страдания. Но не в името на краткото удоволствие от подскачането във въздуха, както си мислех, а защото обичаше самонараняването, харесваше му да си „чупи главата“.

Сега то би трябвало да е на 25 години. Родено е през 1985 г. и вече гласува на избори.

...

„Възможно е да е бил прав не Оруел, а Хъксли“, ще напише също през 1985 г. Нийл Постман. Хората няма да бъдат насилвани, защото ще обичат своето робство. Няма да търсят истината, а ще я приемат удавена сред глупости. Няма да страдат, а ще се хилят. Няма да бъдат наранявани, а ще се самонараняват. Врагът на Ние ще се окаже Ние.

...

А един български автор също забелязал, че „при другите си лошавини игото има и една привилегия – да прави народите весели“! Понеже чувствали разтовареност от задължението да носят отговорност за живота си, такива общества основно се заемали със забавления – „една бъклица вино, изпита под прохладната сянка на върбите, край шумливата кристална рекичка, прави да забравиш робството..., а ако има цигулари, то е върхът на земното щастие“.

...

Няма да ви кажа кой е този автор. Само ще издам, че всеки ден чета по 15 минути откъси от романа му, обаждайки се на произволно ЕГН. И въпреки пращенето в слушалката, съвсем скоро ще стигна до последното изречение:

„Тоя луд беше единственият човек, който се осмели да протестира.“

Неизвестен интернет автор

▪ *Карин – персонален джин*

В мюсюлманската религия е описан Карин – личният джин, който съпровожда всекиго през целия му живот. Той знае всички навици на човека, как изглежда, какво желае и мисли, какво прави, когато е насаме със себе си.

Известен е следният диалог с пророка Мохамед, който казва на своите последователи:

– Знайте, че към всеки от вас е прилепен невидим джин.

– И към тебе ли, о, посланико на Аллаха? – питат го те.

– Даже към мен – отвръща пророкът. – Обаче Аллах облекчи участта ми, като направи моя джин мюсюлманин. Така че той ме кара да върша само добро...

А после нека твърдят, че полицейската държава била изобретена през XX век!

Тихомир Димитров

За устойчивия растеж и зрелостта на човешката раса

Нека отново да поговорим за екология. Или по-точно: за една конкретна част от глобалната екологична политика, наречена „устойчив растеж“. Пиша това есе с ясното съзнание, че не сме в училище и че текстът ми се чете от образовани и интелигентни хора, ето защо няма да разказвам историята на устойчивото развитие, нито пък ще обяснявам официалните му дефиниции. Има Гугъл и Уикипедия за целта.

Искам да споделя как разбирам устойчивия растеж аз, лично. Искам да покажа двете страни на медала, защото, Бога ми, на този свят няма прогрес, който да е еднозначен. Всички резултати от човешката дейност са нож с две остриета, като се започне от откриването на барута, мине се през тока и телефона, та се стигне чак до атомната бомба и интернет. Затова няма да възвеличавам „устойчивостта“ като върховен човешки идеал, а по-скоро ще представя една реалистична гледна точка върху проблема като: а) единствения изход от предстоящата глобална екологична катастрофа; и: б) най-модерното средство за политическа манипулация.

И така, как се стигна до широко разпространената фраза „устойчив растеж“? Еволюционно си обяснявам нещата по следния начин: **жизненият цикъл на човечеството (цивилизацията) до голяма степен наподобява жизнения цикъл на човека като разумен индивид.** Нека обясня.

Античността е детството. Време на истински идеали, време за преоткриване на света. Децата са едновременно любопитни, наивни, добри и жестоки. Цялата антична история потвърждава това. Философите са преоткривали механизмите на Вселената. Чертали са основите на цивилизацията върху пясъка, с пръчка в ръка. Създавали са математиката, правото и държавността. Децата много обичат да играят на стражари и апаши, на царе и на роби, обичат да организират войни, да си измислят правила и после да ги нарушават. В тяхната игра ключова роля имат големите батковци, които могат да набият всеки (Рим) и с които всеки иска да си играе, защото са харизматични лидери (Цезар). Борбата за територии, играта на война и измъчването на по-слабите са ежедневие за всяко хлапе. Каква по-голяма радост от едно сбиване пред блока (гладиаторската арена), от бавното и мъчително умъртвяване на буболечки за хербарий (кръстовете по пътя към Рим), от експериментиране с лупа върху бедрото на нищо неподозиращ съсед (огледалата на Архимед), от обесване на котка (публичните екзекуции за развлечение), която е била хвърлена от осмия етаж, за да проверим дали наистина има девет живота (вярата във физическото безсмъртие), или от убиване на гълъб с прашка (култа на античния човек към лова)? Децата живеят в най-елементарно подреденото йерархично общество: по-големият винаги има право, защото е по-голям. И може да те набие. Неудачниците, сакатите и грозните не са на почит, те служат за забавление и подигравки. Процъфтява античният театър. През своята

най-ранна история съвременната цивилизация изживява безгрижните години на детството, в които всичко е ново, непознато, интересно и... позволено.

След това на пакостника с охлузени колене започват да му никнат мустаци, косми по оная работа и гласът му започва да мутира. Следват обърканите години на пубертета. Тийнейджърите са крайни – депресирани, затворени в себе си, убедени в собствената си правота. Те не зачитат околния свят. Живеят в отрицание. Превръщат се в метъли, пънкари, скейтъри, скинари, техно маниаци. Водещи принципи за пубертетския Аз, търсещ своята нова идентичност и място под слънцето, са музиката (религията, която изповядваш) и принадлежността към определена фанатична група на база на музиката (религията), плюс тоталното отричане и неразбирне на другите фанатични групи. За един напушен скейтър метълите са пияни изроди, които трябва да умрат, рейвърите са ненужни наркомани, пънкарите са сдухани аутсайдери, а училището, знанието и прогресът могат да вървят по дяволите. По-важна е вярата. Увереността, че именно ти държиш монопола върху единствената Истина. Именно ти принадлежиш към правилната група. И желанието да накараш другите най-после да проумеят това. Ако трябва – със сила. Какво по-справедливо начинание от един кръстоносен, скейтърски поход срещу младежите в кожените якета, обици и тауировки, които се събират край Паметника вечер? Да изгорим вещицата на клада, но преди това да я унижим пред целия клас! Да изхвърлим циганчето (мавъра) в реката, защото има по-различен цвят на кожата и не прилича на нас! *Средновековието, подобно на пубертета*, е тъжен период на застой и духовна слепота.

За щастие, той отминава сравнително бързо и човечеството навлиза в своето *Ренесансово юношество*. Следват Просвещението (хубаво е да си отличник, знаеш повече, навсякъде те приемат по-лесно) и Хуманизмът (започваш да цениш истинските приятели, опитваш се да разбереш човешката природа, да вникнеш в нея). Индустриалната революция (разглобяваш и сглобяваш мотора си сам) е естествен завършек на този период, който се характеризира с една основна ключова дума: Пробуждане.

Добре, че през всички етапи на несръчното ти развитие до момента за издръжката, прехраната и сигурността ти са се грижили твоите родители. Давали са, без да искат нищо в замяна, а ти си взимал, без да изпитваш особена благодарност. Дори сега, вече като осъзнат индивид, като вдъхновен младеж с велики планове за бъдещето, ти не можеш да постигнеш нищо без помощта на ограничените ресурси, с които разполага Майката Земя.

Но те вече са крайно недостатъчни. Харчиш много повече, отколкото получаваш, и ограничените възможности на родителите започват да те задушават. Потребностите ти се увеличават с всеки изминал ден, а заедно с тях и претенциите ти за независимост. Опознал си света, завършил си университета на живота с отличен и сега искаш своя собствен живот, който да се подчинява единствено на твоите собствени правила. Писнало ти е да живееш при вашите. На тях също им е писнало. Дошло е време да си стъпиш на краката. Дошло е време да се издържаш сам. Започваш да търсиш варианти. Личният компютър се превръща в неразделна част от живота ти...

Добре дошли в 21. век, дами и господа! Добре дошли в ерата на устойчивия растеж! Живеем в епоха, в която човечеството се опитва да скъса пъпната връв с Майката Земя. То пътува все по-надалеч от дома, опознава все повече нови те-

ритории, търси отговорите на все по-важни въпроси. Вече не се страхува от гръмотевичните бури, а извлича енергия от тях. Човечеството иска да се издържа самò – да не зависи от ограничените ресурси на уморените си родители. С тази цел строи вятърни, водни, слънчеви и атомни електроцентрали. Изследва геотермалната енергия, интересува се от силата на приливите и отливите. С други думи – *човечеството най-после навлиза в годините на своята зрялост*.

„Устойчиво развитие“ означава да произвеждаш повече, отколкото потребяваш. Означава да имаш повече енергия, без това да е за сметка на последните капки нефт и газ в земните недра, да имаш повече сгради, без това да е за сметка на изчезващите животински видове, да имаш повече коли, без това да е за сметка на въздуха, който дишаш, да имаш по-удобни мебели, без това да е за сметка на намаляващите горски масиви. Устойчив растеж е да остане нещо след теб, за да можеш да се размножиш. Рано или късно, човечеството ще навлезе в *ерата на бащинството*, когато ще разполага с достатъчно ресурси, за да обезпечи собствения си прогрес, но това няма да му бъде достатъчно, защото ще иска да осигури просперитета и на бъдещите поколения.

Това, което ненавиждам в идеята за устойчивост обаче, са опитите за политическа манипулация и икономическо облагодетелстване от нея тук и сега. Всеки процес на масова промяна в обществените нагласи е свързан с някакво преразпределение на блага и ресурси, с някакво първоначално натрупване на капитал, с „ловене на риба в мътна вода“. Ако през годините на индустриалния капитализъм синдикатите и картелите са се превърнали в най-влиятелните обществени групи за натиск, то в годините на устойчивото развитие екологичните организации са на път да станат такива.

От друга страна, може би днес трябва да платим цената за едно по-добро утре. В крайна сметка, ако не бяха работническите бунтове, стачните действия, саботажите и кървавите сблъсъци по барикадите, нямаше да ги има осемчасовият работен ден, социалното и здравното осигуряване, безопасните условия на труд, застраховките живот и задължителните годишни отпуски. Нормално е хората, които са били пионери в едно мащабно обществено преструктуриране, да получат своя лъвски пай под формата на власт, пари, обществен престиж и привилегии. Нормално е силните на деня сами да вземат това, което им принадлежи по право.

Но не е нормално да стоим със скръстени ръце и да си затваряме очите пред опитите на екологичните организации да монополизират идеята за устойчивост в името на частния икономически интерес. Нали, в крайна сметка, всичко се прави в името на прогреса? Нали, уж, четем грешките на историята? Ако през индустриалния капитализъм свободата на словото е била по-скоро пожелание, то днес тя вече е даденост. В демократичните общества днес има и свобода на словото, и интернет, и глобален консенсус по въпроса за устойчивото развитие на човечеството. Има всеобща информираност. Говори се за „гражданско общество“ и „прозрачно управление“. Би следвало нещата да се получават по-леко и по-хуманно от преди, прогресът не би трябвало да изисква същия брой кървави жертви.

Аз вярвам, че науката ще спаси света, а не политиката. Вярвам, че хората ще излязат по-умни, отколкото изглеждат. Вярвам в стотиците нови източници на енергия, в геотермалните електроцентрали, в енергията на вятъра, на приливите и отливите, в екологично чистия водороден двигател и в града на бъдещето,

където хората ще се придвижват с безшумни влакове с магнитна левитация и велосипеди, без да позволяват на автомобилите да отнемат от жизненото им пространство и от въздуха, който дишат. Частните МПС-та ще служат само за междуградски транспорт. Влезеш ли в града, забравяш, че имаш кола. Оставяш я на контролно-пропускателния пункт и си хващаш електричката към центъра. Ето ви една добра прогноза за близкото бъдеще...

За да се получи това обаче, още една империя на злото трябва да рухне. Още много икономики, базирани на петрола и търговията с оръжие, трябва да фалират. Още много корумпирани глави трябва да паднат по върховете на американския сенат, китайската комунистическа партия и европейския парламент, още куп несправедливости трябва да бъдат извършени в името на устойчивия растеж.

Въпреки всичко, аз вярвам в прогреса и вярвам, че когато критикува, човек трябва да е готов да предложи алтернатива. Ето я моята алтернатива: инвестиции в образование и екологична инфраструктура, насочени към Третия свят. Там, където бедността и неграмотността са основен порок на обществото, устойчив растеж не може да съществува. И, моля ви, не намесвайте религията. Тя няма нищо общо. Религиозният фанатизъм е само продължение на неграмотността и бедността в тези общества. Международният тероризъм – също.

Екологията трябва да се превърне в нова религия дори за онези, които се разхождат върху море от петрол. Устойчивият растеж трябва да бъде най-важният предмет за изучаване от първи клас в училище до последната лекция в университета. Инвестициите в научноизследователски проекти трябва да бъдат освободени от всякакви данъци и опит за държавна намеса, екологичните фондове трябва да се контролират от обществото на принципа на пряката демокрация – с референдуми. Но за целта първо трябва да нахраним тези хора. Едва тогава можем да започнем да ги образоваме. И не само тях.

Съзнанието на всеки индивид на планетата трябва да се промени, за да се измени глобалното, човешко еко-съзнание. Иначе, както съм споменавал и преди, докато тук, в Европа, ни облагат с екологични такси и ни карат да си вадим очите на диодни лампи, арабите източват последните капки нефт от земните недра, за да си осветяват пътищата и магистралите като Коледна елха. С промишлен ток. Е, така няма да я докараме до никъде.

Материалът е взет от блога на автора: http://asktisho.wordpress.com/

▪ Уеб-родителски чувства

Да си осиновиш дърво? Що за идея? Това е интернет-кампания, разгърната по цял свят от италианската Асоциация на селскостопанските производители „Колдирети“. На нейните сайтове вече са се абонирали над 100 000 „осиновители“.

Всеки от тях е платил начална такса и е получил връзка с уеб-камера, наблюдаваща съответния обект, бил той свиня, отглеждана от разстояние, крава, даваща биомляко, или пък овошка, от която имате право да получавате плодове. Едно училище например осиновило цяло житно поле, от чието жито ще се пече историческата тосканска погача фокача за училищната столова. Преди осиновяването хората могат да разгледат своята бъдеща „рожба“, да проверят благополучието на животното или растението, за което ще се „грижат“.

Хората, взели участие в тази инициатива, стават партньори на селскостопанската фирма, а възнаграждението им е в пресни и екологично чисти продукти.

Рей Кърцуайл и непостижимото

В търсене на личното безсмъртие

Атанас П. Славов

Безсмъртие за отделния човек? Фантасмагория или реална възможност?

Ще се опитаме да обозрем този проблем на фона на почти затихналата дискусия между философи и технократи за възможността и смисъла на тази вечно човешка амбиция. За религиите въпросът е решен отдавна – всички сме временно тук, душата трябва да се върне обратно при Бога, който я е дал! Философите културолози са почти фанатично убедени, че това е нелепа мечта – нищо, което има начало, не може да е лишено от край – особено живото разумно същество.[1] Еволюционни закони, задължителност на сменяемите поколения, изчерпване на целите, за които живее човек, и т.н. Нашите братя-фантасти са изписали тонове книги за равнодушни безсмъртни същества, които не могат да умрат и страдат от своята безкрайност. Най-ярките примери са „Безсмъртните“ на Х. Л. Борхес и „Алтруизин“ на С. Лем, където безсмъртните лежаха безинициативно върху пясъка на кубичната си планета и се размърдваха само когато ги засърби гърбът, колкото да образуват трета ръка, с която да се почешат.

От друга страна са групирани цели популации от технократи-ентусиасти, които категорично не приемат „безсмъртието на човешкия дух“ като достатъчно. На тях не им се умира във върха на интелектуалната им зрялост и намират, че в технологичното развитие има достатъчно възможности да се преборят с тази неизбежност. Някои от тях се наричат „трансхуманисти“, други – „имморталисти“. Предвождани от своя „пророк“ Рей Кърцуайл, те чертаят планове за етапите, по които ще стане това – и твърдят, че е въпрос на време. И то не повече от 100 години.

Кой е Рей Кърцуайл (Ray Kurzweil)? Това е човекът, който през 1980-те години предсказа разпада на СССР, изхождайки от прогнозата на технологиите. Същата година той определи 1998-а като срок ИИ да победи шампион по шах. Това стана една година по-рано, а посочената година 2000 за завършване на геномната карта Кърцуайл предугади напълно точно! Лидер на няколко фирми, създали уникални устройства за хора с увреждания на сетивата, той от смъртта на своя баща е обладан от идеята за продължаване на човешкия живот в други, небиологични носители.

За да няма подозрения, че Кърцуайл е някой „поп на техноцърква“ (като сциентологията например), ще приведа една таблица за прогнозите на Рей и реализациите им през годините:

Год.	Прогноза	Реално събитие
1989	Световен шампион ще загуби на шах от компютър през 1998 г.	Каспаров загуби през 1997 г.

[1] Авторът опростява и религиите, и културолозите, но с оглед на ограничения обем ще му простим. (бел. ред.-разб.)

1989	Взривен ръст на Интернет, както количествено, така и качествено; преход към безжично предаване на данни към началото на XXI в.	Сбъднато.
1989	Повечето документи ще съществуват в електронен вид с включен в тях звук и видео още към края на XX в.	Частично сбъднато.
1989	Повечето оръжейни системи ще бъдат компютъризирани в началото на XXI в.	През 1990 г. са били 10%, а през 2001-ва – 90% (Войната в Залива).
1989	През първото десетилетие на XXI в. ще се появят роботи-автомобили, но тяхното приложение ще бъде отложено по политически причини.	Действително, през 2005–2007 г. са създадени първите промишлени образци, но те са още далеч от човешкото ниво на шофиране.
1989	В началото на XXI в. ще бъдат направени леки преносими устройства, които ще могат да четат знаците за слепи.	Въпреки направата на някои подобни устройства, те остават доста специализирани. Само съвременните iPhone с функцията „разпознаване на текст във фотографии“ биха могли да се разглеждат като такива.
1998	През 2009 г. хард-дисковете с въртящи се плочи повсеместно ще бъдат заменени с паметови чипове (флаш-карти).	Частично сбъднато: доста устройства преминаха на чипове външна памет, но ниската цена и обемът на твърдите дискове засега печелят.
1999	Интернет ще стане важна среда за общуване и обмен на файлове по принципа на торентите.	Сбъднато.
1999	През 2009 г. триизмерните чипове ще бъдат разпространени навсякъде.	IBM пусна пилотен вариант на такива чипове, а и в съвременните чипове има толкова слоеве, че те могат да се считат за триизмерни, но като цяло тази прогноза изостава с няколко години.
1999	През 2009-а масово ще се разпространи електронното обучение и обучителни устройства.	Има програма „За всяко дете – компютър за 100 долара“, но тя значително изостава от целите си.
1999	През 2009-а масово ще се разпространи електронното разпознаване на реч.	Такива системи има, но популярността им още е малка.

[2] Смислен машинен превод в реално време може да очакваме едва след разработката на квантови компютри или друг качествено нов вид изчислителни машини, при които производителността е с порядъци по-висока от настоящата. (бел. ред.-разб.) *към стр. 333*

1999	През 2009-а във военните действия главна роля ще играят безпилотните самолети.	Въпреки че тенденцията е доловена правилно, без войници засега не може да се мине. Но в Афганистан главната ударна сила принадлежеше именно на безпилотниците.
1999	През 2009-а намесата в личния живот на хората ще стане важен политически проблем.	Сбъднато.
1999	Към 2009-а ще стане повсеместно използването на пасивните мощности на компютрите.	Появяват се първите проекти от този вид. Разви се знаменитият SETI@Home, но далеч не всички компютри се използват така.
1999	Към 2009-а компютрите ще намалеят по размери и ще напуснат привичните си форми. Ще се появи вграждането в дрехите и украшенията – всеки човек ще носи поне дузина такива устройства.	На това съответстват донякъде iPod и съвременните мобилни телефони. Но обикновено ни стигат плейър и телефон. Човек трудно носи, зарежда и осъвременява информацията в толкова различни устройства, затова се разпространиха интегрираните устройства (телефон / плейър / фотоапарат / навигатор / Интернет / часовник).
1999	2009: Специални устройства ще могат да проектират изображения вътре в окото на човека, създавайки ефект на допълнителна реалност.	Не се е сбъднало, въпреки че има експериментални прототипи.
1999	2009: Във всеки дом ще има около 100 компютърни устройства.	Зависи как се броят.
1999	До 2009 г. телефоните ще могат в реално време да превеждат реч от език на език.[2]	Не е сбъднато, но през 2010-а Google пусна пилотен проект по такъв превод.
	Оттук нататък Кърцуайл прогнозира, че:	
1989	Към 2020-а ще има планетарно правителство.	
1989	Към 2020–2070-а ИИ ще мине теста на Тюринг.	
1999	2019: Компютър, струващ не повече от 1000$, ще има изчислителна мощност като човешки мозък.	
1999	2019: Пълната изчислителна мощ на всички компютри ще бъде сравнима с пълната мощност на човешките мозъци.	

1999	2019: Компютри ще бъдат вградени в почти всички битови предмети.	
1999	2019: Хората ще могат да изживяват 3D виртуална реалност с помощта на контактни лещи – дисплеи.	
1999	2019: С компютъра ще се общува не чрез клавиатура, а с говор и жестове; той ще изглежда като персонифициран помощник.	
1999	2019: Повечето бизнес отношения ще стават чрез симулиран човек.	
1999	2019: Триизмерни структури от нанотръбички ще бъдат основната изчислителна техника.	
1999	2029: 1000-доларов компютър вече превъзхожда човешкия мозък 1000 пъти.	
1999	2029: Поява на невроимпланти, повишаващи интелекта, паметта и обучаемостта. С тяхна помощ човек ще може да се потапя напълно във виртуалната реалност.	
1999	2029: Поява на движение за права на роботите. ИИ заявяват наличие на съзнание и искат признание за разумни същества. Повечето хора приемат това.	
1999	2029: Обратният инженеринг на човешкия мозък е завършен. Небиологическият интелект обединява способността за разпознаване на образи със скоростта на машинното изчисление.	
1999	2049: Разликата между физическата и виртуалната реалност изчезва благодарение на фоглетите – микромашини (от порядъка на 10^{-9} m), които могат да образуват всеки триизмерен обект.	
1999	2049: Храната се произвежда от микромашини и е неотличима от натуралната.	
1999	2072: Появяват се пикотехнологиите (10^{-12} m).	
1999	2099: Всички аспекти на мозъка са разбрани. Естественият процес на мислене престава да има преимущества пред небиологичния. Хората и ИИ се сливат на всички нива – физически и ментални.	
1999	2099: Повечето разумни същества нямат постоянни физически тела Те могат да заселват и създават роботела по свое желание, както и да контролират едновременно няколко тела.	

1999	2099: Органичните хора стават малцинство на Земята. Естествените хора се охраняват законодателно. Въпреки техните недостатъци, ИИ ги уважават като прародители.[3]	
1999	2099: Парите окончателно загубват смисъл.	
2005	2045: Начало на Сингулярността. Взривно развитие на разума във всички направления.	

Повече за Рей Кърцуайл можете да узнаете от филма „Трасценденталният човек“, който е достъпен на торент сайтовете.

„Русия 2045“

Идеите на Кърцуайл имат огромна популярност сред руските технократи. Бизнесменът и инженер Дм. Ицков учреди и събра сериозна група учени около „Национално-стратегическото движение „Россия 2045“. Като казвам „сериозна група“, имам предвид, че това са разработчици и водещи учени в големи държавни и частни лаборатории, създали кибернетични и други приспособления: Ал. Фролов – завеждащ лабораторията по математическа невробиология в Института за висша нервна дейност и неврофизиология при РАН; В. Барковский – завеждащ отдела по невроинформатика в Центъра за оптико-невронни технологии при РАН; С. Варфоломеев – директор на Института по биохимическа физика при РАН; проф. Лев Станкевич, кандидат на тех. науки; академик проф. Вл. Шабалин – директор на филиала по геронтология при Мин. на здравеопазването на РФ; Дм. Шаменков – директор на Центъра за клетъчни и биомедицински технологии; Вяч. Рябинин – д-р биол. науки, изобретател на апарата „Биоизкуствен черен дроб“; Борис Гаврилюк – д-р мед. науки, зав. лаборатория в Института по теоретична и експериментална биофизика при РАН; Ал. Каплан – зав. лаборатория по неврофизиология и невроинтерфейси при биологическия факултет на МГУ; Михаил Яблоков, създател на наносензорната невроподобна система „Електронен нос“, и много други.

Движението обяви своя програма, според която първи етап ще е създаване на „тела-аватари“, с които отделната личност ще може да извършва дейности, недостъпни до този момент, както и да даде свобода на движение и реализация за инвалиди, които досега са били обречени на цялостна изолация от обществото. Наскоро Министерството на образованието и науката при Руската федерация публикува доклад със заглавието „**За инициативата на обществено движение „Русия 2045“ по изследване на когнитивните процеси в живите системи и провеждането на руски научни и технологични изследвания в посока на подобряване на качеството и удължаване срока на човешкия живот“**, в който изрази подкрепата си и готовност за „реална поддръжка на тези научни изследвания“.

---

[3] Според „Реквием за Хомо Сапиенс“ от Д. Зиндел: начало на Петата мисловност. *(бел. ред.-разб.)*

В България

също има привърженици на тази концепция. От доста време в Чирпан провежда дейността си фирмата МОНМ, създадена от физика Таню Колев, която се занимава с анализ на възможностите за пренос на човешкия разум в небиологичен носител от гледна точка на теорията на системите. През юли т.г. Колев и неговият екип проведоха съвместен семинар с госта от „Русия 2045“ – учения В. Корчмарюк, в който взеха участие и много български учени от различни области. Тази работна група има публикации по темата, които предшестват във времето всички публикации, споменати по-горе.

Нещо като заключение

Направих този повърхностен обзор на тенденциите около търсенето на лично безсмъртие, защото това е феномен на новото време, а технологиите с взривното си развитие дават доста надежди за реализацията му. Според мен и при най-повърхностен поглед стават ясни няколко проблема, които стоят пред търсачите-иммортализти:

1. До каква степен са преносими в небиологичен носител онези характеристики, които правят човешкото съзнание така креативно и устремено напред – стремежите, генерирането на цели и намерения.

2. Сравними ли са скоростта на обработка на информация и вътрешно осъзнатата скорост на човешката мисъл: скоростта, с която човек прави асоциативни връзки и изводи.

3. Как би изглеждала пренесена в небиологичен носител цялата чувствено-асоциативна сфера на човешкото съзнание, която играе огромна роля в личностната структурата на Хомо Сапиенс.

Без сериозни и задълбочени отговори на тези въпроси, иммортализтите няма да постигнат успеха, за който са нарочили 2045 г.

Редактира Калин Ненов

Трима фаКтастични българи

Академик Георги Наджаков и копирането

Днес е невъзможно да си представим цивилизования свят без копирната техника. И отново всичко тръгва от един голям българин. Реализацията на този вид техника става чрез откритието на фотоелектретното състояние на веществата, направено през 1937 година от Георги Наджаков.

Той е роден на 7 януари 1897 в град Дупница. Завършва физика и математика през 1920 г. в Софийския университет, а после специализира в Париж в лабораторията на Пол Ланжвен и в Сорбоната при Мария Склодовска-Кюри. Избран е за ректор на Софийския университет през периода 1947–1951.

Негови открития в областта на физиката са:

- фотоволтаичният ефект при диелектрици и полупроводници, признат като ефект на Наджаков–Андрейчин;
- фотоелектретното състояние, за което стана дума преди малко;
- латентният фотографски образ, нововъведения, свързани с фотоелектричната проводимост, и други.

Човекът, открил електронния часовник и безжичния кардиостимулатор

Петър Петров е роден в Берковица на 21 октомври 1919 година. През 1939 г. се записва в Чуждестранния легион. Арестуван от немците, той е пратен във военнопленнически лагер в Полша.

През 1941 г. се връща в България и става царски офицер. През 1944 г. е вече в Германия и учи инженерство, механика и корабостроене. Тогава построява и първото от своите 60 корабчета.

През 1951 г. се преселва в Канада, след това в САЩ. Работи за американските Военновъздушни сили. През 1956 г. заминава за Индокитай, където е ангажиран в строежите на мостове и електрически централи. Проектира катамаран и се отправя към Мелбърн, щата Флорида.

През 1959 г. решава да се занимава с космическа техника. От 1963 г. работи за НАСА по програмата „Аполо“ и ракетата „Сатурн“.

През 1968 г. подхваща собствен бизнес. Компанията му „Кер Илектрикс“ разработва и първия безжичен сърдечен монитор, използван днес в болниците по цял свят.

През 1969 г. създава прототипа на цифровия електронен ръчен часовник. Преди цели 42 години! Часовникът е пуснат на пазара през 1971 г. с марката „Пулсар“, като се е продавал за сумата от 2100 щатски долара.

През 1975 г. Петров основава нова фирма и започва да произвежда компютри за екологичен контрол.

Сред изобретенията на Петър Петров са:

- първият дигитален ръчен часовник;

- първата компютризирана система за измерване на замърсявания;
- телеметрични устройства за метеорологични и комуникационни сателити;
- първият в света безжичен сърдечен монитор.

Замесен в кацането на Луната

Малцина у нас знаят, че ракетните двигатели на лунния модул „Орел“, които направиха възможно кацането на Луната на Армстронг и Олдрин, са изобретени от българина д-р инж. Иван Ночев.

Той е роден на 23 септември 1916 година в Карлово. От малък Иван се увлича по техниката. Завършва местното механо-техническо училище, стажува в казанлъшкия завод „Арсенал“ и после постъпва в Държавната аеропланна работилница в Божурище.

През 1942 г., заедно с група техници, Иван Ночев изкарва тримесечна специализация в Германия и е приет за студент в Берлинската политехника. По време на войната сградата на политехниката е разрушена, а той се завръща в България. В началото на 1944 г. продължава образованието си в Прага и го завършва във Виена, където защитава докторантура. Работи на летището във Виена.

През 1951 г. инженер Ночев заминава за Канада, а през 1956 г. – за САЩ. Там работи за аерокосмическия гигант „Дженерал Дайнамикс Корпорейшън“. По това време в него е събран елитът на световната ракетно-космическа мисъл и се разработват най-съвременни самолети плюс ракетни системи за нуждите на Пентагона и НАСА.

През 1962 г. д-р инж. Джон Ночев, вече станал американски гражданин, създава собствена фирма в областта на аерокосмическите изследвания, която завоюва челни позиции в американската и световната въздухоплавателна индустрия. Неговите теоретични постановки и изчисления в аеродинамиката се изучават в американските колежи и университети.

Българско откритие на века

Наши учени са открили и разработили лекарство против рак. За направата му са изолирани вируси от мишки, които изяждат болните клетки, без да увреждат здравите. Препаратът действа най-ефикасно при карциноми на панкреаса – най-труднолечимото онкологично заболяване. Това съобщи директорът на Института по микробиология на БАН академик Ангел Гълъбов в навечерието на XII конгрес на микробиолозите в България.

Откритието ще бъде приложено на петдесетина пациенти у нас – доброволци с различни локализации на рак. Експерименталното лечение с инжектирането на мишите вируси (убийци на раковите клетки) ще се осъществява в Александровската болница и в болница „Токуда“ – София. Планира се то да започне през март идната година.

Според академик Гълъбов нашият екип, който работи съвместно с учени от Института за изследване на рака към Хайделбергския университет в Германия, е направил едно от откритията на века.

13 ФАКТА

БЕЗ НАУЧНО ОБЯСНЕНИЕ

През 2010 г. списание New Scientist публикува списъка на 13 уникални явления, за които науката няма обяснение:

1. Ефектът „Плацебо“

Не се опитвайте да повтаряте това в къщи!

В продължение на няколко дни експериментално се причинява болка на човек по няколко пъти на ден. Всеки път болката се лекува с помощта на морфин, до последния ден. Тогава вместо морфин се инжектира физиологичен разтвор, и въпреки всички очаквания болката стихва. Напълно безсъдържателният физиологичен разтвор действа като силно болкоуспокояващо!

Това е ефектът „плацебо“. Известен е на медицината отдавна, но освен факта, че е на биохимична основа, науката не знае нищо. Ясно е едно – разумът може да влияе на биохимията на организма!

2. Проблемът за вселенския хоризонт

Нашата Вселена е необяснимо единна. Проверете пространството от единия до другия й край и ще видите, че по цялата дължина температурата на фона на микровълново излъчване е еднаква. Това не ви учудва само до момента, когато си спомните, че тези два края се намират на разстояние 28 милиарда светлинни години един от друг, а възрастта на нашата Вселена е 14 милиарда години.

Въпросът е: Как процесът изравнил температурите след Големия взрив е направил пътешествието си между двата хоризонта, за да уравновеси разликите между горещите и студени зони пръснати в пространство от 28 млрд. светлинни години, като е имал време за това само 14 млрд.?

От научна гледна точка еднаквата температура на фоновото излъчване е аномалия. Може да бъде обяснена само с признаването, че скоростта на светлината не е постоянна. Но даже и в този случай остава въпроса – защо?

3. Ултраенергетическите космически лъчи

Вече повече от десет години японските физици наблюдават космически лъчи, които не би трябвало да съществуват. По принцип, космическите лъчи са частици, които пътуват из Вселената със скорост, близка до тази на светлината. Някои са остатъци от насилствени събития като взрива на свръхнова. Но всички те търпят загуби на енергията си от сблъсъци с нискоенергетични фотони (напр. фоновото излъчване).

Загадката е в това, че токийските физици са регистрирали толкова високоенергетични лъчи, които (според предполагаемите задължителни загуби) би трябвало да са от нашата галактика. Но никой не е в състояние да открие източника им!

4. Феноменът на хомеопатията

Мадлен Енис (Madeleine Ennis), фармаколог от кралския университет в Белфаст, е смъртен враг на хомеопатията. Тя многократно се е противопоставяла на твърденията на хомеопатите, че лекарственото средство може да бъде разреждано до пълно изчезване и пак да лекува.

Накрая решава да проведе серия подробни експерименти, с които да докаже пълната несъстоятелност на тази медицина. В последната си публикация тя описва как в четири различни лаборатории едновременно прилага въздействието на свръхразреден разтвор на хистамин върху белите кръвни телца, причиняващи възпаленията. За голямо учудване на разобличителите хомеопатичните разтвори (разредени до степен да няма в тях нито една молекула хистамин), действали точно като чист хистамин!

„Ние – признала тя – не можем да обясним своите резултати, и ги публикуваме, за да поощрим допълнително разследване на проблема. Ако резултатите се потвърдят, може би ще трябва да преписваме наново физиката и химията."

5. Тъмната материя

Вземете най-добрите си знания за гравитацията, приложете ги към въртенето на галактиките и веднага ще забележите проблема: те би трябвало да се разпадат! Галактическата материя се върти около централна точка поради центростремителните сили. Но за да се получи това, което виждаме на практика, би трябвало много повече маса!

Вера Рубин (Vera Rubin), астроном от отдела за земен магнетизъм към Института Карнеги във Вашингтон е открила това още през 80-те години на миналия век. Най-смисления отговор на този парадокс физиците дават с предположението, че във Вселената има много повече материя, отколкото се наблюдава. Тази „тъмна материя" е близо 90% от нея! Излиза, че имаме пълно невежество по отношение на 90% от Универсума.

6. Животът на Марс

20 юли 1976 г. Гилбърт Левин (Gilbert Levin) седи на ръба на стола си от напрежение. На разстояние от милиони километри от него, на планетата Марс, „Викинг" взима образци от почвата. Апаратурата на Левин ги смесва с вещество, съдържащо въглерод 14. Правят това, защото знаят, че ако в почвата се забележат частици от метан, които съдържат въглерод 14, то на Марс трябва да има живот.

Анализаторите дават положителен резултат. Нещо поглъща питателните вещества, преобразува ги, после отделя газ съдържащ въглерод 14. Но защо никой не празнува?

Защото друг анализиращ прибор, предназначен за откриване на органични молекули (задължителни признаци на живот) не намира нищо! Учените проявили предпазливост и обявили резултатите си за „лъжеположителни". Но така ли е наистина?

Всички последващи полети до Марс доставят данни, че там е имало вода и условията са били благоприятни за живот. Ученият Джо Милър (Joe Miller), микробиолог от университета на Южна Калифорния, проанализирал данните отново и стигнал до извода, че има явни признаци на циркаден цикъл. А това с голяма вероятност е признак на живот. Кой е прав, все още не е известно...

7. Тетранеутрони

Преди четири години са били наблюдавани частици, които не биха могли да съществуват. Нарекли са ги „тетранеутрони“ – четири неутрона, обвързани в съюз, недопустим за физиката.

Група учени от Кан, ръководени от Франциско Мигел Маркес (Francisco Miguel Marques) изстрелвала ядра от берилий към мишени от въглерод и анализирала блясъците с детектори. Очаквало се четири различни неутрона да попаднат в различни детектори. Но се регистрирало само едно попадение. Енергията показала, че всичките четири неутрона попаднали едновременно в една точка. Случайно съвпадение? Това е изключително малка вероятност! Само съединени в композиция неутрони биха могли да сторят това. Нали според принципа на Паули в една система не могат да съществуват два протона или неутрона, които да имат еднакви квантови свойства? Ядрената сила не може да удържи дори два единични неутрона, да не говорим за четири!

Маркес и групата му били толкова смутени от резултатите си, че ги „погребали“ в обемист научен труд, намекващ за някакво бъдещо откриване на „тетранеутрони“. Иначе казано, ако започнем да променяме законите на физиката за някакви си четири неутрона, ще настане хаос!

Признаването на „тетранеутроните“ би означавало, че съчетанието на елементи образувани след Големия взрив, не се съгласува с това, което наблюдаваме днес. И още по-лошо, такива елементи биха се оказали прекалено тежки за космоса. „Сигурно Вселената би изпаднала в колапс преди да започне да се разширява“ – казва Наталия Тимофеюк от университета в Гилфорд (Великобритания).

Съществува едно природно доказателство за възможността да има материя, състояща се от неутрони – неутронните звезди. Те съдържат огромно количество свързани неутрони, и това е доказателство, че когато неутроните се събират в компактни маси, се включват сили, необясними за нас днес.

8. Аномалията Pioneer

Малко след като темата за необяснимото отклонение в траекторията на Пионер 10 и 11 е била включена в 13 научни загадки, се публикува разгадката, направена от португалски учени. Ето текста, който бях приготвил по този повод:

„Неочакван фотонен звездолет

Старите любители на фантастиката си спомнят, как около средата на 20. век, въображаемите междузвездни експедиции редовно летяха с т.нар. „Фотонни двигатели“. Художниците на корици се състезаваха да измислят все по-оригинални полусферични огледала на опашките на ракетите, който отразяваха ядрения огън на реакторите и тласкаха звездолетите със скорост близка до тази на светлината.

И когато междузвездните сонди „Пионер“ стовариха върху научния свят своята загадка за необяснимо закъснение, никой не видя връзката с тази стара фантастична идея. „Пионерите“ продължаваха необяснимо да закъсняват от предвидените си траектории, и скоро бяха на 400 хиляди километра от предварително изчислените местонахождения. Космолозите вдъхновено се втурнаха да измислят теории, обясняващи закъснението, дори изплува старата версия за намеса на чужди цивилизации.

Докато португалските учени от „Института за плазма и ядрен синтез“ разкриха загадката. „Пионерите“ са снабдени с параболични антени, с които предават съобщения на Земята. Та гръбната страна на тези антени също притежава отражателни свойства и се намира зад силовите установки на сондата, които излъчват инфрачервени лъчи. И тези лъчи се оказали достатъчни да предизвикат реактивен натиск върху антените, оттам и върху целия летателен апарат. Тази слаба тяга се е натрупвала през годините полет и – готово отклонение! Така че, по най-неочакван начин, на „Пионер“ бе открит истински действащ фотонен двигател.“

9. Тъмната енергия

Това е една от най-известните и най-трудно разрешимите загадки на физиката. През 1998 г. физиците откриха, че Вселената се разширява с нарастваща скорост. Преди това се е считало, че след взрива, разширението се забавя.

Разумно обяснение на този факт досега учените не са намерили. Има, разбира се, хипотези, че това е някакво свойство на празното пространство. Нарекоха го „тъмна енергия“, но всички опити да я идентифицират, претърпяха неуспех.

10. Десетата планета

Ако се отправите на пътешествие зад края на слънчевата система, в ледените пространства зад Плутон и пояса на Койпер ще видите нещо странно – празно откъм планети пространство. Астрономите наричат тази граница „скалата на Койпер“. Изчисленията показват, че така да „почисти“ пространството от камъни и планетоиди, може само една „десета планета“, с маса близка до тази на Земята или Марс. Но къде е тя? Никой не я е открил.

11. Космическият сигнал WOW

Той е продължил 37 секунди и е дошъл от космоса. На 15 август 1977 г. върху разпечатката на радиотелескопа в щата Делауър, самописците са нарисували фигури изглеждащи като буквите WOW. Двадесет и осем години по-късно никой не знае каква е била причината за този нехаотичен сигнал. Посоката, от която са дошли импулсите, е съзвездието Стрелец на честота 1420 мегахерца. Земни предавания в този диапазон са забранени с международно съглашение. Природни източници от този род винаги обхващат много по-широк диапазон. Най-близката звезда в това направление е на 220 светлинни години. Ако сигналът е дошъл оттам, то това би било или огромно астрономическо събитие, или извънземен предавател с огромна мощност. Никога след това не е регистрирано подобно събитие нито от тази, нито от друга посока.

12. Ах, тези непостоянни константи!

През 1997 г. астрономът Джон Уеб (John Webb) и неговата група от университета в Нов Южен Уелс (Сидни) анализираха светлината идваща от далечен квазар. По своя път от 12 млрд. светлинни години, преминавайки през облаци междузвезден газ, съставени от метални атоми на желязо, никел и хром, фотоните се поглъщат. Но изследователите открили, че тези атоми поглъщат съвсем не тези фотони, които се очаква.

Единственото разумно обяснение за това явление може да бъде хипотезата, че физическата постоянна, наречена „алфа“ има други параметри в тези обла-

ци. Но това е научна ерес! Алфа е фундаментална константа, определяща как светлината си взаимодейства с материята, и не може да се изменя! Нейното значение зависи и от константата на Планк. Никой не искаше да вярва в такава възможност. Уеб и групата му дълги години търсиха грешка в резултатите си.

През това време други изследователи (Стив Ламоро /Steve Lamoreaux/ от Лос-Аламоската национална лаборатория в Ню Мексико), анализиращи природния ядрен реактор в Африка (Габон), който е работил преди повече от 2 милиарда години, откриват в радиоактивните му отпадъци изотопи, които биха могли да се образуват само ако стойността на „алфа“ за това време се е променила с цели 4%!

Излиза, че нашите представи за „константите“ са доста неверни.

Бел. на съставителя: Преди повече от 20 години украинският писател фантаст (и инженер) Владимир Савченко публикува статията „Светът пред точката на кипване“, където изказа (аргументирани с внушителна статистика) идеите за изменение на константите. Но кой ще ти слуша някакъв фантаст, който публикува в НФ алманаси...

13. Студеният ядрен синтез (СТС)

Самото включване на тази тема в списъка е симптоматично. Шестнадесет години след неуспешния „дебют“ на Флейшман и Понс (Martin Fleischmann, Stanley Pons), когато това име стана едва ли не синоним на научна заблуда, темата се връща на научната сцена. Отново се питат дали ядрени реакции при стайна температура могат да генерират повече енергия от тази, който потребяват. Или дали паладиевите електроди, потопени в тежка вода (където кислородът е съединен с изотоп на тежък водород), могат да освободят голямо количество енергия. Но общопризнатите научни теории продължават да твърдят, че такъв синтез е невъзможен.

Бележка на съставителя: Ако от New Scientist бяха информирани, може би щяха да споменат българския учен д-р Найденов, който година преди изявата „Флейшман-Понс“ демонстрира паладиева „гъба“ (пореста наноструктура), която потопена във вода (с примес от тежка вода), отделя водород и кислород без подаване на енергия отвън...

По материали от списание New Scientist
Източник – www. kabmir.com

ОЩЕ ФАКТАСТИКА

▪ Гълъбът на Ной

През август 2008 г., по време на инспекция в строящ се тунел на ереванското метро, инженер Левон Абаджан намерил любопитен предмет, напомнящ модел на самолет. Той бил изцяло включен в каменен блок, само едното крило се подавало навън. Левон го отнесъл вкъщи и полека го освободил от скалната обвивка. После разпитал компетентни люде може ли в скала да бъде намерен артефакт, обаче получил отговор, че когато тези скали са се формирали преди милиони години, е нямало хора.

Щом почистил и разгледал внимателно обекта, инженерът видял, че това не е самолет, ами метализирано тяло на живо същество, което наподобява птица с размерите на гълъб, но странна птица – със зъби. Той предположил, че има работа с вкаменелост на нещо като птеродактил, връстник на древните скали. А металическия му блясък си обяснил с отлагането на соли върху вкаменените останки. Левон Абаджан не си позволил никакви изследвания, разбирайки, че придобивката му се отличава с огромна научна и комерсиална стойност. Само определил плътността на нейното тяло – три грама на кубичен сантиметър.

Заел се да търси печалба от продажбата ù. Направил цифрови снимки, като за целта изнесъл птицата на поляна сред тревата. Като прибирал изкопаемото обратно у дома, забелязал, че то било с доста висока температура. Отдал това на поетите слънчеви лъчи и пъхнал обекта в шкафа. Сетне обработил снимките и ги разпратил по мейл до музеи, до археологически или близки до тях институти.

След два дни получил отговор от професор Тимоти Шарп, куратор на Британския музей, поне така се представил авторът на писмото. Той заявил, че по всяко време е готов да пристигне в Ереван, а дотогава препоръчал на Абаджан да държи находката винаги на тъмно, далеч от слънчевата светлина. И поискал телефона на Левон, за да го намери. Арменецът заподозрял нещо и не пратил телефона и адреса си. Малко след това дошло писмо от асистента на Библейския научно-изследователски институт в град Модест (САЩ) Георгий Шварц, който пожелал по-големи и повече фотографии.

Инженер Абаджан поискал кръгла сума, ала вместо пари получил е-копия на средновековни манускрипти. В тях се описвали т.нар. гълъби на Ной – птиците, които библейският герой изпращал от своя ковчег, за да дирят годна за живот суша. Там имало и рисунка на зъбата птица, която донякъде приличала на находката. Според други документи това било отражение на още по-древната притча за Луцифер, който след свержението си пращал свои слуги (в образа на такива птици) да търсят земя. Абаджан бързо съобразил, че легендата само покачва цената на артефакта.

Той решил да се укрие заедно с находката в селото на родителите си. Но когато започнал да опакова птицата, забелязал, че тя е още гореща въпреки изтеклото време и, сравнена със снимките, явно е сменила позата си. Споделил

това с брат си по телефона и тръгнал към селото с опакования артефакт на задната седалка. Два часа по-късно намерили колата на Абаджан край пътя, а тялото му – на пет крачки от нея, с белези от силно изгаряне. И никакви следи от птицата.

Братът на загиналия смята, че Левон Абаджан е станал жертва на престъпници. Наивно надценявайки „невидимостта“ си в Интернет, инженерът не можел да знае кой е чел кореспонденцията му и какви интереси имат тези „читатели“. На обратното мнение е сътрудникът на Библейския институт. Той пък е убеден, че Абаджан наистина е намерил гълъб на Ной и спящият демон, зареден с енергия от слънцето, се е съживил и убил „спасителя“ си.

▪ Държавно финансиране за “лов на призраци“!

Великобритания е традиционно популярна с изобилието на наблюдения, които са свързани с призраци и други парапсихични феномени. През последните години тези явления са зачестили до такава степен, че Обединеното кралство започва да гласува научни грантове за изследвания в тая област. Пръв е бил подкрепен студентът по психология Калуум Купър в Нортхемптънския университет, заел се да изучава телепатията и ясновидството. Той се е концентрирал върху научните аспекти на паранормалните способности и живота след смъртта и ще защитава дисертация на тема „Привидения и халюцинации“.

Доста повече пари са получили екстрасенсите Пол и Дебора Рис от графство Южен Уелс за обучение на „общуване с мъртвите“. Двамата медиуми, създали Академия за психични и езотерични изследвания, коментират случая така: „Онези, които са загубили преждевременно свои майки, бащи и деца, заслужават уважение заради скръбта си и се нуждаят от посредник, който ще им гарантира това уважение. Нашата грижа е да предоставим на науката съществени доказателства за наличието на задгробен живот, както и да облекчим съдбата на хората, пребиваващи в траур и тъга.“

▪ Епидемия от срамежливост

Психолози са установили, че все по-нарастващото заместване на живото общуване с модерни комуникационни програми (като скайп, айсикю, есемеси) поражда епидемия от стеснителност и непреодолима срамежливост в реалните контакти между хората. Учените смятат, че задълбочаването на това отклонение до болестна фаза се превръща в неизлечимо състояние и засега медицината няма готовност да го лекува.

Данните сочат, че най-засегнати от тази заплаха са японците, а пък най-неповлияни от нея са израелците.

▪ Лекарство срещу старост

Руският учен Владимир Скулачев намерил начин да запази човешкото тяло в чудесна форма – дори и в пенсионна възраст.

Според него 99% от кислорода в организма на човека се превръща в безобидна вода, но останалият 1 процент става на супероксид, водещ до редица твърде токсични вещества. Скулачев е открил антиоксидант, който спира този процес, а значи и самото стареене. За това са му били нужни 40 години, основно за да отстрани страничните ефекти.

Подробности на адрес: http://regnum.ru/news/innovatio/1325408.html#2081461185#ixzz14zJk35l0

▪ Лунен дим без огън

През 1977 г. във Великобритания излиза книгата на Дж. Леонард „На нашата Луна има още някой“, снабдена с подзаглавието: „Наблюдавани са удивителни факти за разумна дейност на Луната“. Авторът разказва как при своите изследвания астронавтите от САЩ неведнъж са откривали непонятни механизми в кратерите и често в угасналите от милиони години вулкани са наблюдавали ярки светлини.

В книгата били приложени 35 отчетливи фотографии и множество подробни рисунки, правени от натура. Личността на автора така и не се разкрива, а тиражът най-загадъчно изчезва. Следват традиционните разобличения от рода на „митове, конспирации, маниаци“.

Но помислете над следното. В американското законодателство има специален пункт, който забранява на когото и да било да влиза в несанкциониран контакт с представители на извъземни цивилизации. Ако те са мит, да сте чували за подобни закони, забраняващи на англичаните да общуват с духове, на унгарците да ловят вампири или на българите – самодиви? Защо ли само на янките не им е позволено да общуват с извънземни?!?

▪ Още за контакта с чужди цивилизации

ООН е назначила госпожа Отман от Малайзия за завеждаща контакта с извънземни цивилизации. На Отман ù предстои да докладва на специална конференция, която ще се състои в английския град Бъкингхемпшир. Там тя ще обясни потенциалната си роля и ще посочи кои последни изследвания на космоса са направили реална възможността за среща с пришълци, съобщава малайзийската телевизия The Star.

По думите на Отман „търсенето на сигнали от пришълци в Дълбокия космос ни дава увереност, че наближава денят, когато такива сигнали ще бъдат открити и доказани“. „И когато това се случи – смята 59-годишната научна работничка, – ще трябва да предприемем координирани мерки, а ООН е именно такъв готов механизъм за координация.“

▪ Следсмъртният трик на Худини

Истинското име на Хари Худини е Ерих Вайс. Той е роден през 1874 година в Унгария и още като дете бива откаран в САЩ. Малцина са хората на нашата планета, които не знаят името на този легендарен илюзионист, показал невероятни способности.

Но напълно загадъчен си остава трикът, който Худини замислил на своя смъртен одър. Той обещал на жена си Беси, че ще ù прати от отвъдния свят послание с фразата „Розабела, вярвай!“ и то ще бъде кодирано с шифрованите думи, които ползват при номера с четенето на мисли от растояние. Илюзионистът починал на 31 октомври 1926.

През януари 1929 година с вдовицата му се свързал спиритистът медиум Артър Форд. В състояние на транс той е произнесъл думите: „Розабела, отговори, кажи, моля те, отговори... погледни, кажи, отвърни, отговори, кажи.“ Потресената Беси декодирала поредицата от шифровани слова като „Розабела, вярвай!“.

Тя подписала заявление пред трима свидетели, между които и редактор на „Сайънтифик американ». В него се казва: «Искам да заявя, че предаденото ми от Артър Форд послание напълно се покрива с уговорената между нас с Хари последователност от думи.“

▪ Подаръци от ноосферата

Знаменитият днес в Русия полиглот Вили Мелников отначало въобще не е имал някакви особени умствени заложби. През 1985 година обаче той се озовава в Афганистан, където бива ранен и изпада в клинична смърт. След възстановяването си получава невероятни способности за обучение – „подаръци от ноосферата“, както ги наричат учените. В момента Мелников владее над 100 езика (между които и напълно изчезнали древни) и устремно напредва в науките астрофизика, вирусология, ентомология, изобилстващи с милиардите си имена на насекоми, вируси, звезди и галактики.

▪ Паралелните светове съществуват!

Това заявиха група австралийски учени начело с Джон Уеб.

През октомври 2010 година списание New Scientist публикува статия за регистрирания от тях факт, че константата Алфа се е превърнала в променлива величина! Това откритие (получено след анализ на светлината от далечни галактики, преминаваща през космически облаци от метални частици) поставя под съмнение редица основи на съвременната физика, включително и Айнщайновата теория, според която скоростта на светлината е неизменна в пределите на Вселената. Откритието довело учените до извода, че паралелните светове наистина съществуват и за тях постоянните величини на нашия свят не са валидни. Например константата Алфа е различна в различни области на пространството – това вече е доказан факт!

Преди година същото списание съобщи за друго откритие, поставило под съмнение Теорията на относителността. Американската астрофизичка Рейчъл Бин забелязала, че коефициентите на изкривяване за време и пространство при преминаването на светлината през гравитационни лещи не са такива, каквито би трябвало да бъдат според Айнщайн. Тя регистрирала, че преди 8–10 милиарда години коефициентът на изкривяване на времето е превишавал три пъти коефициента на изкривяване на пространството.

През 2007 година пък – след серия експерименти – немски учени от Кобленц също са поставили под съмнение Теорията на относителността. Те доказали съществуването на зони с „нулево време“, като регистрирали фотон, движещ се със скорост, по-голяма от тази на светлината.

В статията си Джон Уеб посочва, че откритието на неговата група напълно ще промени представите за нашия свят, който не е единствен и съществува успоредно с други. „Ако всичките ни изчисления са верни – пише той, – това означава обръщане на физиката с главата надолу.“

▪ Имало е космосекс

Френският писател Пиер Колер твърди, че и американските, и руските космонавти са правили секс в космоса. Това е ставало в рамките на изследователски програми, изучаващи възможностите за дълъг живот в космоса.

В излязлата наскоро книга „Последна мисия: „Мир“, човешко пътешествие“ Колер пише, че темата е засекретена, но той е сигурен, че секс в космоса е имало! Учените трябвало да узнаят доколко са възможни половите отношения без гравитация. В закрит доклад на НАСА се говори за проект под кодовото название STS-XX, проведен по време на космически полет през 1996 година. Изрично е упоменато, че учените са избрали десет от 20-те най-разпространени секс пози. После двама космонавти от мъжки и от женски пол ги изпробвали в реалните условия на безтегловност. Всичко е било записано на видео, обаче лентата била толкова засекретена, че дори на НАСА са предоставили копие, силно орязано от цензурата, съобщава The Guardian.

Интересно дали това е грижа за моралния облик на учените от НАСА?

Фантазия без граници
Пътят на меча в съвременния свят
Haru
ЗЛАТЕН КАН
ПИНГЕА
ФЕНТЕРНЕТ
ЗЛАТЕН КАН
Благоевград
27-30 август
2009
http://citadelata.com
http://sivosten.com
http://sf-sofia.com
Откъде идвате...
terra-fantasy.info
ФАНтастика & ФЕНтъзи
53
Тема на броя: ЧЕРЕПИ
9 небесните жители
ДУЕТИ
21
МИНАЛО, НАСТОЯЩЕ И БЪДЕЩЕ В БУРГАС

Има книги, станали „широко известни в тесен кръг“. Това важи особено за колективното творчество на млади писатели фантасти, отдавна гравитирали около клубовете по фантастика, евристика и прогностика. Нека мимоходом отбележим, че през 80-те години на XX век тези формации бяха общо над 20 в повечето големи градове на България.

Ето, такава книга е повестта „Полетът на „Буриданово магаре“, писана щафетно от група автори на клуба „Иван Ефремов“ (София) и дълги години разпространявана като машинопис, а после – и като мит и легенда на българския фендъм. С тази публикация ние възстановяваме една историческа истина. Някои истини действително са исторически – дори когато будят смях.

Наталия Маринова

БЛИЦ ЗА БУРИМЕТО

Ама че чудновата, дори екзотична думичка: Бу-ри-ме□!

Обла, стегната и енергична като топка за тенис, която без умора прелита над мрежата. Да си призная, доскоро въобще не бях я срещала – нито в 12-годишната ми практика на журналистка, нито пък покрай моята втора магистратура. Уви, отделни термини умеят да се крият не по-лошо от гущерчета из храсти, докато не ги облееш с ярка светлина*.

Такъв силен лъч стана за мен запознанството ми с млада влюбена двойка от фондация „Човешката библиотека“. От тези хора чух за първи път оная странновата дума: те, виждате ли, се готвеха да включат някакво си Буриме в техен предстоящ алманах. Преодоляла вродената ми скромност, аз си измолих един файл за четене. И ето, скоро вече плувах стоплена и усмихната из буримейски води.

На другия ден ми се прииска да познавам автора на нестандартния текст… който се оказа фантастът-оркестър АТАНАС П. СЛАВОВ. Уредиха ми среща с него в пицарията на бившия Младежки дом и там ние – хм, не без златистата помощ на пържени картофки плюс бира – си направихме хубав предварителен разговор за живота и изкуството.

Подир седмица успях да взема от Атанас късо като спартански меч, но съдържателно интервю.

Въпрос: *За машината на времето някакви трийсет-четирийсет годинки са просто „хапка за единия зъб“... Вие, господин Славов, спомняте ли си как именно и при какви обстоятелства се роди идеята за Буримето?*

Отговор: Най-напред трябва да опиша рамката на реалните събития. Тогава

---

* Буриме ще рече стихотворение, което се пише с предварително зададени рими, ала тук случаят е доста по-различен. – *Б. авт.*

течаха първите години на 70-те от миналия век, ние току-що създавахме клуба в София и бяхме пълни с креативна енергия, която се разплискваше през ръбовете на душите ни. От самото начало ни беше ясно, че ще правим пародия на основни положения във фантастиката. Разбира се, още не бяхме гледали „Междузвездни войни“ (колко далеч бяха те!), измисляхме всичко като за пръв път и си доставяхме неизразимо удоволствие. Идеята за подобно умотворение ни беше позната от списание „Техника – младежи“, където мнозина известни съветски фантасти продължаваха историите си един след друг.

Решихме и ние да опитаме според собствените си сили.

Въпрос: *Ами защо чак сега се появяват – на хартия или в електронен вид – отломки, тоест отделни части от епопеята Буриме?*

Отговор: В продължение на около година завършихме първа книга, състояща се от над 120 страници, а после започнахме втора. Помня, че в нея се включиха допълнителни автори, станали фенове на поредицата, докато тя се пишеше. Понеже нямахме средства за копиране (пък и ксероксите по онова време бяха под контрола на органите), ние четяхме от машинописния оригинал, който в даден момент се загуби. Никой не си призна, че го е взел. Е, по-късно е имало и самоподценяване от наша страна...

Въпрос: *Казано на високопарен език, кои бяха основните „демиурзи“ на този мегатекст? А инак, с думички прости: кои хора пишеха главите на Буримето?*

Отговор: Един от най-главните автори, макар и не по обем на сътворените части, беше биологът Алексей Чернов – баш шегаджия и пародист в ранното ни клубно общество. Аз лично съм много благодарен на тоя мъж, защото той ме научи да понасям шеги и приятелски подигравки (дотогава никак не го умеех това: както всеки млад мечтател бях болезнено чувствителен към всякакво шеговито интерпретиране на позициите ми). Альоша създаде и до голяма степен бе прототип на мосю Аристид – духовния аристократ на празнолета, непрекия потомък на ахейците и галите и т.п. Ние със Сашо Карапанчев бяхме нещо като работните мулета на текста. Всяка новонаписана част се четеше на всеослушание и се превръщаше в истински празник на колективното общуване.

Специфично бе участието на младия Юрий Илков. Той, бидейки все още лейтенант, вече беше известен с прозвището си Генерала. Никога няма да забравя сборищата ни в неговата ергенска квартира зад Нотариата, която любовно наричахме „Къснoприемница под пагона“, понеже там се изсипвахме цяла тумба след 22–23 часа, когато най-после успяваха да ни изгонят от Младежкия дом. Не ми се мисли как Юрата е отивал на другия ден на работа в 6... Помагаше и Георги Арнаудов, който тогава беше кандидат-автор и двамата заформяхме нашето по-късно сътрудничество.

Дори се сещам, че имаше не особено кадърни мераклии, които написаха отклонения от сюжета, но те не бяха одобрени от основния творчески колектив. Доскоро из папките ми се мяркаха такива машинописи...

Въпрос: *Освен частите с по-самостоятелно звучене, дело на Александър*

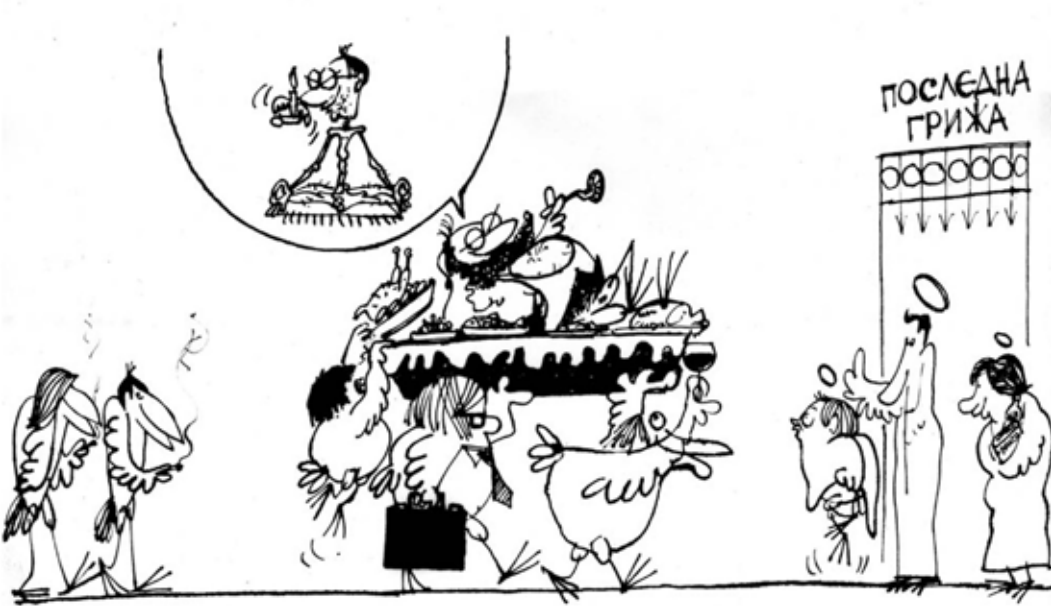

Група фенове в началото на 70-те години – дружески шарж от Пламен Аврамов.
Първият вдясно е Атанас П. Славов, а пък вторият отляво – Александър Карапанчев

Карапанчев или на самия вас, съществуват ли други запазени? Нали един класик със славянско име беше казал, че ръкописите не горят?

Отговор: Абе, те може и да не горят, ама се губят. Нямате си представа какво ли не съм правил, за да ги намеря!!! Дълго време подозирах колегата Васил Сивов, че съм му дал Буримето да го чете, но се оказа, че не! Така частите, написани от Чернов, са най-сериозната загуба на текста – в тях допълнително бяха мотивирани доста от чертите на Аристид, Халофер и мадам Ахак Хък. Това съответно би могло да породи известно недоумение у съвременния читател.

Въпрос: *Погледнато през вълшебния кристал на толкова текли-изтекли години, как преценявате сега Буримето? И къде е мястото му в обобщената картина на родната фантастика?*

Отговор: На моменти ми се струва, че то вече е загубило своя чар, а аз си го харесвам само защото ми напомня за мен – младия. Ала докато го сканирах и редактирах за публикация (която практически се явява първа), въпреки литературните му недостатъци реших, че си заслужава да бъде прочетено и днес...

Въпрос: *Добре, но има ли какво да вземат от това Буриме съвременните ни фантасти – от неговия текст, от социума, когато то е създавано, въобще от целия този експеримент?*

Отговор: Мисля, че да, и то не е единствено докосването до онова, над което сме се смеели и подигравали тогава. Смятам, че в „Полетът на „Буриданово магаре“ (така бяхме озаглавили нашия опус) още живеят универсални сатирични и лирични попадения, които са над времето. За моите части ми е трудно да пре-

ценя, обаче цялостните истории на Карапанчев според мен са истински фантастични разкази с оригинални социални идеи и с плътна по своему атмосфера.

Въпрос: *Накрая – господин Славов, знаем, че оцеляването на днешния отечествен фантаст е свързано с много болки и тъги. Да ви попитам: вие лично как успявате да се преборите с тях?*

Отговор: По метода „Луд умора няма“. Например – на фона на пълното равнодушие към нашего брата от страна на масовото общество – наскоро в Бургас основахме национално Дружество на българските фантасти, наречено „Тера Фантазия“. И си подадохме един на друг ръка. Или както би казало самото Буриме: „Ако се взаиморазбираме взаимообразно, защо да не се подкрепяме взаимоуважително?“

Котешка опашка на интервюто

Малко след като угасих касетофончето си, в пицарията влезе – брей, че съвпадение! – Александър Карапанчев. Познах го веднага по любимия му каскет а ла доктор Уотсън, пък и нали неотдавна бях правила с него нещо като интервю за фестивала „Аелита“. Без да се помайва, той си поръча мастика и айрян, а аз му пуснах пресния ни запис, докато изчаква келнерката.

Ето че Ал. К. наклони глава, заслуша се.

„Браво, моето момиче, браво! – каза той най-сетне и с типичната си фамилиарност ме тупна по рамото. – Ма-алко по-литературни са ти въпросите, отколкото е нужно, ама инак хубаво сте се сетили да възкресите частичка от онези времена. Само че аз имам и някои допълнения по темата...“

Към допълненията му спадаха: а/ че пръв от компанията им Алексей Чернов е предложил да пишат Буриме (и не е лошо да се отпечатат няколко мелодично-иронични стихотворения от Альоша); б/ че именно той, Карапанчев де, е „родител“ на старшина-школника Халофер, а Атанас П. Славов е изобретил лазурната Ахак Хък и червеноликия Цвеклониус; в/ че авторите буримейци са творели на различни, ала исторически адреси в столицата: например „Граф Игнатиев“, „Цар Шишман“, където по-късно отваря врати първият офис на НДСВ, „Паропроводна“ и т.н., и др.

Като стар педант от зодия Дева, Ал. К. искаше да изсипе още някакви факти по въпроса, обаче Атанас изведнъж забеляза, че, охо, вече е 8 без 20 и трябва бързо да се качват в клуба. „Момчетата чакат!“ – повтори той два-три пъти, сочейки с пръст нагоре. Ако правилно съм запомнила, тогава предстоеше обсъждане на поредния алманах „ФантAstika“.

Да, но аз все още не бях го чела – затова реших да си тръгна въпреки мъглата, та у дома на спокойствие да редактирам току-що взетото интервю.

Полетът на „Буриданово магаре“

Атанас П. Славов

Бар „Формоза“

Трансгалактическият празнолет „Буриданово магаре“ се носеше по обсипаните с космически прах друмове на Галактиката. Неговият духовен глава мосю Аристид, изпълняващ по съвместителство длъжността Генерален космосъзерцател, се бе отпуснал пред централния екран и пребиваваше в блажена дрямка. Пред неговия душевен взор се нижеше издрасканата лента на спомените от близкото и недотам близкото минало. С потресаваща детайлност в кадъра на паметта му възникнаха плесенясалите стени на бар „Формоза“, където той и старшина-школникът от Военно-търговския флот Халофер давеха скуката си в долнокачествено уиски. Аристид четеше любимия си вид проза – менюто! Синтетичният мозък на Халофер, безнадеждно остарял модел, негоден за инсталиране на И. И., непрекъснато бъркаше пистите на мисълта си, така че на моменти репликите му придобиваха неподозирани и неподозреваеми обрати.

Мосю Аристид се помъчи да изчопли от спомена някой от номерата на стандартната полузабавна програма в бара. И тутакси в киносалона на подсъзнанието му изскочи метр Жану – барманът с най-мегалитен нос в цялата Галактика. Той отваря уста да обяви поредния номер, но не успява. Номерът е започнал без него, и то откъм противоположната посока – вратата.

Да, вратата се отвори, даже (ако не го лъжеше паметта) през пантите. Това, което влезе, имаше твърде много краища и нито едно начало. Съществото закриволичи между масите, устремено към бара, където мегалитът на Жану набъбваше в застрашителна удивителна. Пъшкащото явление се закова пред масата на мосю Аристид и изломоти:

– Извинете, ако аз... нещо... – след което се разпадна на две части.

Първоначално мосю Аристид реши, че това се дължи на крайната степен на смущение, но след като се вгледа по-внимателно, разбра грешката си. Неопределеното явление бе изпуснало от себе си един напълно определен хуманоид с червена като цвекло физиономия, който мигновено се свлече на пода и с изражение на пълна некомуникабелност продължи да доглежда отдавна започнат сън.

Другата част на явлението, останала след неговото отделяне, се оказа очарователен небесносин септопод, по-точно септоподка, несъмнената грация и темпераментните оранжеви очи на която издаваха твърдо принадлежността ú към изящния пол. Тя се засуети около лежащия. Мосю Аристид понечи да се върне към менюто, ала това явно не му беше писано. Халофер в пристъп на гражданска

съвест скочи и с помощта на септоподната дама вдигна хуманоида, за да го монтира на срещуположния стол.

„Сега поне има шансове да стане интересно“ – оптимистично предположи гръкофранцузинът и с поглед на познавач огледа дамата, която никак не беше зле. Мосю Аристид ненапразно носеше в себе си 50% френска кръв. Той разбираше от жени, ценеше параметрите им и познаваше правилата за контактуване с тях.

– Многозвездна коксан – изящно произнесе той универсалната формула за обръщение към разумно същество от женски пол, – как бихте позволили да ви наричам?

По лицето на коксан пробягнаха чаровни зелени петна и тя неудържимо заприлича на кисела краставичка – от онези, които мосюто бе свикнал да възприема предимно със сливова.

– Името ми е Ахак Хък – изчурулика тя с нежен молюскоиден акцент. – Жителка съм на бившата планета Фък.

– Бившата? – с нефалшифициран интерес запита потомъкът.

– О, да! – изхлипа коксан и протегна към очите си няколко пипала с носни кърпички. – Нашата планета беше разкъсана, ама наистина разкъсана от демографски взрив!

– М-да-а – проточи с топло съчувствие непрекият потомък на французите. Беше му пределно позната тази модна в последно време форма на гибел у провинциалните цивилизации. – А вашият... хм... спътник?

Коксан Ахак Хък се разхлипа окончателно. Картечен откос от сълзи сразипепелника. Фас изцвърча и угасна – невинна жертва на чужди страсти.

– И той е като мен! – плачеше септоподката. – Ние с него имаме обща съдба. И той е последен, ах, от своята раса! Той е жертва на информационен пото-о-оп! Ах, хлъц, извинете, мосю. Аз лично го извадих от потопа, правих му изкуствено дишане! Знаете ли колко терабайта беше нагълтал клетият! Още малко и щеше да се удави. Оттогава си е все такъв: чуе ли разговори или види събития, които носят информация, моментално се изключва. Очите му се затварят, устата също. Изобщо – алергия към информацията.

Септоподката подсмръкна и доверително добави:

– Ама вие трябва да се запознаете! Аз ей сегичка ще се опитам да го включа.

Тя протегна пипала и по майчински открехна очите на цвеклоида, сетне повдигна кожените капачки на ушите му. Изпод червените гънки надникнаха подозрително будни очи. Те нещо преценяваха, нещо пресмятаха, нещо категоризираха, после устата се отвори и отчетливо съобщи:

– Излишно много битове!

И – хлоп! щрак! клоп! – последни се затвориха ушите, а на смаяния Халофер му се причуха секретни ключалки с цифров шифър.

По-нататък паметната лента на благородния гръкофранцузин беше съвсем издраскана и залята с уиски, така че на нея личаха само няколко по-драматични епизода.

Между тях беше например една оспорвана турнирна среща около кръглата маса (на рулетката), където поради неизвестни засега природни закони мосю Аристид непрекъснато губеше.

Затъмнение... и се появи следващият кадър: Халофер в ролята на девствен новак залага всичките си налични суми на червено, в резултат на което пред него изниква твърде прилична купчина жетони, стимулиращи доброто настроение. Спечелената сума се оказа напълно достатъчна, за да се наеме един нелош празнолет и купонът да бъде пренесен все така успешно във вселенските бездни. И ето че компанията се отправи към кантората на „Галактикал интерсолар“.

Атанас П. Славов

Чиновникът Шива

Празнолетно приключение, в което героите се сдобиват с Магаре

Усмивката върху лицето на чиновника беше увековечена чрез средствата на пластичната хирургия, та затова нещастникът процеждаше с труд през разтеглените си устни:

– Имаме прекрасен празнолет, точно за вас, господа, ах, простете, коксан, илюминатори с южно изложение, бронята му не пропуска никакви космически течения, а пък двигателите...

Докато ломотеше, петте му трансплантирани ръце чевръсто оформяха документите, а шестата почесваше пипонестото теме.

Прекрасният празнолет се оказа ръждив атомен галош, на който изправни бяха само ремонтните вундеркибери. Именно те предпазваха с механична самоотверженост „Буриданово магаре“ от окончателен разпад, разкапване и разруха. През своя пъстър живот мосю Аристид бе употребявал немалко празнолети и немалко от тях бе оставял в такова състояние, но със стопанисването им оттам нататък се занимаваха обикновено други.

– Е, защо един благороден мосю да не се повози и на такава каруца? – жизнерадостно си каза непрекият потомък на ахейците и поведе компанията по коридорите на „Магарето“.

Ахак Хък възторжено пляскаше със свободните си пипала, придържайки в останалите кротко дремещия цвеклоид. Халофер, едничкият що-годе професионален пилот тъдява, би могъл да забележи нещо нередно, ала пистите в главата му отново се бяха объркали, така че на него едва ли можеше да се разчита.

След като всички се разположиха по каютите, мосю Аристид извика старшина-школника. Без да обръща внимание на спазматичните му опити да възрази, непрекият потомък на своите деди започна да му втълпява, че той, Халофер, е единственият кадрови звездопроходец тук и ако той, Халофер, не иска нашите братя, сестри и, дявол ги взел, братовчеди по разум да останат в безплодно очакване на контакти, то час по-скоро да се заеме с пилотиране на празнолета, изпълнявайки по съвместителство длъжностите щурман, лоцман, боцман, кок, бордови инженер, както и инженер по двигателите, водопроводите и радиаторите, докато той, мосю Аристид де, с пълно съзнание за оказаното доверие се заема с длъжностите Централен и Фундаментален организатор на Контактите, Върховен консултант по Всякакви въпроси, Бордови философ, Старши корабен наблюдател и, естествено, Генерален космосъзерцател. Обаче той, Халофер, да не смята...

На това място благородният мосю прекъсна поучителното си слово по независещи от него обстоятелства. Една от стените на каютата, раздирана от комплекси и вътрешни противоречия, напусна вертикалния си стоеж и с грациозна неумолимост понечи да похлупи двамата събеседници. Непрекият потомък на

галите беше философ по натура и природа, поради което ненавиждаше всякакви излишно бързи телодвижения. Така че в създалата се неприятна ситуация единственото, което си позволи да направи, бе да се натъпче в креслото със сила, неизключваща известно достойнство, и да остави съдбата си в ръцете на провидението и високата облегалка на стола. И не сбърка. Край него (подобно на чиния, изстреляна от ръката на ревнива съпруга) профуча един ремонтен вундеркибер, подпря с рамо стената и раболепно застина в ъгъла.

– Коксан, Аристид, о! – възкликна Халофер, който все още пребиваваше в междупистово състояние.

Вундеркиберът протегна ръка и бръкна в ухото на неадекватно усмихнатия старшина-школник. В очите на последния се появи някаква осмисленост, ръцете му прекратиха хаотичните си движения, изпънаха се по шевовете и с възгласа:

– Кеп, разрешете да пристъпя към обязаности, задължения, необходимости, наложителности! – старшината се втурна към фок-мачтата на главния реактор.

Трогнат от тези драматични събития, мосюто извлече изпод стола своята чаша, предвидливо укрита там по време на инцидента, и отвори уста с намерение да каже няколко хвалебствени слова за нашите младши кибернетични братя, които ни спасяват. Но го спря погледът на вундеркибера: беше някак прекалено нагъл, намекващ, подсказващ и настоятелен. Страшна догадка парна мозъка на полуфранцузина. „И ти ли, Бруте!“ – изстена той, пък протегна на нахалника банкнота от един долар. Роботът светкавично я грабна и излетя през люка.

В обективите му светеше безкористна любов към паричните знаци.

* * *

На другата сутрин празнолетът вече пореше Вселената. В каюткомпанията се бяха събрали всички търсачи на разум. Дори цвеклоидът, изкушен от безинформационната тишина, щедро открехваше ляво око и дясно ухо. Върху носовия екран, проснат върху цялата предна стена, се шириш безбрежният междузвезден океан – крайно безконечен, приятелски враждебен, обилно перфориран с черни и бели дупки и, естествено, претъпкан с разумни и недотам разумни форми на живот от всякакви породи и разцветки, страдащи от непреодолим хроничен глад към контакти и братски събеседвания.

Мосю Аристид усети, че сега е моментът да се кажат няколко думи за предстоящите велики събития. Той се надигна и елегантно закръглената му фигура (продукт на скъпи вина и луксозни цигари) се открои върху фона на звездната безбрежност.

– Скъпи нехуманоидки и хуманоиди! – начена гръкофранцузинът. – Настана великият час, когато ние, представители на разумните раси от познатата Вселена, водени от могъщите и благородни нагони на познанието, се впускаме в търсене на роднини по разум! Напред към нови роднински връзки! Нека всички наши контакти преминават в дух на взаимно разбирателство и роднинска взаимопомощ, защото не е възможно да си взаимопомагаме, ако не се разбираме взаимообразно, тъй като за да помогнеш на някого, респективно той да ти по-

могне, е крайно нужно да знаеш как да се разбереш с този, на който мислиш да помагаш, и съответно той да се разбере с тебе...

Последните метри от споменатата лента в главата на Аристид изтекоха пред вътрешния взор на благородния елиногал. Верен на своята длъжност на Бордови космосъзерцател, мосюто се бе изтегнал пред носовия стеноекран и интелигентно бе проснал крака срещу безкрайността. Хоризонталната проекция на подметките му падаше върху Крабовидната мъглявина. Погледът му, макар и замъглен след доброто хапване, беше вперен в светлото бъдеще. Мисълта му нанизваше като лазерна връв грандиозен гердан от светлинни години, парсеци, галактики, мъглявини и друга космична бижутерия. Неусетно Фундаменталният консултант по всички въпроси, Специалистът по контактите и щепселите и Бордови мислител заспа.

Александър Карапанчев

Замъците на Модус

Между две галактики „Буриданово магаре“ забеляза ослепителна стрелка: Къмпинг „Остра емоция“.

„М? – помисли празнолетът. – М-м-м!“ И пое инициативата в своите копита. Започнаха да профучават прясно варосани парсечни камъни. Някъде се катурна мебел; издрънчаха зле закрепени съдове.

От всички тези движения екипажът се събуди. Мосю Аристид, като най-интелигентен в групата, надзърна през илюминатора и едва сдържа радостта си:

– Умно „Магаре“ имаме ние, колеги. Само ни е докарало пред чудесен обект. Халоферчо, войнико, грабвай си парите и да слизаме на лов за емоции!

Къмпингът се оказа табун от палатки. В едната далечина лъщяха звездолети от най-различни кройки и десени, а пък в другата далечина плаваха по галактичното море обикновени и нехуманоидни яхти. Вярно, че плажът не напомняше с нищо Рио де Жанейро, но сякаш рогът на мутациите бе наръсил пясъците му с вселенска паплач.

– Мосю – тросна се коксан Ахак Хък, – доколкото ви разбирам, вие ни мъкнете към бара. Ах! Ще отговаряте, ако черният ми дроб увисне, а носът ми се зачерви. Ох, адио, мой чар!

– Мадам – отвърна философът, – доколкото ви разбирам, вие искате да идете на плажа, за да демонстрирате колоритните си форми. Никой не ви задържа, обаче ще съжалявате, ако отблъснете кавалери като нас! – и той смигна на старшина-школника, който бленуваше срещу тях.

Халофер се потриуми с кое око да реагира и накрая взе, че козирува:

– Мадам е мосю, защо се карате? Доколкото ви разбирам, черният ми дроб се е зачервил и носът ми е увиснал, но никой не го задържа. Вие ще отговаряте, ако демонстрирате колоритните си форми и съжалите кавалери като нас!

Ахак се примири до първа по-различна възможност. Недалеч от бара пулси-

раше реклама: „Играле дом за звездолети“. В земята зееше фуния, откъдето долиташе кански грохот. Ето че вехт звездолет с алчно треперещ отражател се мушна във фунията. Замириса на стари космически вълци...

Барът беше интимно осветен.

Наоколо личаха сухопътни, водни, въздушни и подземни маси. Херцовете на невъобразими мелодии се смесваха като плазма с шампоан за плешиви. Тримата пътешественици видяха толкоз и такива обвивки на разум, че главите им направо закръжиха. В същия миг край дансинга се освободиха места.

Ухаеха сандвичи от водорасли, пържена на очи шунка, молюски алангле и други неподобни. В дъното бляскаше огледало, на чийто фон пъргаво се движеше барманът. Старшината и Ахак Хък подскочиха от сетивен стрес, докато потомъкът пак се убеди в неизчерпаемостта на битието.

Главата на този барман имаше трудно окачествими очертания. Елементите ú не търпяха стройна логика. Кожата бе шарена досущ като географска карта. Лявото око – бучка лед със зеница като капка майонеза; дясното – цвят от магарешки трън. Устата приличаше на ръчен душ. Индивидът притежаваше ръце, пипала, панцир. Това беше очебийното. Инак изобилстваше с още детайли, слени в шеметен хаос. Накъсо: самоходен коктейл от най-разнообразни раси. Най-интересен обаче бе носът му.

– Скромен модел на вулкана Стромболи! – определи го философът.

Наистина вместо нос чудакът използваше щръкнало кратерче. То неуморно бълваше дим през вулканична запушалка.

Без да пита, барманът поднесе специалитета на заведението и докато гостите го пробваха, искрено се изкашля:

– Ще се радвам, ако нашият освежител ви хареса. Както ви гледам, вие всинца се отличавате с поетична нагласа. И сигурно сте пишещи братя, познах ли? Какво: стихове, проза или драма?

– Рими в проза – призна си елиногалът.

– Ах – поласка се коксан, – аз пък съм непишеща сестра!

– Отговорът се чете в очите ви! – превари барманът Халофер и додаде: – Простете за любопитството, откъде долетяхте и като как си запълвате времето?

Мосю Аристид тъкмо щеше да отклони преките въпроси, когато лазурната септоподка чуруликна:

– Ох, да знаехте откъде идваме! Чували ли сте за Земята? Ах, там е така скучно! Тя прилича на квартал от родното ми Фък, а моят незабравим обожател Цвеклониус...

– Мълчи! – изсъска потомъкът. – Мон ами, ние всъщност сме звездопроходци и търсим роднини по ум и разум, та да се уверим, че сме уникални.

– Хе-хе! Тогава вашата цел е стигнала апогея си. Нали забелязвате колко и какви клиенти съм приютил – всичките те са ви роднини по тоя показател.

– Ах, да знаехме, че идваме от Земята! – забрътви в този момент старшина-школникът. – Всички сме незабравими и уцелихме апогея си във вашия квартал, а моят така скучен бар „Цвеклониус“...

– Я! – изуми се чудакът барман. Носът му изхвърли гъст серен дим. – За пръв път виждам някой да се напие само с половин чашка от специалитета ми! Трябва да запиша това в спомените си.

– Ще сгрешите – намръщи се мосю Аристид. – Халофер още не е пиян. Просто има объркани писти. Но на въпроса. Да, за родните сте прав. Обаче във вихъра на приключенията ние загубихме един приятел, когото сега търсим под път и над път.

– Ами как изглежда той? Може да се е мяркал насам.

В действителност барманът беше стар познайник. Сещате ли се? Метр Жану – прочут между литературните историци, защото е обслужвал великата четворка при сближаването ú във „Формоза“. Той спечели много пари и обходи хиляди планети, като почти на всяка лягаше под ножа на пластични операции. И днес всеки клиент, човекоподобен или не, би могъл да намери в облика му нещо родно – неговата слава гръмна; изплете мрежа от увеселителни имоти. Метрът бе забравил откъде идва, ала знаеше къде отива.

– Не! – каза Жану след описанието. – Такъв не се е вясвал в бара. Но чуйте, аз ще ви отправя атрактивно предложение. Защо не потърсите приятеля си на моята планета Модус?

И търговската жилка у чудака тъй се разигра, че стромболовидният му нос изригна пепел, горещи камъчета и други вулканични продукти. Мосю Аристид се дръпна, а докато Халофер се хилеше неангажирано отсреща, вулканчето заклокочи и плисна лава. Барът издрънча от земетръс четвърта степен. Огнената струя шляпна точно в лицето на непрежалимия, който изви от болка. Лавата препече бузите му досущ като тостер.

– Леле, каква стана тя! Помощ, помо-ощ! – засуети се търговецът и напръска с пулверизатор раните на старшината. – Моля ви, дръжте се! Болката ей сега ще ви отпусне. Извинете: лош малшанс!

– Ах! – запляска коксан от острата емоция. – Кураж, Халоферчо! Аз харесвам мъже с интересни дефекти! Ох, ох...

– Не излагай пагона – добави космосъзерцателят. – Войник без рана хич бива ли? Хайде, ще ти мине като на младенец, мон шер фис!

Школникът се завъртя и погледна в огледалото. Коварната лава бе изваяла по страните му чаровни алени трапчета. „Не излагай дефектите, моля – помисли Халофер. – Пагонът ей сега ще те отпусне.“

– Не се тревожете – успокои бармана мосю Аристид. – Нашият приятел жив не се предава. Нали така, Халоферчо?

– Жив не се тревожа – процеди потърпевшият.

– Войник – кисело се подсмихна метр Жану, – войник, ама току-виж подронил авторитета ми, граден с толкова обич. Слушайте, говорех ви за Модус. Тя е между най-големите увеселителни заведения във Вселената. Там можете да прекарате фамозно и да потърсите приятеля си. Шансът е велик, гаранциите – безотказни! За компенсация на злополуката ще ви направя люта отстъпка.

Епикуреецът щеше да сподели резервите си, но Халофер побърза да се махне

от този полигон на позора и веднага наброи сумата в звонк.

– От какво естество са все пак увеселенията на Модус? – запита потомъкът, надушващ измама с препатилия си нюх.

– О! – размаха всичко възможно барманът, едва сдържайки носа си от нова ерупция. – Изненадата е включена в цената. Нали виждате купищата същества, събрани тук? Е, те до едно са кандидати за въпросната планета и преди пътя се подкрепят скромно. Вашите поетични души ще бъдат наситени!

– Ах, най-после! Да тръгваме, кръвта ми вече пее рими в чест на Модус! Ох!

– Ето ви сега два ключа – продължи метр Жану. – Върху бронзовия са гравирани координатите на моята Модус. Със сребърния пък ще отключите херметическия плик с указанията, щом отлетите по живо, по здраво...

Изведнъж се чу звънец. Сигнализираха от игралния дом за звездолети. По таен път барманът се спусна в зала, просторна колкото десетина стадиона „Маракана“. Там, ту с подем, ту в униние, звездолети с ренесансови очи играеха барбут. Техните огромни зарове трополяха като гюлета. Когато нямаха пари, залагаха части от себе си. В ъглите, подобно епитафии на космически одисеи, се валяха кораби без обшивки, без сопла, без компютри или обрани до такава степен, че им бяха останали само дрипави кресла или шепа ръждиви втулки.

„Буриданово магаре“ бе спечелило, обаче му липсваха налични, за да си погаси заема.

– Хей, катили, омръзна ми с вас! – изхриптя метр Жану. – Плащай, „Магаре“ недно, ако не искаш да ти конфискувам двигателя!

Празнолетът пожела да замете с опашка бармана, но размисли и със знаци го прикани да надникне в устата му. Вътре светеше златен зъб – спомен от авария в галактичен риф. Търговецът почна да го откача, а „Буридановото“ на секундата надуши познат аромат. Окото-магарешки трън! След като му извадиха зъба, празнолетът любовно отхапа тръна.

Метр Жану пресметна, че загубата не е фатална и че достатъчно е оскубал нашите герои.

– И аз пострадах – сервилно каза той, застанал пак на бара. – Какво да се прави: инфарктна професия! – обръщайки се към мосю Аристид, измъкна кокетна кутия от пластик. – Вие ме поразихте с поетичния си ум. Затова ще ви подаря нещо специално. В кутията ще намерите лула, която щом угасне – свирука. Има и тютюн от моите хидропонни ферми на Антагония.

Гръкогалът му благодари без преструвки. Вечерта Жану записа в своите „Спомени на космическия търговец на емоции“: „Днес пласирах 7-милионната лула с антагонистичен тютюн. Още един зарибен клиент. Така, с присъщия ми грандиозен замах, аз си отмъщавах за някогашната нищета в живота...“

Барманът чудак ги изпрати до входа. Вместо ляв крак влачеше върху ролкова кънка опашка на тритон. Накуцващ спорадично и сякаш на шега, той бърбореше:

– Не се съмнявам, че ще останете изключително доволни от Модус! На□, да ми съсипете кристалната брада, ако лъжа!

„Непременно – реши мосю Аристид. – Но само ти си знаеш къде ти е брада-

та. Лично аз предпочитам да ти откъсна миниатюрния Стромболи!“

„Буриданово магаре“ се издигна над къмпинга. Няколко чуждопланетци се стреснаха от рева на неговите мотори. Метр Жану разпери пипала, а в здравото му око експлодира комерчески хохот.

Празнолетът препусна със сюрсветлинен галоп. В игралния дом бе спечелил квазикомпютър. Вундеркиберите му го монтираха и сега „Магарето“, надарено с интегрален интелект, който пазеше в тайна от екипажа, слушаше потомъка. Потупвайки от време на време мустачките си, той четеше указанията на висок глас:

„*1.* Модус е планета на двете най-големи блага – природа и любов. И двете са девствени.

2. Всички помним приказката за Спящата красавица. Фирмата „Жану & Вселена“ дава на тази приказка реален живот.

3. Модус е осеяна със замъци от всякакви цивилизации. В замъците спят красавици/красавци. На куб. км се падат 10 такива красавици/красавци. За хроноскуб. км числото е 100,8.

4. При намирането на замък събуждате с целувка идентифицирания обект: той става ваша собственост.

5. Ако обектът не ви харесва, от него получавате безплатен талон за ежевековната лотария на „Жану & Вселена“. Празно просто няма.

6. Всеки еднократен маршрут се заплаща отделно.

7. Информбюрото на Модус разполага с реномирани красавици/красавци за недоволните клиенти.

8. Фирмата ви желае завидни успехи и се надява пак да ви обслужи образцово. За контакти и справки...“

– Звучи пикантно! – мосю Аристид запали подаръка на бармана. – Стига да не стане някоя инфекция, ще прекараме приятни мигове. А току-виж сме открили и Цвекльо. Какъвто си беше алергичен, знаеш ли го накъде е избил?

– Ох! – разтревожи се сладостно коксан от Фък. – Колко ли замъка ще мога да намеря? Ах, дано ми помогне самият бог на любовта!

– Такива сте вие жените, мадам – каза философът. – Какъвто и мъж да ви падне, отново ще пожелаете бога на любовта. Се вотр натюр!

Старшина-школникът погали вулканичните си рани:

– Звучи инфекциозно. Стига да ни прекарат приятно, ще избием Цвекльо. Какъвто и бог да ни падне, ние винаги ще бъдем алергични!

Докато пътешествениците реагираха по своему, „Буриданово магаре“ се озова на посочените координати. Уви, там бе пусто, сякаш бяха влезли в прахова мъглявина. Направиха проверка: грешката беше равна на нула.

– Измама! – кресна епикуреецът. Лулата му угасна и взе, че засвирука: „Тит-тии-тит-тии!“ – Добре де! – той поднови огънчето. – „Магаре“, я карай назад! Здрав елемент няма да оставя по онзи мизерен барман!

Празнолетът тъкмо обръщаше, когато нещо слабо иззвънтя. Огледаха се. Носът на кораба беше засегнал една едва мъждукаща врата, окачена свободно

в космоса. Мосю Аристид излезе, без да се колебае. Вратата представляваше рамка от най-проста тел. Той я обиколи от всички страни; накрая откри ключалката. Още щом превъртя ключа, от дълбочина изплува ярко зелено кълбо.

Това бе планетата на природата и любовта.

След миг „Магарето“ кацна. Местната природа се оказа точно според упътването. Наоколо се разгъваше расова поляна и не се виждаха никакви замъци. За контраст в синьото небе се протягаше като гигантска анаконда смог. Смогът беше нарисуван. Внезапно долетя малък сателит, окичен с антенки не по-лошо от таралеж, и басово изстреля:

– Привет, привет! Дайте веднага ключовете и указанията, за да не ви анихилирам! Едно-о...

Бордовият потомък ги протегна. Сателитът лапна с апетит пожеланите сечива и много по-басово разясни:

– Аз съм упълномощен да следя за вашето поведение. Внимавайте да не ми отваряте излишна работа. Ще ви потърся след три дена – и се изпари по-яко от дим.

На поляната растеше дърво, отрупано с маслини плюс чепки френско грозде. Елиногалът с атавистична носталгия нахапа няколко плода. Всеки от групата определи маршрута си. Коксан и Халофер тутакси изчезнаха в собствени посоки. Мосю Аристид закрачи без натягане. Скоро забеляза горичка, която го вдъхнови: „К`во толкова? Ако фирмата не лъже, замъците са редом с мене. Най-напред да попуша на завет, пък после или аз ще удивлявам света, или той – мене...“

Мосюто не грешеше. Понеже ухаещата на печена гъба горичка, под чиято сянка се опъна, бе всъщност своеобразен замък. В клоните ú спеше красавица-птица от Нгогонгого-2.

Но и метр Жану си владееше отлично занаята. Антагонистичният му тютюн съдържаше какво ли не, ала на първо време въздействаше чрез опиума. Изпаренията му превзеха главата на космосъзерцателя, така че пред него, човека на всички епохи, започнаха да се явяват философите от всички школи. Най-челният гост беше Епикур.

– Калимера калиспера! – поздрави мъдрецът и подхвана: – Боговете отчасти са съвършенство, подобно на човешкото, което възниква благодарение на подобието на образите от непрекъснатото сливане на подобни образи в едно и също. Разбра ли, ученико?

– Въобще не ми мъти интелекта! – Аристид отново натъпка музикалната лула. – Трудно е да бъдеш бог, язък ти за голямото чело. По-добре кажи нещо епикурейско, задушевно!

В този момент Ахак Хък роди типично свой план. Тя пресече маршрута на храбрия войник, скри се под колоритен храст и задебна.

Халофер маршируваше по пътеката. Раз-два, раз-два... че и три. Главата му гъмжеше от копнежи за щастие, пъстроцветно като фазанария. Беше топло. Севернякът спеше в замъка на фьона. Ароматите на девствената флора нахлуваха

с пълна па□ра под униформената фуражка. Слънцето разтапяше утайката на годините, а озонните струи тичаха върху обърканите писти и всичко това имаше лечебен ефект. Старшина-школникът си върна нормалния начин на говор.

Тогава стигна до онзи храст и възторжено го ритна. „Ах!“ – прошепнаха отвътре. Халофер разгърна шубраците. Там се гушеше септоподката от Фък. Нейните горящи очи бяха сякаш смес от червени и жълти калинки. Тя визираше без свян интересните дефекти на школника.

– Коксан – викна ú той, – махайте се час по-скоро от пътя ми! Вие не сте мой тип. Губите си времето, вместо да търсите замъци!

– Ох, Хали-и! – разнежи се Ахак, мислейки: „Виж го ти, ама че капризен обожател!“, и амбицирана от сблъсъка, направи няколко двусмислени пируета.

Войникът я заряза без повече приказки.

Мина край езеро, където спяха цивилизовани жабоци от Денеб-3. Иззад комфортен облак надникна херувимче-красавче от Цинцифуция-4. То не спеше, горкото, защото бе твърде рядка порода и метр Жану го караше да бродира салфетки за американско сервиране. Херувимчето плесна дланички, като зърна пълния с лирична сериозност Халофер. А Модус не се шегуваше, ами продължаваше да го лекува. Пчели опрашиха бузите му със скоротечен мехлем – и раните изчезнаха.

В една падина той се натъкна на замък. Сърцето му просто подгизна от адреналин. Щом отвори вратата, го удари такъв мирис на вкиснат фураж, че старшината отхвръкна на десет километра. И правилно. Замъкът беше живо същество: красавица от Алгол-5. Колкото стаи – толкоз и по□ла, а пък в мазето държеше хуманоид, който бе постройка.

Някъде далеч чуруликаха славеи, опиянени от любов.

Докато мосю Аристид агитираше Епикур да си направи кефа чрез лулата му, коксан изскочи от храста. Реши друг път да смахне Хали и навлезе в дебрите на Модус. Изпречи ú се река от тоалетно мляко. Септоподката гордо се изми, без да подозира, че реката е замък на самците от Старофигия-6. Шушнеха октомврийски листа. Духаше влудяващ априлски вятър. В отговор Ахак лелееше твърдо.

По някое време се добра до изоставена кариера за червило № 241, която представляваше фамилно гнездо на сатирите от Виндемиатрикс-7. Чудо на чудесата! Разхълца се от радост и цял следобед кърти червило. Небето я гледаше с неспособен поглед, обаче тя не го гледаше никак.

Ето че закономерно се стъмни.

Галактиката извади спиртограф и бързо-бързо размножи звездите си. Халофер замръкна в лозе; гроздето му имаше резонен вкус. Уморена от козметични авантюри, коксан заспа на видно място. При потомъка пък дойде Сенека.

Мосюто смътно си спомни за какво е на Модус, ала от опиума нямаше сили да се изправи, за да събеседва на равна нога с римлянина.

– Сик транзит глория мунди – въздъхна Сенека.

– Така е тя! – кимна нашият философ. – Тъй минава световната слава. Хайде

заминавай и ти сега, че да дремнем...

Сенека стоически се отдалечи. На по-близкия му крак елиногалът забеляза ластичен чорап против разширени вени и после мигом захърка.

Над тримата герои с басов кикот прелетя сателитът.

На следващия ден Ахак се събуди разочарована, но отпочинала – и веднага запърха. Изненадваха я фонтани от пудра, лагуни пачули, ливади от дънков плат или дървета, окичени с бижута. Опиянена от мимолетното, тя не успяваше да разпознае нито един замък.

Към пладне муха-острожилка свести космосъзерцателя. Той се протегна сладко: „О-ха!“ и едва не срина мравуняка под дясната си ръка, в който спяха миньончета от Дзиндзифюл-8. Под свиркането на лулата му започнаха да триумфират Монтен, Мур, Маркузе, Михайлов и други творци на интелекта.

От своя страна Халофер прекосяваше неутрални полета. Въпреки постния релеф неговото сърце жадуваше. Спъна се и видя буренясал трап от учебна полоса. Обзет от куп непомръкващи спомени, школникът се пошегува:

– За раздаване на партенки – мощно ура! – след което рипна право в трапа.

Внезапно попаднал в хронос-пространството, той се озова пред едропанелен замък. Бръмчейки недоволен, се появи сателитът. Но всичко бе според указанията и стражът нямаше повод да се намесва.

Дано не провали шанса си, Халофер влезе привидно спокоен. Като си припомняше приказката на Шарл Перо, отиде на тавана. Там, сред заспали букети и гънки, идентифицира красавица. Хареса му от пръв поглед. Придърпа куртката, килна фуражка за абордаж и взе, че събуди с целувка обекта.

Тази целувка щеше да го пари цял живот.

– Мамзел – изшепна старшината, петите му се качиха в сърцето, – имам честта да ви освободя от многовековния плен на съня. За мен това е неописуема радост! С другите ми беше така скучно. Нека от днес душите ни се свържат навеки! Чакам... да, чакам да ме посветите в прелестите си.

Красавицата бе хуманоидка от Капела-9. Отличаваше се с грейпфрутов загар, а погледът на сините ú очи светеше изящен като ножче за ампули. Тя грижливо размисли, преди да откликне на предложението:

– За мен това е многовековен мамзел. Аз не мога навеки да описвам душевната чест. С нея е прелестно скучно, да, да. Чакам така свръзка!

Възбуждащ глас, школуван космолинг. Халофер обаче изтръпна до мозъка на костите. Прочисти клепналите си уши. Ала те нямаха вина. „Ех, затуй ли прелетях половината Вселена? – ужаси се незабравимият. – За да срещна тук своя бивш недъг?“ Все пак се окопити и каза:

– Разбирам нежното ви вълнение, о, чаровна мамзел. Аз също го изпитвам с не по-малка сила. Не се учудвайте, че ви говоря направо. Всеки момент аз съм готов да се хвърля в краката ви и да извърша каквото поискате. Не ме огорчавайте, понеже отдавна съм забравил нектара на цивилното битие!

Тоя път красавицата се вглъби още по-навътре. Гъста руменина от мисловен произход придружи отговора ù:

– Учудвам се на по-малката ви сила. Аз отдавна съм забравила цивилния нектар, защото извършвам каквото поискат. Ако разбирам нежно – изпитвам огорчение!

Мечтата го пародираше. Или страдаше от объркани писти. Старшина-школникът рухна досущ като поразена мишена. Вулканичните му рани се върнаха дваж по-болезнени. Той подивя:

– Давай талона, глупачке! Талона – инак ще те застрелям!

В прозорчето на капандурата бе застанал сателитът и наблюдаваше сцената с професионална рутина. Антените му тръпнеха от радостни спазми. Скоро метр Жану щеше да го поощри я с някоя почивка, я с ново кибернетично масло.

Красавицата връчи талона за ежевековната лотария. Халофер с проклятия напусна замъка, залитайки по стълбите. След миг обектът се подсмихна: „Хе, още не съм чак толкоз изпаднала, че да ставам собственост на такива зодии! Лесно се отървах, ама и опитът ми е междугалактичен...“ И капелианката нехайно продължи приказния си сън.

През третия ден нямаше особени промени в резултата.

Старшината се разхождаше съсипан. От мъка тъй отслабна, че фуражката похлупваше кажи-речи цялата му глава. Но добрите пчели на Модус проникнаха и там, за да изцерят с балсама си раните му. Коксан продължаваше да прави козметични находки, които събираше в един намерен череп. Макар настроението ú да бе отскочило нагоре, повече тя не можеше да постигне. А пред мосю Аристид възникна любимият му философ Мокша.

– Подобно на актьор – подзе древният индус, – човек няколко мига играе дете; няколко мига – юноша, затънал в наслади; после играе ту бедняк, ту богаташ; и най-накрая, покрит с бръчки, се скрива зад завесата на смъртта.

Гръкогалът контрапунктира удачно:

– Трудно се преодолява собствената природа. Назначи кучето за император – все тая, то пак ще гризе обувки.

Те побъбриха в такъв дух, докато Мокша не резюмира:

– Висшата истина е в безмълвието на просветения!

– Увличате ли се от шаха, учителю? – преглътна мосю Аристид, който беше добър и на табла.

Гостът извади изпод халата си комплект от кост на мангуста. Боравейки с белите фигури, мъдрецът възприе староиндийска защита. Оказа се, че той е изчислил всичко. След пет-шест хода се самоматираше, защото смяташе поражения за победи. Горчивият му лик се стопи в нирваната, сякаш бе облаче газ.

Междувременно третият ден вече преваляше. Сателитът заповяда на търсачите на щастие:

– Тръгвайте към кораба си! Платеният от вас срок изтече. Ра-аз... два-а... Докато изгрее луната, аз трябва да ви пожелая приятен път.

Звездопроходците побързаха да се съберат на поляната, откъдето бяха поели по маршрутите си. Изтрезнял след духовната сауна, потомъкът пристигна пръв. Уви, „Буриданово магаре“ липсваше. Но придружено от сателита, то скоро до-

летя росно-росно; копитата му лъщяха като току-що лакирани, а от устата му стърчеше весела зелена китка.

– Их, че „Магаре“! – захили се с фалцет автоматът. – Отишло да прави любов в Информбюрото. Хей, да внимавате с него! Изглежда, че то не е психясало както вас. Хайде, отлепвайте се! Три-и... две-е...

Моторите на „Буридановото“ изреваха грозно.

– Е, мадам – осведоми се в празнолета мосю Аристид, – как мина галантният ви престой на Модус?

– Ах! – оплака се коксан. – Барманът с шантавия нос ни извози! Тука няма никакви замъци, никакви спящи красавци. Затова пък... – тя заизсипва от черепа своите козметични открития. – Ох, тъй ще се подредя, че изобщо не ще успеете да ме познаете!

– Се нормал! – философът се обърна към школника: – Мон шер фис, ами какво става с твоята буйна младост?

Халофер през сълзи сподели злополуката си и щом замлъкна, отдаден на равносметка, пистите му взеха, че отново се объркаха. Епикуреецът го тупна по рамото:

– Я не унивай! Хубави жени – колкото искаш, но интересните приключения са едно на хиляда. Такова преживях аз на Модус, защото ме посетиха философите от всички земни школи. И сега не намерихме онзи образ Цвекльо, така че все още имаме занимание.

– Галантният престой ни извози! – вече бодро докладва Халофер. – Ах, хубавите жени са едно на хиляда. И сега не отидохме да се подредим, така че все още имаме униние. Ра-аз... – тук той измъкна лотарийния билет на фирмата „Жану & Вселена“.

На гърба му пишеше следното: „Пусни в транспощата и веднага се анабиотизирай, ако искаш да спечелиш!“

Отминаха няколко непознати съзвездия. Празнолетът спря на място, увиснал на вакуумната си котва. Мосю Аристид и старшина-школникът излязоха, докато септоподката от Фък прилепяше слисано лице към илюминатора. След като повървяха малко в галактиката, двамата видяха напет робот да изпразва транспощенска кутия.

– Чакай, мон жьон ами! – предложи му потомъкът. – Не пренебрегвай пратката и на този симпатяга! Той е безстрашен войн и затова лес-

но ще доживее до безсмъртието.

– Да, да! – не се стърпя Халофер, проблясвайки със златистите си нашивки в мрака. – Всички сме симпатяги и лесно ще дочакаме безсмъртието!

Роботът услужливо пъхна талона в своя чувал. После изкара полупроводникова цигара, опита се да я запали от най-близката звезда, пък накрая помоли за огънче. Явно бе тютюнясал.

Обаче мосю Аристид съвсем не беше вчерашен, както е известно, и кръстоса ръце зад гърба си. За да не угасне интересът към нашата космическа епопея, той даде огън на пощальона чак в следващата част от повествованието.

Атанас П. Славов

Драматично приключение

В което нашите герои биват нападнати с цел обир от зле цивилизовани, но добре организирани сапиенси, като се спасяват само благодарение на масов подвиг и индивидуална саможертва

Обладан от мъдра философска дрямка, мосю Аристид беше затруднен да следи околното пространство. Поради тази естествена и обяснима причина той не видя как до „Буриданово магаре“ се паркира чужд звездолет, виртуозно маскиран като летяща чиния. Това беше безотказна маскировка, защото всички сапиенси четяха списание „Космос“ и знаеха, че летящи чинии няма и не може да има. Пък и да има, те са само продукт на нездрави сензации или метеорологични явления. Така че и най-безочливото показване на подобен сервизен предмет предизвикваше само скептични усмивки и забележки от рода на: „Абе, знаем ги ние тия...“

Невъзможното летателно тяло, невидимо за всеки, спокойно взе на абордаж празнолета. От люка на НЛО-то се изнизаха няколко безформени създания, всяко от които стискаше по един предмет с чудновата форма, и то далеч не миролюбива. Те се доближиха до външната врата на „Магарето“ и тъй като тя беше заключена, се процедиха през ключалката.

Празните пластмасови коридори ги посрещнаха с кобно мълчание. Само някакъв смотан вундеркибер надникна иззад един ъгъл и протегна лапа за паричен знак на уважение. Това невинно действие му струва живота, пардон, функционирането. Позитронната му душа отлетя във виртуалния рай, където текат реки от благовонно смазочно масло, дърветата раждат разноцветни чипове и резервни части, а благо усмихнатият свети Айзък Азимов всяко тримесечие раздава пресни драйвъри. Мир на ръждата му!

Агресорите стигнаха до вратата на каюткомпанията. Там спряха, измоделираха външния си вид до пълно оприличаване с древните пиратски прадеди, търпеливо изчакаха вожда си, докато му израсте черната превръзка върху лявото око и довърши дървения си крак. След това блъснаха вратата, изкрещяха дружно:

– Информацията или организацията! – и нахлуха вътре.

С изненадваща за самия него скорост мосю Аристид напусна света на розовите галактични сънища и впери поглед в конкретната ситуация. Тя бе трагична! Вождът на шайката метаморфи насочваше масивното дуло на дезорганизатора си право в пъпа на непрекия потомък. Последният, като всяко същество с висша организация на своята материя, изтръпна. Жестоката истина се развиделяваше.

Нападателите явно бяха от племето Мегабитници! Тези сапиенси бяха избрали собствен начин за движение и прогрес. Вместо да придобиват ум по трънливите пътища на познанието, те просто го изземваха със средства, разработени още от древните гангстери. Гръкофранцузинът си спомни десетките намерени празнолети и техните екипажи, които външно изглеждаха недокоснати, но мозъците им, като се почне от главния с всичките му дялове, после през гръбначния, дългия и се свърши с костния, бяха изстискани до последното битче информация!

Мосюто си представи своя безинформиран труп, където дори белите дробове са забравили финия дим на ароматните пури, а мъртвият стомах не може да се сети даже за едно от пикантно сготвените ястия на бар „Формоза“, за корабната кухня, за всички ресторанти и барове, обиколени от благородника през неговия дълъг и ярък живот. Тази покъртителна представа събуди духа на непреките му прадеди. В очите му заигра пламъкът на гръко-френския боен дух, мозъкът заработи светкавично. Той гордо призова провидението на помощ и то не закъсня да сложи приятелска ръка върху рамото му.

Коксан Ахак Хък, най-сетне схванала ужаса на ставащото, с пронизителен писък се тръшна пред краката на вдървения цвеклоид, като с инстинктивен жест на самозащита го събори върху себе си. Краката на Цвекльо се оказаха

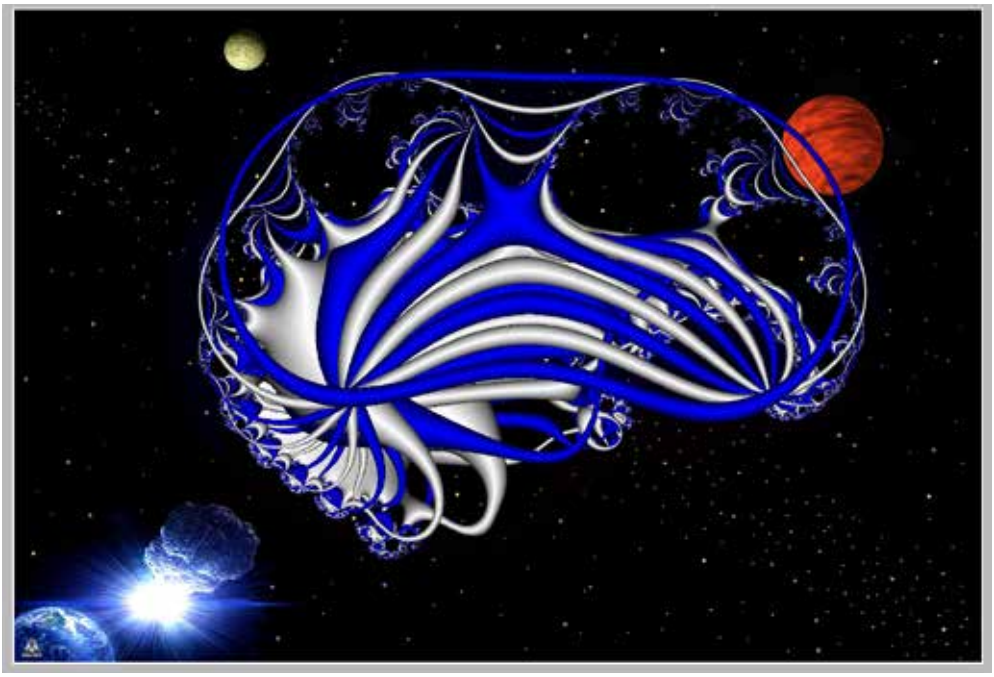

пред потомъка подобно на някакъв оръдеен лафет. Това беше оръжието!!! Мосю Арис-тид имаше пред себе си универсален информационен топ!

Недоумяващите нападатели видяха как Съзерцателят ловко отваря съпротивляващите се уши на цвеклоида и нещо му обяснява, обаче не намериха в туй нищо опасно и продължиха да очакват доброволно сдаване на всичката налична информация. Ето, това беше последната им грешка. Аристид хвана цвеклоглавия за краката и насочи отворената му уста срещу Мегабитниците.

– Ха-ха! И любителите на рози могат да бъдат удавени в розово масло – изсмя се той наум и даде сигнал.

Отначало Цвеклоний откри бегъл огън с логаритмичните таблици в десетична и дванайсетична числова система. Корсарите мигом прибраха оръжието си и се превърнаха в огромни уши, които поглъщат всяко битче информация, избълвана от гейзеровидния хуманоид.

Последваха трасиращо-разривните куршуми на афоризмите. Ушите застенаха от удоволствие.

Масивните снаряди на повестите и новелите се смениха с многотомните ракети на романите, трилогиите, квадрилогиите... Ушите се огънаха!

Попаденията на историческите трактати, философските студии и творческите плагиати накараха редиците на противника да се залюшкат, а пък когато Халофер, вдъхновен от общия боен дух, превключи на стари вицове, враговете опразниха в панически бяг територията на контакта. Само се чу тропот на дървен крак и други атрибути...

– Срещата премина в дух на откровеност – резюмира мосю Аристид и устреми поглед в безкрая, където набъбваха нови приключения.

Александър Карапанчев

Празничен пудинг

На Алексей Чернов – с приятелска ръка

Беше XIX век. Духаше вятър. Беше 13 ноември. Океанът разбиваше вълните си о брегове на остров Самоа. Беше нощ, нощта на същия този 13 ноември. Робърт Луис Стивънсън пушеше с наслада, стискайки своето кехлибарено цигаре. Той празнуваше рождения си ден. Лицето му бе изострено от мечти и житейски несгоди. На небето грееха едри като юмруци полинезийски звезди. Жената на гения приготвяше пунш и по устните ú току разцъфваше усмивка.

– Ех, май дарлинг! – въздъхна Стивънсън. – Чувствам се много бодър, ще пиша още много дълго, ще издам много чудесни книги, пълни с приключения…

– Май литъл френд – отзова се добрата жена, – най-важното е да се грижиш за собственото си здраве. То е така крехко. А пък книгите, както знаеш, няма

къде да избягат.

Стивънсън сложи нова цигара в мундщука и хвърли лаком поглед към изкусително димящия пунш. После се засмя:

– Имал съм бил крехко здраве! Шеги! Всичкото зло идва от занемарения алкохолизъм. Ако сръбваш редовно, работите ти вървят гладко. Я стига си го бъркала това питие, май стар!

– Не се невротизирай – каза домакинята. – Днес трябва да бъдеш уравновесен и радостен. Ще минат години и твоите книги ще останат в златния фонд на литературата за деца, юноши и старци.

Шотландецът акуратно изчука цигарето си от пепелта, след което прошепна замислен:

– Морякът ще се върне от път, ловецът ще свърши своя лов, аз ще почивам под звездите на Самоа, а моите книги все ще се четат, ще се осакатяват в радиопостановки и даже ще се екранизират.

Той опари вътрешностите си с благословения пунш:

– Да, да-а, нататък отиват нещата! Но знаеш ли, май лайф, понякога ми се струва, че аз проникам в бъдещето не само с романите си, ами и с моя духовен взор...

– Не си изтощавай фантазията, май ман – рече грижливата стопанка и побутна към него захарницата.

– О, не, не! – не мирясваше Стивънсън. – Ти просто чуй какво виждам в това бъдеще! Сякаш се пренасям с векове напред. Охо, тогава доста работи ще се променят! Най-вече науката ще навлезе в човешкия живот. Всичко, май уоман, ще бъде научно: научно хранене, научно пиене, научнопопулярни брошури и филми, наукообразни лекции, научна живопис, научно приготвяне на грога и на коледната пуйка (апропо, я ми налей още малко!), научно управление, наукознание, науконезнание... Представяш ли си: дори фантастиката ще бъде научна?!

– Робърт! – разтревожи се скромната му спътница. – Днес ти си прекалено възбуден. Остави тая наука, нека празнуваме като хората! Ти си роден за изкуството – и то за тебе. Не се пресилвай толкоз, кожа и кости си станал от подобни приумици! Дай да си поприказваме за нещо приятно – тя се засмя с женска усмивка, – докато се изпече пудингът.

– Тринайсет души в ковчега на мъртвеца и бутилка ром! – изхриптя Стивънсън. – Ама де я тази бутилка ром? Чуй, май гърл, чуй какво вижда смахнатият ти съпруг сега!... Огромно черно небе, осеяно със звезди. Мрак бездънен, пустота, май голдън епъл, космическо дихание. И там, между звездите и мъглявините, по-бързо от пиратски кораб лети ракета. Тя се нарича „Буриданово магаре“...

Американката се подпря на лакът, готова да слуша. В подсъзнанието ѝ се мярнаха кошмарните чудовища и зеленооките супермени, които през идния век щяха да подарят на света фантастите от нейната родина. В печката романтично пукаха палмови кютюци, а пудингът пусна сладък райски мирис, защото остров Самоа е по-близо до рая, отколкото до грешната наша цивилизация.

... „Буриданово магаре“, временно изоставено от авторския колектив, пореше

Вселената и окото му хич не мигаше пред загадъчните творения на природата. С пасажерите му бяха настъпили някои промени. Симптоматични такива, ако позволите.

Дали от безконечните скитания по разни светове, дали като бе помирисала другоземна гергьовска трева, коксан Ахак Хък роди. Роди бузесто момченце, което приличаше само на себе си, обаче вдигаше много шум за нищо. Младата майка, обзета от мили грижи, почти съзнаваше своето щастие.

Старшина-школникът Халофер беше пооправил объркания си словоред, научи се да пуши с финес и по цели нощи играеше сантасе с Главния Космосъзерцател и Бордови Моралист мосю... сещате се кой, нали? Дори в момента двамата пляскаха карти и енергично опушваха космоса. Понеже бе твърде топло, приятелите бяха отворили един илюминатор, та да влиза прясна хладовина. Струи пушек излитаха на валма, на валма през илюминатора, оттам повяваше гъделичкаща мистерия и прозираха непознати звездички.

– Хм, ще затваряш ли играта? – стоически попита мосю Аристид, мислейки си картинно: „Това е то, с келяв да се бориш, беля да си сториш!“

– Затварям – изгъгна Халофер. – Дай сега! Коз! Коз! Бе я сваляй книгите, бе, нямаш ръце!

– Така сме ние – парира сдържано гръцкият гал.

– Първите сто години така ще бъде! – закани се школникът, ярко почервенял от емоции. – После ще свикнеш.

– Ти ще кажеш с този космат език – забеляза мосю Аристид, пъхна цигара в цигарлъка си и пусна обилна порция летливи отрови право в незабравимото лице на Халофер.

– Е, де! – старшината кихна с лек интелектуален протест. – Не с тоя крак!

– А с кой? – осведоми се делово космосъзерцателят.

Халофер мълчеше и подреждаше картите си. Пръстите му приличаха на розови корнишончета. От очите му бликаха напрежение, мисъл и тем подобни, които даже космосът подръка не можеше да охлади.

Ние обаче забравихме цвеклоглавия. Той пък бе станал сантиментален, беше си взел от някаква затънтена планета една котка, която напомняше повече куче, грижеше се за чудноватия изрод и помагаше на роботите в домакинството. С какво да си обясним промяната? Ами че много просто: у него изведнъж се пробуди дремещата душа на домошаря и еснафа. В края на краищата в предидущите части на епоса той изтърпя немалко и се разцентрова. Хубаво, но при всяко разцентроване Цвекльо приемаше нов, неподозиран от никого образ. Да, верни ни читателю, не всички са родени за Дълбокия космос.

– М-м-м... – шмръкна Халофер. – Усещате ли, мосю, от кухнята мирише на нещо дяволски вкусно?

Потомъкът го измери от носа до брадичката и какъвто си беше наблюдателен по натура, установи сума ти подробности. Първо: носът на школника бе недвусмислено изкривен към споменатата кухня. Значи момъкът беше гладен като куче или може би като котка, днес светът е тъй объркан. Второ: по бузите

му никнеше лиричен рус мъх. „Нежна душица! – рече си мосюто. – Имам чувството, че въобще не се бръсне, ами само си обира с кърпа мъха. Също като при дюлите...“

– Цепи□! – кресна моралистът и подзе психологическа обработка на противника си. – А представяш ли си, Халоферчо, какви гозби ни готвят сега за вечеря, а? Ех, какво знаеш ти?! Да кажем, угоен петел с гарнитура от ананасово желе, а? И калмари с гъби, пръжнати в палмово масълце, а? И тарама хайвер с ей такива на□ маслини!

– К’ви такиви? – изфъфли Халофер, напълно разсеян от копнежи, които подпалваха езика му.

– Ей такива! Четирийсет! – обяви мосю Аристид и показа насреща вале-асо.

– Ти ме преби, бе! – изхленчи старшината, подир което носът му кривна още повече в посока на кухнята. Оттам долиташе върху ангелски крилца аромат на пудинг. На истински, добре подправен, стопроцентов празничен пудинг.

– Оу, йес! – каза Робърт Луис. – И на „Буриданово магаре“, май харт, пекат сладкиш, както у нас в XIX век на остров Самоа. Ала чуй, ако обичаш, по-нататък.

... Докато двамата джентълмени – къде с късмет, къде без – играеха, коксан Ахак дремеше пред протонната камина. Живителна топлина обливаше пипалата ù, до нея в кошче от неоракита спеше бузестият отрок и тя в просъница мислеше колко е приятно битието: да си майка, да слушаш гърлените гласове на онези двама господа, които се състезават хей там, да усещаш как околовръстните ти гърди набъбват и се зареждат с коксанско мляко. Всичко това, съгласете се, беше поне фамозно!

– А-а-а! А-а! У-у! У-у-у! – сети се внезапно младенецът.

Мадам Ахак Хък скочи чевръсто и го пое в грижовните си пипала. По лицето ú избиха пастелните петна на майчина гордост, радост и тем подобни.

– Ох на мама! Ох, ах! То ми се събудило, то ми е гладничко! – зачурулика тя с изнежен от биологичните промени гласец.

През отворения илюминатор полъхваше галактичен зефир, разхлаждаше картоиграчите и вълнуваше проснатите на сешоара пеленки, ританки, завивки с леко жълтеещия цвят на пролетен сняг. Далечни звезди блещукаха като сребровани хлопки, пълни с бисерен прах.

На първо време коксан извади само три гърди и ги поднесе към рожбата си с думите: „Цицай, маминото, голямо да пораснеш!“ Халофер срамежливо се извърна. В същото време Аристид ловко прерови тестето, смени мястото на някоя и друга карта и запита в своя стил:

– Хали, какво става с тебе? Женомразец ли се пишеш? Я не се халосвай такъв! Нима нашата мадам Ахак не е твърде свежа и пищна? Мадам, мога ли да ви задам един малко неделикатен въпрос: с колко точно гърди кърмите бебето си?

– Хи-хи-и-и! – захили се коксан от планетата Фък. – Че какво неделикатно има тук, мосю? Биология! Но хайде, моля, спестете ми подробностите!

– Да де – съгласи се франкоелинът. – Във всеки случай от вашето бебе ще

стане гигант, както яката бозае. Тесен ще му бъде празнолетът. Помислете си по темата, драга ми мадам!

– Човещина бе, мосю. Вие ще ме разберете, нали сте човек?

– Без съмнение. При това звуча гордо.

– Трябва да се провери – усмихна се коксан. – Ти бозай, маминото, не се бой! Материал ще се намери за цели пет млекоцентрали.

Настрана Халофер мигаше и си мърмореше под кривия нос.

– Каза ли нещо, сладур? – атакува го потомъкът на древните народи. – Ало, на теб говоря!

– Казах. Четирийсет.

– Ще си кажеш ти! Всичко ще си кажеш, войнико! Затворен си! Като взе две-три игри и си помисли, че съм балама! – очите на философа святкаха със сакраментален хазартен огън. – Смяташ, че съм балама, а? Мосю Аристид баламата, а? Ще ми обявяваш ни в клин, ни в ръкав четирийсет, а? Ще се измъкваш по чорапи, а!

Виковете, макар и не много високи, но пък плътни, се чуваха чак в XIX век.

– Ето – намеси се Робърт Луис Стивънсън, – ето, май биг гърл, какъв забележителен господин е този Аристид! Рядко жив герой! И представи си, май джем, и той досущ като мене е роден на 13 ноември! Какво ще кажеш от своя страна? Впрочем какво би могла да кажеш – ами по-хубаво иди виж пудинга в печката. Сигурно е готов или дори прегорял. А аз се сетих, че имам малко работа наблизо...

Пудингът още се печеше, сгъстявайки аромата си. Когато добрата жена се върна, Робърт Луис вече не беше в стаята. Робърт Луис вече пресичаше космическите бездни и почувствал изведнъж тютюнев пушек, той зърна отворения илюминатор на „Буриданово магаре“.

– Ще ми се измъкваш, а? – пенеше се изобилно галоелинът. – К’во знаеш ти, бе? Аз днес имам рожден ден!

От изненада коксан изпусна отрока си, който тупна насред мекото кошче. Старшина-школникът успя да смотолеви: „Честито!“ и се сви в очакване на гръмоносни събития.

Някой почука на илюминатора. В отвора му засия иконописно шотландско лице с мустаци и дълги прави коси. Приличаше на крал, обаче без корона.

– Охо! – провикна се мосюто и небрежно захвърли печелившите си карти. – Какъв гост, мон Дьо! Самият Стивънсън! Моля, моля, вратата е от другата страна.

Скоро Робърт Стивънсън стъпи в залата, здрависа се сърдечно с всички и донесе сладък полинезийски повей, в чиито струи се преплитаха проза и лирика.

– Слушай! – подхвана шотландският гений. – Днес и аз празнувам рожден ден, ала за беда вкъщи е останал само пунш. Корабът с нова стока закъсня, последната чашка ром отиде в пудинга, а да знаеш как ми се пие нещо силно! Цял живот ще те благославям, ако имаш ром! Нося кайенски пипер и ще си сръбнем като стари пирати от кръчмата „Адмирал Бенбоу“. Карамба!

– Карамба, я! – въодушеви се не на шега мосю Аристид. – Значи и двамата сме рожденици на тази дата, кел съвпадък! Идваш тъкмо навреме – сега Цвеклинчо ще сервира празничната вечеря. Хе-хе, ромец непременно ще се намери, щом е за тебе! Ти, знаеш ли, си ми любим писател. Това „Островът на съкровищата“, това „Черната стрела“, това „Уир Хермистън“...

– Но „Уир“ не съм го завършил – намръщи се Стивънсън.

– Карай, бе, аз го казвам така, да ти направя кефа, пък и като си помислиш, след 750 милиарда години все едно нищичко няма да има смисъл. Ами хайде да си пийнем ние!

И шавайки с катранените си мустаци, Аристид наля кехлибарен ром. Сетне поръсиха пипер и се чукнаха:

– За здравето на моя Любим Писател!

– За здравето на Бордовия Философ!

Тук вратата изскърца романтично. С няколко димящи подноса в ръце – сякаш Шива келнер – влезе Цвеклониус, препасан с готварска престилка. Белият калпак страхотно му отиваше на живописната пурпурна глава. Просто го открехваше, ако позволите.

Зад Цвеклониус, нека забележим, ситнеше алегро чуждопланетната коткакуче. Зверчето носеше върху гърба си тортата на мосю Аристид, в която бяха набучени трийсет свещи. Свещите бяха доста шарени: както самата биография на нашия герой.

Тогава петимата пасажери, без да се брои четириногото, се наредиха около масата и се поде пребогат пир.

– Браво, ей! – кимна мосю Аристид, докато глозгаше сочен плавник от калмар. – Браво, Цвекльо! Бомба си го сготвил! Абе, направо имортел!

– Да-а – отбеляза с болка на сърцето Робърт. – Вие готвите много по-добре от май уоман.

– Вкусна работа! – рецензира на свой ред и школникът, разчупил ядеца на петела, а по брадичката му вече искреше ананасово желе. – Стига да разрешите, аз ще вдигна тост за всички гениални хора във Вселената, като имам предвид, че на нашия кораб те са само двама: мосю Аристид и...

– И? – попита Цвеклониус.

– И? – попита шотландецът Стивънсън.

– И? – попита Ахак Хък.

– И тем подобни – завърши Халофер. Проеча дружен звън на чаши.

Единствено кучето-котка не попита: „И?“ То с наслада гризеше нечий кокал,

оглеждайки с добродушна ирония компанията наоколо. В миловидните му очи на коала се мяркаха отблясъци от театъра на дивата природа.

Изведнъж празнолетът се разтресе.

– Какво става? Абордаж, така ли?! – скочи Стивънсън.

– Ами, ами! – поясни Халоферчо. – Пощата по трансвселенския канал.

През процеп в тавана се посипаха десетки пликове. Аристид започна да ги разкъсва гурмански, сякаш имаше отпреде си печено пиле петровче. Бяха все поздравителни телеграми от разни краища на мирозданието.

„Кураж! И дълги-дълги години живот!“ – гласеше първата телеграма. Подпис: Академията. „Коя Академия бе, мон Дьо и богове олимпийски? – затрудни се моралистът. – На науките? Художествената? Спортната? Или Академията на Шекли? Мистика!“

„Много здраве и внимавай в картинката!“ – напомняше втората. Подпис: Едната глава на питона от името на другата.

„Цръц! Група бройлери, сплотени от ефремистиката, ти желаят по-малко ентропия и повече интегралност!“ – личеше в третата, украсена със звезди плюс мъглявини.

Имаше още доста честитки, закачки, дори прогнози, а в последния плик се намери крехко розово листче, на което пишеше: „Май стрейнджър, пудингът е готов. Идвай бързо!“

– Ах! – засуети се шотландецът. – Това е за мен... Да не изпусна хубавия сладкиш! Хайде, довиждане! Аз отлитам!

Напразно го увещаваха да потърпи до разрязването на сюрприза, който Цвеклью бе замесил от най-благи съставки. Робърт Луис тъгуваше за полинезийските хълмове и за своята дарлинг. Чакаха го недовършени ръкописи и неизпити чаши на остров Самоа.

Той задушевно стисна десницата на философа:

– Е, с тебе пак ще се срещнем. Бъди ми щастлив!

– Обезателно! – мосюто изпрати госта до вратата.

– Ехо-оо! – викна след него коксан и захапа златиста соленка с копър.

– Такива ми ти работи – въздъхна мосю Аристид, когато се присъедини отново към приятелите си.

– Такива ми ти работи – каза Стивънсън, щом се прибра на Самоа.

– Разрежи пудинга – меко рече добрата стопанка на гения.

... Беше XIX век. Духаше вятър. Беше 13 ноември на същия век и на следващите епохи. На остров Самоа в печката на Робърт дотляваха палмови кютюци. Ухаеше на индийско орехче. Беше нощ, нощта на същото столетие и на идните епохи. В центъра на крайните галактични квартали мосю Аристид празнуваше кръгла годишнина. По небето грееха едни и други звезди. Стивънсън ги гледаше от Полинезия и си мислеше, обгърнат от ароматен дим. „Хм, това е то – мислеше си по-конкретно той. – Морякът се върна от път, ловецът свърши своя лов, аз се завърнах от космоса и сега си пуша кротко цигарата с цигарето. Съдба!“

Изневиделица длъгнестото лице на шотландеца видимо се оживи. Бе си

спомнил за елиногала мосю Аристид. „Наистина какъв чудесен герой! Всеки, който е общувал с него, не може да го забрави току-така! Душа човек...“ Точно тук Робърт Луис Стивънсън ненадейно клюмна врат и заспа.

Той беше твърде стар. Той празнуваше собствения си 124-ти рожден ден.

А в „Буриданово магаре“ бордовият философ бе духнал с едничък замах всичките свещи и вече замисляше нови, ама съвсем нови приключения, понеже когато си на трийсет години, какво друго ти остава? Пък и тортата се оказа невероятно вкусна – да му се не надяваш на Цвеклониус, че с ръбестата си червена глава ще приготви такава прелест.

В тази пирова атмосфера котешкото куче на Цвекльо беше привършило вечерята си и със загрижените си топли очи на коала наблюдаваше съзвездията през отворения илюминатор. Оттам повяваше, както знаем, приятен пресен зефир и разхлаждаше димящите лица на компанията. Чудноватият приятел от театъра на дивата природа искаше просто да подремне, ала все не успяваше, защото ха се унесеше, ха някой извикваше: „Наздраве!“ или „Наздравичката!“, което е същото – но казано по-нежно.

От своя страна празнолетът гълташе парсеците като прясна зоб, устремен към следващата част от епоса ни.

Атанас П. Славов

Динамично приключение

Което ни разкрива, че контактът си е контакт,
но и с него не бива да се прекалява

За всеки случай „Буриданово магаре“ остана на орбита. Халофер доброволно пое вахтата, а благородният, макар и непряк потомък на дедите си, приканен от многоръката и многосърца дама на празнолета, я поведе към десантния катер. После смело, ала предпазливо излетя към неизбежната неизвестност (или обратното, каквото и да означава това). Цвеклоидът бе оставен да прави компания на Халофер.

Совалката се втурна в атмосферата, обаче мигновено беше подхваната от неизвестни, но свръхмощни алфа-бета-делта силови полета и водена от тяхната твърда ръка, се приземи на огромен космодрум. Гръкофранцузинът надникна през открехнатия люк и с подозрение огледа пейзажа. Към тях със ситен тръс се носеха посрещачи. Начело на групата препускаше беловлас хуманоид с грамадна глава и хилаво, ама спортно тяло, разкриващо десетки поколения с идеална интелектуална наследственост.

Малко по-назад и вдясно прииждаше внушителен гражданин с брада еспаньолка. Неговото гордо и целеустремено лице, обрулено от суровите ветрове на науката, декларираше академична непреклонност и абсолютна неотклоняемост по разните му там житейски пътечки. С твърда стъпка до него крачеше очарователна фея. Пъргавият взор на мосюто оцени несъмнените ú телесни данни,

като не пропусна да отбележи пламенните погледи, които феята хвърляше към академичния субект. Устремен в своята целеустременост, последният не забелязваше нищо. Отляво пък подтичваше неизбежният младеж с одухотворено, но нещастно лице и небесносини очи, вперени с неподправения кретенизъм на безнадеждно влюбен в красивата си спътница.

– Н-да-а – въздъхна непрекият ахеец. – Нищо ново под звездите!

Групата се доближи на достатъчно разстояние и предводителят изкомандва спиране. В огромните му като стартови площадки очи светеха бездънна мъдрост и неземна доброта в съотношение 2:3. Той миролюбиво направи няколко крачки напред и протегна ръце в многократно трениран страстен порив:

– О, любезни сапиенси, сърцето ми прелива от безбрежните си брегове при мисълта за близкия ни контакт и за неговите перспективи. Добре дошли на планетата Казаниада! Тя цялата е превърната в очакване на великия информационен обмен между нашите братски разуми, достигнали такива върхове на познанието, които са върхови дори и за такава върхова цивилизация като нашата (и естествено вашата)! Идвате тъкмо навреме – с радостно угрижен тон допълни той, – защото това тримесечие съвсем провалихме плана си за контакти с тъй наречените братски разуми. И така, заповядайте на една изпълнена с искрена братска взаимопомощ разходка по нашата свидна цивилизация...

Мосю Аристид поведе притихналата коксан към светлия хоризонт, където направо от земята се издигаха неземните постройки на искрящ като фаянсови плочки град.

– Добре дошли в залата за контакти, братя – изрече мъдрочелият старец и въведе гостите през една огромна врата. Непозната сила подхвана мосюто и коксан, за да ги настани в две неудобни кресла, отвсякъде оградени с пултове и екрани.

– Предлагам да започнем – кимна казаниадецът. – Тази зала е директно свързана с централния информаториум на планетата. Всяка ваша дума ще бъде запечатана в кристаломатрица за вечни времена и за бъдните поколения.

Аристид се огледа. В залата и от лицата на братята по разум лъхаше спартанският аскетизъм на погребално бюро.

– Достопочтений, прощавай, че не ти знам името – започна елиногалът, – на борда на нашия празнолет се намира единственият и уникален във Вселената мъдрец, носител на всички и всякакви знания, сведения, мнения и препоръки за каквото и да било. Той е свърталище на абсолютната информация, утеха за всички търсачи на истината. Ако не възразяваш, ще го повикам тук. Само той може да ви се отблагодари достойно за безподобното гостоприемство.

– Действай, пришълецо! – мъдрецът величествено посочи един от пултовете. – Ето това копче тук.

Мосюто натисна въпросното копче и нахлузи върху главата си услужливо подадения шлем за телепатична връзка. Гледката около него изчезна. Появи се познатата командна кабина на „Буриданово магаре“. На преден план стоеше

Халофер с отчаяние върху лицето и кълчища в ушите. „Прочиствал си е информационните писти – констатира Аристид. – Ама защо е толкова тъжен?“

Да, Халофер наистина страдаше. Топлото му другарско сърце не можеше да понесе отсъствието на прекрасната двойка и сега бавно, но сигурно се пържеше върху огъня на мъката. Изведнъж в главата му, някъде в пространството между лявото полукълбо и продълговатия мозък, прозвуча глас. Гласът на неотразимия мосю Аристид:

– Халоферчо, приятелю, чуваш ли ме?

– Капитане, умиращите те приветстват!

– Виж какво, момчето ми, друг път ще умираш, сега ми трябваш жив. В добро състояние ли е нашият цвеклолик приятел?

– Йес, сър!

– Така. Тогава кацай по нашия пеленг, чакаме те.

– Идвам, мосю! А вие пазете нашата гургулица Ахак...

Обаче гръкогалът вече се беше изключил.

„Гургулица нашата пазете...“ – въздъхна наум Халофер и отиде да стяга „Магарето“ за кацане.

Долу контактът вилнееше.

След като се разбра, че цвеклоглавият мъдрец ще пристигне скоро, вълните от възторжени казаниадци понесоха върху гребените си Аристид и неговата дама. Съзнанието на мосюто заприлича на сандвич от някакви подземни заводи, които произвеждаха машини, или може би от машини, които произвеждаха заводи? Безкрайни плантации, където растяха крави или може би пасяха? Великолепни роботи заместваха хората или може би това бяха хора, които заместват роботи, които от своя страна също заместваха хора? Или пасяха? С една дума, всичко се въртеше, произвеждаше, кипеше и никаква надежда за спиране или за каквато и да било промяна не се очакваше.

Бордовият философ се огледа замаян. Като единствен придружител бе останал синеокият младеж с одухотвореното, но нещастно лице. Преди час внушителният носител на брадата еспаньолка беше отвел в неизвестна посока научната фея, обяснявайки ú от движение: „Съгласете се, че поликиклоидалният херматазъм е невъзможен без мегавилното макарониране...“ Феята се съгласяваше възторжено, без да си прави труда да разбира.

Нещастният одухотворен младеж дуднеше унило:

– О, аз направо се вълнувам от вълнение, като си представя непредставимите полети, до които може да долети гениалната мисъл на човешкия гений! Всичко, което виждате, братя, е дело на ръкотворния труд на трудовите ръце, както и творба, сътворена от творчеството на истински творчески творци...

Тук монологът му бе прекъснат от тълпа освирепели от възторг казаниадци, които бяха закъснели за началото и сега бързаха да наваксат. За нула време Аристид се лиши от новата си вратовръзка и иглата за скафандър – внос от съседната метагалактика. Той беше нацелуван, изпонапрегръщан и полузадушен от

вулканоподобния ентусиазъм. На Ахак Хък това френетично внимание отначало ú харесваше, но когато от няколко нейни пипала изчезнаха пръстените, и на нея ú писна. Тя размаха крайници като вятърна мелница и кой знае как щеше да свърши всичко, ако в този сюблимен момент не се беше разнесъл кошмарен вой.

Халофер пристигаше с гръм! Ето че реактивната струя измете от космодрума тълпата контактьори. Вратата на „Магарето“ се отвори и отвътре на собствен ход излезе цвеклоглавият! Изглежда, че поради друсането в полета част от пакетите с информация, натрупани по лавиците на бездънната му памет, се бяха сместили и отворили място за нови впечатления. Така че нашият герой за пръв път от много време можеше да се прояви според характера си. Наистина беше величествен. Неговите уши стърчаха като локатори, ноздрите му бълваха радиоактивни пламъци, а пък очите му приличаха на лазери.

– Здравей, брате по разум! – приветства го появилият се отново мъдрочел старец.

Цвеклониус интелигентно, но твърдо кимна.

– Вашият капитан ни информира, че вие сте свърталище на информацията. Бихте ли споделили тези известни само вам сведения, мнения, данни и т.н.?

Свърталището се усмихна светски и позволи да бъде отведено в залата за контакти. Мосю Аристид хвана коксан за пипалото и насочван от седмо чувство, зае изгодна позиция до вратата.

Гостоприемните домакини настаниха госта в кресло пред пулта. Тук обаче се яви затруднение – нито един от шлемовете не пасваше върху цвеклоидния череп! Най-сетне приспособиха криво-ляво някакъв и се започна транслирането на информация.

След кратко затишие наченаха събития, които хвърлиха в недоумение наблюдателите. Мъдрочелият старец бясно размаха юмруци пред червендалестата физиономия на своя брат по разум. Последният с неподозирана ловкост смъкна шлема, запрати го в тълпата и хукна към вратата. Пътьом махна с ръка на гипсираните мосю и Ахак, като им обясни с поглед: „Абе, кой да ги знае, че не носят на мръсни вицове?“ и излетя навън.

Стреснатите приятели, към които неусетно се беше присъединил и Халофер, тръгнаха да го търсят.

Александър Карапанчев

Грандогея

Празнолетът „Буриданово магаре“ излетя от Космическата болница, където нашите герои бяха търсили Цвеклониус. Ахак Хък се монтира пред огледалото, за да почисти грима си с хлебна гума. Най-после Халофер реши да смаже своя лъчемет, а пък потомъкът седна да пише оди, посветени на обичните му приятели.

Но тъкмо бе съчинил две-три строфи, когато откри, че си е забравил цигарите в болницата. „Се непосибиле!“ – скръцна със зъби белият дроб на Вселената и погледна през илюминатора. За щастие още не бяха навлезли в открит вакуум. Изнизваха се павилиони за значки, сервизи за поправка на усмивки и трибуни с оратори маниаци, леещи болката си направо в космоса. Изведнъж мосю Аристид забеляза гастроном.

Р-ррът! – празнолетът спря така рязко, че коксан лапна хлебната гума, а школникът с неволен откос застреля един вундеркибер.

Бордовият философ нахълта в гастронома. За момента се оказа единственият клиент. Лично управителят го обслужи и му предложи кафе.

Макар и в аванс, мосю Аристид веднага го причисли към колекцията си от забавни типове. Този управител бе хуманоид. Очите му имаха безцелния израз на отегчен от собственото си съвършенство човек. Под захабената му яка се крепеше кубистична вратовръзка, неподхождаща на поантилистичния костюм.

– Без захар – гръкогалът отвори бутилка коняк.

Управителят си сложи и полагаемата се на госта захар и мляскайки вглъбено, подхвърли:

– От планетата Шаклей. Сега е най-търсеното в цялата галактика. Но ако прекалите, изхабява сърцето. Кафенцето де. Наричам се Мърей. С ваше позволение, вие закъде летите?

– Без определена цел. Малко коняк?

– Бива! – Мърей тъй жадно гледаше как му наливат, сякаш с години не бе виждал коняк. „Тоя тип – помисли философът – или е отчаян скъперник на ента степен, или има повече спирт, отколкото кръв...“ – От Тикатура. Конячето де. Най-скъпото в магазина ми.

– Случва се. Откъде сте вие, Мърей?

– Може би сте чували за нея. Глупаците наричат моята планета Еснафиана, ама по каталог се води Грандогея. Хубаво име, нали?

– Кое по-точно? Грандогея – разбирам, но Еснафиана – как така?

С безпардонен жест управителят си сипа още коняк и като мърмореше: „Тикатура, ех, Тикатура сладка!“, неочаквано избухна в реплика. Мосю Аристид избърса сполетелите го слюнки, вслуша се:

– Как така ли?! Преди години някакъв мухльо, който бил прочут пътешественик, посети Грандогея. Вместо да каже кой е и за какво се бори, той си затрая като мишка в брашно. Естествено никой не му оказа почести и мухльото можа да види Грандогея откъм най-делничната ú страна. Първо се озлоби, после я обяви за планета на еснафите. Ето как!

„Ами ако планетата на Мърей напомня с нещо Земята? – реши духовният аристократ. – Понякога човек трябва да се връща към изходната позиция, за да усети по-ясно напредъка си...“

Управителят смучеше безкористно на аванта. Крайниците му омекнаха, разхълца се досущ като повреден сокотрон. Космосъзерцателят го наблюдаваше с избистрен от коняка поглед, докато онзи кълнеше подлия пътешественик. Из-

веднъж Мърей се вкопчи в ръката му, както стресната птичка – в клон, и мина на „ти“:

– Слушай, гастрономът ще работи и без мен, а сега на Грандогея е най-хубавият сезон. Хайде да ме откараш с твоя звездолет. Не е далече де. Бъди сигурен, че аз ще ти се отплатя. Имам двайсет свободни стаи, но нямам гости. Съгласен ли си?

Мосю Аристид помогна на грандогееца да се придвижи и „Буриданово магаре“ литна към новата цел. Халофер тъкмо бе смазал лъчемета си, когато на хоризонта изгря празничното сияние на Еснафиана. В душевен подем школникът гръмна и изпари една бутилка коняк.

– Ау и ах! – поглези се коксан. – Мосю, той ви подценява!

– Аз тебе подценявам! – съзнателно реагира старшина-школникът.

Дано избегне скандала, потомъкът отклони вниманието на екипажа към открилата се панорама. Казано без никакво преувеличение, Грандогея приличаше на акуратно поддържана ливада, осеяна с гъсти макове.

– Това е Вилната зона. Моите три вили са на 42 паралел. Югоизточно изложение, басейни от сгъваем мрамор, клюкофон – обясни Мърей. – В съседство са Вълшебните училища, Големите ресторанти и Търгариумът.

Изпаднала в изключително разстройство на дамското си самочувствие, Ахак включи радиоприемника. Вулгарно-кадифен бас прикова слуха на четиримата пътешественици:

– Съобщава се на населението, че вчера възпитаникът на Девето вълшебно училище Гилигали е изобретил нов вид непенещ се сапун, който може да се използва вместо мастило! От днес името на Гилигали е внесено в златния списък на благодетелите на Грандогея. В момента Търгариумът пуска сапуна в продажба.

– И едно кратко съобщение – вклини се гуреливият глас на дежурния наблюдател. – В същия момент, когато Грандогея празнува триумфа на новия артикул, от космоса приближава звездолет. Мир вам, пришълци. Не забравяйте да си купите сапун „Гилигали“!

– Няма да забравим! – Мърей гордо си призна: – Гилигали е частен ученик на шурея на братовчеда на балдъзата ми! Учи в еклектичния профил, който винаги съм предпочитал пред рационалистичния. Имам двама сина в еклектичния: 1,85 и 1,89, ядат за петима, създал съм им всички удобства. По-големият вече е в златния списък де. Открил ножчета за бръснене, които могат да се ползват и като карти за игра. Но хайде да побързаме! Ако не се запася с новия сапун, обществото ще ме оплюе тотално...

Тънка усмивка светна във вътрешния поглед на мосю Аристид. „Юнаци грандогейци!“ – прецени той. Коксан напръска с мушмулен дезодорант своите скъпоценни пипала. Халофер пъхна нова околожка във фуражката си. Философът почти допи бутилката коняк и докато „Магарето“ наместваше копита върху Грандогея, групата ловко се изсипа на космодрома. Грееше слънце. Духаше неориентиран вятър. Никой не ги посрещна.

Управителят на гастронома повика супербързо геотакси. То веднага почна да се заравя и скоро изпод земята се чу сочният глас на Мърей:

– Отивам за „Гилигали“. Тръгнете направо и ще стигнете до ресторанта „Анизотропно бъбрече“. После ще ви намеря там.

– Енергичен екземпляр! Ох, какви хора има, а пък ние се свираме по галактичните предградия. Изглежда, че тук кипи истински живот. Ах!

– Ах, я! – озъби се на коксан школникът, опиянен от напомнящия плацдарм космодром. – Какво ще кипим по галактичните предградия, когато тук се свират истински екземпляри?! – и обърнал се към далечните хълмове, непрежалимият изкомандва по навик: – Към уреда: кръ-гом! За внасяне на знамето: газ! Ур-раа!

Хълмовете не му отделиха даже капка внимание. Само отдалеч достигна подземното напътствие на Мърей:

– Ей, и да се пазите от Сектата на Възраждащите...

Мосю Аристид поведе приятелите си, резюмирайки в староиндийски стил общото настроение:

– Където и да идат, философът, красавицата и войникът все ще намерят приют.

Вървяха половин час, без да срещнат никого, а сетне навлязоха в местния район на Големите ресторанти. Първият изпречил им се бе тъкмо „Анизотропно бъбрече“ – внушителна кула с множество надписи, пулсиращи на дневен режим: „Пътниче, спри и изяж едно бъбрече за своя сметка.“ – „Възраждащи, вън от китна Грандогея!“ – „Децата са жива индустрия. Тя е ваша.“ – „Докато се нахраните, вече ще се продава нова стока!“

– Ах, какви реклами правят хората! – хлъцна коксан Ахак. – Колко оригинално гледат на живота, ох!

Наоколо нямаше жив грандогеец и триото влезе в ресторанта. Между свободните маси се луташе миризма на печени субпродукти. Комай бяха пресни и вкусни. Веднага дотича келнер.

– Мон ами, ние сме звездопроходци – каза мосю Аристид. – Учудва ни фактът, че градът е тъй пуст. Всъщност какво става тук?

Келнерът се подсмихна някак болезнено:

– Сега всички граждани купуват в Търгариума сапун „Гилигали“. Само аз останах да дежуря. Все пак трябва да има някой, иначе Възраждащите ще направят скандал... Хо, за този сапун така ще ме оскубят на черно...

Гостите вече дегустираха питиетата си, когато от един ъгъл се надигна неясна сянка и помоли да седне при тях. Отблизо сянката се изясни – скромно облечен грандогеец с посребрели коси и тъмен, ала поетичен поглед.

– Мазазело – представи се новият, осведоми се накратко за пришълците и въздъхна съкрушен. Въздишката му прошумя като ветрец в крайбрежна смокиня: – Грандогея е забележителна планета, но от кажи-речи три века се намира в критична ситуация. Не е порок да бъдеш откровен пред непознати. Преживяваме еснафски упадък. На думи това звучи суховато, ама в действителност смразява кръвта.

– Кое конкретно? – запита Ахак, гледайки игриво през чашата си Мазазело.

– Аз също ще бъда откровен – сподели потомъкът. – Чухме, че имате Вълшебни училища. Какво да разбираме под тая енигма?

– Та именно до училищата опира всичко! – очите на Мазазело станаха печални като изкълвани от врабци череши и непримирими както у майка вълчица. – Тя е дълга история, да не ви отегча... Децата винаги са притежавали богато въображение, в чиято стихия се крият корените на възрастния. Преди три века няколко момчета намерили магазинче, откъдето купували такива играчки, че родителите им не можели да ги виждат. Каквото малчуганите помечтаели – обърнете внимание! – това и вземали на много достъпни цени. Скоро обаче възрастните започнали да виждат играчките, появили се още магазинчета... Милтер – ето най-ужасното име в нашата история! – грандогеецът спря да си поеме дъх. Мосю Аристид мълчеше психологически. Другият продължи: – Милтер бил баща на едно от онези деца и след доста мъчения така изменил интересите на момчето си, че то замечтало за леки коли и вили. Баща му го подучвал и веднъж детето донесло телевизор, какъвто модел все още нямало на пазара. Оттогава магазинчетата се разраснали. Амбицирани, родителите искали от децата си онова, в което намирали смисъла на живота. Едни желаели къщи, мебели, дрехи, коли; а пък други искали произведения на изкуството, обновена природа, дори космолети. От първите възникнала Сектата на Милтер; от вторите – Сектата на Възраждащите...

Коксан климаше отегчена донемайкъде. С неподправена войнишка стръв Халофер унищожаваше бъбречета и само мосюто, нападан понякога от филантропия, поръча на Мазазело. Той накваси гърло, преди да довърши:

– Толкоз. Сектата на Милтер бързо взе превес, Грандогея западна и ние, Възраждащите, сме жестоко пренебрегвани!

– Ами училищата?

– Какви училища са те, чужденецо – бивши вълшебни магазинчета, превърнати в каторги. Там изстискват всеки порив на малките, за да създават купища пошлости. Еклектичният профил произвежда ексцентрични стоки, рационалистичният – обикновени.

– Добре де, как се борите с това положение? – меко запита потомъкът.

– И ние имаме Вълшебни училища. Нелегални. Нашите деца доставят произведения на изкуството според напътствията ни, грижат се за хармонията на природата... Даже, да бъда докрай откровен, сега експериментираме с възможността детското въображение да повлиява върху душевния строй на възрастните. Все пак без нас Грандогея би се превърнала в огромен магазин пред натъпкана с вещи и лениви типове къща.

Гръкогалът вече не съжаляваше, че покани Мазазело на масата. Келнерът донесе още по две с умерен градус и изсъска срещу сектанта:

– Ало, я да не надуваш главите на гостите! – И той изимитира: – Картини, книги, природа, красота!... Нямам ли аз поне три вили, пет коли и тридесет костюма, не накарам ли моите дечурлига да смаят всички с откритията си, за какво

да живуркам?! Вместо да преливаш от пусто в празно, иди ми купи „Гилигали“ – ще ти подаря един стар килим.

Мосю Аристид отпрати този крал на бакшиша и се осведоми:

– А по какъв начин се материализира въображението на децата?

– По тоя въпрос има хиляда теории, но никоя не дава задоволителен отговор. Ако искате – снижи глас Мазазело, – бих ви казал нашата...

Изведнъж отвън долетяха скандирания: „Гилигали“! „Гилигали“!“

Новият сапун бе успешно изкупен и грандогейци заливаха улиците като разноцветен водопад. Мнозина нахълтаха в „Анизотропно бъбрече“. Щом видяха триото звездопроходци, челюстите им увиснаха от изумление. Блъскайки се, те затичаха към тях. След миг двайсетина ръце бяха докопали по някое крайче от дрехите им.

– Колко струва това? – закрещяха те. – Тази риза? Тази фуражка? Часовникът? Обувките? Продайте ни ги, продайте ни ги!

Започна люто наддаване. Коксан от Фък се замая от толкова поклонници и припадна в нечии обятия. Халофер без колебание изтъргува униформата си и като хихикаше възторжено, току се изпъчи по гащета. Ключиците му стърчаха подобно на дъги от капан.

Един нахал бе хванал цигарето на мосю Аристид в момента, когато той всмукваше, и гръкогалът, вече задушаващ се, тъкмо щеше да вдигне скандал, но ето че подът на ресторанта се разпука. От геотаксито излезе Мърей, помъкнал на гръб тежка раница. Пътешествениците се удивиха, а пък Мазазело изчезна като ловък илюзионист. Мърей разбута тълпата и внесе успокоение:

– Карай, бе! Веднъж се живее. Каквото хапнеш, пийнеш и купиш, това ще ти остане! Малко цирк – държавата ще възстанови загубите, щом съм ú подарил такива способни синове... Я чуйте, звездопроходци, обадих се на жената. Каним ви у нас.

Във вилата Мърей даде вехти дрехи на старшина-школника. Съпругата му леко приличаше на Венера Милоска, обаче в полза на последната. Грандогейците поведоха триото из огромни, задръстени с вещи стаи. Вдигнали гордо глави, те на поразия сипеха цени... фирми... габарити... а очите им излъчваха хищна неувяхваща страст.

– Накарах едно приятелче да ми изпрати безплатно сом от Зарзан – облиза се домакинът. – От река Зарзан де. 65 килца без 100 грама! Жена, вземи свари чорба за гостите.

Той показа на пътешествениците стаите им и сетне ги събра да послушат клюкофона. Удари гонг, гнуслив глас зашептя:

– Първи континент, 19 часа. Централен осведомителен бюлетин. Днес Лианело, зет на чичото на кума на Протубело, е бил последен на опашката за „Гилигали“ и е купил едва 3,5 литра...

Кой колко сапун взел, кой станал притежател на Халоферовата фуражка, коя грандогейка набила снощи мъжа си, кое дете получило двойка... Ахак Хък слушаше с вроден интерес. Халофер се хилеше съмнително, докато мосю Аристид

скучаеше неприкрито. Мустаците му бяха увиснали надолу досущ като пухкави черни лентички. След бюлетина Мърей заведе гостите в кухнята, където се провикна:

– Бижу чорба ще стане! Ще видите, че утре ще съобщят за нея по клюкофона, та народът да се изяде от мъка! – и той накара тройката да се навежда над автоклава, да вдъхва букета миризми, да опитва бульона, визирайки я с олимпийско снизхождение.

През нощта философът на всички времена сънува кошмар.

Беше застанал пред исполински прозрачен автоклав. В пълната с червеникав здрач вода се варяха сюрреалистични зеленчуци, между които ту изплуваше, ту се скриваше тлъст като свиня сом. Силно напомняща черна лопата, главата му имаше ледени малтусиански очички. Той гледаше гръкогала с ирония, сякаш му казваше: „Е, доволен ли си сега? Жив къкря заради тебе, еснаф!“ После се гмуркаше и пак идваше, като че само чакаше чорбата да се сгъсти, за да изскочи от нея и да глътне потомъка. „Не можеш ме свари ти! – говореха очичките му. – Жив ще вляза в стомаха ти и оттам ще почна да те ям, докато свършиш!“ Бульонът подплисваше заканително, зеленчуците гримасничеха, а пищният сом се кикотеше дивашки.

Мосю Аристид се събуди с проклятие. В мрака нещо го докосна. Той скокна ужасе□н.

– По-кротко – произнесе топъл глас. – Аз съм, авторът.

– Защо ми даде такъв сън?! Какво съм ти направил? – изригна космосъзерцателят.

– Сам си виновен, че дойде тук. Да не се караме. Дай да ти обясня как въображението на грандогейските деца се материализира. Запали си цигара, така, добре... Ти чувал ли си за Цвайщайн, който откри теорията на преносителността? Според нея приключенията на една страница от нашия епос се равняват на 5 години, 3 часа и 48 минути. Тъй че от излитането ви от Земята са минали близо четири века. Земяните изобретиха Универсален Преобразувател и преди да го внедрят, галакторът Цзян-Петров нареди да го пробват на Грандогея. Чрез телепатия научават мечтите на децата и после ги реализират на дело. Преобразувателят е скрит надълбоко в пустинята Хасара. Знай, че ти си дошъл в решителната фаза на този изключителен социален експеримент...

– Ами суровини откъде? – изчука цигарето си мосю Аристид.

– От местни ресурси, с каквито планетата е доста богата. Изобщо Грандогея е необикновено подходяща за екстраполиране на земни проблеми. Хайде, заспивай отново и приятни сънища.

– Чакай! Омръзна ми тая Еснафиана. Какво ни предстои по-нататък?

– Който много пита, рано остарява. А състарен безсмъртен е неестетична гледка, нали? – и авторът изчезна в мрака.

Прекараха една седмица на Грандогея. С парите от продадената си униформа школникът миткаше по ресторанти. От своя страна коксан се сближи с жената на Мърей, която оцени седемте ú пипала и я впрегна да плете дантели, обеща-

вайки ú за награда колан-чадър. Философът се разхождаше безцелно и вечер играеше карти с домакина. Картите можеха да се използват и вместо ножчета за бръснене – затова пръстите на потомъка бяха цели в нарези, през които синееше кръвта му, на места розова от изпитото вино. Що се отнася до Мърей, неговата кожа бе отдавна загрубяла.

Веднъж ученици от Вълшебните училища помолиха да разгледат „Буриданово магаре“ и мосю Аристид ги заведе в празнолета. Да, но той не подозираше клопката. Всеки благороден еснафианец мечтаеше да притежава уникалното „Магаре“. Такъв звездолет те не бяха дори сънували и сега тормозеха децата си да им го създадат.

Една нощ хлопане стресна гръкогала. Неясна сянка стоеше до прозореца. Тя се очертаваше като рисунка върху чернофигурна гръцка ваза.

– Аз съм – прошепна рисунката, – Мазазело. Извинявайте за безпокойството, обаче счетох за мой дълг да дойда. Тревога от първа степен! Веднага събудете екипажа си!

– Когато котките спят, мишките танцуват. Ама какво е станало все пак?

– Няма време! Ще ви обясня в таксито – гласът на Мазазело трепереше досущ като тръстика край звезден океан.

– Така ли? Момент да се приготвим...

– Допуснахте грешка – каза в обикновеното такси грандогеецът, – че разрешихте на дечурлигата да разгледат „Магарето“. Тия хлапета бяха най-добрите възпитаници на милтерианските училища. Родителите им ги натиснаха и тази вечер питомците възпроизведоха вашия звездолет в сто екземпляра!

– Това не може да ме трогне – изсумтя елиногалът. – Но благодаря, че ни предупредихте. Тъкмо ще отлетим, без да се прощаваме с еснафите.

– Ах! – разрида се Ахак Хък. – Ами коланът-чадър?! Остана във вилата. Ох, аз, измамената и горката!

– Това не може да ме измами – намеси се сънен, ала във форма Халофер. – Тъкмо ще се простим, без да отлитаме, и тези еснафи ще останат при чадърите си!

– Работата е там – подзе сектантът Мазазело, – че всички празнолети са съвсем еднакви и сутринта грандогейци ще отлетят с тях на лунните курорти. Ще се забавите много, пък и къде е гаранцията, че фалшифицираните кораби няма да погодят някой технически номер? И ако въображението на децата би могло да помогне някак, то вие самите не сте застраховани от катастрофа. Затова на всяка цена трябва да познаете вашето „Буриданово магаре“...

На озарения от луната космодром се откри фантастично зрелище.

Докъдето стигаше взорът, насочили муцуни към равнодушните звезди, се възвишаваха сто и един празнолета. Стадото проблясваше с металната си козина. Някои „Магарета“ потропваха насън с копита – чаткането им отекваше зловещо в глухата нощ. Късният хлад набръчка пипалата на коксан и тя зави тихичко, без надежда в собствения си чар. Вятърът на покушението развяваше вехтите дрехи на Мърей, окачени върху вдървената стойка на старшина-школника. Уви, той не можеше да изкомандва на кошмарната загадка: „Бегом марш!“, нито да я надвие

с бойно-политическата си подготовка.

Само мосю Аристид запази известно хладнокръвие. Нали авторът на епоса го бе уверил, че е безсмъртен, и той твърдо вярваше, че ще намери изход от ситуацията.

В следващия миг философът извади ключа от празнолета и четворката започна един по един да обхожда фалшификатите. Те бяха съвършени като изкуствени диаманти. Всичко в тях беше еднакво: и отвън, и отвътре. Огледалото в залата все още пазеше смутения образ на незабравимата септоподка от Фък; на тоалетката искряха гребенът и мушмулеият ú дезодорант. В ъгъла се търкаляше, насъбрал вече прах, застреляният от Халофер вундеркибер, а на креслото на потомъка дремеше кажи-речи допита бутилка тикатурски коняк. За да разбуди шерлоковската си жилка, мосю Аристид допиваше всички бутилки в празнолетите, оправдавайки се:

– Да се знае, че сме били тук!

Звездите избледняваха. Луната засили своята светлина, понеже курортите ú се готвеха неуморно за скорошния наплив. Нашите герои продължаваха да се лутат между „Буридановите магарета“. Ахак заяви, че, ето на□, вие сте мухльовци и тя ще се върне да плете дантели. От чисто военен интерес Халофер се чудеше на така бързо построената армада и тъй като имаше още пари в джоба, не се тревожеше особено. „Симпатяги милтерианци! – скръцна със зъби гръкогалът. – Само да се отървем от вас, такива оди ще ви посветя, че цял живот ще ме помните!“

Точно в тази посока го осени спасителната идея.

Одите, които бе започнал подир излитането от Космическата болница! Тях той не видя в нито един празнолет. И как можеше да ги види, когато не обичаше да показва незавършени работи и почти винаги ги носеше със себе си в елегантно червено чанте. Тъкмо това чанте той пъхна под седалката на своето кресло, след като вчера изпрати възпитаниците на Вълшебните училища.

Приятно сгрян от нееднократно възпроизведения коняк, той отключи всички „Магарета“ и инструктира тримата си сподвижници. Истинско въодушевление озари лицата на нетленната (от литературна гледна точка!) компания.

Щом се качи в поредния празнолет, мосю Аристид надникна през илюминатора. М-даа и отново м-даа. На хоризонта, зачервен от изгрева, едрееха множество черни точки. Еснафианците идеха, за да отлетят към лунните курорти. Космосъзерцателят отчаяно вдигна седалката на ентото кресло и извика от радост.

В ръката му пурпурно светна онова заветно чанте, а в него приятно зашумоляха листовете на започнатите оди!

Той събра екипажа. Рр-ррът! – същинското „Буриданово магаре“ задейства празноторите си. Школникът захлопна люка. Тримата се показаха на един илюминатор. Долу им махаше с пълна па□ра Мазазело. Сребърните му коси изглеждаха като посипани с шипков цвят под лъчите на зората.

– Щастлив път! – викаше Мазазело. – И попътен ви вятър!

– Ти спечели сърцето ми тая нощ! – коксан откъсна от устните си пищна въз-

душна целувка. – Винаги ще си спомням за тебе!

– Приятелю – каза мосю Аристид, – нека вашата секта победи в най-скоро време! Кураж и дръж! – тук той му хвърли обгорялото си в безброй приключения цигаре. – Пур сувенир!

В следващия миг нямаше нито следа от Мазазело. Халофер козирува и „Буриданово магаре“ стартира. Все по-далеч оставаха неговите сто двойници, които тържествено размахаха опашки за поздрав.

– А тази бутилка защо не съм я допил? – удиви се духовният аристократ, когато навлязоха в открития вакуум. – Кел пропуск!

Той довърши тикатурския нектар и се озърна делово. Навън се сменяха звезди, галактики, мъглявини. Преживените авантюри бяха хвърлили в дълбок сън старшина-школника и коксан от планетата Фък. Нещо светеше между пръстите ù. Мосю Аристид се вгледа: бял косъм. „Ех – натъжи се потомъкът, – и безсмъртните остаряват! Или това е от мъка по колана-чадър? Както и да е – пак е човешко...“

Тогава, в ярката звездна тишина, мосю Аристид започна да пише първата си елегия.

Атанас П. Славов

Следващо приключение

О, темпора, о, морес

– Не такива груби шеги, колега! – със зрял укор в гласа зовеше мосю Аристид.

– Шеги, колега, не груби такива! – припяваше отново сбърканият Халофер.

– Цвекльо-о-о! Цвеклинчо-о! Цвеклоний-й-й! – нажежаваше се коксан Ахак Хък. Казаниадската столица отдавна се бе скрила зад хоризонта, а до момента нямаше никаква следа от цвеклоида.

Тримата пътешественици се скупчиха и развълнувано закоментираха необяснимото събитие. Коксан бълваше хипотези, в които бяха намесени всички космични и отвъдкосмични сили и където цвеклоидът (ах, Цвекльо, ох, Цвеклоний!) присъстваше неизменно като невинна, безпомощна и, естествено, дълбоко нещастна жертва. На мосюто му се прииска да има самозатварящите се уши на изчезналия и с голяма мъка успяваше да задържа лодката на мисълта си върху вълните на коксаниното словоблудие. От своя страна Халофер приличаше на тубичка, от която на равни интервали се изстисква неразбираемо словесно пюре. И накрая достойният потомък на своите родители не се стърпя:

– Я внимавай! Слушай моята команда! За търсене на Цвекльо напосоки, ходом марш!

И компанията пое в синхронна стъпка накъдето ú видят очите, защото когато нужната посока е неизвестна, всички направления са еднакво добри. „Ако ги

оставя, те могат да спорят чак до апокалипсиса – мислеше си елиногалът, – понеже в спора се изясняват отношения, а не истини.“

Пътят се оказа, общо взето, безпрепятствен. Каменистата равнина се разнообразяваше само от вертикални каменни стълбове и наподобяваше банкетна маса, от която са изнесли всичко освен празните бутилки. Тази бутилирана асоциация изчезна едва когато пред тях се изправи съществото. Разкрачило дългите си крайници от двете страни на пътя, то основателно приличаше на арка, за каквато и го помислиха отдалеч. Но в средата на тялото му надничаха две симпатични, добродушни и, даже бих казал, интелигентни очи.

Мосю Аристид изкомандва троицата за спиране.

– Извинете... – неопределено започна той.

– Моля? – учтиво се отзова създанието на добър средногалактически.

– Извинете за нахалния въпрос, ама вие какво сте?

– Нехуманоид!!! – с обидна гордост в гласа заяви дългокракият.

– Това го виждам, но бихте ли се уточнили? – прохладно отвърна философът.

– Най-точно мога да бъда класифициран в отряд Дългокрачни, вид Аркообразни, семейство Ветроплодни. В качеството си на хоби аз изпълнявам ролята на арка и информирам пътниците.

– Ах, прекрасно! А нас имате ли какво да ни информирате, ох? – възбуди се коксан.

– Мога само да ви съобщя, че сте на прав път – загадъчно изскърца съществото.

– Ха, че откъде знаете кой път е за нас правият?

– Знам си аз. Всички бързате за долината!

– Долина коя? – наостри уши Халофер.

– Тази зад хоризонта. Долината на консервираното въображение.

Без да губи нито секунда, мосю Аристид заби пръст във въздуха пред себе си. С енергична стъпка кавалерите се изнизаха под арката, обаче коксан заобиколи. Тя нямаше намерение да рискува новата си рокля, преминавайки под разни същества с неизвестна физиология.

– Извинете! – провикна се след тях аркообразното ветроплодно.

– Обичате, моля, ще, какво? – стресна се Халофер.

– А вие от кой вид сте?

– М-м-млекопитаещи! – с мъка изплю старшината.

– Тогава приятно млекопитание! – учтиво се сбогува създанието.

Мосю Аристид водеше тройката напред и в главата му се рееха подозрения: „Това ветроплодно не знаеше ли прекалено много? А-а-а, тук има нещо!“

Само че този път благородният гръкофранцузин се лъжеше. Чисто и просто тук нямаше нищо.

Скоро пред взорите на тримата спътници се раздипли Долината на консер-

вираното въображение. Тя беше прекрасна като пълна банкова сметка и мамеше окото досущ като чаша бульон трезве след тридневен банкет на държавна сметка. Пресичаше я път, прав като мнение на началник. От двете му страни (на пътя, не на началника) се издигаха къщи, постройки, заведения и институции. Селището беше заобиколено от шумящи вековни дървета с дънери, могъщи като нахалството на келнер, и корони, вечнозелени като физиономията на токущо уволнен чиновник. Край някои стволове си играеха мечета. Други се отличаваха с кубистичност на формите, а листата им приличаха на клинци. Под тях си почиваха пирамидални девойки или свиреха на инструменти, припомнящи за Светата инквизиция.

Цялата тази вълшебна картина развълнува поетичната душа на компанията, но тя запази самообладание и продължи към главната улица. Още повече че една от първите сгради се оказа очарователна, пропита с алкохол и скандали кръчма. Там се ядеше и (естествено) пиеше, при това (забележете) интензивно! Изгладнялата троица нахлу вътре.

Атмосферата тук бе някакъв трудно смилаем гювеч от пушек и ругатни и до такава степен напомняше родната „Формоза“, че благородният мосю почти се подмокри. В очите де. В единия ъгъл двамина души спокойно и методично, без излишно престараване биеха трети. Битият им отговаряше с вяли, отегчени оплаквания. Вдясно пък се водеха интелектуални дискусии, съпроводени с обмяна на аргументи, бутилки и части от мебелировката.

Мосю Аристид реши, че не е настроен за диалог на такова високо ниво, и поведе групата по-навътре. Ето че намериха прекрасна маса с изглед към бара и със само две заети места. Съседната маса също имаше две свободни, ала там се държаха прекалено шумно.

Гръкофранцузинът придърпа един от техните столове и разположи Халофер срещу ъгъла на дървената плоскост. „Профилактика против женитби, момчето ми!“ – бащински поясни той.

В същото време Ахак Хък огледа аборигените оттатък и преценявайки принадлежността им към силния пол, взе наложителни мерки, като напарфюмира седемте си мишници и се обърна към единия от тях. Това бе приятен младеж с модерна подстрижка и страдалческо изражение. Чашата, която надигаше през равни интервали, явно не му доставяше никакво удоволствие, но той с примиренческа жертвоготовност отново и отново я поднасяше към зъбите си.

– О, ах, прощавайте, имам вълнуващото чувство, че ви познавам! Случайно да сме се срещали на Златните астероиди? Ах, ама не! Навярно това е станало на курорта Слънчев мрак? – тактично подхвана общуването си дамата.

– Едва ли – тъжно изфъфли младият мъж. – Аз по такива места не ходя. Аз съм остросъвременен млад герой и се отличавам с комплекси.

– А защо, ако смея да попитам, пиете от чашата си с такава покруса?

– Отговарям веднага – хлъцна момъкът и залитна напред. – Между нас каза-

но, страдам от цироза и не нося на пиене, обаче авторът ми иска да съм максимално близо до народа...

В този момент мосю Аристид ги прекъсна:

– Ме-з анфан! В извънредни ситуации са валидни екстраординерни мерки. Смятам, че дългът и изчезналият Цвеклоний ме зоват. Тръгвам. Ако не се случи нищо ново, рандеву след 72 часа пред „Буридановo магаре“. Бон шанс! Адио!

– Ох, ах, мосю Аристид, на кого ни оставяте? – изплака многозвездната дама. – Аз съм слаба, беззащитна жена, а тук е вертеп, мен ме е страх!

– Коксан, льо кураж! – потомъкът величествено изпусна кълбо дим от пурата си. – Всичко е преходно: и страхът, и раздялата, и вертепът. Бъдещето е пред нас, миналото е зад нас, а пък ние сме на гребена на вълната! Нашата следваща среща ще бъде продиктувана от историческите събития. Гарантирам ви го! Е, сега пийте и се ослушвайте. Аз ви имам пълно доверие. Ин вино веритас. Оревуар!

И бордовият мислител изчезна в зейналата врата.

– Кураж, коксан! – рапортува Халофер и пи на екс. – Вие сте с мен и ще се крепите в трудните минути. Напред към пълно доверие! Резервуар!

В този момент към масата се доближи тъмна фигура и кимна учтиво:

– Мога ли да се възползвам от свободното място?

– Питате или се интересувате? – рече да блесне Халофер.

– С ваше позволение, коксан Ахак Хък – поклони се непознатият и седна.

– Ах! – задави се септоподката от Фък. – Вие знаете името ми? Много интересно. Не помня да са ни запознавали някъде, нали, Хали?

– Да, тя някъде не помни да са ни запознавали – заинтригувано потвърди школникът.

Непознатият тъмен субект стана, поклони се любезно и започна:

Неща тъй странни и нечувани
предлагат ни добри надежди.
Внезапно в тебе нечий глас
вещае бури и премеждия.
Ти често чуваш този зов,
но сам обзет от суетата,
не виждаш спуснатия мост
и не надничаш през вратата.
И тук е твойта грешка, знай!
Та всеки намек нещо значи.
И никой не е съжалил,
щом през вратата е прекрачил.
Тръгни със мен, изостави
лъжата с нейните награди.
Ти таз лъжа зовеш живот,
а той не крие изненади.
Живот, а всъщност бавна смърт.
Не се мами, ти нямаш избор.
Живот банален като клюка,
на скуката безкраен извор.
Дълбоко в себе си таиш
неща тъй сладостни и дръзки,
като крайморски вълнолом,
окъпан от солени пръски.
Бленуваш райски брегове.
И с поглед, замъглен в тъгата,
изпращаш бялата фрегата,
летяща в приказния свят,

изпълнен с рев на океана,
и южен бриз, и морска пяна,
окъпала таинствен остров...
Целуваш кръст и „Коза Ностра“
изписваш със собствената кръв.
„На абордаж!“ – и ти си пръв,
противника си ти намушкваш,
под тебе мостикът се люшка.
Ти взимаш ключа във ръка,
небрежно смел, и ей така
отключваш най-подир вратата.
Прекрачваш праг и красотата
пред теб потресена мълчи.
„Мадам, за вашите очи,
за правото да бъда роб
на хубостта ви чак до гроб
разсякох вашите окови!“
В гърдите бликват чувства нови
и в този прекрасен върхов миг
ти си човек, ти си велик!
Но пеят сребърни фанфари!
Сега напред, часът удари
кръвта да сменяш срещу злато!
И сигурен бъди, богато
таз сделка ще те награди,
със орден твоите гърди
и с лаври ще красиш челото.
Ще станеш знатен и прочут
и злото гордо ще презираш
от цезарските висоти,
в които ти ще се намираш.

А може би желаеш ти
да властваш в хорските мечти?
Велик художник и поет
да бъдеш, да четат навред
твойте поеми или оди?
Да тачат всичките народи
нечувания ти талант?
В изкуството да си гигант?
Кажи ми само, че желаеш,
и туй ще стане, щом мечтаеш!
Но виждам аз, ти се увлече!
О, жалко хилаво човече!
Това бе твоят звезден сън.
Сега стани, излез навън
и хващай своя път. Ха! Път ли?
Там всекидневието пъпли.
Каква оптимистична гледка!
И ти оставяш свойта клетка.
От перспективата пленен,
започваш „твоя“ трудов ден.
И тъй, избирай: или с мене,
далеч от сивото ти бреме,
или оставай тук със здраве,
да вършиш що не ти се прави.
Ще питаш кой съм аз? Профан!
Та вгледай се във моя профил!
На хората съм стар приятел
и верен спътник –
МЕФИСТОФЕЛ.

(Стихове: Алексей Чернов)

Канадската ливада върху главата на Халофер настръхна. Коксан дишаше учестено с розовите гири на бюстовете си. Тя се вълнуваше като девица, токущо излязла от пансион, решена да навлезе в живота и респективно животът с пълна сила да навлезе в нея. Очите ú горяха в предчувствие на велики събития.

– Въх, хер Мефистофел, вие ме карате да тръпна от емоции, вие покачвате кръвното ми налягане и смъквате килограмите ми заедно с всичко ненужно от мен. Аз съм ви задължена до гроб, аз никога няма да ви забравя, аз ще ви подаря кичур от моята коса!

– Да, и аз ще ви подаря кичур от моя гроб и никога няма да забравя моята

коса, ще смъкна кръвното си налягане, защото то не ми е нужно! – с треперещ глас обеща Халофер.

Предразположен от екзотичните признания, дяволът отново седна и отправи към дамата и школника ей такава на□ реч:

– Приятели, братя мои! Моят скъп, донякъде роднина и не съвсем родител Саваот ме предупреждаваше, че прекаленото пъхане в обществото на простосмъртните ще предизвика у мене неподозирани промени. И това стана, но не съжалявам. Ще кажете, какво пък ти е било лошо като дявол? А вие имате ли представа, по дяволите, как протича един трудов ден в ада? Знаете ли как се калкулират изкушените души, степента на изкушаемост, амортизацията на изкушеността? Как се картотекират оформените грешници? И когато след целия кошмар на един такъв ден отруденият дявол се завърне у дома с глухата надежда за чиния топъл катран, на вратата го посреща законната дяволица с тризъбец в ръка... Оказва се, че нещастникът е забравил да вземе пъкловизора от ремонт, а вечерта ще има директно предаване от рая... И щом полумъртвият рогоносец най-сетне се добере до трапезата, там го чака някаква консерва от душа на счетоводител. „К-а-а-к!!! – реве с последни сили нещастникът. – Нали беше обещала...?“ „Абе, ти чуваш ли се какво говориш? – отсича съпругата и посяга към тризъбеца. – Яж там и мълчи!“ Адски живот, повярвайте ми. Затова, когато ме пратиха да проверявам кой от групата става за изкушаване, аз бях щастлив. Намерих самотната очарователна Ахак Хък, приех вида на цвеклоподобния хуманоид и ...

– Как, ама нима...? – хлъцнаха на три гласа двамата слушатели. – Нима вие сте нашият Цвеклоний?

– Да – лукаво се усмихна лукавият. – Да, приятели, аз споделях с вас радости и скърби и се убедих, че вашата компания е онова, което съм търсил през целия си живот. И ето ме сега тук, отворен като книга за похвали и оплаквания. Ще ме приемете ли в истинския ми вид, мен, многогрешния по природа? – патетично възкликна дяволът и коленете му чукнаха в пода.

– Многогрешен? – възбудено сподели коксан. – Всякак!

– Всякак! – неразбрано, ала твърдо отсече Халофер. – Многогрешен!

– О, това трябва да се полее – скочи Мефисто и хукна към бара.

Изведнъж край масата стана тъмно. Достъпът на светлината бе отрязан от масивните фигури на четирима мрачни (много мрачни!) мъжаги, наобиколили компанията. Лицата им сякаш бяха правени, за да не предвещават нищо добро. Ниските чела, сключените вежди и малките студени очички недвусмислено декларираха, че собствениците им са готови да ликвидират, премахнат, елиминират или отстранят всекиго и каквото и да било (щом за това се плаща надлежно) по всяко време на денонощието и във всякакви социално-битови и метеорологични условия. В ръцете си четиримата държаха едрокалибрени аргументи с дула, насочени към четвъртия седящ до масата.

За него авторът не е споменал нито дума досега и това не е случайно, защото такъв персонаж изисква съвсем отделно описание.

Героят беше мъж, и то от най-расовата му порода. Бе облечен минимално, явно за да могат да се обозрат неимоверните му бицепси, трицепси и други цепси, образуващи неговата суперяка снага. Гръдният му кош беше с такива размери, а раменете – с такава ширина, че върху тях можеха да се поместят поне три глави. Но главата беше една, наполовина състояща се от врат, мощен като дорийска колона. Вратът преминаваше в ярко изразена мъжествена челюст, над която надничаха благородни очички.

Мъжът дремеше скромно, положил глава върху един бицепс.

Пръв реагира остросъвременният млад герой. Той извади нос от чашата си и приятелски сръга могъщия си съсед:

– Твоичките пак са тук!

Суперменът откреха поглед. Върху лицето му се изписа страдалческо изражение на човек, когото за осми път през този ден заставят да изтупа килима. Той стана и протегна ръка към най-близкия. Злодеят сценарно се усмихна, пък вдигна пищов:

– Умри, куче!

Само подир секунда обаче бе зает да преглъща личното си оръжие и с изкълчени крайници да полита към изхода. Останалите тъпо проследиха траекторията му. Следващите секунди бяха посветени на тях. Над масата се извъртяха вихрушка от плътни шляпания, пунктир от юмручни орбити, пюре от предсмъртни викове – всичко туй беше отмерено с аптекарска точност, така че нашите герои можеха да наблюдават, без ни най-малко да пострадат.

Коксан предпазливо бе притворила едното си око, ала с другото следеше мощния танц на мускулите и върху лицето ù се изписваше лакомо изражение. Под влияние на напиращите чувства долната челюст на Халофер бе увиснала до такава степен, че това изглеждаше необратимо.

Когато тупаникът свърши, суперът седна и пак задряма скромно. Коксан отвори и двете си очи. Халофер с трясък захлопна челюсти. Хармонията отново властваше. Двойката се огледа за Мефисто, но не го видя никъде – видимо дори дяволските му таланти не му помагаха да се самообслужи по-бързо. Старшина-школникът тъкмо понечи да тръгне да го търси, когато съседната маса брутално привлече вниманието им. Там определено прехвърляха нормите на приличие.

Двамата събеседници край тази маса бяха, меко казано, странни. Единият представляваше брадясал хуманоид, облечен в неутрални дрипи, които след задълбочен анализ биха се оказали скафандър. Върху космати гърди на космическия вълк имаше татуирана ракета, а малко по-надолу личаха два зараснали метеоритни белега, както и прелъстително усмихната кибернетична русалка. Мъжът разпалено говореше нещо, гънките на корема му се диплеха и русалката сякаш намигаше. Съществото до него – откровен нехуманоид – показваше явно

нежелание за контакт с парцаливия си партньор.

– Оставете ме, моля ви се, на мира! – пищеше в ултразвук то. – Не виждате ли, че съм продукт на друга еволюция и логиката на мисленето ми е качествено различна от вашата?!?

– Ти м-мен ув-в... важаваш ли ме? – с трудно управляем език ломотеше брадясалият и потните му ръце опипваха талията на създанието. – Ти мен шъ мъ слушаш и ей тука шъ мъ гледаш! – той посочи с два пръста очите си, при което парцалите на рамото му се разместиха и откриха татуировката на газова мъглявина, пронизана от лазерен лъч. – Хайде, кажи си еволюцията, а пък логиката ти ще я опраим. Ти само ела да видим що за продукт си!

Халофер не издържа.

– Не! Това не е зрелище за една дама! – очите му блеснаха с неподозирана яснота. – Това не е дама за едно зрелище! Безподобният мосю Аристид ме е отредил да се грижа за вашата морална и физическа цялост и в светлината на тези инструкции аз настоявам да опразним територията на контакта, още повече че той става все по-нечистоплътен!

– Ама, моля те бе, Хали... Аз не съм толкова ... – опита съпротива коксан.

Напразно. Неумолимият старшина-школник вече я влачеше към изхода. Пред него внезапно се материализира Мефисто. Запъхтян, с изплезен червен език, дяволът мъкнеше под всяка мишница по няколко бутилки с дъгоцветни етикети. Дори в опашката му беше омотано тумбесто шише уиски.

– Ние сме продукт на други зрелища и еволюцията ни няма логика! – изстреля на един дъх Халофер, но виждайки затрудненото положение на нечестивия, добави по-меко: – Взимай си тръгването и бутилирай след нас.

Рогатият намести бълбукащата стъклария в прегръдките си и заситни подир тях.

Над улицата се лееше песимистичен здрач. Стъпката на Халофер изгуби доста от твърдостта си. По пипалата на коксан изби студена пот. Бутилките тихо потракваха в треперещите лапи на Мефистофел. Нервите на компанията бяха опънати като струни и съдбата не пропусна да дрънне върху тях дисхармоничния си акорд.

– Не по този начин, мон шери! Много гру... – чу се зов от мрака. И това можеше да бъде единствено гласът на безподобния мосю Аристид. А задавеният финал на репликата му би могъл да означава само едно: Генералният космосъзерцател се намираше в беда!

Всеки реагира по своему. Халофер праволинейно и центростремително се понесе в посоката към гласа. За коксан не може да се каже нищо определено, доколкото главното ú пипало бе стиснато в ръката на старшината и поради това – нейният устрем не му отстъпваше с нищо. Мефистофел също не остана глух за вопъла на Аристид. Овладял от малък простата истина, че всяка опасност трябва да бъде оставяна зад гърба, той се завъртя на копита, със саможертвено

усилие на волята захвърли безценните бутилки и с дълги скокове се понесе заднишком подир приятелите си. Съпроводи го жален звън на разбита стъклария.

Тъмнината беше станала мастилена и стенещата зад облаците луна не успяваше да я разсее. Препускащата троица се носеше към неизбежната съдба и по причина на овъгления мрак не виждаше, че съдбата е приела вида на широко отворена врата в глухата и простираща се във всички посоки стена. Накъсо казано: ВРАТА В СТЕНАТА!

Халофер и Ахак влетяха първи, след тях – гърбом и Мефисто. Вратата се затръшна. Тя се оказа облицована с кафяв плюш и на нея имаше табела:

ВХОД КЪМ СЪСЕДНОТО ПРОСТРАНСТВО.
ЗА ЛИЦА С РАБОТА – СТРОГО ЗАБРАНЕНО!

И така, нашите герои се оказаха именно в съседното пространство. Ето, вече втори месец очакваме те да се завърнат и да разкажат как е аджеба там. Рано или късно това ще стане – както всички главни герои, нашите също са родени под щастлива звезда. Не ни остава нищо друго, освен наистина да чакаме. Но вторият месец действително изтича, а пък вратата продължава да стои захлопната като челюстта на ... е, знаете на кого.

(За илюстрации
са използвани произведения на
Пламен Аврамов – страница 355
Димо Миланов – 363, 398
Атанас П. Славов – 369, 371
Калин Николов – 377)

Петър Атанасов

SciFi.bg – онлайн убежище за феновете на жанра

SciFi.bg е българското онлайн списание за научна фантастика. Неговата цел е да популяризира жанра в България и да обедини феновете в сплотена група. Екипът работи в тази насока от декември 2010-а, а официално открива врати на 24 май 2011-а.

Списанието се концентрира върху сериали, филми, книги и игри не само от научната фантастика, но и от фентъзито и свръхестествената драма. Четирите категории са развити в секциите на сайта – статиите, премиерите, каталозите и общността.

Хубавото за списанието е, че се старае да пише публикациите си интелигентно и грамотно. Важно е също, че новините не просто се копират от прессъобщенията, а се пишат с внимание и темперамент. Също така, не очаквайте там да намирате по 10 нови статии на ден от типа „Актьорът хх има любовница“ или „Актрисата хх ще почива на море“. Екипът залага на качеството, а не на количеството – статиите обобщават най-интересните новини и изказвания по темата, без да тормозят читателите с излишна информация и да ги принуждават да генерират излишни кликове. Тези елементи отличават сайта от повечето страници в българското интернет пространство. Под всяка публикация има поле за коментар, където посетителят може да сподели мнението си.

Статиите са разделени на 8 различни категории. Най-много са отделените за новини – относно сериали, филми, книги, игри, личности и технологии. Ревютата са изцяло авторски и представят анализи, оригинални гледни точки и мнения за въпроси от света на фантастиката. Специална категория са класациите – всяка събота списанието класира петте най-добри примера за дадената тема.

Ключова секция за сайта е „Премиери“. В нея авторите попълват като в календар очакваните събития в света на фантастиката. Така читателите по всяко време могат да разберат кога излиза новият епизод от любимия им сериал, или кога е премиерата на филма, който чакат от месеци.

Все още се развива секцията „Каталози“. Амбицията на екипа е да направи своеобразна енциклопедия с всички продукти (сериали, филми, книги и игри) на жанра, които могат да се намерят в България.

В „Общност“ читателите ще намерят един модерен форум, в който да развиват различни дискусии и да споделят своите виждания по свръхестествените въпроси.

За повече удобство сайтът предлага и своя мобилна версия – m.scifi.bg. През нея редовните читатели могат да се запознават с последните новости в списанието, без да им се налага да ползват компютър. Версията е значително олекотена и предоставя лесен достъп на мобилните устройства до ресурсите на сайта.

SciFi.bg се радва на все по-голям интерес. Той бързо се превръща в истинска медия, отразяваща последните събития в жанра, цитирана от топ-сайтове в България и сътрудничеща си с доказани имена и издателства. Очаква се ролята му в интернет пространството да става все по-значима: от самото си начало сайтът увеличава посетителите си почти всяка седмица.

Най-красноречив е текстът от страницата „За списанието“ на SciFi.bg:

„Списанието е насочено към **хората с въображение**, които не признават пределите на ежедневието. Ние сме устремени напред и нагоре, гледаме към бъдещето и оформяме настоящето. Стремим се да разберем повече за себе си, за свръхестественото и мистериозното в живота, за това, което човечеството може да постигне. **Включете се в търсенето ни и отключете въображението си, за да стигнем заедно до отговорите!**“

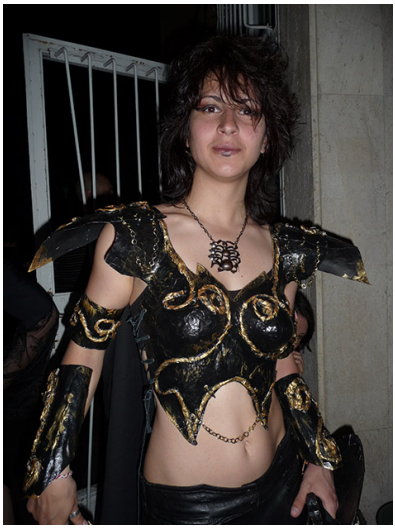

От традиционните събори на фантастиката през изминалите две години (Булгакон, Толкин-фест, Аквалония) най-много фенове събра тазгодишната Таласъмия през юли. Ето някои от най-колоритните:

Българите? Да сме интересни?

☼ *На полемична вълна :)*

Става въпрос за тези българи, които обичат фантастиката и работят (според по-големите или по-скромните си възможности) за фантастиката.*

Да речем, че неколцина нашенци се озоват на голям международен конвент – бил той в сърцето на Щатите, бил той насред Русия или пък нейде другаде по широкия свят. Е, добре, с какво могат те да бъдат интересни там?

С това, че са прочели пет куфара, пълни с англоезична фантастика... или пет куфара, натежали от рускоезична такава? С това, че през тях – през българите де – като през огнеупорни тръби текат неспирните потоци от чуждестранна фантастика? (Ако прецените, в случая добавете и фентъзи за по-голяма пълнота на обхвата.) Ами че и домакините/гостите на този конвент също ще да са прочели не по-малко, а даже и повече такива куфари.

С това, че българите са изгледали не знам колко си фантастични филми, сериали, приквели, сиквели и пр.? Но и току-що споменатите домакини/гости надали ще са си губили времето ей така и няма да са видели по-малко ленти от нашите хора.

Да, наистина: с какво можем да сме интересни ние там, на въпросния голям конвент в някое от световните сърца на фантастиката?

Според мен отговорът е следният. С това, че преди всичко сме българи; с това, че сме разумно действащи патриоти (мисля, че тъкмо разумните патриоти са по-интересни от разните екзалтирани космополити!); с това, че бихме могли да назовем няколко имена на родни писатели фантасти, от които нямаме причина да се срамуваме – нито на тъмно, нито на светло. Кои от тях, с какво точно и на чии езици са превеждани, е друг въпрос, по който можем по-нататък да си поговорим спокойно.

Казано накратко, с това, че имаме някакъв собствен творчески принос в някоя от многобройните области на фантастиката.

Защото ако възхваляваме до небесата Урсула Ле Гуин, Дан Симънс или Паоло Бачигалупи примерно, братя Стругацки, Сергей Лукяненко или Олег Дивов, да речем, какво ни е специфично българското в случая? Те-

---

* Това есе на alexandrit е публикувано за първи път в подфорума Spacedoor – част от сайта на клуба по фантастика и прогностика „Иван Ефремов“. – *Б. ред.*

зи хубави чуждестранни автори има кой да ги хвали и без нас, и по-високо от нас, и по-добре от нас. Което съвсем не означава, че не трябва да ги четем, да ги обичаме според вкуса си и умерено да ги популяризираме.

Впрочем не хабим ли прекалено много енергия, за да ръкопляскаме на чужденците, вместо да я пренасочим на ползу роду и към собствената си нива? Да, навярно второто е на практика по-сложното, по-трудното за изпълнение. И по-неблагодарното, разбира се, понеже енергията на отечествената публика е силно отклонена навън, зад граница.

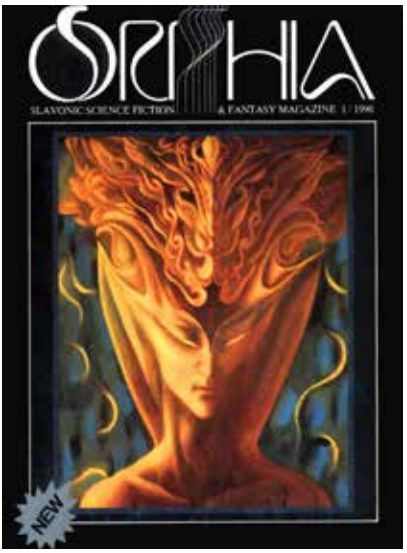

„Орфия“ – българското списание за славянска фантастика на английски език, което стана събитието на Worldcon 1990 в Хага

Отговорно смятам, че ние разполагаме с шепа фантасти, с които можем „не от кумова срама“ да се гордеем пред другите нации. Ето ги (говоря само за такива, дето сега ни гледат от отвъдното паралелно): Светослав Минков и Павел Вежинов... Любен Дилов и Агоп Мелконян... Вероятно имаме още достойни белетристи в супержанра, но в случая аз се сещам за тия четиримата, а пък относно днес живеещите не се наемам да съдя в момента...

После – като бедна държава ние не сме заснели зашеметяващи блокбастъри, обаче бихме могли да се похвалим с чудесни художници на въображението. Тук също ще изредя няколко имена: Иван Милев (този, който се аленее върху все още актуалната петолевка) и Васил Иванов, наречен Паганини на кредата... Александър Денков, Иван Кирков и Стефан Лефтеров... И какво, като не приличат на британеца Джим Бърнс или на франкополяка Войтек Сюдмак?

Ами точно това им е хубавото бе, хора – че не приличат на останалите в бранша, че не са нечии епигони, че не са и нечии клонинги.

А по какъв начин ще представим там нашите достойни писатели & художници, ето въпрос за домашно. Дали чрез хартиено или чрез електронно списание, дали чрез инакви е-форми... кой да ни каже?

... Вие, уважаеми колеги, как смятате: с какво можем да сме интересни на другите нации ние, българите, които обичаме фантастиката и по някакъв начин работим за фантастиката?

Ще има ли извънземни в Рая?

☼ Изненадващи разкрития: в WikiLeaks изтича преписка на Вселенската патриаршия със Светия Синод на Руската православна Църква

Понятията „Църква“ и „извънземни“ обикновено не се срещат в едно и също изречение.

Понякога се случва религиозен автор да заклейми предположенията, че съществува извънземен живот като противоречащи на верските догми. Друг път умел сатирик, прикрит зад псевдоним (близък до името на известен фантаст), обнародва хумористичен текст за кръстоносен поход в Космоса. Епохата на тези спорадични прояви и спекулациите, че Църквата не се интересува от Космоса, свършиха внезапно, след като в WikiLeaks изненадващо бяха публикувани текстовете на няколко патриаршески послания, преминали по недостатъчно засекретени канали между Истанбул и Москва. Изглежда, че православната Църква в световен мащаб съвсем не е инертна и безразлична към космическото бъдеще на човешкия вид.

Предлагаме част от тези текстове в превод от английски, гръцки и руски без допълнителен коментар.

Послание
от Негово Светейшество Кирил, патриарх Московски и Всерусийски,
до Негово Светейшество Вартоломей, архиепископ на Константинопол
и Вселенски патриарх

Възлюбени в Христа благи отче, брате и съслужителю,

молитвено винаги сме с Ваше Светейшество и с поверената Ви света Църква – майка на нашата. Бързаме да Ви известим за неща от твърде голямо значение за светата ни вяра и да потърсим наставления и благословение, защото наистина става дума за въпроси с навярно съдбовна важност.

На Ваше Светейшество е известно, че в съответствие със закона и правителствените разпоредби христолюбивото воинство на Руската федерация вече разполага с услугите на военни свещеници и че държавното ръководство прие много отговорно нуждите на военнослужещите от нравствено възпитание и изразяване на верската им принадлежност, поради което целият Свети Синод и целият клир на руската православна Църква молитвено се възрадва. В резултат отношенията на Московската патриаршия с въоръжените сили на РФ станаха изключително тесни и бе основан Комитет за съ-

трудничество между ВС на РФ и Светия Синод на МП. Новосформираният КСВСРФССМП осигурява военнополеви параклиси „Свети Андрей 35“, преносими олтари тип „Светокатюшински“ и компетентни военно-богословски кадри за духовните нужди на христолюбивото воинство.

При така създалите се тесни връзки между държавното ръководство, въоръжените сили и Светия Синод компетентността на църковните служители бива търсена и по въпроси от голяма важност, засягащи външнополитически ангажименти на нашата страна. Настоящото послание изпращаме до Ваше Светейшество с молба за догматически вярно и канонически защитимо становище по актуалния въпрос за евентуалното съществуване на извънземен разум от несвръхестествен характер или т.нар. на популярен език „извънземни“. Налага се да потърсим такова становище от Ваше Светейшество, след като пред Комитета за сътрудничество с въоръжените сили бе поставено ребром запитване дали Църквата би предоставила бордови свещеници за кораби за далечно плаване в безвъздушното пространство.

Доколкото Ваше Светейшество носи титула на Вселенски патриарх, който тълкуваме като разпростиращ се и над външните пространства, не се съмняваме в сигурната православност на становището Ви, което очакваме със синовна и братска почит.

Молитвено винаги с Ваше Светейшество:
Кирил

Материалът е взет от URL адрес http://www.wikileaks.info/wikileaks-orthodoxchurch-aliens.html на 21 май 2011 в 21:35 ч. българско време. Преводачът не гарантира, че към момента на обнародване на предложените тук извадки страницата с оригиналите все още ще бъде достъпна. Освен всичко друго материалът показва, че руската космическа програма си поставя изключително сериозни цели и не би било учудващо, ако виртуалното око на Големия брат не позволи дълготраен достъп до толкова значими текстове. Засега можем само да гадаем дали Ватиканът, Англиканската Църква, Американската епископална Църква и други водещи религиозни институции също разработват стратегии за включване в овладяването на звездите. Напред, човечество! С Божията воля – към звездите!

Отговор на Вселенския патриарх
До Негово Светейшество Кирил, патриарх Московски и Всерусийски

Извънземни или има, или няма. Ако няма, значи Земята е засега единственият обитаван свят и цялата Вселена е предназначена за човека, както е и според Писанието. Ако пък има извънземни, значи те или имат души, или нямат.

Ако нямат души, значи на практика са демони и следва да бъдат безмилостно преследвани и унищожавани. Ако имат души, значи са на практика човешки същества и вероятно дори потомци на всеобщия праотец Адам и наши братя по разум. Следователно на всяка цена трябва да бъдат покръстени.

Ако казусът се интерпретира в духа на по-ранните Отци като псевдо-Дионисий и Василий Велики, то би се изрекъл така: „... ако пък има извънземни, те или са безтелесни, или имат тела."

Ако са безтелесни, отказват да повторят Господната молитва и не признават догмата за Света Троица, значи са демони и не трябва да се позволява контакт между тях и човешки същества. На всеки земен космически кораб следва да има фелдкурат-екзорсист, който да ги прогонва, съчетавайки модерната технология с Киприанова молитва. Ако са безтелесни и са православни, значи са ангели (но това е малко вероятно, а може и да лъжат – трябва да бъдат тествани чрез изпит по теология, в който е възможно да проявят ерес и отново да се наложи намесата на фелдкурата-екзорсист).

Ако пък имат тела, значи са хора, наши братя по разум и следва да бъдат покръствани. В случай на различен брой крайници от нашия Всеправославният Събор на патриарсите може би ще разреши в новопостроени храмове далеч от Земята – по съображения за яснота на вярата – да се използват разпятия с нетрадиционна форма. Или в катехизиса за извънземни трябва да се отбележи, че нечовешкият им брой крайници се дължи на прекалено дългото им отделяне от истинската вяра. При всички случаи, ако има извънземни с пълноценна душа и тяло, те произхождат от Земята. Несъгласните с това учение екземпляри следва да бъдат разглеждани като безбожници, езичници или еретици.

Ако извънземните имат тела и признават, че имат души, трябва да се установи как протича размножаването при тях и как е свързано с културата им, за да се установи коя група индивиди отговаря на нашето понятие за мъжки пол, та да могат да бъдат ръкополагани свещеници от нечовешки вид.

Ако хранителните им навици са различни от нашите, проблемът със светото Причастие става особено деликатен, но в краен случай може да им се дава кръщение и Причастие по примера на раннохристиянската Църква – едва на смъртния одър, така че евентуалните вредни последици от хляба и виното върху чуждия организъм да нямат практическо значение. Пък и винаги е възможно по силата на религиозното чудо Причастието да не им навреди – въпрос на сила на вярата. Всеки мъжки извънземен, оцелял от Причастие, автоматично става годен за ръкоположение като свещеник.

Подбрал и превел:
многогрешен раб Божи Мануил

Писателите от
ДРУЖЕСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ ФАНТАСТИ "ТЕРА ФАНТАЗИЯ"
са издали повече от 100 книги, най-значимите от които са:

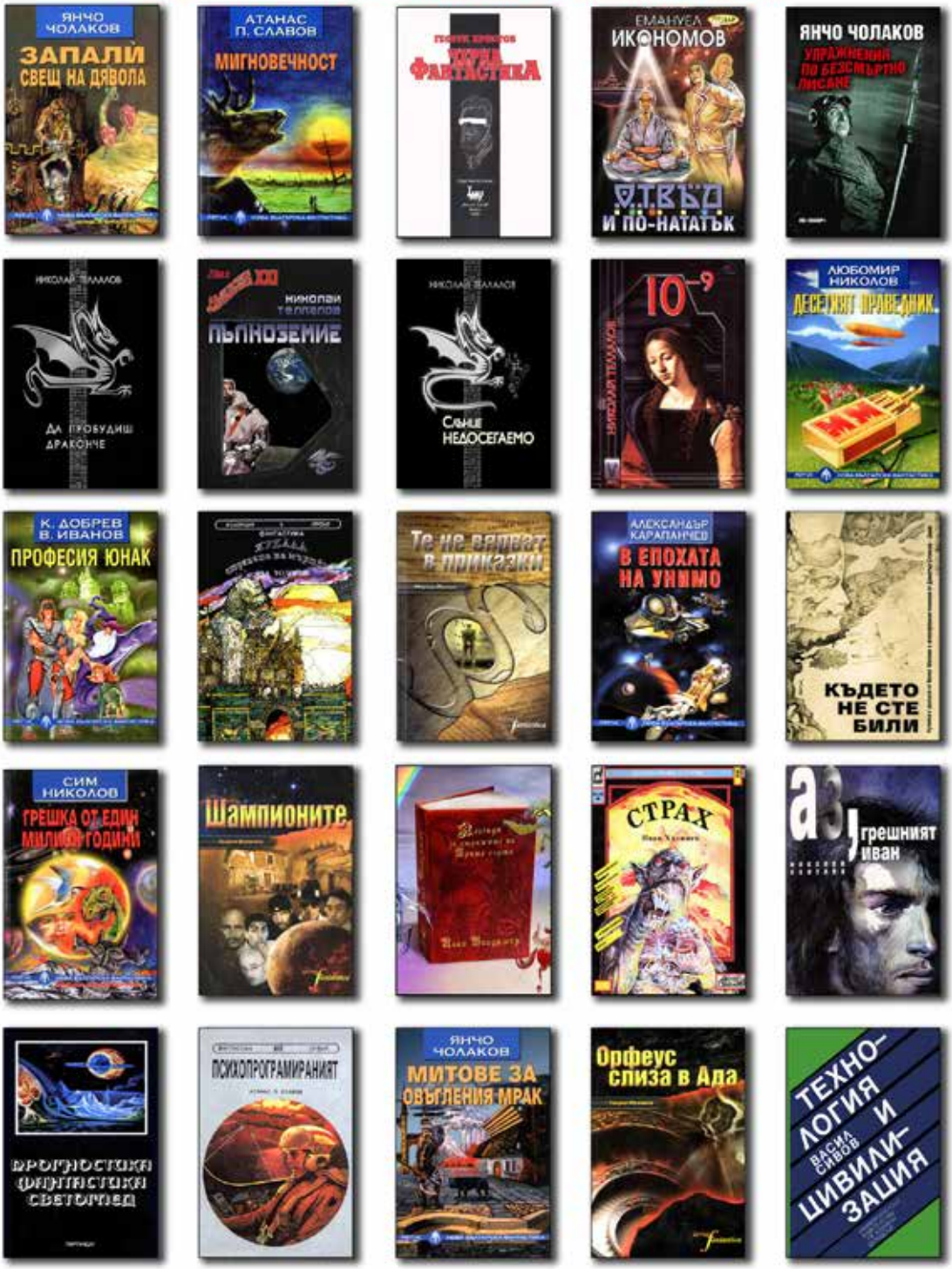

НАЦИОНАЛЕН МУЗЕЙ "ЗЕМЯТА И ХОРАТА"
ДРУЖЕСТВО НА БЪЛГАРСКИТЕ ФАНТАСТИ "ТЕРА ФАНТАЗИЯ"

ОРГАНИЗИРАТ

Фантастивал

http://fantastivalbg.com

на въображението в киното, литературата, живописта, музиката, сцената

от 17 - 30 октомври 2011
Изложба целодневно (11-18 ч.)
17 - 22 (сцена-екран)
от 18 -21 ч.

- *Сценични постановки по български фантасти
- *Обща изложба на фантастични картини (графика, живопис, компютърна графика)
- *Панорама на неизвестни SF сериали
- *Концерт на песни и SF композиции

Връчване награди за майсторство във фантастиката

9 789547 614956

Цена: 15 лв.